

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08474

DI ANARKHISTEN

John Henry Mackay

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דזשאהן הענרי מאקאי.

פערלאג „ארבייטער פריינד“

בילדער פון דער

ניצטאויס פון קאמיטע

פון אינטערנאציאנאלן ארבעטער אידן

די אנארכיסטען.

קולטור בילדער פון סוף 19-טען יאָהרהונדערט.

פון

דזשאהן הענרי מאקאי.

איבערזעצט פון א. פֿרומקין.

מיט א פֿאָרוואָרט פון ר. ראָקער.

אומפאָרטייליק
אידישע ארבעטער
מיטל שול

ערשטער טהייל. ניו יארק

לאַנדאָן, 1908.

„ארבייטער פריינד“ דרוקעריי, 163 דזשובולי סטריט, א.

פארווארט.

די ערשטע אויפלאגע פֿון מאקא'ס ווערק, „די אַנאַר-
כיסמען“, איז ערשינען אין 1891, כמעט אין דערועלבער
צייט, ווען די דייטשע אַנאַרכיסמען האָבען געמאַכט דעם
ערשטען פֿערווך צו ענטוויקלען אַן עפֿענטליכע פּראָפּאָגאַנדאַ.
בעפֿאַר דיווער צייט איז דער אַנאַרכיזם אין דייטשלאַנד זעהר
ווייניג בעקאַנט געווען, און די ווייניגע קאַנספּיראַטיווע גרופֿ-
פּען, וועלכע האָבען עקזיסטירט אין דער רהויין-געגענד,
בערלין און עטליכע אַנדערע גרעסערע שטעט, זיינען געווען
פֿיעל צו שוואַך, אום צו האָבען וואָס פֿאַר עס איז איינפֿלוס
אויף דער בעפֿעלקערונג, איבערהויפּט אויף די דייטשע אַר-
בייטער-קלאַסע. די גאַנצע טהעטיגקייט פֿון דיווע קליינע
גרופּען האָט זיך כמעט אין גאַנצען בעשריינקט אויף די
געהיימע פֿערשפּרייטונג פֿון אַנאַרכיסטישע צייטונגען, בראַך-
שורען און מאַניפֿעסטען, וועלכע זיינען געדרוקט געוואָרען
אין אויסלאַנד און אַריבערגעשמוגעלט געוואָרען דעם גרענעץ.
דיווע אונטעראירדישע אַרבייט האָט געקאָסט אונגעוויינע
אַפּפֿער, און מאַכער פֿון די ערשטע אַנאַרכיסטישע פּיאָנירען
אין דייטשלאַנד איז בעגראָבען געוואָרען לעבעדיגערהייט פֿאַר
פֿינף, אַכט, צעהן און פֿופֿצעהן יאָהר צייט אין די קערקערס
פֿון דער דייטשער רעאַקציאָן, דערפֿאַר וואָס זיי האָבען
בעלאַנגט צו קאַנספּיראַטיווע אָרגאַניזאַציאָנען און האָבען
פֿערשפּרייט פֿערבאַטענע ליטעראַטור. און דיווע מענער האָבען
ניט געפֿונען די קלענסטע סימפּאַטיע ביי קיינעם ניט.

אפילו ניט ביי די אַרבייטער-מאַסען, ווייל די סאָציאַל-דע-מאָקראַטישע פֿיהרער האָבען ניט פֿערווימט קיין געלעגנהייט צו מאַכען פֿון דעם אַנאַרכיזם אַ קאַריקאַטור און פֿאַרצו-שמעלען די אַנאַרכיסמען אַלס בעצאָהלטע אַגענטען פֿון דער פּאָליציי. אויף דעם סאָציאַל-דעמאָקראַטישען קאָנגרעס אין סט. גאַלען (1887) האָט ווילהעלם ליעבקנעכט געהאַלטען אַ רעפֿעראַט איבער „אַנאַרכיזם און סאָציאַליזם“; ביי דויער געלעגנהייט האָט ער איינגעטהיילט די אַנאַרכיסמען אין דריי קאַטעגאָריעס: 1) די פּאָליציי-שפּיאָנען; 2) די משונעים; און 3) די פֿערברעכער. קיין וואונדער ניט, אַז דער אַנאַרכיזם האָט אונטער אַזעלכע אומשטענדען ניט געקענט געפֿינען פֿיעלע אָנהיינגער און סימפּאַטיזירער, איבערהויפּט אין דער צייט פֿון „סאָציאַליסמען-געזעץ“, אין יענער פֿינסטערער פּעריאָדע, ווען די רעאַקציאָן האָט דערשטיקט יעדעס פֿרייע וואָרט און ווען די פּאָליטישע פּאָליציי האָט איבערפֿלייצט דאָס גאַנצע לאַנד מיט בעצאָהלטע שפּיאָנען און פּראָוואָ-קאַטאָרס.

ערשט נאָך דעם אונטערגאַנג פֿון יענעם שענדליכען געזעץ און מיט דער ענטשמעהונג פֿון דער בעוועגונג פֿון די „אונאַבהיינגיגע סאָציאַליסמען“ (1891) האָט זיך אָנגע-הויבען אַ נייע עראַ פֿאַר דער אַנאַרכיסטישער בעוועגונג אין דייטשלאַנד. די פּאָליציי האָט אפילו באַלד אונטערדריקט דעם ערשטען פֿערווך פֿון די אַנאַרכיסמען צו שאַפֿען זיך אַ זעלבסטשמענדיגען אָרגאַן אין דייטשלאַנד גופּא, אָבער דאָס האָט ניט געקענט פֿערהינדערן, אַז די בעוועגונג זאָל גע-פֿונען איהר וועג אין דער עפֿענטליכקייט.

פֿון די פֿערשידענע אַנאַרכיסטישע ריכטונגען איז אין דייטשלאַנד צוערשט נור בעקאַנט געווען דער רעוואָלוציאָ-נערער קאָמוניסטישער אַנאַרכיזם, און אפילו די אָנהיינגער

פון דיווער ריכטונג זיינען אין אַנפֿאַנג געווען זעהר אונקלאַהר אין זייערע אידעען און שטרעבונגען. די גאַנצע אַנאַרכיסטישע ליטעראַטור האָט זיך בעשריינקט אויף עטליכע אַנטזאַציאָנען-בראַשורען פֿון יאָהאַן מאַסמ, קראַפֿאַטקין, רעקלו און אייניגע אַנדערע. קיין גרעסערעס טהעאָרעטישעס ווערק האָט איבער-הויפּט נישט עקזיסטירט אין יענער עפֿאַכע און די געשויכטע פֿון דער בעוועגונג אין אַנדערע לענדער איז כמעט אין גאַנצען געווען אינבעקאַנט.

אַט אין יענער צייט זיינען ערשינען „די אַנאַרכיסמען“; דורך דויעס ווערק זיינען די דייטשע אַנאַרכיסמען צום ערשטען מאל בעקאַנט געוואָרען מיט אַ נייער ריכטונג—דעם אינדי-ווידואַליסטישען אַנאַרכיזם. דאָס בוך האָט אַרויסגערופֿען געוואַלדיגע דיסקוסיאָנען אין'ס אַנאַרכיסטישען לאַגער, נאָר מען קען נישט זאָגען, אַז עס האָט געפֿונען פֿיעלע אָנהיינגער. מען האָט עס ליעב געהאַט צו לעזען, דערפֿאַר וואָס דער אויטאָר האָט אויסגעליבען די פֿאָרם פֿון אַ ראַמאַן, אום צו ענטוויקלען זיינע אַנשוואַונגען; אָבער נור ווייניגע זיינען צוגעצויגען געוואָרען פֿון די אידעען און שטרעבונגען, וועלכע דער פֿערפֿאַסער האָט פֿאַרגעשטעלט אַלס די אייגענטליכע און איינציגע לעהרע פֿון'ס אַנאַרכיזם.

אויך שפעטער, ווען די אַנאַרכיסטישע בעוועגונג אין דייטשלאַנד האָט זיך מעהר ענטוויקעלט, און ווען די אידעען און טהעאָריען פֿון דער אַנאַרכיסטישער לעהרע זיינען ברייטער און טיעפֿער אויפֿגעפֿאַסט געוואָרען פֿון איהרע פֿערטהידיגער, אויך דאַן איז די ווירקונג פֿון מאַקאי'ס בוך געבליבען דייעלבע. מען האָט עס געשעצט אַלס קונסט-ווערק, אַלס די געניאַלע אַרבייט פֿון אַ בעדייטענדען דיכטער, אָבער אין טהעאָרעטישער בעציהונג האָט מען איהם נישט צוגעשריבען קיין גרויסע וויכטיגקייט.

אין דער ווירקליכקייט האָט מאַקאי נישט בערייכערט דעם אינדיווידוואַליסטישען אַנאַרכיזם דורך נייע אידעען און אָריגינעלע טהעאָרעטישע אויפֿפֿאַסונגען. מיר געפֿינען נישט ביי איהם די פֿילאָזאָפֿישע און טהעאָרעטישע טיעפֿקייט פֿון אַ בעלגאַריק, אַ וואָרען אָדער אַן אַנדרום און זיכער נישט די גלענצענדע פֿובליציסטישע פֿעהיגקייטען פֿון אַ טאַקער. אויך ויין פֿערוואָרד צוריקצואווייזען די אידעען און אַנשוואַונגען פֿון'ם קאָמוניסטישען אַנאַרכיזם איז זיכער נישט געווען קיין גליק-ליכער, ער האָט נישט געקענט איבערצייגען מענשען מיט טיעפֿערע איבערצייגונגען און זעלבסטשמענדיגע מיינונגען מאַכענדיג בעהויפטונגען אין מאַקאי'ס ווערק זיינען זאָגאַר היסטאָריש נישט ריכטיג. די גאַנצע אויפֿפֿאַסונג פֿון באַקונין'ס פֿערווענדליכקייט איז צ.ב.ש. זעהר אונקלאָהר און איינזייטיג. אויך ווייסט מען היינט איבעראַל, אַז דער זאָגענאָמער „רעוואָלוציאָנערער קאַטהעכויזמוס“ איבער די „פֿליכטען פֿון'ם רעוואָלוציאָנער צו זיך אַליין און צו זיינע רעוואָלוציאָנאַס-גענאַסען“ איז נישט דאָס ווערק פֿון באַקונין, זאָנדרן פֿון נעמשאַיעוו.

דאָס גאַנצע בוך האָט צוערשט געוואָלט בעקומען אַ גאַנץ אַנדערן כאַראַקטער. מאַקאי האָט זיך ערשט אין 1887 געהאַטער בעקענט מיט דער סאָציאַליסטישער און אַנאַר-כיסטישער בעוועגונג, און אין דעמועלכען יאָהר האָט ער בעשלאָסען צו שרייבען זיין ווערק. די גרויסע עראַייגניסע פֿון דיווען אונפֿערגעסליכען יאָהר: די בעוועגונג פֿון די אַרבייטסלאָזע אין לאַנדאָן, די בלוטיגע קעמפֿע צווישען דעם פֿאַלק און דער פֿאַליציי אין טראַפֿאַלאַגאַר סקווער און הויפטוועכליך די שרעקליכע טראַגעדיע פֿון טשיקאַגאָ האָבען דעם קינסטלער און דיכטער געגעבען גענוג שטאַף צו שאַפֿען אַזאַ ווערק; אָבער ויין אייגענע גייסטיגע ענטוויקלונג האָט

איהם צוריקגעהאלטען באלד אויסצופיהרען דיווען פלאן. ערשט מיט פֿיער יאָהר שפעטער איז דאָס בוך ערשינען אונטער דעם נאָמען „די אנארכיסמען“, און זיין כאַראַקטער איז דאָן געווען אַ גאַנץ אַנדערער ווי דער אויטאָר האָט צוערשט געהאט די אַבזיכט.

אין 1889 האָט מאַקאי ענטדעקט דאָס געניאלע ווערק פֿון מאַקס שמירנער „דער איינציגער און זיין אייגענטהום“, וועלכעס איז צום ערשטען מאל ערשינען אין 1845. אָבער דיווער מערקווירדיגער בוך, אפשר דאָס אַריגינעלסטע ווערק אין דער גאַנצער וועלט-ליטעראַטור, איז פֿאַלשטענדיג פֿער-געסען געוואָרען, אַקוראַט ווי זיין געניאלער אויטאָר. ערשט דורך מאַקאי, איז דאָס ווערק צום צווייטען מאל בעקאַנט געוואָרען און איהם האָבען מיר אויך צו דאַנקען, אַז דאָס ווייניגע ביאָגראַפֿישע מאַטעריאַל איבער מאַקס שמירנער איז ניט אין גאַנצען פֿערלאָרען געגאַנגען.

שמירנער'ס בוך האָט געהאַט אַן ענטשיידענדע ווירקונג אויף מאַקאי'ס נייסטיגע ענטוויקלונג. אין אַבאַן'ס פֿילאָזאָפֿישע בעטראַכטונגען הערען מיר דיימליך דעם אָבקלאַנג פֿון שמירנער'ס אידעען, די שפראַך גופא דערמאָהנט אונז אָפֿט-מאל שטאַרק אין דעם „איינציגען“.

אָבער דאָס איז גראַדע די טהעאָרעטיש שוואַכע זייט פֿון מאַקאי'ס ווערק, ווייל דער איינפֿלוס פֿון שמירנער'ס געניאלער דעסטרוקטיווער פֿילאָזאָפֿיע, וועלכע לייזט אויף אַלע רעליגיעזע, פֿאַליטישע און סאָציאלע בעגריפֿע אין זייערע קלענסטע אַטאָמען, בעשריינקט דעם פֿערפֿאַסער כמעט אויסשליסליך אויף איינפֿאַכע געגאַציאָנען און ריין קריטישע בעמערקונגען. די דיסקוסיאָן צווישען אַבאַן און טרופּ, וועלכע זאָל אייגענטליך ערקלעהרען דעם אונטערשיעד צווישען די ביידע ריכטונגען אינדווידואַליזם און קאָמוניזם און וועלכע

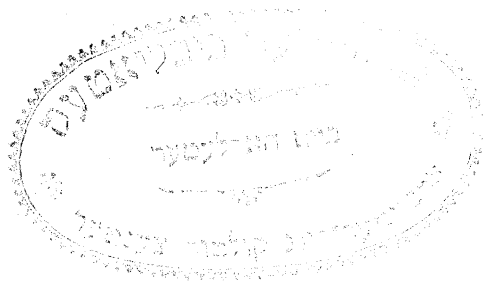
זאל בעוויווען, אז די קאָמוניסטען זיינען איבערהויפט ניט קיין אנארכיסטען, בעריהרט בלויז עמליכע ריין אויסערליכע זייטען פֿון דער פֿראַגע און האָט איבערהויפט ניט קיין טיעפֿערען אינהאַלט. דערבוי איז צו בעמערקען, אז מאַנכע בעהויפטונגען, וועלכע אָבאָן-מאַקאי לייגט זיין אָפּאָגענט טרופּ אין מויל אַרײַן, זיינען ניט בלויז אַ ביסעל צו איינ-זייטיג, נאָר זאָגאַר דירעקט פֿאַלש. ווען טרופּ ערקלעהרט צ.ב.ש. דעם קאָמוניסטישען יאַקאָבינער באַבעף פֿאַר אַ פֿאַרקעמפֿער פֿון'ם קאָמוניסטישען אנארכיזם, דאָן איז דאָס איינפֿאַך אַבסורד, און אַבסורד איז אויך די בעהויפטונג, אז דער קאָנסעקווענטער קאָמוניזם פֿאָדערט פֿון יעדען מאַן ער זאל בעפֿרידיגען די סעקסועלע בעדערפֿנישען פֿון יעדער פֿרוי און פֿערקעהרט. אזעלכע גרונדלאָזע בעהויפטונגען ווירקען נאָך אונאַנגענעהמער, ווען מיר דערמאָהנען זיך, אז טרופּ איז ניט קיין פֿאַנטאַזיע-געשמאַלט פֿון'ם אויטאָר, זאָנדערן אין איהם פֿערקערפֿערט זיך איינער פֿון די באַ-ראַקטעריסטישע טיפֿען פֿון דער קאָנספּיראַטיווער אַנאַר-כיסטישער בעוועגונג אין יענער צײַט (אָטאָ רינקע, גע-שמאַרבען אין אַמעריקאַ). שוין צוגעבענדיג, אז דער קאָמו-ניסטישער אַנאַרכיזם אין יענער פֿעריאָדע איז אין פֿיעלע בעציהונגען נאָך געווען פֿרימיטיוו און ווייניג ענטוויקעלט (די וויכטיגסטע טהעאָרעטישע ווערק פֿון דיזער ריכטונג זיינען דאַמאָלסט נאָך גאָרניט פּובליצירט געווען), פֿיהלמ דער לעזער אָבער אינסטינקטיוו, אז טרופּ וואָלט געקענט פֿערטהיידגען זיין פֿאָזיציאָן מיט בעסערע אַרגומענטען און אז אָבאָן-מאַקאי האָט זיך די זאַך געמאַכט אַביסעל צו בעקוועם.

נאָר דיזע טהעאָרעטישע שוואַכקייטען קענען ניט בע-איינפֿלוסען דעם קינסטלערישען ווערטה פֿון „די אַנאַרכיס-“

מען". די וואונדערבארע און איינדרוקספֿולע בעשרייבונגען פֿון לאַנדאָן'ס גיהנם, די טרויעריגע וואַנדערונגען דורך „דאָס רייך פֿון הונגער", די געלונגענע דאַרשטעלונגען פֿון די גרויסע עראייגניסע, וועלכע האָבען זיך אָבגעשפּיעלט אין יענער צייט אין דער ענגלישער הויפט-שטאָדט, און ענדליך די לעבענס-וואַרעמע בעשרייבונג פֿון דער שוידערליכער טראַגעדיע פֿון משיקאָגאָ, דאָס אַלעס מאַכט דעם לעזער דאָס בוך טהייער און גיט איהם אַ ווערט. ניט בלויז פֿאַר די איצטיגע, נאָר אויך פֿאַר שפּעטערע גענעראַציאָנען. די בעקאַנטע פּערזענליכקייטען אין'ס לאַגער פֿון דעם רעוואַל-לוציאָנערען עמיגראַנטענשהום אין לאַנדאָן, זיינען מייס-טענשהיילס גוט געצייכענט, און ווער עס איז אַביסעל געהנטער בעקאַנט מיט דער עלטערער בעוועגונג פֿון לאַנדאָן, דערקענט זיי באלד.

אין דיזע אַלע בעשרייבונגען מאַניפֿעסטירט זיך דער אמת'ער קינסטלער, מיר פּיהלען דעם וואַרעמען הויך פֿון די עראייגניסע, וועלכע דער דיכטער שטעלט אויף פֿאַר און לעבען איבער פּערזענליך אַלצדינג, וואָס ער אַליין האָט איבערגעלעבט.

ר. ראַקער.

איינלייטונג.

דאָס קונסט-ווערק דארף ריידען פֿאַר'ן קינסטלער, וועלכער האָט עס געשאַפֿען; די אַרכייט פֿון דעם בעטראַכט- מענדען פֿאַרשער, וועלכער שמעהט הינטער איהר, ערלויבט איהם צו זאָגען, וואָס עס האָט איהם געטריבען זיך אויס- צוריידען.

דאָס טהעמאַ פֿון'ם ווערק, וואָס איך ענדיג דאָ, פֿער- לאַנגט פֿון מיר, איך זאָל עס בעגליימען מיט עטליכע ווערטער.

*

קודם כל דאָס איינע: ווער עס קען מיך ניט און ריכט זיך צו געפֿינען אין די פֿאַלגענדע בלעטער אַזעלכע מינים סענזאַציאָנעלע ענטדעקונגען, ווי יענע ליגענס, וועלכע שפּע- קולירען אויף די אורטהייל-לאַזיגקייט פֿון'ם פּובליקום, וואָס שעפט דערפֿון זיין גאַנצע קענטעניש וועגען דער אַנאַרכיס- מישער בעוועגונג, דער זאָל זיך גאָר ניט מטריה זיין און אַוועקלייגען דאָס בוך דאָ גלייך ביי דער ערשמער זייט.

אויף קיין שום געביעט פֿון'ם סאַציאַלען לעבען הערשט היינט צו טאָג ניט קיין ערגערער מיש-מאַש, קיין נאַאיווערע אויבערפֿלעכליכקייט, קיין געפֿעהרליכערע אונטויענהייט, איידער אויף דעם געביעט פֿון'ם אַנאַרכיזם. ס'איז גענוג אַרויסצוריידען בלויז דאָס וואָרט און עס ווירקט ווי דאָס

פֿאָכען מיט אַ רוימען מוֹך — אין בלינדען צאָרן וואַרפֿען זיי זיך דאָס רוב אַרויף דערויף און געהמען זיך קיין צייט ניט רוהיג צו איבערלייגען אין נאָכצודיינקען וועגען דעם. זיי וועלען אויך דאָס דאָזיגע ווערק צורייסען אויף שטיקלאַך, אָהן דעם עס צו פֿערשמעהן. מיך וועלען זייערע קלעפֿ ניט טרעפֿען.

*

לאַנדאָן און די געשעהענישען פֿון סוף יאָהר 1887 האָבען מיר געדיענט אַלס הינטערגרונד פֿון מיין מאַלעריי. אין אָנהויב פֿון נעקסטען יאָהר בין איך צוריקגעקומען אויף'ן שווי-פלאַץ, הויפטזעכליך מיט דעם צוועק צו פֿער-פֿאַלקאָמען מיינע שמודיען איבער דעם איסט ענד. ס'איז מיר דאָן אפילו אויף'ן זינען ניט אַרויף, אַז גראָד די געגענד, וואָס איך האָב מיר אויסגעקליבען צו בעשרייבען אויספֿיהר-ליכער, וועט באַלד נאָכדעם זיין ביי אַלעמען אין די מיילער, צוליב די פֿרויען-מאַרדען פֿון דעם בעריהמטען „רושעק דהי ריפֿער“.

דאָס קאָפימעל איבער שיקאַגאָ איז ניט אָבגעשלאָסען געוואָרען, איידער איך האָב אויך דורכגעקוקט דאָס דיקע ביל-דער-בוך פֿאַר גרויסע קינדער, "Anarchy and Anarchists" (שיקאַגאָ, 1889), מיט וועלכען דער פּאָליציי-קאָפיטאַן מיי-קעל שאַק האָט געזוכט צו רעכטפֿערטיגען דעם נידער-טרעכטיגען מאָרד פֿון זיין רעגירונג. ס'איז קיין אַנדער זאַך ניט, נאָר אַ — ניט אונזויכטיגעס — דאָקומענט פֿון דומער ברוטאַלימעט און ראַפֿינירטער פּוסטקייט.

די נעמען פֿון לעבעדיגע האָב איך מיט אַ כּוון אין ערגעץ ניט דערמאָנט; ניט קוקענדיג דערויף וועט דער נאָהענט-שמעהענדער כּמעט איבעראַל אָהן שווריקייטען

דערקענען די ציגע, וועלכע איך האָב גענומען אַלס מאָדעלען
פֿאַר מיינע שילדערונגען.

*

צווישען דעם ערשטען און לעצטען קאָפימעל זיינען
אַריבער דריי יאָהר. נייע צווייפֿלען, וועלכע זיינען כסדר
צוואונגען זיך אָבצושטעלען מיט דער אַרבייט, אָפֿטמאָל אויף
אַ היבשער צייט, איך האָב זי פֿילייכט אָנגעפֿאַנגען צו פֿרייה;
צו שפעט ענדיג איך זי ניט.

ניט יעדע זייט פֿון דער פֿראַגע האָב איך געקענט
דורכנעמען; דאָס רוב איז מיר ניט מעגליך געווען צו געבען
מעהר ווי די שלום-ועצע פֿון לאַנגע געדאַנקען-רייהען. איך
האָף אָבער, אַז איך האָב ווייניגסטענס בעוויזען די ניט-
פֿעראיינבאַרקייט פֿון דער אַנאַרכיסטישער און קאָמוניסטישער
וועלט-אַנשוואַונג, די צוועקלאָזיקייט און שעדליכקייט פֿון
דער געוואַלט-מאַקטיק, אַזוי ווי די אונגעגליכקייט צו ליזען
די סאָציאַלע פֿראַגע דורך'ן שטאַט.

*

דאָס ניינצעהנטע יאָהרהונדערט האָט געבוירען די אידעע
פֿון דער אַנאַרכיע. אין זיינע פֿערציגער יאָהרען איז געלייגט
געוואָרען דער גרענעץ-שטיין צווישען דער אַלטער וועלט
פֿון קנעכטשאַפֿט און דער נייער וועלט פֿון פֿרייהייט. וואָרים
אין דעם דאָזיגען צעהנדלינג יאָהרען האָט פ. זש. פֿרוד האָן
אָנגעפֿאַנגען די ריעזיגע אַרבייט פֿון זיין לעבען מיט זיין
ווערק: „Qu'est-ce que la propriété?“ (וואָס איז אייגענ-
טהום?) (1840) און אין יענער צייט האָט מאַקס שטיינ-
ר-
ר-

נער אָנגעשריבען זיין אונשמערבליך ווערק: „דער איינציגער
אין זיין אייגענטהום“ (1845).

זי האָט געקענט פֿערגראַבען ווערן אונטער דעם שטייב
פֿון דעם צייטווייליגען קולטור-ריקשריט. אָבער זי קען ניט
אין גאַנצען אונטערגעהן.

אָט האָט זי ווידער ערוואַכט.

שוין צעהן יאָהר, אַז אין באַסמאַן, מאַסס, קעמפֿט
מיין פֿריינד בענדזש. ר. מאַקער מיט דער אונבעוועגליכער
וואַלע פֿון זיין „ליבערטי“ פֿאַר אַנאַרכיע אין דער נייער
וועלט. אַפֿטמאַל, אין די איינזאַמע שמונדען פֿון מיינע קעמפֿע,
האַב איך געווענדט מיין בליק אויף דעם פֿונקעלדיגען ליכט,
וואָס הויבט אָן פֿון דאָרט צו בעלייכטען די פֿינסטערע
נעכט...

*

פֿאַר דריי יאָהרען, ווען איך האָט איבערגעגעבען דער
עפֿענטליכקייט די געדיכטע פֿון מיין „שטורם“, האָבען מיך
פֿריינדליכע שטימען בעגריסט אַלס דעם „ערשמען זינגער
פֿון דער אַנאַרכיע“.

איך בין שטאַלץ אויף דעם דאָזיגען נאָמען.

אָבער איך בין געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז עס
געהט היינט צו טאָג ניט אזוי אין דעם צו דערוועקען בע-
גייסטערונג פֿאַר די פֿרייהייט, ווי צו איבערצייגען די מענשען
אין דער אונבעדינגטער נויטווענדיגקייט פֿון עקאָנאָמישער
אונאַבהייניגקייט, אָהן וועלכער די פֿרייהייט וועט אייביג
בלייבען דער פֿוסטער חלום פֿון די טרוימער.

אין די דאָזיגע טעג פֿון דער וואַקסענדער רעאַקציאָן,
וועלכע וועט דערגרייכען איהר העכסטע מדרגה אין דעם

זיענ פון'ס שטאט-סאציאליוס, איז עס פאר מיר געווארען
א דרינגענדע פאדערונג, אויך דא צו זיין דער ערשמער
קעמפער פון דער אנארכיסטישער אידעע.

איך האף, אז איך האב נאך מיין לעצטען קאמפף פאר
דער פרייהייט ניט געקעמפט.

רויט, פריהלינג 1891.

די אנארכיסטען.

ערשמער קאפיטעל.

אין הארצען פון דער וועלט שטארט.

א נאם-קאלטער אַקטאָבער-אַבענד האָט זיך אָנגע-
הויבען אויסשפּרייטען איבער לאַנדאָן. ס'איז געווען דער
אַקטאָבער פֿון דעם זעלבען יאָהר, ווען ערשט מיט קנאָפּע
פֿינף מאָנאטען פֿריהער האָבען זיך אָבגעשפּיעלט יענע
פֿערריקטע צערעמאָניעס לכבוד דער פֿופֿציג-יעהריגער
רעגירונגס-צייט פֿון אַ פֿרוי, וועלכע האָט זיך גערופֿען
„קעניגין פֿון גרויס-בריטאַניען און אירלאַנד און קיווערין
פֿון אינדיען“, — יענע נאַרישע צערעמאָניעס, נאָך וועלכע
דאָס יאָהר 1887 איז געקרוינט געוואָרען מיט'ן נאָמען
„רושובילי יער“.

אין דעם דאָזיגען אָבענד — ס'איז געווען דער לעצטער
פֿון אַ וואָך — האָט אַ מאַן געבלאָנדזשעט דורך נעבעל-
דיגע, איינגע און כמעט ליידגע גאַסען, אָנקומענדיג פֿון
„וואָטערלו סטיישיאָן“ און זוכענדיג זיין וועג צו דער
אייזענבאַהן-בריק פֿון משערינג קראָס. לאַנגזאַם, אַזוי ווי
פֿערמאַטערט פֿון אַ שטונדען-ווייטען גאַנג, איז ער אַרויף
די הילצערנע טרעפּ, וועלכע פֿיהרען צו דעם שמאַלען
פּוס-וועג פֿון דער בריק, וואָס ציהט זיך לעבען די רעלסען,
און אַז ער איז צוגעקומען אונגעפֿעהר צום מיטען טייך,
האָט ער אָבגעטראָמען אַן אַ ווייט צום וואַסער צו און איז
דאָרט געבליבען שמעהן אַ וויילע, בעת ווען די מענשען
זיינען איהם פֿערבייגעגאַנגען. ס'איז אייגענטליך גיבער

געווען מחמת געוואוינהייט איידער מיעדקייט, וואָס ער פֿלעגט זיך ליעב האָבען אָבשמעלען און אַרונטערקוקען אין די מעמוזע. ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער איז שוין דאָס דריטע יאָהר געווען אין לאַנדאָן, איז ער זעלטען געווען אויף דער „אַנדער זייט מעמוזע“, און דערפֿאַר, אַז ער פֿלעגט נור אַריבערנעהן איינע פֿון די בריקען, האָט ער זיך ניט געקענט אזוי ניד אָברייסען פֿון דעם גרויסאַרטיגען בילד, וואָס די שטאָדט האָט מיט זיך פֿאַרגעשטעלט אויף יענע ערטער.

ס'איז נאָך געווען ליכטיג גענוג, אזוי אז ער האָט, קוקענדיג רעכטס צו וואַטערלוו ברידזש, געקענט דערקענען די דונקלע מאַסען פֿון די סקלאַדען, און אויף'ן שפיגעל פֿון דער מעמוזע איהם צו פֿוסען די רייען פֿון צונויפֿגעפֿאַרטע ברייטע פֿראַכט-שיפֿלאַך און פֿלימען, דאָך האָבען שוין איבעראַל געברענט ליכט און דורכדרונגען מיט וויער שוין דעם דונקלען תּוהו ובוהו פֿון דער דאָזיגער אונגעזייער גרויסער שטאָדט. אזוי ווי פֿאַראַלעלע ליניען האָבען זיך געצויגען די ביידע רייען לאַמטערנעס אויף וואַטערלוו ברידזש, און יעדעס איינציגע פֿון די ליכט האָט אַרונטער-געוואַרפֿען זיין שאַרפֿען, שטראַהלענדען שיין טיעף און לאַנג אין דאָס צימערנדע, דונקלע וואַסער. לינגס ווידער האָבען זיך אויפֿגעהויבען די אונזעהליגע קליינע פֿלאַמען, וועלכע האָבען אָנגעפֿאַנגען בעלייכטען די „עמביינקמענטס“ און דעם „סטרענד“. רוהיג איז דער מאַן געשטאַנען אויף דער בריק און האָט געזעהן די ליכטלאַך פֿון די פֿערי-בילוויענדע קעבס; ער האָט געהערט הינטער זיך די צינע פֿון דער „סויטה-איסטערן“ אייזענבאַהן, ווי זיי פֿאַהרען אַרויס און אַריין אין דעם וואַקואַל פֿון משערינג קראָס; ער האָט געזעהן אונטער זיך די לאַנגזאַמע כּוואַליעס פֿון

דער מעמוזע, ווי זיי ריהרען זיך שמיל, קיים וואָס מען הערט און מען בעמערקט זייער בעווענונג; און בעת ער האָט זיך אומגערעהט און זיך געלאָזט געהן ווייטער, האָט זיך פֿאַר איהם געעפֿענט דער ריעזיגער וואַקואַל פֿון משערינג קראָס — בעגאַסען מיט ווייסע שטראַמען פֿון עלעקטרישען ליכט, — אָט דער צענטער, וועלכער רוהט ניט ניט ביי-שאַג און ניט ביינאַכט...

ער האָט געטראַכט פֿון פֿאַריו, ויין היים, בעת ער איז געגאַנגען לאַנגזאַם ווייטער. וואָס פֿאַר אַן אונטערשיעד צווישען די כרייטע, פֿלאַכע און ליכטיגע ברעגען פֿון דער „סעיין“ און אָט די פֿערגליווערטע, אויסגעשטרעקטע מאַסען, אויף וועלכע די זונן אפילו קען ניט אויסגיסען קיין שטראַהל פֿון פֿרייד!

ער האָט געביינקט צוריק נאָך דער שטאַרט פֿון ויין יוגענד. נאָר ער האָט דאָך ליעב געקראַגען לאַנדאָן מיט אַ לידענשאַפֿטליכער, אייפֿערויכטיגער ליעבע, עפעס אזוי ווי זיך אליין אויף צו להכעיס.

וואַרים אָדער מען ליעבט לאַנדאָן אָדער מען האָט עס פֿיינט...

ווידער אמאָל איז דער וואַנדערער שטעהן געבליבען. אזוי ליכטיג איז געווען אין דעם ריעזיגען וואַקואַל, אז ער האָט נאָנץ דייטליך געקענט זעהן דעם זייגער דאָרט ביים עק. די וויזערס זיינען געשטאַנען צווישען זיבען און אַכט. אויף פֿום וועג האָט עפעס אָנגעהויבען ווערן לעבעדיגער, רוישיגער, אַקוראַט ווי אַ מענשענ-כוואַליע וואַלט זיך אַרביבערגעקאַמטשעט פֿון איין וייט אויף דער אַנדערער. דער מאַן איז געשטאַנען פֿערטראַכט, ער האָט זיך נאָר ניט געקענט אָברייסען פֿון דעם אַנבליק. אַ רגע האָט ער בעטראַכט די בעווענונג ביים אַרײַנגאַנג פֿון'ס וואַקואַל;

דאָן האָט ער זיך געפרואוּט אַריבערקוקען איבער די רעל-
סען און דעם מיש-מאַש פֿון אייזערנע שטאַנגען און וואָ-
גאַנען צו „וועסטינסטער אַבעי“; אַבער ער האָט קיין
אַנדער זאַך נישט געקענט דערקענען נאָר דאָס בליישטשענדע
ציערבלאַט אויף'ן טהורם פֿון דעם פּאַרלאַמענט און די
דונקעלע שאַמענס פֿון געוואַלדיגע שטיינערנע בנינים,
וועלכע האָבען זיך דאָרט אויפֿגעהויבען. און איבעראַל
דורכגעמישט די טויזענדער און טויזענדער ליכטלאַך...

וידער אַמאָל האָט ער זיך אומגעדערעהט צו דער
פֿרייער זייט, וואו ער איז פֿריהער געשטאַנען. אונטער זיינע
פֿיס האָבען זיך מיט גערויש געקאַממעט די ציגע פֿון דער
„מעטראָפּאָליטאַן ריילוויי“; די גאַנצע ברייט פֿון דעם
ױקטאָריאַ-עמביינקמענט איז אַרויף ביז „וואָטערלו ברידזש“
געלעגען האַלב בעלויכטען אונטער איהם. פֿערגליווערט און
ערנסט האָט זיך דער שפּיץ פֿון דער „קלעאַפּאַטראַ“ אויפֿ-
געהויבען אין דער הויך.

צו דעם מאַן אויבען איז אַרויפֿגעקומען דאָס לאַכען
און זינגען פֿון די יונגע קייט און מיידלאַך, וועלכע פֿער-
נעהמען יעדען אַבענד די ביינק פֿון די עמביינקמענטס.
״Do not forget me — do not forget me״ (פֿערגעס
מיך נישט — פֿערגעס מיך נישט) איז געווען דער צושפּיעל
פֿון'ם ליעד. זייערע שטימען האָבען געקלונגען האַרט און
קוימשעדִיג. ״Do not forget me״ — איבעראַל האָט מען
עס אין דעם „דזשובילי יער“ געקענט הערען אין לאַנדאָן...
ס'איז געווען דאָס ליעד פֿון מאַג.

דער, וואָס וואָלט אַצונד אַ קוק געטהאָן אויף דעם
מאַן, וועלכער איז געשטאַנען אָנגעבויגען איבער'ן ראַנד פֿון
דער בריק, וואָלט אָהן אַ שום ספּק אויף זיין געזיכט
בעמערקט אַ מאַדנעס אויסדרוק פֿון האַרמקייט, וועלכער

האָט עס בעהערשט. דער פֿוס-געהער האָט שוין מעהר גאַרנישט געהערט פֿון דעם פֿערהאַלטענעם, האַלב-פֿער-דריקטען ליאַרם און פֿון דעם פּראָסטען געזאַנג. ביים אַנבליק פֿון דעם געוואַלטיגען בנין אונטער זיינע פֿיס, איז איהם דורכגעלאָפֿען אַ געדאַנק אין קאַפּ: וויפֿיעל מענשען-לעבענס האָבען עס דאָ געמוזט צומאַלט ווערן אונטער אָט די ווייסע גראַניט-שטיינער, וועלכע ליגען אזוי פֿעסט און זיכער איינע אויף די אַנדערע? און ער האָט ווידער גע-טראַכט פֿון יענער שווייגענדער, ניט-בעלוינטער, פֿערנע-סענער אַרבייט, וועלכע האָט געשאַפֿען אָט די אַלע גרויסקייטען, וואָס ער האָט געזעהן אַרום זיך.

שווייס און בלוט ווערן אָבגעוואַשען און דער איינ-צעלנער הויבט זיך אויף אין וואוילמאַג, אין כבוד און גדולה אויף די טויטע קערפּערס פֿון מיליאָנען פֿערגעסענע אָהן אַ שום נאָמען...

עפעס אזוי ווי דער דאָזיגער געדאַנק וואַלט איהם אויפֿגעטרייסעלט, האָט קאַרד אָבאַן גענומען געהן ווייטער. דורכמעסטענדיג די שטיינערנע געוועלכען ביים עק פֿון דער בריק, די איבערגעבליבענע טהיילען פֿון דער אַלטער „הונגערפֿאַרד סוספענשאַן ברידוש“, האָט ער אַראָבגעקוקט אויף דער ערד און גענומען געהן שנעלער. אזוי ווי אימער האָט ער ווידער געלעבט אין די געדאַנקען, וועלכע אויך ער האָט אָבגעגעבען די יוגענד פֿון זיין לעבען, און ווידער אַמאָל האָט איהם אַ פּאַק געטהאַן די אונגענד-ליכע גרויסקייט פֿון דער דאָזיגער בעוועגונג, די „סאַציאַלע“, ווי די צווייטע העלפֿט פֿון ניינצעהנטען יאָהרהונדערט האָט זי אָנגערופֿען: אַריינצוטראַגען ליכט אַהין, וואו עס הערשט נאָך פֿינסטערניש — אין די געדולדיגע, אונטערדריקטע

מאַסען, וועמעס ליידען און לאַנגזאַמעס שטאַרבען פֿער-
שאַפֿט די „אַנדערע“ דאָס לעבען...

נאָר אַז אָבאַן איז אַרונטערגעגאַנגען די טרעפֿ פֿון
דער ברוק און האָט זיך געפֿונען אין וויליערס סטריט, אין
יענער מערקווירדיגער קליינער גאַס, וועלכע פֿיהרט אַראָב
פֿון סטרענד גלייך צו דער טשערינג קראָס סטאַציאָן פֿון
דער שטאָדט-באַהן, איז ער פֿון דאָס ניי צוגעצויגען גע-
וואָרען פֿון דעם לעבען, וואָס האָט גערוישט אַרום איהם.
אַ געדיכטער עולם האָט זיך געשפּאַרט און געשטופּט
פּערביי איהם: דער האָט נאָך געוואָלט כאַפּען דעם צוג,
וועלכער האָט אָקאַרשט אויסגעשפיגען יענע, וועלכע האָבען
זיך אזוי שטאַרק געאיילט צום סטרענד; דאָ איז געשטאַנען
אַ גאַסען-פֿרוי און האָט איינגע'מענה'ט מיט אַ הערר אין
אַ צילינדער-הוט, וועמען זי האָט פֿערנאַרט אַהער מיט
אַ וואָרט און מיט אַ בליק פֿון איהרע מיעדע אויגען, כּרי
זיך מיט איהם אויסצוגלייכען מכת דעם „פּרייז“; און דאָרט
איז געשטאַנען אַ גאַנצע מחנה פֿון גאַסען-קינדער, וועלכע
האָבען זיך געשפּאַרט מיט זייערע שמוציגע געזיכטער אָן
די שויבען פֿון אַן איטאַליענישער בעקעריי פֿון קיבלאַך,
זיך צוקוקענדיג מיט זשאַדנע בליקען צו יעטוועדען ריהר
פֿון די, וואָס האָבען אוינגערמיעדליך געאַרבייט אינעווייניג.
— אָבאַן האָט געזעהן אַלצדינג. מיט די אויגען פֿון אַ גענימען
בעאַבאַכטער האָט ער בעמערקט דעם צעהן יעהריגען אינגעל,
וואָס האָט אַרומגעטאַנצט אויף דער פֿייכטער ערד און זיך גע-
סטאַרעט אויסצובעטלען אַ פעני ביי די פֿערביילויפֿענדע,
און דאָס אויסגעמאַרעטע געזיכט פֿון יענעם אינגעל, וועלכער
איז צוגעלאָפֿען צו איהם, אזוי גיך ווי ער האָט זיך נור
אַבגעשטעלט, און איהם ניט אַנדערש נור געוואָלט אַרײַנ-
שטופּען דעם לעצטען נומער פֿון די „מאַטרימאָניאַל ניוס“

— א צייטונג, וואָס איז אונבעדינגט נויטיג „פֿאַר אלע די, וועלכע ווילען חתונה האָבען“.

אַבאָן איז געגאַנגען לאַנגזאַם ווייטער. ער האָט צו גוט געקענט דאָס דאָזיגע לעבען, בעת עס האָט איהם נאָך פֿערטומעלט און בערוישט; און דאָך האָט עס איהם אַלץ פֿון דאָס ניי אינטערעסירט מיט זיין גאַנצער געוואַלט. אין משך פֿון דיזע יאָהרען האָט ער אָנגעגעבען שמונדען און מענ אויף אַט דעם שטודיום, און אימער און איבעראַל האָט ער עס געפֿונען ניי און אינטערעסאַנט. און וואָס מעהר ער האָט אויסגעפֿאַרשט איהרע שטרעמונגען, איהרע אָבגורנדען און איהרע מורא'דיגע טיעפֿקייטען, אַלץ מעהר האָט ער בעוואונדערט די דאָזיגע איינציגע שטאַדט... זייט אַ שטיקעל צייט האָט זיך אַט דאָס געפֿיהל זיינס צו דער שטאַדט ענטוויקעלט אין אַ ליידענשאַפֿטליכער צונויגונג. לאַנדאָן האָט איהם צופֿיעל געוויזען — אַסך מעהר ווי דעם איינוואוינער און דעם בעזוכער; און אַצונד האָט ער גע-וואַלט אלעס זעהן. אַט דער ברענענדער וואונש האָט עס איהם אויך היינט נאָכמיטאָג אַריבערגעטריבען אויף דער אַנדער זייט טעמוע, וואו ער האָט שמונדען-לאַנג אַרומ-געוואונדערט אין קעניגטאָן און לאַמבעט-ה — יענע קוואַרטאַלען פֿון אַ שרעקליכער נויטה; און מיער און דערשלאָגען און פֿערביטערט איז ער צוריקגעקומען פֿון דאָרט, כדי דאָ אויף'ן סטרענד צו זעהן דעם אַבשיין און די פֿערקעהרטע זייטען פֿון יענעם מורא'דיגע לעבען. ער איז אַלזאָ געשטאַנען ביים אַריינגאַנג פֿון דעם דינקעלען און וויסטען טונעל, וועלכער לויפֿט דורך אינטער משערינג קראָס צו נאָרטהאַמבערלאַנד עוועניו, די שאַרפֿע און ציטערנדע טענער פֿון אַ „באַנדושאַ“ האָבען אָנגע-קלונגען אין זיינע אויערן; אַן עולם פֿון פֿערבייגעהער האָט

זיך אַרומגעקליבען: אין מיטען איז געשטאַנען אַ אינגעל אין צוריסענע טראַנמעס און מיט אַ סאַושע-שוואַרצען גע- זיכט — ווער האָט ניט געווען די מאַדנע געשטאַלטען פֿון די דאָזיגע „נעגער-קאַמעדיאַנטען“ אויף די ווינקלען פֿון די לאַנדאָנער גאַסען? — און האָט געשפּיעלט אויף זיין אינ- סטרומענט. צו דעם קלאַנג פֿון זיינע טענער האָט אַ מיידעל געמאַנצט מיט אַזאַ מין מעכאַנישער גלייכגילטיגקייט, עפעס אַזוי ווי זי וואָלט גאָר קיינמאַל ניט געקענט מיעד ווערן דערביי. זיך דורכשפּאַרענדיג פֿערביי דעם עולם, האָט אַבאַן געוואָרפֿען אַ בליק אויף'ן געזיכט פֿון דעם דאָזיגען קינד: גלייכגילטיגקייט און אין דערזעלבער צייט אויך אַ געוויסע אונגעדולד איז געלעגען דערויף.

„זיי ערנעהרען זייער גאַנצע פּאַמיליע, די אַרעמע,“ האָט ער געמורמעלט. אין אַ מינוט אַרום איז זיך דער עולם פֿונאַנדערגעגאַנגען און די צוויי קינדער זיינען אַריבער צום אַנדערן עק גאַס, כּדי דאָרט ווידער אָנהויבען שפּיעלען און טאַנצען, ביז וואַנען דער פּאַליכמאַן האָט זיי אַוועק- געטריבען, דער געהאַסטער, דער שרעקליכער.

אַבאַן איז דורכגעגאַנגען דעם טונעל, וואו די שטיי- נערנע פּאַדלאָגע איז געווען פֿול מיט שמוץ און פֿון די ווינקלען האָט זיך אַרויסגעשפּאַרט אַ פֿערפעסטעמע לויפֿט. דער טונעל איז כּמעט געווען לידיג; נור ווען און ווען איז פֿערביי איהם, האַרט ביי דער וואַנד, פֿערבייגעלאָפֿען אַ פּינסטערע געשטאַלט. אָבער אַבאַן האָט געוואוינט, אַז אין נאַס-קאַלטע מעג און נעכט ליגען דאָ, אַזוי גוט ווי אין הונדערטער אַנדערע דורכגענג, גאַנצע שורות פֿון אונגליק- ליכע, צונויפֿגעדרוקט איינע אויף די אַנדערע ביי די קאַלטע ווענד. זיי ליגען אין איין ציטערניש, ערוואַרטענדיג יעדע רגע פֿונאַנדערגעטריבען צו ווערן פֿון די „געזעץ-הימער“: אַ

הויפֿען פֿון קויט און טראַנמעס, פֿערהונגערט און שמוציג, די „אויסגעשמויסענע פֿון דער געזעלשאַפֿט“... און בעת ער האָט זיך געלאָזט אַרױפֿגעהן אויף די טרעפֿ ביים עק פֿון דעם מרה שחורה'דיגען דורכנאַנג, איז איהם פֿלוצלינג זיידער אַמאָל געשטאַנען פֿאַר די אויגען יענע סצענע, וועלכע ער האָט מיט אַ יאָהר צוריק דורכגעלעבט דאָ אויף אַט דעם זעלבען אָרט. און מיט אַזאַ שרעקליכער דייטליכקייט האָט זי זיך איהם פֿאַרגעשטעלט, אַז ער איז ניט ווילענדיג שטעהן געבליבען און האָט זיך אומגעקוקט, עפעס אַזוי ווי זי וואָלט זיך מאַקי באַמת ווידערהאַלט פֿאַר זיינע אויגען:—

ס'איז געווען אַ פֿייכט-קאַלמער אָבענד, אַרום האַלבע נאַכט. די שטאַרט איז געווען איינגעוויקעלט אין געבעל און רויך אַזוי ווי אין אַן אונדורכזיכטיגען שליער. ער איז אַריבערגעקומען אַהער, כּדי צו געבען איינצעלנע פֿון די היימלאָזע אונגליקליכע מענשען עטליכע קופּער-שטיקלאַך, וועלכע זיי האָבען געדאַרפֿט אויף צו בעצאָהלען פֿאַר אַ געלעגער ערגעץ-וואו אין אַ לאַדזשינג הויז, אָנשטאַט צו פֿעבריינגען די נאַכט אין דער ביטערער קעלט. אַז ער איז אַרױנטער דינע טרעפֿ,—דער טונעל איז געווען פֿול מיט מענשען, וועלכע האָבען דורכגעמאַכט אַלע שטופֿען פֿון עלענד ביז וואַנען זיי זיינען געקומען אַהער, צו דער לעצטער מדרגה,—האָט ער דערזעהן פֿאַר זיך אַ געזיכט, וואָס ער האָט זייט דאָן קיינמאָל ניט פֿערנעסען: אַ פֿרויען-געזיכט פֿול מיט קרעץ און מיט בלוטיגע געשווירען. ביי דער ברוסט האָט זי געהאַלמען אַ וויג-קינד און ביי דער האַנד האָט זי נאַכגעשלעפּט נאָך זיך אַ פֿערצען יעהריג מיידעל; אַ דריט קינד, אַ אינגעל, האָט זיך געהאַלטען פֿעסט אָן איהר קלייד.

„אזוי שילינג בלוז, דזשענטעלמאַן — בלוז צוויי

שילינג". ער האָט זיך אָבגעשטעלט, כרי זיך נאָכצופֿרעגען וואָס זי וויל.

"צוויי שילינג בלויז — זי איז נאָך אזוי יונג, אָבער זי וועט טהאָן אַלץ, וואָס איהר ווילט —" און דערביי האָט זי אַ ציה געטהאָן צו זיך דאָס מיידעל, וואָס האָט זיך צימערנדיג און וויינענדיג אָבגעקעהרט אָן אַ זייט. אַ שוידער איז איהם אַריבער איבער'ן לייב. אָבער די בעמענדע און יאָמערנדע שטימע פֿון דער פֿרוי האָט זיך געלאָזט הערען ווייטער.

"איך בעט אייך, נעהמט זי מיט מיט אייך. אַז איהר וועט עס ניט טהאָן, וועלען מיר מוזען שלאָפֿען אויף דרויסען — בלויז צוויי שילינג, דזשענטעלמאַן, בלויז צוויי שילינג, קוקט זי נאָר אָן, זי איז אזוי שעהן." און ווידער אַמאָל האָט זי אַ רים געטהאָן דאָס קינד צו זיך.

אָבאָן האָט דערפֿיהלט, עפעס אזוי ווי אַ טויט־שרעק וואָלט איבער איהם געקומען. אונבעוואוסט און אונפֿעהיג אַ וואָרט אויסצוריידען, האָט ער זיך אומגעדרעהט אוועק־צוגעהן.

אָבער ער האָט נאָך קיין טראַט ניט געטהאָן, ווי די פֿרוי האָט זיך פֿלוצלינג מיט אַ געשריי אנדרענגעוואָרפֿען פֿאַר איהם אויף דער ערד, האָט אָבגעלאָזט דאָס מיידעל און זיך פֿעסט אָנגעטשעפעט אָן איהם.

"געהט ניט אוועק! געהט ניט אוועק!" האָט זי גע־שריען מיט אַ מורא'דיגער פֿערצווייפֿלונג. "אַז איהר טהוט עס ניט, מוזען מיר אויסגעהן פֿאַר הונגער — נעהמט זי מיט מיט אייך — אַהער וועט שוין קיינער מעהר ניט קומען, און אויפֿ'ן סטרענד טהאַרען מיר ניט, — טהוט עס פֿאַרט — טהוט עס פֿאַרט!"

נאָר אַז ער האָט זיך, נאָר ניט ווילענדיג, אומגעקוקט, איז זי פלוצלינג אויפגעשפרונגען, אויסער זיך פאַר שרעק. „רופֿט ניט קיין פּאָליסמאַן! ניין, רופֿט ניט קיין פּאָליסמאַן!“ האָט זי זיך געבעטען. איצט, ווען זי איז אויפֿגעשטאַנען, איז אָבאַן געקומען צו זיך. ניט אויסריידענדיג קיין וואָרט, האָט ער אַרײַנגעשטעקט די האַנד אין מאַש און האָט איהר געגעבען אַזױפֿיעל געלד וויפֿיעל ער האָט אַרױסגענומען פֿון דאָרט.

די פֿרוי האָט אַרױסגעלאָזט אַ געשרײַ פֿון פֿרייד. ווידער אַמאָל האָט זי אָנגענומען דאָס מיידעל ביים אַרױס און עס פֿאַרגעשטעלט פֿאַר איהם.

„זי וועט געהן מיט אייך, דושענטעלמאַן, — זי וועט טהאָן אַלץ, וואָס איהר ווילט,“ — האָט זי שעפֿטשענדיג געזאָגט. אָבאַן האָט זיך אָבגעקעהרט און איז אַוועק אַזױ שנעל ווי מעגליך דורך די שוורת פֿון שלאָפֿענדע און שכור'ע צום אַרױסגאַנג; קיינער האָט די מצענע ניט בע־מערקט.

אַז ער איז געווען אויף דרויסען, אין סטרענד, האָט ער געפֿיהלט, ווי זיין האַרץ האָט געקלאַפט און זיינע הענד האָבען געציטערט.

אַכט טאָג נאָך דער דאָזיגער פּאַסירונג האָט ער אָבענד פֿאַר אָבענד אַרומגעזוכט אין טונעל פֿון משערינג קראָס און אין דער גאַנצער אומגעגענד די פֿרוי מיט איהרע קינדער, נאָר אומזיסט; ער האָט זיי מעהר ניט געקענט געפֿינען. ביי דעם מיידעל אין די אויגען איז געלעגען עפעס, וואָס האָט איהם שטאַרק בעאונרוהיגט. נאָר דער אויגענבליק איז געווען צו קורץ, ער זאָל קענען דערקענען, וואָס אָט דער אָבגרונד פֿון פּחד און עלענד האָט אין זיך פֿערבאַר־גען —

דאָן האָט ער די דאָזיגע איינציגע סצענע פֿערגעסען, צוליעב דעם מורא'דיגען עלענר און נויטה, וואָס ער האָט בענענענט טאָג מעגליך; און טאָג פֿאַר טאָג האָט ער פֿון דאָס ניי געוועהן אויף די גאַסען די קינדער פֿון די אַרימע און הונגעריגע. — קינדער פֿון דרייצעהן און פֿערצעהן יאָהר — ווי זיי באַטען זיך אָן — און ער איז געווען אינפֿעהיג צו העלפֿען.

אויף וועמען איז מעהר רחמנות, אויף דער מוטער אָדער די קינדער? ווי גרויס האָט געמוזט זיין די נויטה, זיי מאַוים'דיג די פֿערצווייפֿלונג, ווי וואַהנויניג דער הונגער פֿון ביידע? אָבער מיט עקעל רעדט די פֿרוי פֿון דער בורזשאַזיע מכה דער „טייפֿלישער מוטער“ און דעם „פֿערדאַרבענעם קינד“, — וי, די היפּאָקריטקע, וועלכע זואַלט, אינטער דער אייזערנער האַנד פֿון דעם זעלבן עלענר, געגאַנגען פֿונקט אויף דעם זעלבן וועג. — מיטליד! דער עקעלהאַפֿטעסמער פֿון אונזערע ליגענס! אונזער צייט ווייסט נור פֿון אונזערעכטיגקייט. אַרים זיין איז היינט צו טאָג דאָס גרעסטע פֿערברעכען. אַלזאָ נוט. אַלץ גיכער מוזען די מענשען אַנערקענען, אז די איינציגע רעמונג בעשמעהט אין דעם, אָבצושאַפֿען דאָס דאָזיגע פֿערברעכען.

„די וואַהנויניגע“, האָט אַבאָן געמורמעלט פֿאַר זיך — „ווי זעהען אַלע ניט, וואוהין מיטליד און ליעבע האַבען אונז געבראַכט.“ — זיינע אויגען זיינען געווען פֿערוואַלקענט, פֿערשלייערט, אַזוי ווי פֿון דער עראינערונג אָן די קעמפֿע, וואָס די דאָזיגע איבערצייגונג האָט איהם געקאָסט. ווי דייטליך איהם האָט זיך היינט אָבער, דורכגעדי הענדיג דורך'ן שונעל, אָבגעדוכט, אז ער הערט ווידער אַמאָל די קלאַנגערע, פֿערצווייפֿעלטע שטימע פֿון דער פֿרוי

און איהרע דרינגענדע ווערטער: "Do it! do it!" (טהומ עם פֿאַרט! טהומ עם פֿאַרט!) און פֿון דער מרה שחורה-דיגער דונקעלהייט אין מונעל זיינען פֿאַר איהם ווידער אַרויפֿגעשוואַמען די שרעקעדיגע, קראַנקהאַלמע אויגען פֿון'ם קינד.

ער האָט זיך אומגעקעהרט און איז איבער אַ נייעם דורכגעגאַנגען דעם מונעל. נאָר איידער ער איז אַרויס אויף'ן סמערנד, האָט ער זיך פֿערקירעוועט אין איינע פֿון די זיימען-גאַסען, וועלכע ציהען זיך אַרונטער צו דער טעמע. ער האָט זיי אַלע געקענט: — אָט די גאַסען, אָט די ווינקלען, אָט די דורכגענג: דאָ איז געשטאַנען דער גראָע, מרה-שחורה'דיגער הינטערשמער מהייל פֿון'ם טהעאַטער, וועמעס פֿאָדערשמע זייט האָט אויסגעגאַסען אַ ים מיט ליכט אויף'ן סמערנד; און יענער שמאַלער, דריי-גאַרענ-דיגער בנין מיט די בלינדע פֿענסטער איז געווען איינס פֿון יענע בעקאַטע לאַרוזשי-הייזער, הינטער וועמעס ווענד עס האָבען זיך נאַכט פֿאַר נאַכט אָבגעשפּיעלט אַזעלכע סצע-נען פֿון אויסגעלאַסענהייט, וואָס די פֿערדאָרבענסמע מענש-ליכע פֿאַנטאַזיע קען זיך דאָס גאַרניט פֿאַרשמעלען. דאָ האָט נאָך געוואוינט דאָס עלענד, די נויטה, און אין יענער צווייטער שמילער גאַס שוין דער וואוילמאַג, דאָס רייכ-טהום — און אזוי האָבען זיך ביידע דורכגעמישט איינס אין דאָס אַנדערע בײַ צו דער קליינער קירכע פֿון סאַוואַי אין מיטען פֿון איהרע נאַקעמע בוימער — און בײַ צו די גרויסאַרטיגע, פֿערשלאַסענע געביידען פֿון דעם „טעמפעל" מיט זיינע הערליכע גאַרטענס...

אַבאַן האָט אַלצדינג געקענט: זאָגאַר דעם אייביג-ליידיגען ברייטען, געוועלכטען דורכגאַנג, וועלכער האָט אונטער די גאַסען אַראָבגעפֿיהרט צו די עמביינקמענטס, און

זואו עס איז געווען אזוי פוסט, אזוי געהוימניספול-שמיל, אז דאָס סטרענד-לעבען האָט דאָרט אָנגעקלונגען ווי דער זוימער גערויש פֿון אַן אימער לעצמע און אימער ערשמע כוואַליע אויף דעם וויסמען זאמד־ברענג...

די קעלט איז וואָס ווייטער אַלץ שאַרפֿער געוואָרען און האָט זיך גענומען איינעסען אין די ביינער. אָבאָן האָט אָנגעהויבען מיעד ווערן און ער האָט געוואָלט געהן אַהיים. ער האָט זיך פֿערקירעוועט צום סטרענד.

דער „סטרענד“! פֿערבינדענדיג דעם וועסט ענד און די סיטי איז ער געלעגען פֿאַר איהם, בעלויכמען פֿון די מוזענדער ליכט פֿון זיינע מאַגאָזינען, פֿערפֿלייצט פֿון אַ מענשען-כוואַליע, וועלכע שמעלט זיך קיינמאָל נישט אָב און שעפט זיך קיינמאָל נישט אויס: צוויי געטהיילטע שמראַמען, איינער אַרויף צו דער סיניט פּאָול'ס קירכע, דער אַנדערער אַרונטער צו משערינג קראָס. צווישען ביידע דער רוישען-דער מיט-מאַש פֿון אַ פֿערקעהר, וואָס געהמט גאָר קיין סוף נישט: איין „כאַס“ נאָך דער אַנדערער, בעזעעט מיט פֿערשיעדענ-פֿאַרביגע רעקלאַמעס, אָנגעלאָדען מיט מענשען; איין „הענסאַם“ נאָך'ן צווייטען, לייכט, זיך יאָגענדיג אויף די צוויי רעדער; גרויסע, שווערע פֿוהרען; רויטע, צוגע-מאַכטע פּאַס-וועגען; שטאַרקע, ברייטע פֿיער-רעדערדיגע קאַרעטעס; און צווישען דעם אַלעמען שנעל-לויפֿענדע בייסיקעלס, וועלכע זעהען זיך קוים אָן אין דער דונקעלער מאַסע...

די איסט ענד איז די אַרבייט און די אַרימקייט, צו-געקויפטעל איינס צום אַנדערן דורך דעם פֿלוך פֿון אונזער צייט: די קנעכטשאַפֿט; די סיטי איז דער פּראָצענטניק, וועלכער פֿערקויפֿט די אַרבייט און געהמט זיך צו דעם פּראָפֿיט; די וועסט ענד איז דער עלעגאַנטער ליידיג-געהער,

וועלכער פֿערזעהרט זי. דער „סטרענד“ איז איינע פֿון די אויפֿגעלאָפֿענע אָדערן, דורך וועלכע דאָס צו געלד געוואָר-
 רענע בלוט פֿליסט; ער איז דער קאָנקורענט פֿון אַקספֿאַרד
 סטריט און לאָזט זיך ניט בעזיענען פֿון איהר. ער איז דאָס
 האַרץ פֿון לאַנדאָן. ער טראָגט אַ נאָמען, וואָס די וועלט
 קען. ער איז איינע פֿון די גאַסען, וואוּ דו זעהסט מענשען
 פֿון אַלע שטאַדט-היילען: דער אַרימאָן קומט אַהער מיט
 זיינע טראַנשמעס און דער רייכער מיט זיינע זיידענע מלבושים.
 אַז דו עפֿענסט נור דיין אויער, קענסט דו הערען שפּראַכען
 פֿון דער גאַנצער וועלט: די רעסטאָראַנען האָבען אימאַ-
 ליענישע בעלי בתים און זייערע קעלנער ריידען מיט דיר
 פֿראַנצויזיש; פֿון די פֿראַסטיטומקעס זיינען מעהר ווי די
 העלפֿט דייטשע, וואָס אָדער ווי געהען דאָ אונטער, אָדער
 זיי מאַכען אזויפֿיעל געלד, אַז זיי קענען פֿאַהרען צוריק
 אַהיים אין זייער פֿאַטערלאַנד און ווערן דאָרט „אַנשמענדיג“.
 אויפֿ'ן סטרענד ליגען די גרויסע געריכטס-הייווער, און
 מען ווייסט פֿשוט ניט, צי האָט מען פֿאַר זיך אַקטיאָרען
 אָדער משוגעים, ווען מען זעהט די ריכטער אין זייערע
 לאַנגע מאַנטלען און זייערע ווייס-געפּוידערטע פֿאַרקען מיט
 די ציערליך-מאַניערליכע צעפֿ-אַלע אויסערליכע עהרע ציי-
 בענס פֿון אַ פּוסטע קאָמעדיע, וואָס יעדער פֿערנינפֿמיגער מענטש
 פֿערשפּאַמעט און פֿעראַכמעט ביי זיך אין האַרצען, און אין
 וועלכער יעדער איינער שפּיעלט פֿונדעסטוועגען מיט, ווען
 ער ווערט דערצו איינגעלאָדען. דער סטרענד פֿעראַייניגט
 אין זיך אַ מורא'דיגע צאָהל פֿון אַמען, פֿון וועלכע דו
 האָסט קיינמאַל אין דיין לעבען ניט געהערט; און דער
 סטרענד האָט זיינע מהעאטערע, מעהר מהעאטערע, איידער
 וואָס פֿאַר עס איז גאַס אין דער וועלט.
 אזוי איז דער סטרענד דער ערשמער אָרט, וואוּ דער

פֿרעמדער פֿאַלט אַרײַן, אָנקומענדיג מיט דער באַהן אויף
 משערינג קראָס און ווערענדיג ענטמוישט פֿון די איינגע,
 צונויפֿגעפרעסטע הייזער, וועלכע ער געהט פֿערביי; און
 אזוי וועט ער אויך זיין דער לעצטער אָרט זיינער, ווען ער
 וועט פֿערלאָזען לאַנדאָן.

אַבאָן האָט זיך אונטערגעטונקט אין דעם ים מיט
 מענשען. איצט, ווען ער איז פֿערבייגעגאנגען דעם „אדעלאַי“
 מהעאטער און דאָס עלעקטרישע ליכט האָט בעגאָסען די
 גאָס מיט זיין העל-ווייסען שײַן, האָט מען געקענט זעהן,
 אַז ער הינקט צו אַביסער. ס'איז כמעט נישט געווען צו
 בעמערקען, ווען ער איז געגאנגען גיך, נאָר אז ער האָט
 גענומען מאַכען לאַנגזאָמע טריט, האָט מען געזעהן, ווי
 ער שלעפט נאָך זיך דעם לינקען פֿוס און שפּאַרט זיך פֿעסט
 אָן אויף זיין שטעקען.

ביי דעם וואָקזאַל פֿון משערינג קראָס איז געוואָרען אַ
 מורא'דיגע איינגשאַפֿט. אַבאָן האָט זיך אויף עטליכע אוי-
 גענבליקען אָבגעשמעלט ביי איינעם פֿון די מויערן. דער
 אַרײַנגאַנג פֿון וויליערס סטריט, וועלכע ער איז מיט אַ
 ווילע צוריק פֿערבייגעגאנגען, איז געווען בעלאַגערט פֿון
 בלומען-פֿערקויפֿערינען, וועלכע זיינען טהיילווייז געשטאַנען
 מיט און פֿערצווייפֿעלט הינטער זייערע קערב, און טהייל-
 ווייז געזוכט איינצורײַדען די פֿערבייגעהער, זיי זאָלען ביי
 זיי אָבקויפֿען זייערע אָרעמע בלומען-בינמלאַך, שרייענדיג
 אָהן אַן אויפֿהער: „אַ פעני אַ בינמעל!“ אַ פּאָליסמאַן האָט
 איינע פֿון זיי אָבגעטריבען צוריק; זי האָט געסמײַעט אַרויפֿ-
 שמעלען אַ פֿוס אויף'ן ברוק, און זיי טהאַרען נישט אַריבער-
 געהן מיט קיין איין טריט דעם גרענעץ פֿון דער זײַטען-
 גאַס. די מורא'דיגע קולות פֿון די צײַטונגס-אינגראַד, וועלכע
 האָבען געוואָלט פֿמור ווערן פֿון זייערע לעצטע „ספעשיאל

עדישאַנס", כדי זיך נאָך צו קענען אַרײַנכאַפּען אין „נאַטײַם הונגער־פּאַרד פעלעס" און בעגריסען דעם „אונפֿערגלייכליי- בען" משאַרלי קאַבאַרן אין זײַן „טו לאַוּלי בלעק אײַם" — אַז די געשרײַען וואָלטען געווען אונערטרעגליך, ווען דער גערויש פֿון די וועגען אויף די שמײַנער פֿון דעם וואַקזאַל און דאָס הײַזעריגע רופֿען פֿון די אַמניבוס-קאַנדוקטאָרען וואָלטען זײ נײַט אַרײַבערגעשמײַגען.

מיט דער זיכערהײַט פֿון אַ גענימען מענשען, וועלכער איז צוגעוועהנט צו דעם גאַסען-לעבען פֿון דער גרויסער שטאָדט, האָט זיך אַבאַן בענוצט מיט דער ערשטער רגע, ווען די שורות פֿון וועגען האָבען געלאָזט אַ קלײַנעם דורכגאַנג, און ער האָט זיך אַרײַבערגעכאַפּט אויף דער אַנדער זײַט. ער איז פֿערבייגעגאַנגען די סײַנט מאַרטין'ס קירכע, האָט געוואָרפֿען אַ בליק אויף דעם טױטענ-שטייען „טראַפֿאַלאַר סקווער", דורכגעשנימען די אײַנגע און דונ- קעלע גרין סטריט, זיך נײַט אומקוקענדיג צו דעם קעכמאַן, וועלכער האָט איהם צוגערופֿען און איהם געלאָזט וויסען, אַז ער האָט איהם „וואָס עס איז צו זאָגען" — וואָס עס איז מכּח אַ „יונגער דאַמע"; און אין דרײַ מינוטען אַרום האָט ער זיך געפֿונען בײַ די בעלייכמעטע אַרײַנגענג פֿון דער „אַלהאַטבראַ", וואוּ פֿערשפעטיגטע בעזוכער זײַנען געשטאַנען און געוואַרט, מיט דער האַפֿנונג, אַז זײ וועלען נאָך קריגען אַ פּלאַץ צום שמעהן אין דעם אָנגעפֿילטען הויז. אַבאַן איז זיך גלײַכנײַטיג פֿערבייגעגאַנגען, נײַט אַ קוק טהאַנדיג זאָנאַר אויף די גלאַנציגע פּאַרטדעמען פֿון די מענצערקעס — די רעקלאַמעס פֿון דעם נײַעם געוואַלדיגען באַלעט „אַרושעריאַ", וואָס האַלב לאַנדאַן איז איהם גע- לאַפֿען זעהן.

דער גאַרטען אין מימען רעסטער סקווער איז געלענען

איינגעהילט אין פֿינסטערניש. שעקס פֿיר'ס סמאָטוע האָט זיך כמעט ניט אַרויסגעזעהן דורך די שמראַכעמען. "There is no darkness but ignorance" (ניטאָ קיין פֿינג-סטערניש נאָר אונוויסענהייט)—איז דאָרט געשטאַנען. ווער האָט עס דען געלייענט?...?

אויף דער צפון-זייט פֿון דעם סקווער האָט געהערשט אַ פֿרעהליכעס לעבען. אָבאָן האָט זיך געמוזט דורכשפּאַרען דורך גאַנצע מחנות פֿון פֿראַנצויזישע פֿראַסטיטומקעס, וועמעס געלעכטערס, געשרייען און קללות האָבען אַריבערגעשטיגען יעדען גערויש. זייערע שווערע און געשמאַקלאָזע קליידער, זייערע חוצפה'דיגע העווט, זייערע אונאוויפֿהערליכע ביי-מעס: — "שערי, שערי" — (זייערער, זייערער), מיט וועלכע זיי האָבען זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף יעדען פֿער-ביילויפֿענדען, — דאָס אלעס האָט איהם דערמאָנט אָן די גאַכט-שמונדען אויף די אויסערליכע בולוואַרען פֿון פֿאַריו. איבעראַל האָט איהם זיין צייט עפעס אַזוי ווי געוווּען די עקעלהאַפֿטסטע זייט פֿון איהר געזיכט.

פֿאַראַויס פֿאַר איהם זיינען גענאַנגען צוויי יונגע ענגלענדערקעס. זיי זיינען קוים געווען עלטער ווי זעכצעהן יאָהר. זייערע צושויבערמע און נאַסע האָר האָבען אַרונג-טערנגעהאַנגען איבער'ן נאַקען. אַז זיי האָבען זיך אומגע-דרעהט, האָט ער אין זייערע מיעדע, בלאַסע געזיכטס-ציגע דערקענט, אַז זיי האָבען שוין דאָ אַזוי אַרומגעוואַנדערט אַ היבשע צייט — אַלץ דיזעלבע קורצע שטרעקע, אָבענד פֿאַר אָבענד; ביים עק פֿון אַ גאַס איז געשטאַנען אַ דייטשע פֿרוי און מיט אַ קעלנער אויסשפּראַכע האָט זי הויך אויפֿ'ן קול — אלע דייטשען שרייען אין לאַנדאָן — גערעדט מיט איהרע אַ חבר'טע; זי האָט איהר דערצעהלט, אַז זי האָט שוין זייט דריי מעגן קיין קאַפּ וואַרעמס ניט געהאַט

אין מויל און שוין א מאָג אז זי האָט איבערהויפט גאָרנישט געגעסען: די געשעפֿמען ווערן אלץ ערגער און ערגער. און ביים צווייטען ווינקעל איז ענטשמאָנען א צוזאמענלויף פֿון מענשען, וואו אָבאָן איז ניט ווילענדיג אַרײַנגעריסען גע- וואָרען און ער האָט געמוזט צוועהן די סצענע, וועלכע האָט זיך אָנגעשפּיעלט: אַן אַלטימשקע, וועלכע האָט פֿער- קויפֿט שוועבלאָך, האָט זיך געקריגט מיט איינער פֿון די גאַסען-פֿרויען. זיי האָבען געליאַרעמט איינע אויף די אַנדערע. "נא" — האָט די אַלטע מיט אַמאָל אַ געשריי געטהאָן און אָנגעשפּיגען דער צווייטער אין געזיכט אַרײַן, אָבער אין דערזעלבער רגע האָט זי פֿון יענער געקראָגען צוריק אַ שפּיי. אַן אויגענבליק זיינען זיי ביידע געבליבען שמעקן און קיין וואָרט ניט געקענט אויסריידען פֿאַר כּעס. מיט צימערענדע הענד האָט די אַלטע אַרײַנגעשמעקט איהרע שאַכטלאַך שוועבלאָך אין קעשענע. דאַן האָבען זיי זיך אַ לאָז געטהאָן איינע אויף די אַנדערע מיט די נעגעל אין די אויגען, און בעת ווען דער עולם האָט גע- שריען און געליאַרעמט פֿון צופֿריעדענהייט, האָבען זיך די צוויי פֿרויען געקאַטשעט אויף דער ערד און זיך אַרומגע- ריסען אזוי לאַנג, ביז וואָנען איינער פֿון די צושייער האָט זיי פֿונאַנדערגעריסען. דאַן האָבען זיי אויפֿגעהויבען זייערע זאַבען פֿון דער ערד — די איינע איהר צובראָכענעם שירם און די אַנדערע איהר טראַנטעוואַמען הומ — און דער עולם האָט זיך לאַכענדיג פֿונאַנדערגעשפּרייט אין אַלע זיימען.

אָבאָן האָט זיך געלאָזט געהן ווייטער, צו פּיקאַדילי צירקוס. אָט די סצענע — איינע פֿון מוזענדער — וואָס איז זי דען אַנדערש געווען ווי אַ נייער בעווײַז, אז די מעטהאָדע אויפֿצוהאַלטען דאָס פֿאַלק אין רויקייט און

אונזיסענהייט, כדי דערנאָך צו קענען ריידען מכת דעם
 „מאָב“ און זיין געזונקענהייט, — אָ דיווע מעטהאָדע איז
 נאָך אַלץ אָן אויסגעצייכענטע?

מיוויק-האַלס און פֿייטס — זיי פֿילען אויס די פֿאָר
 פֿרײַע שמונדען פֿון די אָדעמערע קלאַסען אין ענגלאַנד;
 אום זונטאָג תפלות און הייליגע דרשות: — אויסגעצייכענטע
 מיטלען געגען „דעם נעפֿעהרליכען איבעל פֿון דער צײַט“ —
 די ערוואַכונג פֿון'ס פֿאַלק צו נײַסטיגער זעלבסט-טהעטיג-
 קײַט.

אַבאָן האָט ניט ווילענדיג אַ שמאַרקען זעץ געטהאָן
 מיט'ן שטעקען אָן דער ערד.

דער סקווער, וואָס ער האָט נאָר וואָס פֿערלאָוען,
 פיקאַדילי און רידזשענט סמריט — זיי זיינען אָבענד פֿאַר
 אָבענד און נאַכט פֿאַר נאַכט די קאָכיגסטע און געדריכ-
 טעסטע מערק פֿון לעבעדיג פֿלײַש פֿאַר לאַנדאָן. אַהערצו
 וואַרפט די נײַטה פֿון דער יועלט-שמאָדט, אונטערשטיצט
 פֿון די „ציוויליזירטע“ שמאַטען פֿון אייראָפּאַ, אַזא גע-
 וואַלדיגע מאַסע פֿון „וואַרע“, אָ דאָס שטייגט זאָגאַר
 אַריבער די גרעסטע נאַכפֿראַגע. פֿון אָנהויב אָבענד ביז
 בענינען צו טאָג בעהערשט די פּראָסטימוציאָן דאָס לעבען
 פֿון דיווע צענטראַל-פּונקטען, און עס זעהט אויס, עפעס
 אזוי ווי זיי וואַלט געווען דער אַקס, אַרום וועלכען דער
 גאַנצער פֿערקעהר דרעהט זיך.

ווי וואונדערליך בעקוועם זיי מאכען זיך דאָס אַביסעל,
 די העררן פֿיהרער פֿון אונזער עפֿענטליכען לעבען! —
 האָט זיך אַבאָן געטראַכט. דאָרט וואו זייער פֿערננפֿט
 בלייבט שטעקען און קען ניט געהן ווייטער, האָבען זיי
 גלייך אַ תּירוץ: ס'איז אַ נײַטווענדיגער איבעל. די אַרימ-
 קײַט — אַ נײַטווענדיגער איבעל; די פּראָסטימוציאָן — אַ

צויטווענדיגער איבעל. און דאך איז ניטאָ קיין ווייניגער
 צויטווענדיגער און גרעסערער איבעל ווי זיי אליין! זיי
 זיינען עס, וועלכע ווילען אלעס איינאַרדנען און בריינגען
 אלעס אין אונאַרדנונג; ווילען אלעס פֿיהרען און פֿיהרען
 אלעס אַראָב פֿון דעם נאַטירליכען וועג; ווילען אלעס ער-
 דייכען און שמערען יעטוועדע ענטוויקלונג... זיי לאָזען זיך
 שרייבען דיקע ביכער, ס'איז אימער אזוי געווען, און ס'מוז
 אימער אזוי זיין, און כדי פֿאַרט עפעס צו טהאָן, לפנים
 זוייניגסטענס, גיבען זיי זיך אָב מיט „רעפֿאָרם-אַרבייט“.
 און וואָס מעהר זיי רעפֿאַרמירען, אַלץ ערגער ווערט עס
 אַרום אין אַרום. זיי זעהען עס, נאָר זיי ווילען עס ניט
 זעהן; זיי ווייסען עס, נאָר זיי טהאָרען עס ניט וויסען!
 פֿאַרוואָס? ווייל זיי וואָלטען דאָך דאָן געוואָרן נוצלאָז —
 און היינט צוטאָג מוז זיך יעדער איינער מאַכען ניצליך.
 „פֿערפֿיהרטע פֿערפֿיהרער! פֿון דעם ערשטען ביז צום
 לעצטען,“ האָט אָבאָן זיך געזאָגט לאַכענדיג; און עס איז
 שוין כמעט ניט געלעגען מעהר קיין ביטערקייט אין זיין
 געלעכטער.

אַבער אָט דער מאַן, וועלכער האָט געוואוסט, אַז
 אויף דער ערד איז קיינמאָל און אין ערגעץ קיין גערעכט-
 שיגקייט ניט געווען, און וועלכער האָט פֿעראַכטעט די
 הימלישע גערעכטיגקייט אַלס אַ בעוואוסטען ליגען פֿון די
 פֿערקויפֿטע פּריסטער, — דיווער מאַן האָט יעדעס מאָל,
 זואַם ער האָט נור אַרײַנגעלייגט זיין האַנד אין דער איי-
 טערדיגער וואונד פֿון דער פּראָסטיטוציאָן, מיט אַ שוידער
 געפֿיהלט, אַז דאָ איז דאָך פֿאַרהאַן אַ וועג, אויף וועלכען
 אַ פֿוילע גערעכטיגקייט קריכט לאַנגזאַם, אונענדליך לאַנג-
 זאַם אַרײַף פֿון די ליידערע צו די לעבע-מענשען.
 וואָס איז פֿאַר דעם רייכען דאָס פֿאַלק—דאָס פֿאַלק,

וואָס „דאַרף ניט גוט בעהאַנדעלט ווערן“, כדי עס זאָל זיך
 ניט איבערנעהמען און ווערן צו שטאַלץ ביי זיך? מענשען
 מיט גלייכע רעכטע, מיט גלייכע פֿאָדערונגען פֿון'ם לעבען,
 ווי זיי אַליין? נאַרישע קינדערייען! אַן אַרבייטס-מאַשין,
 אויף וועלכע מען מוז אַכטונג געבען, כדי זי זאָל קענען
 טהאָן איהר אַרבייט; ווייטער גאַרנישט. און אַבאַן איז
 אַרויף אויף'ן זינען דער פֿערז פֿון אַן ענגלישען לייער:
 „אונזערע זיהן דיענען זיי ביימאַג, אונזערע מעכטער דיענען
 זיי ביינאַכט — —“

זייערע זיהן — גוט גענוג צו דער אַרבייט. נאָר פֿון
 ווייטענס — פֿון ווייטענס. אַ דריק טהאָן די האַנד, וועלכע
 אַרבייט פֿאַר זיי? אַרבייט איז זייער פֿליכט. און די דאָזיגע
 הענד זיינען אזוי שמוציג — פֿון דער אַרבייט פֿון אַן איי-
 ביג-דויערנדען טאַג.

זייערע מעכטער — גוט גענוג, אַלס אַבצונגס-קאַנאַל
 פֿאַר דעם מוטנעם, שמוציגען שטראָם פֿון זייערע תּאוות,
 וועלכער וואָלט זיך נאָך חלילה געקענט פֿונאַנדערניסען
 איבער די אונבעפֿלעקטע און רייניג-געהאַלטענע זעלען פֿון
 די אייגענע מאַמעס און מעכטער. זייערע מעכטער ביינאַכט!
 וואָס קויפֿט דאָס געלד דען ניט פֿון דעם הונגער און פֿון
 דער פֿערצווייפֿלונג?!

אַבער דאָ — דאָ אַליין! — ציהט די געאַפֿפֿערטע
 אַריין איהרע מערדער אין דעם וויכער פֿון זייער אויסגע-
 לאַסענהייט.

ווי אַ דונקעלע, סטראַשענדע כּמאַרע שפּרייט זיך אויס
 איבער אונזער גאַנצען געשלעכטליכען לעבען אַ מאַסע פֿון
 מורא'דיגע קראַנקהייטען, וואָס ביי זייער נאָמען ווערט
 פֿערציטערט יעדער איינער, וואָס הערט זיי נור, וואָרים
 קיינער פֿון זיי איז ניט זיכער. און פּונקט ווי עס האָט שוין

דורכגעפֿרעסען א געוואלדיגען טהייל פֿון דער יוגענד פֿון אינוער צייט, אזוי שטעהט עס שוין, אזוי ווי די ערפֿילונג פֿון אן ניט-אויסגעשפראַכענע קללה, איבער א דור, וואָס האָט נאָך ניט ערוואַכט פֿון שלאָף.

אַבאָן איז געוואונגען געווען אויפֿהויבען דעם קאָפּ און א קוק טהאָן פֿאַר זיך. פֿון דעם רעסמאָראַן פֿון „לאַנדאָן פּאַויליאָן“, וואו די נאַז־פֿלאַמען האָבען אַרױבער־געוואָרפֿען זייערע ליכט־שטראַמען איבער דעם „פּיקאַדילי צירקוס“, האָט זיך אַרױסגעשאַטען אַ מחנה יונגע לייט פֿון דער „גליקליכער, גאַלדענער יוגענד“. אויף זייערע גייסט־לאָזע, ברוטאַל־פֿערלעכטע געזיכטער איז געשטאַנען זייער גאַנצע בעשעפֿטיגונג בולט און דיימליך גענוג: ספּאַרט, ווייבער און פֿערד. זיי זיינען נאַטירליך געגאַנגען אָנגעטהאָן אין „פּול דרעסס“: אָבער די צולינדער־היט זיינען געווען איינגעדריקט און פֿון די שוואַרצע פֿרעק האָבען אַרױסגע־קוקט צוקנייטשמע העמדער, איינגעריכט פֿון ווהיסקי און ציגאַרען־אַש. מיט אַ גראָבען געלעכטער און צינישע גע־שרייען האָבען די איינע זיך אַרומגעשמעלט אַרום עטליכע רייכע קאַקעטקעס, אין דער צייט וואָס די אַנדערע האָבען צוגערופֿען „הענסאַמס“; די פֿרויען צימער, וועלכע האָבען זיך בלומר'שט געוועהרט, זיינען אַרױסגעשפּאַרט געוואָרען אינעווייניג און דער געזאַנג פֿון די שכורים איז אָבער־שטאַרבען אין דעם גערויש פֿון די לויפֿענדע וועגען.

אַבאָן האָט געוואָרפֿען אַ בליק איבער דעם גאַנצען פּלאַץ. דאָרט פֿאַר איהם — אַרונטער מיט „פּיקאַדילי“ — האָט זיך אויסגעשפּרייט אַ וועלט פֿון רייכטהום און פֿון וואוילטאָג: די וועלט פֿון די אַריסטאָקראַטישע פּאַלאַצען און פֿון די גרויסע קלובס, פֿון די לוקסוס־מאַגאַזינען און פֿון דער מאָדע־קונסט — דאָס גאַנצע אָבערפֿרעסענע, זאַמע און

אויסגערױסגען

אידישע אַרבעטער

מיטל שול

פֶּעֶרדֶרֶבֶנען לעבען פֿון דער „גרויסער וועלט“... דאָס פֿאַלשע לעבען, וואָס גלאַנצט נור לפנים...

דער בליץ פֿון דער קומענדער רעוואָלוציאָן מוז צו ערשט דאָ איינברעכען. ס'קען נאָר אַנדערש ניט זיין...

אַז אָבאַן איז אַריבערגעגאַנגען אויף דער אַנדער זייט גאַס, האָט זיך איהם געוואָרפֿען אין די אויגען די אָבגערייטע סענע געשמאַלט פֿון אַן אַלמען מאַן, וועלכער האָט פֿלייסִיג אָבגערייניגט די שטיק גאַס פֿון די שפורען, וואָס די וועגען און די פֶּערד האָבען אַלע וויילע פֶּערבייפֿאַהרענדיג איבער-געלאָזט; און יעדעס מאָל, ווען זיין בעזים האָט געטהאָן די אַרבייט, האָט דער אַלטער מיט עניוּות געוואַרט אויף די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון די, וועמעס פֿיס ער האָט אָבגעדייט פֿון שמוץ, און אָבאַן האָט געקראָגען אַ חשק צו זעהן, וויפֿיעל מענשען עס וועלען איבערהויפט זיך אומקוקען אויף דייע לייסטונג. ער האָט זיך אויף פֿינף מינוטען צייט אָנגעד-שפּאַרט אָן דעם לאַמטערנען-שטאַנג, לעבען דעם רעסטאַראַן פֿון „ספיערס און פּאַנדרס“ ביים „קרישעריאָן“, און האָט געקוקט אויף דער אונערמיעדליכער אַרבייט פֿון דעם אַלמען. אין די דאָזיגע פֿינף מינוטען זיינען פֶּערבייגעגאַנגען אַן ערך דריי הונדערט פּערוואָגען די גאַס, און אַלע מיט טרוקענע פֿיס, דעם אַלמען האָט קיינער אפילו ניט בעמערקט.

„אַט אַפנים איהר מאכט ניט קיין גומע געשעפֿמען?“ האָט ער איהם אַ פֿרעג געטהאָן, בעת ער איז צוגעקומען געהנטער צו איהם.

דער אַלטער האָט אַריינגעלייגט די האַנד אין דער טאַש פֿון זיין טראַנטעוואַטען ראַק און האָט איהם געוויזען פֿיער קופּערנע מטבעות.

„דאָס איז אַלעס אין דריי שטונדען.“

„דאָס איז ניט גענוג פֿאַר אייער נאַכטלענער,“—האָט

זיך אָבערופֿען אָבאָן און האָט איהם צוגעלייגט אַ זעקס-
פענס-שטיק.

און דער אלטער האָט איהם נאָכגעקוקט, ווי ער איז
זיך געגאָנגען מיט לאַנגזאָמע טריט ווייטער איבער'ן פּלאַץ.
הינטער אָבאָן זיינען פֿערוונקען די ליכט פֿון דעם
פּלאַץ, די העלע גלייכמעסיגע הייזער פֿון רידושענט סטריט;
און בעת ווען די ברייטקייט הינטער איהם איז וואָס ווייטער
אַלץ שטעלער געוואָרען און דער בריווענדער ליארס האָט
זיך פֿערלאָרען, האָט ער געשפּאַנט אַלץ ווייטער און ווייטער
אַריין אין דעם דונקעלען, געהיימניספּולען גאַסען-פּלאַנטער
פֿון „סאַהאַ“...

* * *

אין דערזעלבע שטונדע — ס'איז געווען קרוב צו ניין
אַזויגער — איז פֿון מזרח זייט, פֿון „דרורי לויץ“ צו „וואָרדער
סטריט“ צו, אָנגעקומען אַ מאַן, אַן ערך פֿערציג יאָהר אַלט,
אָנגעטהאָן ווי אַן אַרבייטער. ער איז געגאָנגען מיט אַן
אונזיכערער שנעלקייט, וועלכע ווייזט, אַז מען געפֿינט זיך
אין אַ פֿרעמדער און אונבעקאַנטער געגענד און דאָך וואָלט
מען גערן געוואָלט וואָס ניכער עררייכען אַ בעשטיממען ציעל.
אַז ער האָט זיך אָבעשטעלט ביי איינעם פֿון די מאַסען
פּובליק-הייזער און זיך נאָכגעפֿרענט ביי אַ אינגעל, וואָס איז
דאָרט געשטאַנען, אויף זיין וועג, האָט מען פֿון דער שווע-
ריגקייט, וואָס דער געפֿרענטער האָט געהאַט צו געבען די
אויסקינפֿטע, גלייך דערקענט, אַז דער מאַן איז אַן אויס-
לענדער.

דאָך האָט עס פֿאַרט אויסגעזעהן, אַז ער האָט פֿער-
שטאַנען דעם אינגעל'ס ערקלעהרונגען, מחמת ער האָט זיך
גלייך פֿערקירעוועט אויף אַן אנדער וועג. נאָכדעם ווי ער
איז דורכגעגאַנגען נאָך צוויי אַדער דריי דונקעלע, שמוציגע

גאַסען, וועלכע האָבען אויסגעוועהן גלייך איינע ווי די אַנדערע.
האָט ער זיך פּלוצלינג געפונען אין דעם מורא'דיגען ליאַרם.
פֿון איינעם פֿון יענע מאַרקען, וואו די בעפֿעלקערונג פֿון די
אַרעמערע קוואַרטאַלען גיט יעדען שבת אָבענד אויס דאָס
פֿערדינטע געלד פֿון דער וואָך און האַנדעלט זיך איין אַלע
נייטיגע זאַכען אויף דער גאַנצער קומענדער וואָך. ביידע
זייטען פֿון דער גאַס זיינען געווען בעזעצט מיט צוויי גע-
וואַלדיגע שורות פֿון געדיכט אָנגעשמעלטע מיטשלאַך און
וועגעלאַך, אָנגעלאָדען מיט די טויזענד נייטיגע לעבענס-
מיטלען; און צווישען זיי, פונקט ווי אויף די איינגע טראַג-
טואַרען ביי די אָפענע מאַגאַזינען, האָט זיך געשפּאַרט און
געדרוקט אַן אונרוהיגע מאַסע, וועמעס ליאַרס איז בלויז
אַריבערגעשריען געוואָרען פֿון די מורא'דיגע קולות, וואָס די
פֿערקויפֿער האָבען געמאַכט, רופֿענדיג די קונים. די גאַס
איז אין דער גאַנצער ליינג געווען איינגעטונקט אין דעם
פּלאַקערנדען שיין פֿון אונזעהליגע קעראַסין-פּלאַמען, אין אַ
בלענדענדער ליכטיגקייט, אַ ליכטיגקייט, וואָס דער שיין פֿון
מאָג האָט נאָך קיינמאַל גיט בעוויזען צו פֿערשפּרייטען אויף
דעם דאָזיגען פּלאַץ; די פֿייכטע לופֿט אָנגעפֿילט מיט אַ
דיקען, געדיכטען רויך; דער באַדען פֿערזעט מיט צוטרע-
טענע אָבפּאַלען פֿון יעדען סאַרט, וועלכע האָבען נאָך
שווערער געמאַכט דעם גאַנג אויף די גליטשיגע, אונרעגעל-
מעסיגע שטיינער פֿון דער גאַס.

דער אַרבייטער, וועלכער האָט זיך נאָכגעפֿרעגט אויף'ן
יועג, איז אַריינגעפּאַלען אין'ס קאָביגען מענשען ים און האָט
זיך געסטאַרט דורכצושפּאַרען אזוי שנעל ווי עס האָט זיך
גור געלאָזט. ער האָט זיך כמעט גאָר גיט אומגעקוקט אויף
די אוצרות, וואָס זיינען געלעגען אָנגעלייגט אַרום איהם: די
ביינק מיט גרויסע, רויהע, בלוטיגע שטיקער פֿלייש; די

אָנגעלאָדענע פּושקאַרטס מיט אַלערליי גרינוואַרג; די מיטען פֿול מיט אַלטע אייזענס און קליידער; די לאַנגע שורות פֿון צונויפֿגעבונדענע שיד, וועלכע האָבען זיך געצויגען איבער דער ליינג פֿון דער גאַס. ער האָט זיך ווינציג וואָס אומגע-קוקט אויף דעם גאַנצען מיט-מאַש פֿון'ס קליין-האַנדעל, וועלכער האָט געקאָכט און גערוישט אַרום איהם. מיט אַמאָל האָבען זיך דערהערט קולות פֿון דער מאַסע: אַ פּושקאַרט האָט זיך דורכגעשפּאַרט דורך'ן עולם. דאָן האָט דער אַר-בייטער אויסגעניצט די געלעגענהייט, איז נאָכגעגאַנגען נאָך'ן וואַגען און איז אויף אַזאַ אַופן צוגעקומען שנעלער ווי ער האָט געהאַפֿט צו דעם עק פֿון דער צווייטער גאַס, וואו דאָס לעבען האָט זיך ווידער פֿונאַנדערגעטהיילט און ער האָט געמוזט אַ רגע בלייבען שטעהן.

דאָ האָט ער זיך אומגעקוקט און פּלוצלינג האָט ער אויף דער אַנדער זייט גאַס דערזעהן אַבאַן'ן. איבערראַשט צו זעהן זיין פֿריינד אַזוי אומגעריכטערהייט און אין דער דאָזי-גער געגענד, איז ער ניט גלייך צוגעגאַנגען צו איהם; און דאָן — אז ער האָט שוין געהאַט האַלב אַריבערגעשפּאַנט די גאַס — איז ער צוריק אַרײַן אין דער איינגשאַפֿט, און אַ געדאַנק האָט איהם געמוזשעט: וואָס טהוט ער דאָ? — און מיט אויפֿמערקזאַמע בליקען האָט ער גענומען אַריבער-קוקען צו איהם.

אַבאַן איז געשטאַנען אין מיטען צווישען אַן עולם פֿון האַלב-שכור'ע מענער, וועלכע האָבען בעלאַגערט דעם אַרײַנג-גאַנג פֿון אַ פּובליק-הויז, מיט דער האַפֿנונג, אז אימיצער פֿון זייערע בעקאַנטע וועט זיי איינלאָדען צו „האַבען מיט זי אַ טרונק“. ער איז געשטאַנען דאָ, אָנגעבויגען אַביסעל, מיט ביידע הענד אָנגעשפּאַרט אויף זיין שטעקען, וואָס ער האָט געהאַלטען צווישען די קניע, און מיט פֿאַרשענדע בליקען

האָט ער געקוקט אין דעם ים פֿון מענשען, וואָס איז פֿער-
 בייגעפֿלאָסען פֿערביי איהם, עפעס אזוי ווי ער וואָלט געוואָרט
 אויף אַ בעקאָנט געוויכט, וואָס דאַרף אַרויסשוויימען פֿון איהם.
 זיין פנים איז געווען ערנסט, אַרום מויל איז געלעגען אַ
 שאַרפֿער קנייטש און זיינע טיעף-איינגעפֿאלענע אויגען האָ-
 בען געהאַט אַ פֿערגליווערמען און מרה-שחורה'דיגען בליק.
 זיינע גלאַט-אַבגעגאַלטע באַקען זיינען געווען מאָגער און די
 שאַרפֿע נאָז האָבען געגעבען די ציגע פֿון זיין שמאַלען און
 איידעלען געוויכט דעם אויסדרוק פֿון שטאַרקער ווילענס-פֿער-
 היגקייט. אַ דונקעלער ברייטער מאַנטעל איז נאַבלעסיג אַרום-
 טערנגעפֿאלען אויף דער אונגעוועהנליך לאַנגער און שמאַל-
 שולטערדיגער געשמאַלט, און בעת דער אַנדערער האָט איהם
 פֿון דעם צווייטען עק גאַס אזוי געזעהן שטעהן, איז איהם
 צום ערשמען מאָל אויפֿגעפֿאלען, אז ער האָט איהם זייט
 יאָהרען קיינמאַל אַנדערש ניט געזעהן ווי נור אין דעם זעל-
 בען ברייטען אָנצוג פֿון דעם זעלבען בעקוועמען שניט און
 דערזעלבער איינפֿאַכסטער, דונקעלער פֿאַרב. פונקט אזוי
 פראָסט און דאָך אזוי אויפֿפֿעליג איז געווען זיין אויסערליכע
 ערשיינונג, בעת ער האָט זיך מיט איהם — ווי לאַנג איז
 שוין זייט דאָן: אַ זעקס אָדער זיבען יאָהר? — בעקענט אין
 פאַריו, און אַקוראַט אזוי אונפֿערענדערט ווי דעמאַלט מיט
 דיזעלבע שאַרפֿע און אומעטיגע געוויכטס-ציגע, וועלכע זיינען
 דעכסטענס בלאַסער און גראָער געוואָרען, איז ער היינט
 געשמאַנען דאָ, פֿערטיעפֿט אין געדאַנקען אין מיטען פֿון דעם
 מימעלדיגען פֿערקעהר אין „סאָהאַ“.

מיט אַמאָל האָט ער זיך געלאָזט געהן גלייך צו איהם,
 קוקענדיג פֿאַראַויס מיט אַ פֿערגליווערמען בליק. אָבער ער
 האָט איהם ניט געזעהן און געוואָלט פֿערבייגעהן פֿערביי
 איהם.

„אָבאן!“ האָט זיך דער אנדערער אָנגערופֿען.
 דער גערופֿענער האָט זיך ניט דערשראָקען. לאַנגזאַם
 האָט ער זיך אָנגעקעהרט אָן אַ זייט און מיט אַ פּוסטען
 בליק האָט ער אַרײַנגעקוקט דעם, וואָס האָט איהם גערופֿען
 אין געזיכט אַרײַן, ביז דער אנדערער האָט איהם אָנגעכאַפּט
 ביים אָרם :

„אָבאן!“

„אַטמאַ?“ האָט אַ פֿרעג געטהאָן אָבאן, אָבער אַהן
 ערשטוינונג. און דאָן, כמעט שעפּטשענדיג, מיט דעם מאַן
 פֿון אײַנעם, וואָס כאַפּט זיך אויף פֿון שלאָף און דערצעהלט
 וועגען זײַן שווערען חלום, האָט ער צוגעגעבען: „כ'האַב
 געטראַכט מכּח עפעס אנדערש: — מכּח דער נויטה, ווי
 גרויס זי איז, ווי אונגעהייער, און ווי לאַנגזאַם דאָס ליכט
 קומט, ווי לאַנגזאַם —“

דער אנדערער האָט איהם אָנגעקוקט ערשטוינט, אָבער
 מיט אַמאָל האָט זיך אָבאן פֿונאָנדערגעלאַכט און אין זײַן
 געוועהנליך בעהערשטען מאַן האָט ער געפֿרעגט:

„אָבער זאָג מיר, איך בעט דיר, ווי קומסט דו פֿון דיין
 איסט ענד אַהער אין סאַהאַ?“

„איך האָב פֿערבלאָנדושעט אַהער, וואו איז דען אַקס-
 פֿאַרד סטריט? דאָרט, ניט אמת?“

אָבער אָבאן האָט איהם מיט אַ שמייכעל אָנגענומען
 פֿאַר'ן אַקסעל און איהם אומגעדורעהט אויף דער אנדער
 זייט.

„ניין, דאָרט. — הער צו: פֿאַר אונז ליגט די צפון-
 זייט פֿון דער שטאָדט, די גאַנצע לײַנג פֿון אַקספֿאַרד סטריט;
 הינטער אונז דער סטרענד, וועלכען דו קענסט דאָך גוט,
 דאָרט, פֿון וואַנען דו קומסט — דו קומסט דאָך פֿון מזרח-
 זייט? — איז „דרורי לײַן“, און די געוועזענע „סעזען די-“

אַלס, פֿון וועלכער דו האָסט שוין אַודאי געהערט, „סעווען דייאַלס“, דער פֿריהערדיגער גיהנום פֿון דער אָרימקייט; אַצונד „ציוויליזירט“. וואָס זשע, דו האָסט נאָך קיינמאַל ניט געזעהן די בעריהמטע פֿויגעלעךענדלעך-גאַס? — אָט זעה,“ האָט ער ווייטער געזאָגט, ניט אַבוואַרטענדיג אויף קיין ענטפֿער, און בעת מעשה האָט ער אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד צו מורח צו, „אין די דאָזיגע גאַסען ביז „לינקאַלנס אינן פֿיעלדס“ ליגט צונויפֿגעשפּאַרט אַ גרויסער טהייל עלענד אין נויטה פֿון וועסט ענד. וואָס מיינסט דו, וויפֿיעל וואָלט מען געגעבען, ווען מען קען עס אויסקעהרען און אוועקשאַרען צום איסט ענד צו? — וואָס נוצט עס, וואָס זיי האַקען דורך ברייטע גאַסען, פּונקט ווי האַוסמאַן דער פרעפֿעקט פֿון דער סעיין אין פּאַרזי האָט געטהאָן, כדי עס זאָל זיין גרינגער פֿאַרטיג צו ווערן מיט די רעוואָלוציאָנען, וואָס נוצט עס? די אָרימקייט שפּאַרט זיך נור געדיכטער צונויף, עס געהט ניט אַריבער קיין איין שבת-צו-נאַכט, וואָס איך זאָל ניט דורכמאַרשירען דעם דאָזיגען קוואַרטאַל צווישען סטרענד און רידזשענט סטריט און לינקאַלנס אינן, צווישען סטרענד און אַקספּאָרד סטריט — ס'איז אַ בעזונדער לאַנד פֿאַר זיך און איך האָב דאָ פּונקט אויפֿיעל געזעהן ווי אין'ס איסט ענד. — וואָס זשע, דו ביסט דאָ צום ערשמען מאָל?“

„ניין, אויב איך האָב קיין מעות ניט, איז דען דער קלוב פֿריהער ניט געווען דאָ?“

„יא, אָבער געהנטער צו אַקספּאָרד סטריט. — איבע-ריגענס וואוינען דאָ אַ מאַסע דייטשען — צו רידזשענט סטריט צו, אין די בעסערע גאַסען. —“

„וואו איז דען די נויטה אַס ערגסטען?“

„אַס ערגסטען?“ אַבאַן האָט זיך פֿערטראַכט אויף אַ דגע. — ווען דו פֿערקירעוועסט זיך אין „דרורי ליין“ — די

קארטס פֿון ווילד סמריט; דאָן דעם שרעקליכען מיש-מאַש פֿון הייזער, וואָס האַלטען כמעט ביים איינפֿאַלען, לעכען דער „אַלד קוריאָווי שאַפּ", וועלכע די קענס האָט בעשריבען, מיט די שמוציגע דורכגענג; איבערהויפט די זייטען-געסלאַך פֿון „דרורי לייך", דער עיקר אין צפֿון-זייט, ביי די קווין סמריטס; און ווייטער אַהער-צו פֿאַר אַלעמען די געוועזענע „דייאלס", דער גיהנום פֿון די גיהנום'ס —.

„אַט אפנים דו קענסט אַלע גאַסען דאָ?"

„אַלע."

„אַבער דוקענסט ניט פֿיעל זעהן אויף זיי. די טראַגע-דיען פֿון דער אַרימקייט שפּיעלען זיך אָב אינעווייניג, הינטער די ווענד פֿון די הייזער."

„אַבער דאָך דער לעצטער אַקט — ווי אָפֿט! — אויף דער גאַס."

לאַנגזאַם זיינען זיי געגאַנגען ווייטער. אָבאַן האָט אַרייַן געלייגט זיין אָרם אין דעם אָרם פֿון דעם אַנדערן און זיך אָנגעשפּאַרט אויף איהם. פֿונדעסטוועגען האָט ער אַזונד געהונקען שטאַרקער ווי פֿריהער.

„און וואו געהסט דו ערגעץ, אָטמאַ?" האָט ער אַ פֿרעג געטשאָן.

„צום קלוב. ווילסט דו ניט מיטקומען?"

„איך בין עפעס מיער. איך בין דעם גאַנצען נאַכמיטאָג אַרומגעגאַנגען." דערנאָך, אַזוי ווי ס'איז איהם איינגעפֿאַלען, אז דער אַנדערער קען אין די דאָזיגע ווערטער זעהן בלוז אַ תּירוץ פֿאַר זיין אָבזאָג, האָט ער שנעל צוגעלייגט: „אַבער איך געה דאָך מיט; ס'איז אַ גוטע געלעגענהייט; וואָרים שפּעטער וועל איך דאָך ניט קומען. — ווי לאַנג מיר האָבען זיך שוין איבערהויפט ניט געזעהן! —"

„יא, כמעט דריי וואָכען שוין!"

„איך לעב אימער מעהר פֿאַר זיך. דו ווייסט דאָך עס. וואָס זאָל איך טהאָן אין די קלובס? אָט די לאַנגע רעדעס, שטענדיג איבער דיזעלבע זאַכען: צו וואָס נוצט עס? דאָס אַלעס איז בלויז ערמיעדענד.“

ער האָט גאַנץ גוט בעמערקט, ווי אונאַנגענעהם ס'איז געווען פֿאַר דעם אַנדערן דאָס, וואָס ער האָט געוואָגט, און זוי יענער האָט זיך פֿונדעסטוועגען געסטאַרעט צו געפֿינען זיינע ווערטער פֿאַר ריכטיג.

„איך בין אַליין, אזוי ווי פֿריהער, יעדען זונטאָג נאַכט מיטאַג פֿון פֿינף אזויגער אָן אין דערהיים. פֿאַרוואָס קומסט נישט אַמאָל אַריבער צו מיר?“

„ווייל ביי דיר מישט זיך אויס אַלצדינג אינאיינעם: בורזשאַס, און סאָציאַל-דעמאָקראַטען, און ליטעראַטען, און אינדיווידואַליסטען —.“

אַבאָן האָט זיך פֿונאַנדערגעלאַכט. „ועהסט דו, דאָס איז טאַקי אַן אונגליק! די דיסקוסיאָנען קענען דורך דעם נור געווינען. די אינדיווידואַליסטען זיינען דאָך די שרעקליכסטע, נישט אמת, אַטמאַ?“

זיין געזיכט האָט זיך אין גאַנצען געביטען. נאָר וואָס איז עס געווען פֿינסטער און פֿערשלאָסען, און מיט אַמאָל האָט עס אָנגענומען אַ הערצליכען צוג פֿון פֿריינדשאַפֿט און פֿריינדליכקייט.

נאָר דער אַנדערער, וועמען אַבאָן האָט גערופֿען אַטמאַ און וועלכער האָט געהייסען מרופ, איז דערפֿון עפעס אזוי ווי אונאַנגענעהם געמראָפֿען געוואָרען, און ער האָט אָנגעדֿרופֿען אַ נאָמען, וועלכער האָט, אמת, נישט אוועקגערויבט די דוח פֿון אַבאָן'ס שטערן. נאָר פֿאַלשטענדיג פֿערטריבען דעם שמייעל פֿון זיינע ליפען.

„פֿופֿצעהן יאָהר! אין פֿאַר גאַרנישט!“ האָט דער אַר-
בייטער געזאָגט אויפֿגערעגט און אויסער זיך פֿאַר כעס.
„פֿאַרוואָס אָבער האָט ער זיך אזוי אונטֿאַרויכטיג אי-
בערגעגעבען צו זיינע שונאים אין די הענד? ער האָט דאָך
געמוזט זיי קענען.“

„מען האָט איהם פֿעראַטעהען!“

„פֿאַרוואָס האָט ער זיך פֿערטרויט אויף אַנדערע?“
האָט אָבאָן ווידער געפֿרעגט. „יעדער איינער איז שוין פֿון
פֿאַראַוויס פֿערלאָרען, וועלכער בויט אויף אַנדערע. אויך דאָס
האָט ער געוואוסט. ס'איז געווען אַן אָפֿפֿער אָהן אַ שום
צוועק!“

„כ'מיון, דו האָסט גאָר קיין בעגריעף ניט מוכה דער
גרויסקייט פֿון זיין אָפֿפֿער און פֿון זיין איבערגעבענהייט,“
האָט טרופֿ געזאָגט מיט אַ ביטערן טאָן.

„ליעבער אַטמאַ, דו ווייסט גאַנץ גוט, אז מיר פֿעהלט
איבערהויפט דאָס געפֿיהל צו בעגרייפֿען אָט די אַלע זאָגע-
נאַנטע אָפֿפֿער. וואָס האָט די אויפֿאַפֿערונג פֿון דעם גע-
נאָסע, פֿון דעם בעסטען, דעם עהרליכסטען פֿילייכט פֿון
אַלע, וואָס האָט עס געהאַט פֿאַר אַ נוצען? זאָג מיר נור
דאָס!“

„ס'האָט דעם קאַמפֿ פֿערכיטערטער געמאַכט. ס'האָט
די איינע פֿונאַנדערנעטרייסעלט פֿון זייער לעטהאַרגישען
שלאָף, די אַנדערע — אינו — אַנגעפֿילט מיט נייעס האַס.
ס'האָט — און זיינע אויגען האָבען געפֿלאַמט, בעת ווען
אָבאָן האָט געפֿיהלט, ווי דער אָרם, וועלכען ער האָט גע-
האַלטען, האָט געציטערט פֿון צאָרן — „ס'האָט אין אונז
בענייט די שבועה, צו פֿאָדערן אַ הונדערטפֿאַכע נקמה פֿאַר
יעדען געפֿאַלענעם, ווען עס וועט קומען דער יום הדין, דער
טאָג פֿון אָברעכנונג!“

„און דאן?“

„דאן, ווען אָט די פֿערפֿלֹכמע אָרדנונג וועט צושמער מערט ווערן אויף שמויב, דאן וועט זיך אויף די חורבות אויפֿהיבען די פֿרייע געזעלשאַפֿט.“

אָבאָן האָט פֿון דאָס ניי אַ קוק געטהאָן אויף דעם צוקאָכטען אַרבייטער, מיט דעם טרויעריגען, ערנסטען בליק, מיט וועלכען ער האָט איהם פֿריהער בעגריסט. ער האָט דאָך געוואוסט, אז אין דער צוריסענער ברוסט פֿון דעם דאָזיגען מאַן לעבט בלויז איין וואונש און בלויז איין האָפֿנונג, די האָפֿנונג אויף דעם אויסברוך פֿון דער „גרויסער“, פֿון דער לעצטער רעוואָלוציאָן!

אזוי זיינען זיי יאָהרען-לאַנג אַרומגעגאַנגען איבער די בולוואַרען פֿון פּאַריז, און האָבען זיך אָנגע'שכור'ט מיט די קלינגענדע ווערטער פֿון דער האָפֿנונג. און בעת ווען אָבאָן האָט שוין לאַנג פֿערלאָרען יעטוועדען גלויבען, נור דעם איינעם ניט: אין די לאַנגזאַם, לאַנגזאַם ווירקענדע מאַכט פֿון דער פֿערנונפֿט, וועלכע וועט ענדליך פֿיהרען יעדען מענשען דערצו, פֿאַר זיך אָנשטאַט פֿאַר אַנדערע צו זאָרגען; בעת ווען ער האָט וואָס ווייטער אַליץ מעהר זיך אָנגעהויבען פֿערלאָזען אויף זיך אַליין, האָט זיך דער אַנדערער אויך אַליץ מעהר און מעהר פֿערלאָרען אין דעם פֿאַנאַטיום פֿון אַ פֿערצווייפֿלונג, איז יעדען מאָג פֿון דאָס ניי בעצויבערט גע- וואָרען פֿון דעם גלאַנציגען שאַמען פֿון דער „גאַלדענער צוקונפֿט“ און אַרויסגעלאָזט דעם לעצטען אָנהאַלט אָן דער ווירקליכקייט פֿון די הענד, וועלכע האָבען מיט זעהנווכט און מיט צוטרון פֿעסט אַרומגענומען דעם נאַקען פֿון דער לייעב.

„אין פֿאַצען יאָהר,“ אזוי האָט איצט ווידער אמאָל

פֿון זיינע ווערטער אַרויסגעפֿלאַקערט דער פֿלאַם פֿון דער האַפֿנונג, „אין פֿופֿצעהן יאָהר צייט קען פֿיעל געשעהן!“ — אַבאָן האָט מעהר ניט געענטפֿערט, ער איז געווען מאַכטלאָז אַנטקעגען דעם דאָזיגען גלויבען. לאַנגזאַם זיינען זיי געגאַנגען ווייטער, די גאַסען זיינען געוואָרען ליידגער און שטילער. עס איז נאָך אַלץ געלעגען דיזעלבע פֿייכטקייט אין דער לופֿט, וועלכע איז וואָס ווייטער געוואָרען אַלץ אונדזרכ-זיכטיגער. דער הימעל איז געווען אַ נעבעל-גראַע מאַסע פֿון וואַלקענס. די לאַמטערנעס האָבען געברענט מיט אַ מאַרנעם פֿלאַקערדיגען ליכט, ביידע מענער האָבען געשוויגען, אַקוראַט ווי זיי וואַלמען געווען גאַנץ פֿרעמד איינער צום צווייטען.

זיי זיינען אויך אויסערליך געווען זעהר פֿערשיעדען. אַבאָן איז געווען העכער און דאַרער, טרוף נידעריגערער און פֿולער. דיזער האָט געטראָגען אַ קורצען, ברוינעם באָרד בעת ווען יענער איז שטענדיג געגאַנגען ראַזירט.

אַז זיי זיינען געווען אַליין, האָבען זיי תמיד זייער געד-שפרעך געפֿיהרט אין פֿראַנצויזיש, וואָס טרוף האָט גערעדט אָהן מיה, כאַטש ניט גאַנץ ריכטיג, און אַבאָן אזוי שנעל אַז וואָגאָר די פֿראַנצויזען האָבען זיך אָפֿט געמוזט אָנשמרייני-גען איהם צו פֿערשמעהן. זיין שטימע האָט געהאַט אַ מאַך-נעם האַרמען קלאַנג, וועלכער האָט צייטגענווייז פֿערטריבען די וואַרימקייט און די פֿיינע איראַניע, וואָס איז געלעגען אין זיינע ווערטער. —

ענדליך האָט דער מומעל פֿון די קליינע און אינגע גאַסען אָנגעהויבען שטילער ווערן. זיי זיינען אַרויף עטליכע טרעפֿ. דאָ איז געלעגען אַקספֿאַרד סטריט!

„אין פֿופֿצעהן יאָהר,“ האָט אַבאָן איבערגעשלאָגען דאָס שטיל-שווייגען, „האָבען די קיימען פֿון דער קנעכטשאַפֿט אין די אייראָפּעאישע לענדער כמעט דורכגעשנימען די הענד פֿון

די פֿעלקער, אזוי אז זיי קענען זיך ניט אויפֿהויבען צום קאַמפֿף. דאָ וועלען דיזעלבע הענד אין דערזעלבער צייט געבונדען ווערן, ווי דאָס מויל, וואָס פֿראַטעסמירט נאָך איצט און ווערט מיעד ריידענדיג.

„איך קען די אַרבייטער בעסער איידער דו. ביי דאָן וועלען זיי זיך שוין לאַנג האָבען אויפֿגעהויבען.“

„כדי דערשלאָגען צו ווערן מיט קאַנאָנען, וועלכע גיבען אָב יעדע רגע אַ שאַס און זעכציג שאַסען אין אַ מינוט. יאָ. איך קען די בורזשואַזיע בעסער און איהרע לייט.“

זיי זיינען געשטאַנען אין אַקספּאָרד סטריט: אין דעם נאַכטליכען ליכט און לעבען.

„נאָ, גיב אַ קוק אַהין — ווי מיינסט דו, דאָס דאָזיגע לעבען — אזוי פֿערפלאַנטערט, אזוי פֿערביסען, אזוי מורא'דיג קאַמפּליצירט — וועט פֿאַלען מיט איין קלאַפּ און דורך דעם ווילען פֿון איינצעלנע מענשען?“

„יאָ, האָט טרופּ געענטפֿערט און אָנגעוויזען מיט דער האַנד צו מזרח צו. „דאָרט ליגט די צוקונפֿט.“

אַבער אָבאָן האָט געפֿרעגט: „וואָס איז אַזוינס די צוקונפֿט? די צוקונפֿט איז דער סאַציאַליזם. די מיימונג פֿון דעם אינדיווידואַם אין אַלץ איינגערע גרענעצען. די פֿאַלשמענדיגע אונזעלסטשמענדיגקייט. די גרויסע פֿאַמיליע. — לייטער קינדער, קינדער... נאָר אויך דאָס מוז דורכ־געמאַכט ווערן.“

ער האָט זיך ביטער פֿונאַנדערגעלאַכט און נאַכפֿאַל־גענדיג דעם בליק פֿון זיין פֿריינד האָט ער געזאָגט: „דאָרט ליגט — רוסלאַנד!“ דערנאָך זיינען ביידע ווידער אַנשוויגען געוואָרען.

אַקספּאָרד סטריט האָט זיך אויסגעצויגען פֿאַר זייערע

אויגען — אן אינגעהייער לאנגע ליניע פֿון פֿערפֿלייצענדען ליכט און בריווענדע פֿינסטערקייט ארויף און אראָב.
 „פֿאַרהאַן דריי סאַרטען לאַנדאָן, האָט זיך אַבאַן אַבגערוּפֿען, געפֿאַקט פֿון דעם לעבען, „דריי: לאַנדאָן שבת־צו־נאַכט, ווען עס שכור'ט זיך אָן, כדי זיך צו פֿער־געסען אָן דער קומענדיגער וואָך; לאַנדאָן אום זונטאָג, ווען עס שלאָפֿט זיך דורך און ניכטערט זיך אויס פֿון זיין שכרות אין'ס שוים פֿון דער אַליין זעעליג־מאַכענדער קירכע; און לאַנדאָן, ווען עס אַרבייט און לאָזט אַרבייטען — אין די לאַנגע, לאַנגע טעג פֿון דער וואָך.“
 „איך האָס די דאָזיגע שמאַדט,“ האָט דער אנדערער געוואָנט.

„איך האָב זי ליעב!“ האָט אַבאַן ליידענשאַפֿטליך אַבגעענטפֿערט.

„ווי אנדערש איז געווען פֿאַרזי!“
 און די געמיינשאַפֿטליכע עראינערונגען האָבען אַרויפ־געשוואַמען ביי זיי אין די מוחות.
 אַבער אַבאַן האָט זיך אַלץ געשפֿאַרט פֿאַרווערטס.
 „אַט אַפֿנים מיר וועלען גאָר קיינמאַל ניט צוקומען צום קלוב.“

זיי זיינען גלייך אַריבער אַקס־אַרד סטריט און אַריין אין דער געקסטער זייטען־גאַס צו צפֿון צו. אַבאַן האָט זיך ווידער שמאַרק אָנגעשפֿאַרט אייף דעם אָרם פֿון זיין פֿריינד.

„אַבער זאָג מיר פֿאַרט, ווי געהט עס אייך?“
 „ס'געהט גאַנץ גוט, ניט קוקענדיג דערויף וואָס מיר האָבען נאָך אַלץ ניט קיין „פֿערוואַלטונגס־ראַטה.“ דו געדריינקסט דאָך נאָך, וואָס פֿאַר אַ ליאַרם עס האָט זיך אויפֿגעהויבען, ווען מיר האָבען איינגעאַרדענט דעם קלוב

אין גאַנצען אויף אַ קאָמוניסטישען פּרינציפּ: אָהן אַ פֿער-
וואַלמונגס-ראַטה, אָהן בעאַמטע, אָהן סטאַטוסען, אָהן אַ
פּראָגראַם און אָהן פֿעסטיגעזעצטע געזוואונגענע ביימערענע?
מען האָט אונז דאָן נביאות געזאָגט, אז אַלעס וועט אונז-
טערגעהן אין אונאַרדנונג און נאָך אַזעלכע זאַכען. אָבער
מיר קומען נאָך אַלץ גאַנץ גוט אויס און ביי אונזערע
פֿעהאַנדלונגען געהט עס פּונקט אַזוי גוט צו ווי ביי
אַנדערע, וואו ס'רעגירט דעם פּרעזידענט'ס גלעקעל — עס
רעדט אימער איינער נאָך'ן אַנדערן, אז ער האָט עפעס צו
זאָגען."

אַבאָן האָט געשמייכעלט.

"יא, האָט ער געזאָגט, די אַרדנונגס-שרייער קענען
ניט פֿערשמעהן, ווי אַזוי פֿערניפֿטיגע מענשען קענען זיך
צוזאַמענקומען און צוזאַמענבלייבען, אָהן דעם אז דער
איינצעלנער זאָל האָבען אַ פֿולע גאַראַנטיע פֿאַר זיינע
רעכטע און זיינע פֿליכטען. — אָבער דערפֿון וואָס דער
דאָזיגער פֿערוזך איז ניט דורכגעפֿאַלען, זעהט איהר דאָך
נאָך ניט קיין בעוויוו, אז מען וואָלט געקענט איינאַרדנען
די גאַנצע געזעלשאַפֿט אויף גלייכע יסודות? דאָס וואָלט
דאָך געווען אַ פּשוט'ער שגעון."

"אַזוי, דאָס וואָלט געווען אַ פּשוט'ער שגעון? מיר
דיינקען ניט אַזוי. מיר לעבען מיט דער דאָזיגער האַפֿנונג,
האָט זיך טרופּ געהאַלטען ביי זיינס.

אַבאָן איז איינגעפֿאַלען אַ פֿרעג צו טהאָן: "וואָס
הערט זיך עפעס מיט אייער בלאַט?"

"ס'געהט לאַנגזאַם, דו לייענסט עס?"

"יא אָבער נור זעלמען. איך האָב פֿערגעסען דאָס
ביסעל דייטש, וואָס איך האָב געלערנט אין דער שולע."
"מיר רעדזשירען עס אויך צוזאַמען. אָהן אַ קאָמיטעט,

אָהן אַ רעדאַקטאָר. איין אָבענד אין דער וואָך קומען זיך צונויף די, וועלכע האָבען לוסט און צייט, און די אַרײַנ-געקומענע מאָנוסקריפּטען ווערן פֿאַרגעלייענט, אַרומגערעדט און אזוי ווערט די צײַמונג צוזאַמענגעשטעלט.

„דערפֿאַר טאַקי איז דער אינהאַלט אזוי מערקווירדיג פֿערשיעדען און ניט אייניג. ניין, הינטער אַ בלאַט מוז שטעהן אַ פֿערזענליכקייט, אַ פֿולע, אינטערעסאַנטע פֿער-זענליכקייט.—“

מרופֿ האָט איהם איבערגעשלאָגען די רײד:

„יא, און דאַן וואָלטען מיר ווידער געהאַט דאָס „פֿיהרערטהום“. פֿון אַ פֿערוואַלטער ווערט אימער אַ הער-שער“ — ער האָט ניט געזעהן ווי אָכאַן האָט איהם צוגעשאַקעלט — „דאָ אין אַ קליינעם, דאָרט אין אַ גרויסען מאַסשטאַב! אונזער גאַנצע בעוועגונג האָט מוראָדיג גע-ליטען אונטער דעם דאָזיגען צענטראַליזם. דאָרט וואו עס איז אין אָנהויב געווען רײגע בענייטערונג, איז זי פֿער-וואַנדעלט געוואָרען אין ועלבסט-געפֿעליגקייט; ווירקליכעס מיט-געפֿיהל און ליעבע איז פֿערוואַנדעלט געוואָרען אין דעם שטרעבען, אַליין כלומר'שט צו ווײן די רעטער. אזוי האָבען מיר איבעראַל שוין אויבען און אונטען, די סטאַדע און דעם פּאַסטור, אויף איין זײט דעם עהרגײן, אויף דער אַנדער זײט געראַנקענלאָזע און פֿאַנאַטישע פֿערגעטערונג פֿון די פֿאַרטייל-לעהרען —“

„אָבער דו האָסט מיך אייגענטליך גאָר אין גאַנצען ניט פֿערשטאַנען. אָקוראַט ווי איך וואָלט ווען עס איז עפעס אַנדערש געגלויבט! איך האָב איבערהויפּט קיין שום צוטרוי ניט צו יעדען איינעם, וועלכער פֿערמעסט זיך צו פֿערטרעטען אַנדערע, זאָרגען פֿאַר אַנדערע און געהמען אויף זײנע אייגענע פֿלײצעס די פֿעראַנטוואָרטליכקייט פֿאַר

די אַנגעלעגנהייטען פֿון אַנדערע. קימער זיך וועגען
דיינע אייגענע עסקים און איך וועל זאָרגען פֿאַר די
מייניגע — דאָס איז אַ גוט וואָרט. און ווירקליך אַנאָר-
כיום."

"איך בין אויך אַנאָרכיסט."

"ניין, מיין פֿריינד, דו ביסט דאָס ניט. דו פֿערטרעטסט
אין יעדען פרט דעם היפּוך פֿון די ווירקליך אַנאָרכיסטישע
אידעען. דו ביסט דורך און דורך קאָמוניסט, ניט בלויז
לויט דיינע אַנזיכטען, נאָר אויך לויט דיינע געפֿיהלען און
ווינשען."

"ווער וועט דען ביי מיר צינעהמען דאָס רעכט אָנצו-
רופֿען מיינע אַנזיכטען אַנאָרכיסטיש?"

"קיינער ניט. אָבער איהר בערעכענט גאָרניט וואָס
פֿאַר אַ מיט-מאַש עם ווערט דערפֿון וואָס מען פֿאַרמ
צונויף אַזעלכע פֿאַלשמענדיג פֿערשיעדענע בעגריפֿע. נאָר
נאָך וואָס זאָלען מיר איצט שמריימען איבער די אַלמע
פֿראַגע! קום זונטאָג. מיר וואָלטען דאָן ווידער געקענט
דיסקוטירען. פֿאַרוואָס ניט?"

"פֿון מיינעטוועגען. דו ביסט און בלייבסט דאָך דער
אינדיוידוואַליסט, וואָס דו ביסט געוואָרען, זינט דו האָסט
„וויסענשאַפֿטליך" שמוּדירט די סאָציאַלע פֿראַגע! איך וואָלט
געוואונשען, דו זאָלסט נאָך זיין דערוועלבער, ווי דו ביסט
געווען, ווען איך האָב דיך געזעהן אין פֿאַרזי, מיין
ליעבער!"

"ניין, איך ניט, אַטמאַ!" האָט אָבאָן געזאָגט און זיך
בעת מעשה צולאכט אויף'ן קול.
טרופֿ איז געווען גערייצט.

"דו ווייסט ניט, וואָס דו פֿערטהיידוגסט! איז דען דער
אינדיוידוואַליזם ניט די הפֿקות, דאָס צושפּיעלען זיך פֿון

אַלע שמוציגע תאוות פֿון'ם מענשען, פֿון דעם ענגאַאיום, און צי האָט ער דען ניט געשאַפֿען אָט דאָס גאַנצע עלענד, — די פֿרייהייט אויף איין זייט — אָבאַן איז געבליבען שמעהן און האָט אָנגעקוקט מרופֿן.

„היינט פֿרייהייט פֿון דעם איינצעלנעם? היינט, ווען מיר שמעקען אין דעם פֿערפלאַנטערטסטען און ברוטאַלסטען קאָמוניזמוס, ווי קיינמאַל ניט פֿריהער? היינט, ווען דער איינצעלנער ווערט פֿון זיין געבורט אָן ביז זיין טויט אַרומ-געלייגט מיט צוואַנג פֿון דעם שטאַאַט, פֿון דער געזעלשאַפֿט? — געה אויס די גאַנצע וועלט פֿון עק צו עק און זאָג מיר, וואו איך קען זיך אַרויסדרעהען פֿון דיזע פֿליכטען און זיין איך אַליין. איך וויל געהן אַהין צו דער דאָזיגער פֿריי-הייט, וואָס איך האָב אומזיסט געזוכט, אזוי לאַנג איך לעב.“

„אַבער דיינע אַנויכטען גיבען נור דער בורזשאַויע נייע וואַפֿען אין דער האַנד —“

„ווען איהר אַליין וועט די וואַפֿען ניט געברויכען, די איינציגע, אין וועלכע איך גלויב נאָך. נור דאַן וועט זיך די בורזשאַויע בענוצען מיט זיי, — און זיי זיכער: זיי — אָט די לאַנגזאַם רייף-ווערענדע אידעען פֿון דעם ענגאַאיום (מיט אַ כיוון בענוץ איך זיך מיט דעם דאָזיגען וואָרט) — זיי זיינען אַקוראַט אזוי געפֿעהרליך פֿאַר די היינטיגע צו-שמענדע, ווי זיי וועלען עס זיין, ווען מיר וועלען אָנקומען אין דעם האַפֿען פֿון דעם אַלעס בעגליקענדען פֿאַלקס-שטאַאַט, אין דעם הערליכען קאָמוניזם — געפֿעהרליכער איידער אַלע אייערע באַמבען און אַלע באַיאַנעמען און קאַנאַנען פֿון די היינטיגע הערשער.“

„דו האָסט זיך שטאַרק געענדערט,“ האָט זיך טרונט אָנגערופֿען מיט אַן ערנסטען טאָן.

„ניין, אָמטאַ, איך האָב זיך בלויז אַליין געפֿונען.“
 „מיר מוזען זיך נאָך דורכשמועסען וועגען דעם.
 עס מוז זיך ענטשיידען—“

„צי איך געהער נאָך צו איך אָדער ניט?“
 „דאָס רעדט זיך דאָך נור אַזוי. וואָרים דער פֿרייער מענש
 — און דו ווילסט דאָך די גאַנצע, אונבעשרענקטע אויטאָ-
 נאָמיע פֿון דעם אינדיווידאָם — קען נור זיך אַליין אָנ-
 געהערען.“

איצט זיינען זיי אַריין אין שאַרלאָט סטריט, וועלכע
 האָט זיך געצויגען פֿאַר זיי אין איהר גאַנצער ליינג און
 איהר מרה-שחורה'דיגער דונקעלהייט.

אין איינער פֿון די זיימען-גאַסען האָבען זיי זיך אַריינג-
 געקעהרט אין אַ דורכגאַנג, וועלכער איז כמעט געווען ליי-
 דיג און האַלב-בעלויכטען.

„מיר מוזען איצט ריידען דיימש“, האָט זיך אָבאָן
 אָבגערופֿען אין דיווער שפראַך, וועלכע האָט געקלונגען
 פֿרעמד ביי איהם אין מויל.

זיי האָבען זיך אָבגעשטעלט ביי אַ שמאַלען ווייס-
 געקאַלכטען הויז.

איבער דער טהיר, אויף דער פֿון אינעווייניג בעלויכ-
 טעמער שויב, איז געשטאַנען דער נאָמען פֿון'ם קלוב.

טרופֿ האָט אויף גיך אויפֿגעמאַכט די טהיר און זיי
 זיינען אַריינגעגאַנגען אינעווייניג.

צווייטער קאפיטעל.
די עלפטע שמונדע.

קומענדען פרייטאָג אָבער איז קאַראַרד אָבאַן מיט דעם
אַמניבוס אַרונטערגעפּאַהרען די אונגעהייערע לאַנגע סימי
ראוד. ער איז געוועסען לעבען קומשער — אַ דושענטעלמאַן
מיט אַ זיידענעם הוט און מיט אַ פּיינעם אויסזעהן — און
האַט מיט אונגעדולד געקוקט פּאַראַויס, אויף דער שטרעקע,
וועלכע האָט איהם אָבגעטהיילט פֿון זיין זיעל און וועלכע
איז וואָס ווייטער געוואָרען אַלץ קלענער. ער איז געווען
אויפֿגערעגט און שלעכט געשטימט. אַז דער וואָגען האָט
זיך אָבגעשמעלט ביי פּינסבורי סקווער, איז ער שנעל אַרונט-
טערנגעשפרונגען, אַריבערגעלאָפֿען דעם פייווענט ביי דעם
געקסטען זייטען-געסעל, נאָכדעם ווי ער האָט זיך אומגע-
קוקט אין אַלע זייטען, און אין עטליכע מינוטען אַרום איז
ער געווען אויף די טרעפֿ פֿון „סויטה פלייס אינסטיטוט“.
שוין פֿון ווייטען האָט מען געקענט בעמערקען אַן
אונגעוועהנליך גרויסע מחנה פֿון מענשען. עטליכע טריט
ווייט איינע פֿון די אַנדערע זיינען געשמאַנען פּאַליסלייט.
די טהירען פֿון דעם דונקעלען, קירכען-פּאַרמיגען בנין
זיינען געווען ברייט אויפֿגעפֿענט. אַז אָבאַן האָט זיך
מיט'ן שטראָם לאַנגוואַם אַריינגעשפּאַרט, האָט ער אַנגע-
טראָפֿען עטליכע בעקאַנטע, וועלכע זיינען דאָרט געשמאַנען
און פֿערקויפֿט די צייטונגען פֿון זייערע פּאַרטייען אָדער
ריכטונגען, און האָט זיך מיט זיי בעגריסט, ריידענדיג עטליכע

ווערמער מיט יעדען איינעם פֿון זיי, פֿון די ענטפֿערס האָט מען געקענט אַרויסהערען אַן ערשטוינונג אָדער אַ פֿרייד איהם צו זעהן.

ער האָט פֿון די אָנגעבאָטענע צייטונגען גענומען וואָס ער האָט נור געקענט קריגען: „קאָמאָנוועל“, דאָס אינ-טערעסאַנטע אָרגאַן פֿון דער „סאַשיאַליסט ליעג“; „דזשאַס-טיס“, דאָס פֿאַרטיי-אָרגאַן פֿון דער „סאַשיאַל דעמאָקראַטיק פֿעדעריישאַן“ און עטליכע נומערן פֿון דער נייער דייטשער צייטשריפֿט „לאַנדאָנער פֿרייע פרעסע“, אַרויסגעגעבען פֿון אַ געוויסע צאָהל סאַציאַליסטען פֿון די פֿערשיעדענסטע ריכטונגען, און וועלכע האָט געוואָלט דיענען צו מאַכען פֿראַפּאָגאַנדאַ צווישען די דייטשען, וואָס וואוינען אין לאַנד-דאָן. אָבאַן פֿלעגט אימער צוריקקומען פֿון די דאָזיגע מיטיונגס מיט פֿילע בויים-קעשענעס, אָנגעשטאַפֿט מיט צייטונגען און בראַשורען.

ביי דער אינעווייניגסטער אַריינגאַנגס-טהיר האָט מען פֿערטהיילט די רעזאָלוציאָן פֿון אַבענד; גרויסע, קלאָהר-בעדרוקטע פֿערטעל-בלעטער.

דער זאַאל איז געווען כמעט אזוי ברייט ווי לאַנג; ביי די ווענד האָט זיך געצויגען אַ ברייטע גאַלעריע, וועלכע איז שוין כמעט געווען אָנגעפֿילט. אין אַ הינטערגרונד איז געווען אַ הויכע פֿלאַטפֿאָרמע, אויף וועלכער עס זיינען געשטאַנען היבשע עטליכע שטוהלען פֿאַר די רעדנער. זי איז נאָך געווען ליידג. דער זאַאל האָט געמאַכט דעם איינדרוק ווי איינער פֿון די האַלען, וועלכע זיינען בעשטימט פֿאַר קירכליכע צוועקען. דערויף האָט אויך אָנגעדייטעט די פֿאַרם פֿון די ביינק.

נאָר דעם דאָזיגען אַבענד איז גאָרנישט געווען צו בעמערקען פֿון יענער גלייכגילטיגער, מעכאַניש-שטילער

אטמאָספֿערע פֿון אַ רעליגיעזער פֿערוואַמלונג. און אויפֿגע-
רעגטער, לעבעדיגער עולם האָט פֿערנומען די ביינק, און
הויך אויפֿ'ן קול האָבען זיי אויסגעטוישט זייערע געדאַנקען.
אַבאָן האָט געוואָרפֿען אַ שנעלען בליק אויף זיי. ער האָט
געזעהן אַסך בעקאַנטע פנים/ער. ביים עק פֿון זאַל, לעבען
דער פּלאַטפֿאָרמע, זיינען געשטאַנען עטליכע פֿון די רעדנער.
אַבאָן איז דורכגעגאַנגען די שורות פֿון די אָנגעפֿילטע
ביינק און האָט זיך געלאָזט געהן גלייך צו דער גרופּע,
וועלכע איז געשטאַנען אויבען. איינצעלנע פֿון זיי האָט ער
שמילערהייט געדריקט די האַנד; אַנדערע האָט ער בעד-
גרויסט, צושאַקלענדיג זיי מיט'ן קאַפּ.

„גו, איהר וועט דאָך אויך ריידען, מר. אַבאָן?“ האָט
מען איהם אַ פֿרעג געטהאָן.

ער האָט געשאַקלט מיט'ן קאַפּ אויף ניין.

„איך קען קיין ענגליש ניט ריידען, כ'קען איבערהויפּט
ניט ריידען. דאָס איז שוין פֿערביי. און וואָס זאָל איך
פֿאַרט זאָגען? וואָס עס וואָלט זיך געוואָלט זאָגען, טהאַר
מען דאָך ניט אַרויסריידען. — וואָס זשע, ס'איז אַ געמישטער
מיטינג?“ האָט ער דערנאָך שמילערהייט אַ פֿרעג געטהאָן
איינעם פֿון די, וואָס זיינען געשטאַנען לעבען איהם, דעם
בעקאַנטען אַניטאַטאָר פֿון אַ דייטשען רעוואָלוציאָנערן
קלוב.

„גו יא, ראַדיקאַלען, פֿרידיינקער, ליבעראַלען — אַלעס
מעגליכע. איהר וועט זעהן, דאָס רוב רעדנער וועלען זיך
אויסהימען, חלילה ניט אַרויסצוריידען קיין גוט וואָרט
וועגען אנארכיזם.“

„האָט איהר ניט בעמערקט טרופֿן דאָ?“

„ניין, דער וועט מן הסתם ניט קומען. איך האָב

איהם נאָך קיינמאָל ניט געזעהן אויף איינער פֿון די דאָזיגע פֿערזאַמלונגען."

אַבאָן האָט זיך אומגעקוקט. דער זאַל איז שוין גע-
ווען אזוי געפאַקט צום דערשטיקט ווערן; די דורכגענג
צווישען די ביינק געדיכט מיט מענשען; אַרום דער גרויסער
גרופען-פֿאַטאַגראַפֿיע פֿון די שיקאַגאָער פֿעראַרט היילטע,
וועלכע איז געהאַנגען אין אַ גאַלד-ראַהם אונטער דעם
רעדנער-מיש, האָבען זיך אַרומגעקליבען אַ מאַסע אַרבייטער.
ביים מיש לעבען דעם האָבען זיך עטליכע צייטונגס-
רעפּאָרטער אויסגעזעצט און צורעכט געמאַכט זייערע
פּאַפֿירען.

ביי די טהירען איז דער געדערענג געוואָרען אַלץ
שטאַרקער און לעבעדיגער. פֿון דעם שטופּען און שטויסען
האַט מען געקענט פֿערשמעהן, אַז גרויסע מחנות פֿון
מענשען ווילען נאָך אַרײַנקומען. איינצעלנע האָבען זיך
גליקליך דורכגעשפּאַרט בײַ צו די פֿאָדערשטע ביינק, וואו
ס'איז נאָך געווען פּלאַץ, ווען דער עולם האָט זיך צונױפֿ-
גערוקט. אַז אַבאָן האָט דאָס דערזעהן, האָט ער זיך אויף
ניך אויך פֿערזאָרגט מיט אַ פּלאַץ, וואָרים מיט זיין גע-
לעהמטען פֿוס האָט ער ניט געקענט בלייבען שטעהן אַ
פּאַר שעה צײַט.

ער האָט אויפֿגעשטעלט זיין שטעקען און אַריבערגע-
לייגט איין פֿוס איבער'ן אַנדערן. אזוי איז ער געבליבען
זיצען דעם גאַנצען אָבענד. ער האָט געקענט זעהן דעם
גאַנצען זאַל, מחמת ער איז געזעסען אויף איינער פֿון די
זײַטיגע ביינק; די רעדנער-ביהנע איז געלעגען גאַנץ נאָהענט
לעבען איהם.

ער האָט אַרויסגענומען די רעזאָלוציאָן פֿון טאַש און
האַט זי אויפֿגערוקאָם און לאַנגזאַם דורכגעלעזען, ווי אויך

די ליסטע פֿון די רעדנער: „פֿיעלע פֿון די בעריהמטעסטע ראדיקאלען און סאָציאליסטען“. ער האָט געקענט אי די נעמען אי די פֿערוואָנען, וועלכע האָבען זיי געטראָגען, כאָטש ער האָט כמעט קיינעם פֿון זיי שוין אַ יאָהר צייט אין די אויגען ניט געזעהן.

„דאָס רעכט פֿון פֿרייע רעדע“ איז געשמאנען אויף דער מאַגעס-אַרדנונג. „זיבען מענער פֿעראורטהיילט צום טויט פֿאַר אַבהאַלטען אַן עפֿענטליכע פֿערוואַמלונג“. די רעוואָלוציאָן האָט געלויטעט: „—אַז די ענגלישע אַרבייטער, וועלכע געפֿינען זיך אויף דער דאָזיגער פֿערוואַמלונג, ווילען אויפֿמערקזאַם מאַכען זייערע מיטאַרבייטער אין אַמעריקאַ אויף דער גרויסער געפֿאַהר פֿאַר דער עפֿענטליכער פֿרייע-הייט, וואָס קען אַרויסקומען דערפֿון, ווען זיי דערלאָזען, אַז בירגער זאָלען בעשטראַפֿט ווערן דערפֿאַר, וואָס זיי פֿערוואַכען צו קעמפֿען געגען די אונטערדריקונג פֿון'ס רעכט אויף עפֿענטליכע פֿערוואַמלונגען און אויף דער פֿרייער רעדע, ווייל אַ רעכט, פֿאַר וועמעס דורכפֿיהרונג דאָס פֿאָלק ווערט בעשטראַפֿט, ווערט דורך דעם אַן אונרעכט.“

„אַז דאָס שיקזאַל פֿון די זיבען מענער, איבער וועלכע עס היינט אַ טויטעס-אורטהיילפֿאַר אַבהאַלטען אַן עפֿענט-ליכע פֿערוואַמלונג אין שיקאַגאָ, וואו עטליכע פּאָליסלייט זיינען דער'הרג'עט געוואָרען ביי דעם פֿערוואַך מיט געוואַלט פֿונאַנדערצומרייבען דאָס פֿאָלק און צו אונטערדריקען די רעדנער, — אַז זייער שיקזאַל איז פֿון דער גרעסטער וויכטיגקייט פֿאַר אונז אַלס ענגלישע אַרבייטער, ווייל זייער פֿאַל היינט איז דער פֿאַל פֿון אונזערע קאַמעראַדען אין אירלאַנד און וועט פֿיליכט מאַרגען זיין דער אונזעריגער, אויב די אַרבייטער אויף ביידע זיימען אַטלאַנטיק וועלען ניט איינשטימיג ערקלעהרען, אַז אַלע די, וואָס מישען זיך

אריין אין די רעכטע פֿון פֿרייע רעדע און פֿון אָבהאלטען
 עפֿענטליכע פֿערוואַמלונגען, האַנדלען אונגעזעצליך און ציהען
 אויף זיך אליין אַרויף די געפֿאהר. מיר קענען ניט צוגעבען,
 אָו די פֿאָליטישע אַנויכטען פֿון די פֿעראורטהיילטע האָבען
 וואָס עס איז צו טהאָן מיט דער קלאַגע, אין וועלכער מען
 האָט זיי אַריינגעשלעפט, און מיר פֿראַטעסטירען געגען
 זייער פֿעראורטהיילונג, וואָס אויב זי וועט נור אויסגעפֿיהרט
 ווערן, וועט דאָס אין אמת'ן שטעמפלען די אָבהאלטונג פֿון
 אַרבייטער-פֿערוואַמלונגען אין די פֿעראייניגטע שטאַאַטען
 פֿון אַמעריקא פֿאַר אַ פֿערברעכען, ווייל די פֿאָליציי האָט
 אימער די מעגליכקייט אויפֿצורייצען אַ מאַסע מענשען צום
 ווידערשטאַנד דורך דעם, וואָס זי שטעלט זייער לעבען אין
 געפֿאהר. מיר ערוואַרטען פֿון אונזערע אַמעריקאַנישע קאָ-
 מעראַדען, ווי פֿערשיעדען זייערע פֿאָליטישע אַנויכטען
 זאָלען ניט זיין, אָו זיי וועלען פֿאָדערן די אונבעדינגטע
 בעפֿרייאונג פֿון די זיבען מענער, אין וועמעס פֿערוואַנגען
 מען שטעלט אין געפֿאהר די פֿרייהייטען פֿון אלע אַר-
 בייטער..."

אַ אָבאָן האָט געענדיגט האָט ער פֿאַר זיך דערזעהן
 אַן אַלטען מאַן מיט אַ לאַנגען, ווייסען באַרד און מיט
 פֿריינרליכע געזיכט-ציגע.

"מר. מאַרעל!" האָט ער מיט פֿרייד אויסגערופֿען,

"איהר זייט ווידער דאָ? וואָס פֿאַר אַן איבערראַשונג!"

זיי האָבען זיך הערצליך געדריקט די הענד.

"איך האָב אייך ניט געוואָלט שמערען — איהר האָט

געלייענט."

זיי האָבען געפֿיהרט זייער געשפרעך אויף ענגליש.

"ווי לאַנג איז אָו איהר זייט דאָ?"

"זינט נעכטען."

„און איהר זייט געווען אין שיקאגא?“
 „אָ, פֿערצעהן מעג; דאן אין ניו־אָרק.“
 „איך האָב אייך ניט ערוואַרט —“
 „איך האָב עס שוין מעהר ניט געקענט אויסהאלטען,
 בין איך צוריקגעקומען.“
 „איהר האָט זיך געוועהן מיט די פֿעראורטהיילטע?“
 „געוויס, אָאָט.“
 אַבאן האָט זיך אָנגעבויען צו איהם און שמילערהייט
 געפֿרעגט:

„ניטאָ קיין האָפֿנונג?“
 דער אלטער האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.
 „קיין האָפֿנונג. די לעצטע ליגט ביים נובערנאָטאָ-
 פֿון אילינאָיס אין די הענר, אָבער איך גלויב ניט אין
 איהם.“

שמילערהייט האָבען זיי ווייטער גערעדט.
 „ווי אזוי די שטימונג?“

„די שטימונג איז געדרוקט. די „נייטס אָפֿ לייבאָר“ און
 די אָנהיינגער פֿון הענרי דושאַרדזש האַלטען זיך צוריק. —
 ס'איז איבערהויפט אביסעל אַנדערש, ווי מען שמעלט זיך
 דאָ פֿאַר. די אויפֿרעגונג איז ערמערגווייז גרויס, נאָר די
 צייט איז נאָך ניט רייף גענוג.“
 „מען וועט אלעס טהאָן —“
 „איך ווייס ניט. יעדענפֿאַלס וועט אלעס זיין אונמעג-
 ליק —“

זיי זיינען ביידע אַנשוויגען געוואָרען. אַבאן האָט
 אויסגעזעהן ערנסטער ווי געוועהנליך. אָבער וואָס פֿאַר אַ
 געפֿיהל ס'האָט בעהערשט זיין זעלע, איז אויך איצט ניט
 געווען צו דערקענען.

„ווי אזוי זיינען די פֿעראורטהיילטע?“

„זעהר רהיג. עטליכע ווילען ניט וויסען פֿון קיין בענגאדיגונג, און זיי וועלען זיך אין דעם זינן אויסשפרע-
כען. נאָר איך האָב מורא, אז די אַנדערע האָלען נאָך—“
ס'איז שוין געווען נאָך אַכט אַוייגער. די פֿערזאַמלונג
האָט אָנגעהויבען ווערן אונגעדולדיג; די שטימען זיינען
וואָס ווייטער אַלץ העכער געוואָרען.
אַבאן האָט אַלץ געהאַלטע: אין איין פֿרעגען, און
דער אַלטער האָט איהם געענטפֿערט מיט זיין רהיגער,
טרויעריגער שטימע.

„איהר וועט ריידען, מר. מאַרעל?“

„ניין, מיין פֿריינד. פֿאַרהאַן אַן אַנדערער, אַ יונגערער,
ער קומט אויך פֿון שיקאַגאָ, און ער וויל פֿערשיעדענעס
פֿון דאָרט דערצעהלען.“

„וועט איהר מאַרנען זיין אין דערהיים?“

„יאָ, קומט אַריבער. איך וועל אייך געבען די פֿער-
האַנדלונגען און די לעצטע צייטונגען. כ'האָב מימגעבראַכט
אַסך מיט מיר. אַלעס וואָס איך האָב נור געקענט צונויפֿ-
קריגען. אַסך. אַז איהר וועט נור וועלען אַלעס דורכלעזען,
וועט איהר האָבען אַ גוטען בעגריף מכח אונזערע אַמערי-
קאַנישע צושטענדער.“

„אַ נייער פֿראַצעס וועט ניט בעוויליגט ווערן?“

„כ'האָף אַז ניט. עס וועט דאָך סיי ווי סיי גאַרנישט
אַרויסקומען דערפֿון. די יסורים, וועלכע זיינען שוין אַזוי
אויך אונערטרעגליך, וואָלטען דורך דעם נור פֿערלענגערט
געוואָרען, מען וואָלט געמוזט צונויפֿנעהמען נייע, אונגע-
הייערע מיטלען פֿון דעם פֿאַלק — נאָך אַמאָל 50 טויענד
דאָלאַר, צוואַסענגענומען פֿון אַרבייטער-סענטען — און צו
וואָס? — ניין, די היענע וויל בלוט—“

„און דאָס פֿאַלק?“

„דאָס פֿאַלק ווייסט אליין ניט וואָס עס וויל. דערווייל גלויבט עס נאָך ניט אָן דער ערנסטקייט פֿון דער זאך, און אז דער ערפֿטער וועט אָנקומען, וועט עס זיין צו שפּעט—“

אין זייער געשפרעך האָט זיך אַרײַנגעמישט אַ יונגער ענגלענדער, וועלכער האָט געקענט מאַרעל'ן פֿון דער „סאָציאַליסט ליעג“. אָבאָן האָט אױפֿגעהויבען דעם קאָפּ און אַ קוק געטהאָן אויף איהם. יענער האָט געזאָגט:

„ניין, דאָס גלויבט זיך מיר נאָך אלץ ניט. מען וועט ניט ערמאַרדען אין סוף פֿון'ס נײַנצעהנטען יאָרהונדערט, אזוי אַזען פֿאַר די פֿעלקער אין די אױגען זיבען מענשען, וועמעס אונשולדיגקייט איז בעוויזען געוואָרען אזוי קלאָהר ווי דער מאָג; מען קען אױסשלאַכטען טויענדער און אָבער-טויענדער, אָבער מען וועט ניט האָבען דעם מוסה אין אַ לאַנד מיט די אינסטיטוציאָנען פֿון די שטאַמען צו בויען בלוז אויף די געוואַלט און זיך אײַנפֿאַך אױסלאַכען פֿון די געזעצען. ניין, זיי וועלען עס דערפֿאַר ניט טהאָן, ווייל עס וואַלט פֿון זייער שטאַנדפּונקט פּשוט געווען אַ שגעון, אויף אזאָן אופן אױפֿצוקלעהרען און אױפֿצורײַצען דאָס פֿאַלק. ניין, זיי וועלען עס ניט סמײַען! גיט אַ קוק, דאָ אליין אָט די מאַסען, און אזוי טאָג פֿאַר טאָג אין אלע פֿרייערע לענדער, דאָ און אויף יענער זײַט אָקעאַן, דיזע פֿערוואַמ-לונגען, דיזע צײַטונגען, אָט דער ים פֿון פֿלויג-שריפֿטען! וואו איז ערנעץ דער מענש, וואָס האָט נאָך אַביסעל פֿערננפֿט און אַ שטיקעל האַרץ אין זיך, און ער זאָל זיך ניט עמפּעהרען? — קען מען דען אײַבערצעהלען די מחנות, וועלכע וועלען זיך דאָרט אױפֿהויבען? וואָס זשע, זייער ווילען זאָל ניט זיין שטאַרק גענוג, אַרײַנצוואַנגען אַ מורא אין יענע פֿערקױפֿטע שורקען, אז זיי זאָלען אָבשטעהן פֿון

זייער פֿערברעכען? ניין, זיי וועלען עס נישט וואַגען, קאָד מעראַד! דאָס וואָלט געווען זייער אייגענע מפּלה!"
 די ביידע, צו וועמען ער האָט גערעדט, האָבען גער-
 צויגען מיט די אַקסלען. וואָס האָבען זיי איהם געוואָלט
 ענטפֿערן? —

זיי האָבען ביידע אין דעם קאָמפּף צווישען די צוויי
 קלאַסען, די רייכע און די אַרעמע, זיך אָנגעזעהן מיט
 אויפֿהיל גרוואַמע נידערטרעכטיגקייטען, וואָס עס האָבען
 בעגאָנגען די, וועלכע האָבען די געוואָלט אין זייערע הענט,
 אַז זיי האָבען זיך געמוזט פֿרעגען, וואָס וועט נאָך אזוינס
 פֿאַרקומען, וואָס זאָל זיי קענען איבערראַשען? —
 אָבאָן האָט געזעהן, ווי ביים אלטען האָבען געצימערט
 די הענט, אין וועלכע ער האָט געהאַלטען אַ גראָען, אָב-
 געטראַגענעס הוט, און ווי אזוי ער האָט דאָס דאָזיגע לייכטע
 ציטערן, וועלכע האָט אַרויסגעצייגט זיין גאַנצע אינערליכע
 אויפֿרעגונג, געזוכט צו פֿערהיילען דערמיט וואָס ער האָט
 זיך נאַבלעסיג געשפּיעלט מיטן הוט.

"זיי מיינען, אַז זיי וועלען טרעפֿען דעם אַנאַרכיוס
 אין סאַמע האַרצען, ווען זיי וועלען אויפֿהיינגען עטליכע
 פֿון זיינע פֿערטרעטער," האָט ער זיך אָבגערופֿען. אָבאָן
 האָט בעמערקט. אַז ער וויל זיך איצט נישט אַרײַנלאָוען אין
 דעם געשפּרעך, אין ער האָט דאַרום געשוויגען.

נאָר ביי זיך האָט ער זיך געטראַכט: "וואָס איז אזוינס
 אַנאַרכיוס?" — די פֿעראַורטהיילטע אין שיקאַגאָ? —
 זייערע אַנזוכטען זיינען טהיילווייז געווען סאָציאַל-דעמאָ-
 קראַטיש, טהיילווייז קאָמוניסטיש, קיין צוויי פֿון זיי האָבען
 נישט געגעבען דעם וועלכען ענטפֿער אויף וואָס פֿאַר עס איז
 פֿראַגע, וואָס מען האָט זיי געשמעלט, און וועלכע האָט
 געהאַט אַ שייכות מיט די גרונד-אידעען זייערע — און

דאך האָבען זיך אלע גערופֿען און מען האָט זיי אלע גערופֿען „אנארכיסמען“. אָבער ווען האָט נאָך דער אינדי-ווידואַליוס אַרויסגערעדט שטאַרקער און להכעיס'דיגער איידער פֿון די ווערטער פֿון יענעם יונגען קאָמוניסט, וועלכער האָט אַיסגערופֿען צו זיינע „ריכטער“: „איך פֿער-אַכט אייך, איך פֿעראַכט אייערע געזעצען, אייער „אָרד-נונג“, אייער געוואַלט-הערשאַפֿט“ — און: „איך בלייב דערביי: ווען מען וועט אונז סטראַשען מיט קאָנאָנען, וועלען מיר ענטפֿערן מיט דינאַמיט-באָמבען“ — ? און ווידער דער זקן, וואָס איז געיעסען לעבען איהם! אויך ער האָט זיך גערופֿען „אנארכיסט“... און וואָס האָט ער געהאַלבען אין איין פֿריידיגען אין זיינע מאַסען פֿלוג-שריפֿמען? די ליעבע.

„וואָס איז אנארכיע?“ — האָט ער געפֿרעגט, און ער האָט געענטפֿערט: „ס'איז אַ געזעלשאַפֿטס-סיסטעם, אין וועלכען קיינער שטערט נישט די האַנדלונגען פֿון זיין שכן, פֿון זיין מיט-מענשען; וואו די פֿרייהייט איז פֿרי פֿון גע-זען; וואו פֿריווילעגיום עקזיסטירט נישט; וואו געוואַלט איז נישט דער איינאָרדנער פֿון מענשליכע האַנדלונגען. — דאָס אידעאַל איז דאָסזעלבע, וואָס דער נוצרי האָט מיט צוויי טויזענד יאָהר צוריק געבראַכט דער וועלט: די אַלגעמיינע ברידערליכקייט פֿון דער גאַנצער מענשליכער פֿאַמיליע.“ און שמערצליך פֿלעגט ער אַלץ כסדר אויסרופֿען: „ראַכע איז די לעהרע, וועלכע ווערט געפֿריידיגט אין דער קירכע, אין דער פרעסע, אין אַלע קלאַסען פֿון דער געזעלשאַפֿט! — ניין, ליעבע! ליעבע! ליעבע! פֿריידיגט!...“

אַבאַן, וועלכער האָט זיך דערמאָנט אָן די דאָזיגע ווערטער, האָט געמראַכט דערפֿון, ווי געפֿעהרליך עס איז אזוי אַלגעמין, אזוי סתם אין דער וועלט אַריין צו ריידען

צו די, וועלכע פֿערשמעהען נאָך אזוי ווייניג אָבצושאַצען
דעם זינן און דעם ווערטה פֿון די ווערטער. אזוי פֿערוויי-
קעלט און פֿערפלאַנטערט זיך דאָס פֿרעמדע און אונפֿער-
בינדבאַרע וואָס ווייטער אלץ מעהר אין אַ קנויל, פֿאַר
וועמעס לייזונג פֿיעלע שרעקען זיך אָב, וועלכע וואָלטען
פֿונדעסטוועגען גערן נאָכגענאַנגען די איינצעלנע פֿעדים...
אָבאָן האָט זיך ערשט מיט אַ קורצער צייט צוריק
בעקענט מיט דעם אלטען מאַן. ער איז געווען אויף אַ
דעבאַטע, וואו מען האָט דיסקוטירט איבער די אונטער-
שיעדען פֿון דעם אינדווידוואַליסטישען און קאָמוניסטישען
אַנאַרכיזם. מר. מאַרעל איז געווען דער איינציגער, וועלכער
האַט — ווי ער האָט אליין געגלויבט — פֿערטראַטען
דעם ערשטען. זיינע ערקלעהרונגען האָבען אָבאַן פֿער-
אינטערעסירט. ניט קוקענדיג אויף וויער ניט-קאָנסעקווענט-
קייט, האָט ער אין זיי דאָך געפֿונען אַ טהייל זאכען,
וועלכע האָבען געהאַט אַ געוויסע פֿערוואַנדשאַפֿט מיט זיינע
אייגענע ערפֿאַהרונגען. אזוי זיינען זיי בעקאַנט געוואָרען
איינער מיט'ן אַנדערן און האָבען זיך עטליכע מאָל געזעהן,
איידער יענער איז צוריקגעפֿאַהרען קיין אַמעריקאַ, כדי דאָרט
צו טהאָן דאָס, וואָס איז נאָך געלעגען אין זיינע ביזנות.
אזוי ווי ער האָט קיינמאל ניט גערעדט וועגען זיך, האָט
אָבאָן ניט געוואוסט, וואָס פֿאַר אַ מין אַרבייט דאָס האָט
געוואָלט זיין, און דערפֿון וואָס ער האָט היינט אָבענד פֿון
איהם געהערט, האָט ער נעקענט אַרויסזעהן, אז אויך די
דאָזיגע מיה זיינע איז געבליבען אָהן אַ שום ערפֿאַלג. על
כל פנים האָט עס אויסגעזעהן, אז אָט דער טאָן האָט
געהאַט אַ זעהר ברייטען נעץ פֿון אלערליי פֿערבינדונגען
ביי זיך אין דער האַנד, מחמת ער האָט נעקענט די אלע
פֿערזענליכקייטען, וועלכע האָבען זיך בעטהייליגט ביי דעם

פראצעס פֿון די אַכט, און דערצו איז ער אויך, ווי עס האָט אויסגעוויזען, געווען גוט בעקאַנט מיט דער אנארכיסטישער בעוועגונג אין אמעריקא.

ווינע פֿלוג-בלעמער האָבען געמראָגען דעם אונטער-שריפֿט „דער אונבעקאַנטער“ — אין לאַנדאָן האָט זיך דער אלטער ווייניג וואָס געוואָרפֿען אין די אויגען, זעלטען ווען ער האָט גערעדט עפֿענטליך, און דער שמראָס פֿון דער לאַנדאָנער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג טרייבט היינט אַרויס אזויפֿעל פֿערזענליכקייטען אויף דער אויבערפֿלעכע, כדי זיי מאַרגען ווידער אַמאָל צו פֿערשלינגען, אז עס איז ניט מעגליך צו שיינקען בעזונדערע אויפֿמערקזאַמקייט דעם, וואָס לופֿט דורך פֿערבוי דעם שמראָס און וויל זיך ניט אַרויסצייגען פֿאַר דער עפֿענטליכקייט.

ער האָט זיך איצט נאכגעפֿרעגט ביים ענגלענדער נאָך עמליכע פֿון די אָנווענדע. אַבאַן האָט זיך אָבגעקעהרט אָן אַ זייט.

„ווער איז דאָס?“

ער האָט אָנגעוויזען אויף אַ פֿרוי אין אַן איינפֿאַכען, דונקעלען קלייד, וועלכע איז געזעסען ניט ווייט פֿון זיי. איהרע אויסדרוקס-פֿולע געזיכט-ציגע האָבען געצייגט, אַז זי געהט דעם לעבעדיגסטען אינטערעס אין אלעס, וואָס טהוט זיך אַרום איהר, און זי האָט מיט לעבעדיגקייט און מיט אַ לאַכענדען מאַן גערעדט מיט אַ דאַמע, וועלכע איז געזעסען לעבען איהר.

„איך ווייס ניט,“ האָט דער ענגלענדער געענטפֿערט. אָבער דאַן האָט ער זיך דערמאַנט, אַז ער האָט זי איינ-מאָל געזעהן אין אַ דייטשען קלוב, אין ער האָט צוגע-לייגט:

„איך ווייס נור, אז זי איז א דייטשע, א דייטשע
 סאַציאַליסטקע. עהרגייע, אָבער א גוט האַרץ. זי האָט א
 לאַנגע צייט אין בערלין אַנטירט דערפֿאַר, אז די גאַסען
 פֿרויען זאָלען ניט דאַרפֿען זיין אונטערוואָרפֿען דער אונט-
 מערוזבונג פֿון א דאָקטאָר.“
 דער נייניעריגער אלטער האָט ווייטער געפֿרעגט דעם,
 וואָס איז לעבען איהם געשטאַנען:
 „אין ווער איז דער, מיט וועמען זי רעדט אַזונד?“
 דער ענגלענדער האָט א קוק געטהאָן אַהין. ס'איז
 געווען א יונגער מאַן, וועמען ער האָט אויך געקענט פֿון
 אויבען אויף.
 „איך מײַן, דאָס איז א דיכטער,“ האָט ער זיך אָב-
 גערופֿען. זיי האָבען ביידע געשמייכעלט.
 „ער האָט אָנגעשריבען א סאַציאַלעס געדיכט.“
 „איהר האָט עס געלייענט?“
 „אָה ניין, איך לייען ניט קיין דייטש.“
 „ער זעהט ניט אויס ניט ווי קיין דיכטער, ניט ווי קיין
 סאַציאַליסט. וואָס זשע, אָט אַזנים ער מיינט, אז מיט די
 געדיכטע זיינע וועט ער פֿערבעסערן די וועלט? — ער
 וועט זיך אין א שעהנעם מאַג אַרומזעהן, ווי נוצלאָז זיי
 זיינען, און אז די מענשען מווען אַפֿריהער האָבען ברויט,
 איידער זיי זאָלען זיין אים שטאַנד צו דיינקען וועגען עפֿעס
 אַנדערש. אז מען האָט גאַרנישט וואָס צו עסען, דאָן איז
 נימאָ קיין פֿאַעזיע!“
 דער יונגער מאַן האָט געשמייכעלט איבער די מיט
 האַרץ אַרויסגעוואַנטע ווערטער פֿון'ס אלטען, ווערער האָט
 אונגעשמערט ווייטער גערעדט, אין דער צייט וואָס אָבאָן
 האָט בעטראַכט די מאַסע:
 „מען קען זיך שרייבען די צאַרמסע ליעבעס-געדיכטע

אין ווי א קצב צוועהן די בלומינסמע רציחות. און מען וועט זיך אנדערזעצן און אָנשרייבען א יובעל-הימנע אויף די „טאַפּערע סאַלדאַטען“, די מערדער, וועלכע קומען צוריק, טריפֿענדיג מיט בלוט, פֿון דער מלחמה. מען קען בעזינגען די „ליידען פֿון די פֿעלקער“ און אין א שעה אַרום אויפֿן באל קושען די האַנד פֿון דער „גנעדיגער פֿרוי“, וועלכע האָט אָקאַרשט אויסגעפֿאַטשט דעם משרת. אָבער מכח וואָס רעדען מיר דע? זאָגט מיר ליעבערשט, ווער איז יענער מאַן דאָרט?”

„איינער פֿון אינווערע פֿאַרכאַמענטס-קאַנדידאַטען. אַ לומפּ אָהן אַ שים כאַראַקטער. אַ שרייער. ווען ער וואָלט געהאַט די מאַכט, וואָלט ער געווען אַ טיראַן. נאָר ער טהוט אזוי אויך אָן גענוג צרות.“

* * *

איצט האָבען זיי ביידע זיך גענומען אויפֿמערקזאַם צוקוקען צו דער פֿערוואַלונג. אָבאַן איז נאָך אַלץ געווען פֿערטיעפֿט אין געדאַנקען. די שטוהלען אויף דער פּלאַט-פֿאַרמע זיינען פֿערנומען געוואָרען פֿון די פֿערטרעמער און דעלעגאַטען פֿון אלע פֿעראייניגען, וועלכע האָבען איינגערופֿען דעם מאַס-מיטינג.

עטליכע פֿרויען האָט מען געקענט בעמערקען צווישען זיי. — דעם פּלאַץ פֿון דעם פֿאַרויצענדען האָט פֿערנומען אַ בלאַסער, פֿערציג יעהריגער מאַן, אָנגעטהאַן ווי אַ פּריס-טער פֿון דער „היי טשוירמש“. אַז מען האָט בעקאַנט גע-מאַכט, אַז ער איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס „טשערמאַן“, איז ער אויפֿגענומען געוואָרען מיט אַ שטורם פֿון אַפּלאַ-דיסמענטען. אָבאַן האָט איהם געקענט, ער איז געווען אַ קריסטליכער סאָציאַליסט, וועלכער האָט זייט יאָהרען לאַנג געאַרבייט צווישען די אָרעמע פֿון אַס אַיסט ענר. צוליבע

זיינע מיינונגען האָט מען ביי איהם צוגענומען דאָס רעכט צו זיין אַ גויסמליכער. די קירכע איז דער גרעסטער שונא פֿון יעדען כאַראַקטער.

ער האָט געעפֿענט די פֿערזאַמלונג. ער האָט געוואָנט, אַז זי איז צוזאַמענגעשטעלט פֿון מענשען מיט די פֿערשיע-דענסטע לעבענס-אַנשוואַונגען, פֿון ראַדיקאַלען און אַנטי-סאָציאַליסטען אַזוי גוט ווי פֿון אַנאַרכיסטען און סאָציאַליסטען. אָבער די אַלע האָבען זיך פֿעראַייניגט אין דעם איינעם וואַונש צו פּראַקטישערען גענען די אונטערדריקונג פֿון'ם רעכט אויף פֿרייע רעדע. ער אַליין איז ניט קיין אַנאַרכיסט, ווי די פֿעראַורטהיילטע אין שיקאַגאָ, ער האָט זאָגאַר אַ שטאַרקע אָבנטייגונג געגען די לעהרען פֿון דעם אַנאַרכיסם, אָבער ער פֿאָדערט פֿאַר זיינע פּראַפּאַגאַנדיסטען און אָנהיינגער פּונקט דיזעלבע אָדער נאָך אַ גרעסערע פֿרייהייט, ווי ער — דער פּרויסטער פֿון אַ קריסטליכער קירכע — פֿאָדערט זי פֿאַר די פֿערשפּרייטונג פֿון זיינע אייגענע אַנזיכטען. אַלע מוזען האָבען דאָס גלייכע רעכט צו דינען צו דעם, וואָס זיי האָבען אָנערקענט אַלס וואַהרהייט און וואָס זיי האַלטען פֿאַר וואַהרהייט, און דערום, אין נאָמען פֿון זיין גאָט און אין נאָמען פֿון דער מענשליכקייט פֿערלאַנגט ער, מען זאָל די דאָזיגע מענער אַרויסלאָזען פֿריי.

אַז ער האָט געענדיגט, האָט מען פֿאַרגעלעזען אַ גרויסע צאָהל טעלעגראַמען און בריעף פֿון אַלע געגענדען פֿון ענג-לאַנד. פֿיעל פֿון זיי זיינען אויפֿגענומען געוואָרען מיט אַ שטורמענדען בייפֿאַל.

אַבאַן האָט געוואוסט, אַז אַ מהייל פֿון די דאָזיגע פֿער-איינען צעהלען טווענדער מיטגלידער; ער האָט צווישען די פֿאַרגעלעזענע געמען געהערט עמליכע, וועלכע האָבען דעם גרעסטען איינפֿלוס. מענער פֿון דער פֿעדער, וואָס יעד-

דער איינער האָט זייערע ווערק געלייענט — וואָס האָבען זיי אלע געמאָהן, זיי, וועלכע זיינען פונקט ווי ער אליין איבערצייגט געווען אין דער געמיינהייט פֿון יענעם אורטהייל? זיי האָבען בערוהיגט זייער געוויסען מיט אַ פראָמעסט, וואָס וואַלטען זיי געקענט טהאָן? זייער איינפֿלוס, זייער שמעלונג, זייער מאַכט — זיי זיינען פֿילייכט געווען שמאַרק גענוג אָבצוהאַלטען די דורכפֿיהרונג פֿון יענער טהאַט, דורך דעם וואָס זיי וואַלטען אויפֿגעהויבען אָן אַלגעמיינע און בעוואוסט-זינגע ענטריסטונג איבעראַל. אָבער זייער נאָמען און זייער פראָמעסט זיינען געבליבען אָהן אַ ווירקונג דאָ פֿאַר די קליינע צאָהל מענשען. אויך זיי זיינען געווען די קנעכט פֿון זייער צייט, זיי, וועלכע וואַלטען געקענט ווין איהרע אמת'ע בעלי בתים.

פֿון זיינע געדאַנקען איז אָבאָן אויפֿגעטרייסעלט געוואָרן דער דורך אַ שטימע, וועלכע ער האָט אָפֿט געהערט. לעבען מיט אויף דער פֿלאַטפֿאַרמע איז געשמאַנען אַ נידעריגע, שוואַרץ-געקליידעטע פֿרוי. אונטער'ן שמערן, וועלכער איז געווען בעדעקט פֿון געדיכטע, קורץ געשניטענע האָר אַזוי ווי פֿון אַ קראַנק, האָבען געבלישמשעט אַ פֿאַר שוואַרצע, בענייסטערטע אויגען. דער ווייסער קאַלנער און דאָס גאַנץ איינפֿאַכע, כמעט מאָנאַכישע, לאַנגע קלייד האָבען עפעס אַזוי ווי געהערט צו אַ פֿערנאַנגענעם יאָהרהונדערט. ס'האָט אויסגעוועהן, אַז נור ווייניגע פֿון דער פֿערזאַמלונג קענען זי; נאָר דער, וואָס האָט זי געקענט, האָט געוואוסט, אַז זי איז די טרויעסטע, טהעטיגסטע און ליידענשאַפֿטליכסטע פֿאַר-קעמפֿערין פֿון'ם קאַמוניזם אין ענגלאַנד. אויך זי האָט זיך גערופֿען אנארכיסטין.

זי איז ניט געווען קיין בענייסטערנדע רעדנערין; אָבער אין איהר שטימע איז געלענען יענער שמאָהל-קלאַנג פֿון

פֿעסמער איבערצייגונג און עהרליכקייט, וועלכער ווירקט אָפֿט מעהר אויף דעם צוהערער, איידער די גלענצענדסטע רעד-נער-קונסט.

זי האָט געגעבען אַ בילד פֿון אלע יענע פֿאַסירונגען, וועלכע זיינען פֿאַרנעקומען אין שיקאַגאָ פֿאַר דער אַרעסטיר-רונג און פֿעראורטהיילונג פֿון די גענאַסען. קלאָהר — טריט ביי טריט — האָבען זיך די דאָזיגע געשעהענישען געצויגען פֿערבוי די אויגען פֿון די צוהערער. . .

זי האָט דערצעהלט מכח דער ענטשמעהונג און דעם וואַקסען פֿון דער אַכט שטונדען-בעוועגונג אין אַמעריקאַ, מכח די אָנשטריינגען, וואָס מען האָט געמאַכט איינצופֿיהרען דעם אַכט שטונדיגען אַרבייטס-טאַג אויף אַ געזעצליכען אופן; מכח זייערע ערפֿאַלגען. . . זי האָט ערקלעהרט, ווי אזוי עס איז געקומען, וואָס די רעוואָלוציאַנערן פֿון שיקאַגאָ האָבען זיך אַריינגעוואָרפֿען אין דער בעוועגונג, וויסענדיג אין דער-זעלבער צייט וואָס פֿאַר אַ בעדייטונג און וואָס פֿאַר אַ ווערט זי האָט אייגענטליך. זי האָט גערעדט פֿון די אונזער-מיעדליכע אָנשטריינגען פֿון דער אינטערנאַציאָנאַלער אַר-בייטער-אַסאָסיאַציאַן; און ווי אזוי יענע מענער, וועלכע האָבען איצט געקוקט דעם טייט אין די אויגען, האָבען זיך געמוזט שטעלען אָן דער שפיצע פֿון דער בעוועגונג. . .

דערנאָך האָט זי געפרוּאווט שילדערן יענע אונגעהויערע אויפֿרעגונג, וועלכע איז געווען אין די מאַי-טעג פֿון פֿאַריגען יאָהר: די פֿיבערהאַפֿטע שפּאַנונג אין די קרייזען פֿון די אַרבייטער, די מורא אין די קרייזען פֿון די עקספּלואַטאַ-טאָרס. . . די וואַקסענדע צאָהל פֿון די סטרייקער, ביז צו יענעם טאַג, דעם ערשטען מאַי, וועלכער האָט געוואַלט בריינגען די ענטשיידונג. . .

דאָן האָט זי פֿאַרגעשטעלט די מאַי - טעג גופּא:

— מעהר ווי 25 טויזענד ארבייטער לייגען אין איין און דעם זעלבן מאָג אוועק זייער ארבייט; אין צייט פֿון דריי טעג האָט זיך זייער צאָהל פֿערדאָפעלט, דער סטריק איז אָן אלגעמיינער. דער צאָרן פֿון די קאָפיטאָליסטען קען זיך נור פֿערגלייכען מיט זייער שרעק, אין פֿיעלע ערטער פֿון דער שטאָרט ווערן יעדען אָבענד אָנגעהאלטען מיטינגען, די רעגירונג שיקט אַרויס איהרע פּאָליציי-לויט און מען שיסט אין איינע פֿון די דאָזיגע פֿריעדליכע פֿערוואַמלונגען: פֿינף ארבייטער בלייבען טויט אויף'ן פּלאַץ. . .

„ווער האָט די מערדער פֿון די דאָזיגע מענער געשטעלט צום געריכט און געפֿאָדערט פֿון זיי דין וחשבון? — קיינער ניט.“

זי האָט זיך אָבגעשטעלט אויף אַ ווילע, פֿון'ס קלאַנג פֿון איהר שטימע האָט מען געקענט אַרויסהערען איהר איי-נערליכע אייפֿרעגונג, בעת זי האָט גערעדט ווייטער:

„אויף מאַרגען אָבענד רופֿען די אנארכיסטען איין אַ מיטינג אויף דעם היימאָרקעט, ס'נעהט צו רוהיג; ניט קור-קענדיג אויף דעם, וואָס איז פֿאַרגעקומען, זיינען די רעדען אַזוי ווייניג אויפֿרייצענדיג, אַז דער מעיאָר פֿון שיקאַנאַ — וועלכער איז געווען גרייט ביי דעם ערשטען אונגעזעזליכען וואָרט אויפֿצוליווען די פֿערוואַמלונג — לאָזט וויסען דעם פּאָליציי-אינספּעקטאָר, אַז ער קען זיינע לייט אוועקשיקען אַהיים. אָבער אַנשטאָט דעם מאַכט דער אינספּעקטאָר ווידער אַן אַטאַקע אויף די פֿערוואַמלטע, אין דער דאָזיגער רגע פֿליהט פֿון אַן אונבעקאַנטער האַנד אַ באַמבע אין די רייהען פֿון די אָנגרייפֿער. די פּאָליציי הויבט אָן מערדערליך צו שיסען. . .

„ווער האָט געוואָרפֿען די באַמבע? — אַפּשר איז דאָס געווען די האַנד פֿון אַ פֿערצווייפֿעלטען, וועלכער האָט זיך

אויף אַזאַן אופן געוואָלט פֿערטהיידִיגען געגען די נייע הריגה ; פֿילייכט — און דאָס איז אַ מיינונג, וואָס הערשט אין די אַרבייטער-קרייזען פֿון שיקאַגאָ — איז דאָס געווען אַן אַגענט פֿון דער פּאָליציי גופא: ווער קען ניט די מיטלען, מיט וועלכע אונזערע געגנער בענוצען זיך, אום אונז צו פֿער-ניכמען? — אויב עס איז אזוי געווען, דאָן האָט ער זיין זאך אָבגעטראָגן נאָך בעסער ווי מען האָט עס ערוואַרט.

„ווער האָט געוואָרפֿען די באַמבע? — מיר ווייסען עס פונקט אזוי ווייניג, ווי יענע אַכט מענער, וועלכע מען האָט אין דעם אונטערהייערן שרעק, וואָס האָט זיך נאָך דער דאָ-זיגער שמונדע פֿערשפּרייט איבער שיקאַגאָ, איינפֿאַך אויס-געקליבען, ווייל זיי זיינען געווען די בעקאַנטעסטע נעמען אין דער בעוועגונג, כאַמש עמליכע פֿון זיי זיינען איבערהויפּט ניט געווען אויף דער פֿערוואַלונג. אָבער וואָס האָט עס אויסגעמאַכט? דאָס האָט ניט געשטערט דעם געריכט, זיי צו אַרעסטירען, פונקט ווי עס האָט איהם ניט געשטערט זיי צו ערקלעהרען שולדיג אין דער געהיימער פֿערשווערונג, כאַמש עמליכע פֿון זיי האָבען זיך גאָר פֿריהער קיינמאַל ניט געזעהן.

„פֿאַרוואָס זיינען זיי פֿעראַרטהיילט?“ האָט זי געשלאָ-סען איהר רעדע. „ניט דערפֿאַר ווייל זיי האָבען בענאַנגען אַ פֿערברעכען, — ניין, ווייל זיי זיינען געווען די פֿערטהיידִיגער פֿון די אָרעמע און אונטערדריקטע! ניט דערפֿאַר ווייל זיי זיינען מערדער, — ניין, ווייל זיי האָבען געוואַנט דעם שקלאַף די אויגען צו עפֿענען איבער די אורזאַכען פֿון זיין שקלאַפֿעריי. אָט די מענער, וועמעס ריינער כאַראַקטער האָט זאָגאַר ניט געקענט בעשמוצט ווערן פֿון די מיאוס'ע אָנגריפֿען, וואָס די „אַרגאַנען פֿון דער עפֿענטליכער מיינונג“ האָבען אויף זיי געוואָרפֿען, ווערן געהאַנגען, דערפֿאַר ווייל זיי האָבען אמת,

בריי און אָהן אַ שום אינטערעס געדיענט זייערע איבערצוי-
גונגען אין אַ צייט, אין וועלכער בלויז דער בלייבט אונט-
ריהרט, וועלכער געהט אלס לינגער מיט די לינגערס!"
זי איז אנשוויגען געוואָרען. אלע האָבען זיך צוגעהערט
מיט אַ שפּאַנענדען אינטערעס. איצט האָבען פֿיעלע גע-
פּאַשט.

אַכאַן האָט ניט אַראָבגענומען קיין אויג פֿון איהר. ער
האַט איהר נאָכגעקוקט מיט זיינע דורכדרינגענדע בליקען,
ווי זי איז אַרונטערגעגאַנגען פֿון דער ביהנע אין וואַל, און
געפֿינענדיג, אַז אלע ביינאָך זיינען פֿערגומען, האָט זי זיך גאַנץ
גלייבניליטיג אוועקגעזעצט אויף די טרעפּ פֿון דער פּלאַט-
פֿאָרמע. עפעס האָט ער אַזוי ווי געוואָלט דורך דער האַנד,
מיט וועלכער זי האָט זיך די אויגען פֿערשטעלט, אַריינקוקען
טיעף ביי איהר אין דער נשמה, כדי אויך דאָ צו געפֿינען
די בעשטעטיגונג פֿון זיין לעצטער, מייעפֿסטער איבערצייגונג:
דער ענאָאיום פֿון אלעס וואָס עקזיסטירט אויף דער וועלט,
און אויך דאָ האָט ער זיך אפילו אויף אַ רגע ניט צוריקגע-
האַלטען, זיך מודה צו זיין, אַז אָט די פֿרוי מוז זיך פֿיהלען
גליקליכער אין דעם דאָזיגען לעבען פֿול מיט מיה, אויפֿ-
אַפֿפֿערונג און ענטזאָנונג, איידער זי וואָלט עס געווען, ווען
זי פֿיהרט ווייטער יענעס לעבען אין וואַילטאָג און זאָרגלאָ-
זיגקייט, אין וועלכען זי איז אויפֿגעוואַקסען געוואָרען און וואָס
זי האָט פֿערלאָוען, כדי — ווי זי און אלע אַנדערע האָבען
עס געגלויבט — צו דיענען די „זאַך פֿון דער מענשהייט",
אין דער צייט וואָס זי איז אויך דאָ נור דיקטירט געוואָרען,
און ווען אפילו גאַנץ אונבעוואוסטערהייט, פֿון איהר אויגענעס
גליק.

דער גערויש, וואָס האָט אָנגעהאַלטען עטליכע מינוטען
אין וואַל, האָט ענדליך אויפֿגעהערט, און אַכאַן'ס בליקען

און געדאנקען האָבען זיך ווידער געווענדט צו דער פּלאַט-
פּאַרמע, פֿון וואָנען די שטימע פֿון'ס משערמאָן האָט אויס-
גערוּפֿען דעם נאָמען פֿון דעם נעקסטען רעדנער.
„זעהט דאָרט,“ האָט זיך מר. מאַרעל אָבגערוּפֿען צו
אָבאָן'ן. „אָט דער יונגער מאַן קומט פֿון שיקאַגאָ. ער וועט
איין דערזעהלען פֿערשיעדענעס פֿון דאָרט. ער איז ערשט
דיינט אָנגעקומען אַהער פֿון ליווערפּול.“
אָבאָן האָט זיך צוגעהערט מיט אַ שפּאַנענדער אויפֿ-
מערקזאַמקייט צו זיינע רייד. דער אַמעריקאַנער האָט דער-
צעהלט עטליכע פֿון די ווייניג בעקאַנטע איינצעלהייטען פֿון'ס
פּראָצעס, וועלכע האָבען מעהר אידער אַלעס אַנדערע כאַ-
ראַקטעריזירט די גאַנצע פֿערשווערונג געגען די אָנגעקלאַגטע.
ער האָט בעשריבען די קונץ־שטיק, וואָס זיינען אָנגעגאַנגען
ביי דער צוזאַמענשטעלונג פֿון דער דושורי, ציטירענדיג די
ווערטער פֿון דעם בייִליף: „איך האָב דעם דאָזיגען פֿאַל ביי
מיר אין די הענד און ב'זוייס וואָס איך האָב צו טהאָן. אָט
די לייט וועלען אויף יעדען פֿאַל געהאַנגען ווערן. איך שלאָג
פֿאַר אַלס געשוואָרענע אַועלכע מענער, וואָס די פֿערטהיי-
דיגער מוזען פֿערוואַרפֿען — ביז וואָנען זיי וועלען קיין ברירה
ניט האָבען און מוזען אָנגעהמען די, וועלכע וועלען זיי קומען
פֿאַר דער האַנד...“ ער האָט געשילדערט די פּערזענליכקייטען
פֿון די רעגירונגס-עדות, יענעס נידערטרעכטיגען שוֹפֿט,
וועלכער האָט בעקומען געלד פֿון דער פּאַליציי, אום צו
זאָגען אַלעס, וואָס זי האָט געוואָלט... די ביידע אַנדערע
עדות, וועמען מען האָט געשמעלט די ברירה, אָדער געהאַנגען
צו ווערן אינאיינעם מיט די איבעריגע, אָדער אַרויסגעהן
פֿריי און זאָגען דעם „אמת“. „וועלען אַועלכע מענשען ניט
זאָגען אַלעס, וואָס מען פֿערלאַנגט פֿון זיי, ווען זיי האָבען
פֿאַר די אויגען דעם מייט אָדער די פֿרייהייט?“ האָט אויס-

גערופען דער רעדנער, און פֿון אלע טהיילען פֿון'ס וואָל האָבען זיך געלאָזט הערען קולות, וועלכע האָבען צוגעשטימט צו זיינע ווערטער. אז ער האָט דערנאָך איבערגעגעבען די ווערטער פֿון יענעם ברומאלען און בעוואוסטען פּאָליציי-קאָפיטאָן: „—ווען איך וואָלט נור געהאַט אַ טויזענד פֿון די דאָזיגע סאָציאליסטען און אנארכיסטען צוזאַמען אין איין בינדעל, מיט זייערע פֿערדאַמטע ווייבער און קינדער, וואָלט איך מיט זיי געמאַכט אַ קורצען פּראָצעס“; און אז ער האָט גערעדט פֿון יענער „כעצאָהלטער און אָנגעשטעלטער דזשוריי“, וועמען די געלד-זעק פֿון שיקאַנגאַ האָבען דורך איינעם פֿון זייערע אָרגאַנען אָנגעבאַטען הונדערט טויזענד דאָלאַר פֿאַר איהרע „טובות“,—האָט אויסגעבראַכען אַ מורא'דיגער שטורם פֿון צאָרן און פֿעראַכטונג. פֿערשעדענע קולות אין סטראַ-שענדע אויסרופֿען האָבען זיך געלאָזט הערען, און נאָך איז דער זאַל געווען פֿול מיט אויפֿרעגונג, זאָנאַר ווען דער יונגער אמעריקאַנער האָט שוין אָבגעטראָטען און געמאַכט פֿלאַץ פֿאַר אַ נידעריגען מאַן, געקליידעט אין אַ לאַנגען שוואַרצען ראָק, מיט אַ געדיכטען און לאַנגען באָרד, מיט שיטערע האָר אויפֿן קאָפּ און מיט זעהר דייטליכע סלאַווישע געזיכטס-צויגע; און די קולות פֿון צאָרן און פֿעראַכטונג האָ-בען זיך פֿלוצלינג פֿערוואַנדעלט אין אויסרופֿען פֿון אָנערקענונג און פֿערעהרונג, פֿון בעגייסטערונג און לייעכע.

געוויס זיינען צווישען די טויזענדע ניט געווען קיין סך, וואָס האָבען ניט געקענט אָט דעם מאַן, וועלכער איז וואַ-רעמער בעגריסט געוואָרען, איידער ווער עס איז פֿון די ענגלישע ליעדערס; וואָס האָבען שוין ניט געהערט וועגען זיינע מערקווירדיגע שיקזאַלען, מכּח זיין וואונדערבאַרען אַנט-ליפֿען פֿון די פעטערבורגער פֿעסטונגען, זיין קומען קיין פֿראַנקרייך, וואו מען האָט איהם פֿון דאָס ניי אַריינגעזעצט

אין געפֿענגניס, אום איהם ענדליך דאָ אין ענגלאַנד צו געד-
 בען אַ לעצטען מקום מנוחה. עם זיינען אודאי געווען ווייניג
 מענשען אין זאָל, וועלכע האָבען ניט געוואוסט, וואָס דער
 דאָזיגער מאַן האָט געטהאָן און וואָס ער טהוט נאָך פֿאַר
 דער „זאָך“. זיינע שריפֿטען, פֿערשפרייט אין די רעוואָלו-
 ציאַנערע אָרגאַנען פֿון דעם „אַנאַרכיסטישען קאָמוניזמוס“
 פֿון אלע שפראַכען, זיינען זייט אַ רייה פֿון יאָהרען פֿאַר די
 קאָמוניסטישע אַנאַרכיסטען געווען דער אונאויסשעפֿליכער
 און אָפֿט איינציגער קוואַל פֿון זייער פּראָפּאַגאַנדאַ. יעדער
 אייגער האָט זיי געקענט; יעדער איינער האָט זיי געלעזען
 און געלעזען. זיין קראַפֿט, וועלכע ער האָט אַמאָל אָבגע-
 געבען דער געהימער אינערליכער בעוועגונג אין רוסלאַנד,
 האָט אַזונד געהערט דער אינטערנאַציאָנאַלער בעוועגונג;
 און פֿערשטעהט זיך, אַז דיזע האָט אין איהם פונקט אזוי
 פֿיעל געוואונען, ווי יענע האָט אין איהם געמוזט פֿערלירען.
 אָט די קראַפֿט איז געווען אונערזעצליך, און ווייל יעדער
 אייגער האָט עם געוואוסט, האָט איהם יעדער, וואָס האָט
 איהם נור דערזעהן, געדאַנקט דערפֿאַר.

ער איז געווען אַ קאָמוניסט. די צייטונג, וואָס איז
 ערשינען אין פֿאַרזי און וועלכע ער פֿלעגט רעדזשירען פֿון
 לאַנדאָן, ווייל ער האָט ניט געמאַרט אויפֿהאַלטען זיך אין
 יענער שטאַרט, האָט זיך גערופֿען „קאָמוניסטיש אַנאַרכיס-
 טיש“. אין גייסטריכע אַרטיקלען, וועלכע זיינען ערשינען
 אין איינעם פֿון די בעדייטענדסטע ענגלישע זשורנאַלען, האָט
 ער פרובירט געבען די „וויסענשאַפֿטליכע יסודות“ פֿון זיין
 אידעאַל, וואָס ער האָט גערופֿען אַנאַרכיע. אָבער אויך פֿון
 די דאָזיגע אַרבייטען, וועלכע האָבען אַרויסגעצייגט די גרויס-
 קייט פֿון דעם פֿערפֿאַסער'ס קענטענישען אין בעצוג צום
 סאַציאַליזם און פֿון זיין אונגעהייערער בעלעזענהייט, איז עם

אָבאָן דאָך ניט געלונגען, זיך פֿאַרצושטעלען די מעגליכ-
 קייט פֿון אַם די טהעאָריען אין דער ווירקליכקייט. און ער
 האָט אויך פֿון דעם מורא'דיג שמאַרקען גלויבען אין דער
 דאָזיגער נייער און דאָך אזוי אַלטער רעליגיאָן קיין אַנדער
 זאָך ניט געוועהן אַרויסשפּראַצען נאָר אַ נייע וועלט פֿון
 אונפֿרייהייט, אונאַרדנונג און אינערליכסטען עלענד...
 אין דער צייט האָט דער, וועגען וועמען אָבאָן האָט
 נאָכגעדיינקט, אין אַ נערוועזער אויפֿרעגונג געוואָרט דערויף,
 אַז דער שמורס פֿון בייפֿאַל, וועלכער האָט אַרויפֿגעברויזט
 צו איהם, זאָל זיך שוין איינשמילען — וויפֿיעל אונצעהליגע
 מאָל איז ער שוין אזוי געשטאַנען ביים ברעג פֿון דעם
 בריווענדען מענשען-ים! ענדליך האָט ער אָנגעהויבען ריידען
 אין יענעם האַרמען, קלאָהרען ענגליש פֿון דעם רוס, וואָס
 רעדט די שפּראַכען פֿון אַלע לענדער, אין וועלכע ער לעבט.
 תּהילת האָט זיך אויסגעדוכט, אַז מען וועט איהם גאַרניט
 קענען פֿערשטעהן; נאָר אין אַ דריי מינוטען אַרום איז עס
 פשוט געווען אונמעגליך צו פֿערלירען אַ וואָרט פֿון זיין
 לעבעדיגע און בענייסטערענדען פֿאַרטראַג. „וואָס בעדייטען
 די פּאַסירונגען אין שיקאַגאָ?“ האָט ער געפֿרעגט, און ער
 האָט געענטפֿערט: „דאָס איז אַ נקמה אין געפֿאַנגענע,
 וועלכע זיינען געמאַכט געוואָרען אין דעם גרויסען קאַמפּף
 צווישען די ביידע גרויסע קלאַסען. מיר פּראָטעסטירען געגען
 דעם אזוי ווי געגען אַ גרויזאַמקייט און אַן אונגערעכטיגקייט.
 ס'איז די שולד פֿון אונזערע געגנער,“ האָט ער אויסגערופֿען,
 „ווען אַזעלכע פֿערברעכען מאַכען דעם קאַמפּף אַלץ מורא'־
 דיגער, אַלץ ערכיטערטער, אַלץ פֿערשאַרפֿטער. דאָס איז
 ניט קיין אָנגעלעגענהייט, וואָס געהט כלוּז אַן דאָס אַמע-
 ריקאַנישע פֿאָלק: דאָס אונרעכט, וואָס ווערט בעגאַנגען
 געגען די אַרעמע אַרבייטער פֿון יענעם לאַנד, טרעפֿט אונז

מיט גלויבער קראַפֿט. די אַרבייטער-בעוועגונג איז, לויט איהר גאַנצען עצם, אינטערנאַציאָנאַל; און די אַרבייטער פֿון יעדען לאַנד האָבען אויף זיך די פֿליכט, זייערע מיטאַרבייטער אין אַן אנדער לאַנד צו אונטערשטיצען אין ווידערשטאַנד געגען אַזעלכע פֿערברעכען, וועלכע וועלען בעגאַנגען ווערן געגען זיי אַליין."

ער האָט ניט זעהר לאַנג גערעדט; נאָך וואָס ער האָט געזאָגט, האָט פונקט אַזוי שטאַרק אויפֿגערעגט איהם ווי זיינע צוהערער. די דייטליכע ערנסטקייט פֿון זיינע ווערטער, זיין בליצענדעס אויג, זיין ציטערנדע ליידענשאַפֿטליכקייט האָבען אין דעם גלויבנליטיגען דערוועקט אַן אַהנונג מבח דער בעדייטונג פֿון אַ זאך, וועלכע ער האָט ניט פֿער-שטאַנען, און האָט אין איהרע אָנהיינגער געשטאַרקט דעם גלויבען אין איהר גערעכטיגקייט און אין איהר גרויסקייט. אין דערוועלבער רגע, וואָס ער האָט געענדיגט, האָט ער שוין פֿערלאָזען דעם פּלאַץ, עפעס אַזוי ווי ער וואָלט זיך געוואָלט אַרויסמאַכען פֿון דעם ניי אויסברעכענדען שטורם פֿון בייפֿאַל, און אין אַ וויילע אַרום איז ער שוין ווידער געוועסען מיט אַן ערנסטען און בלייבען געזיכט צווישען די צוהערער. געשפּאַנט האָט ער אינאיינעם מיט אַלע פֿער-זאַמעלטע אויסגעהערט דעם ווייטערדיגען רעדנער, וועלכער האָט—אַלס דעלעגאַט פֿון אַ גרויסען לאַנדאָנער ליבעראַלען קלוב — אויפֿמערקזאַם געמאַכט דערויף, אַז דאָס וואָס קומט היינט פֿאַר דאָרט אין שיקאַגאָ, קען מאַרגען שוין פּאַסירען דאָ אין דעם אייגענעם לאַנד. . .

אַבאן האָט שוין מעהר ניט געהערט, וואָס אָט דער און יעדער פֿון די אנדערע רעדנער האָט געזאָגט. ער איז געווען פֿערטיעפֿט אין געדאַנקען. ער איז נאָך אַלץ געוועסען אַזוי אונבעוועגליך ווי מיט אַ שעה צוריק, די פֿיס אַריבער-

געלייגט און אין מיטען דער שטעקען, אָן וועלכען ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט מיט ביידע הענד, אַזוי איז ער געזעסען און האָט געקוקט פֿאַר זיך. די שטימען פֿון די רעדנער, דער גערויש פֿון די אַפּלאָדיסמענטען און די פֿערשיעדענע קולות פֿון בייפֿאַל — דאָס אַלעס האָט איהם געקלונגען, אַזוי ווי עס וואָלט געקומען אַהער פֿון גאַנץ ווייט. אָפֿט אין די לעצטע טעג — דורכּוואַנדערענדיג די ברויזענדע גאַסען — האָט ער זיך אַזוי געפֿיהלט ווי איצט, דאַן האָט ער געטראַכט וועגען יענע טעג, אין וועלכע די מענשהייט פֿלעגט אָבלעבען, זיך בעפֿרייענדיג פֿון איינעם פֿון איהרע טיראַנען, און וועגען די טעג, אין וועלכע דאָס דאָזיגע פֿערפֿלובמע טיראַנען־לעבען, וואָס האָט קיין שום ווערטה ניט געהאַט, איז בעזאַהלט געוואָרען מיט אַסך אונשעצבאַר־טהייערע לעבענס, און ער האָט געטראַכט מבח די העלדען־געשטאַל־מען פֿון יענע מאַרטירער, וועגען זייערע שווייגענדע אָפּפֿער און וועגען זייער לעבען, וואָס איז געזיען אָבגעגעבען בלויז איין איינציגען געדאַנק. ער האָט געטראַכט וועגען זיי, אַזוי אָפֿט ווי ער האָט געזעהן איינעם פֿון יענע, אויף ווער־מעס שטערן ס'איז נאָך אַזוי ווי געלעגען דער שאַטען פֿון יענע טעג. אָבער דאָס אַלעס האָט איהם שוין מעהר ניט צוגעצויגען ווי אַמאָל, ווען ער האָט געוואונשען אַזוי צו לעבען און אַזוי צו שמאַרבען. — אָבגעקיהלט האָט זיך יענע ליידענשאַפֿטס־גלוטה, וועלכע האָט פֿערברענט די גאַנצע יונגענדיג וויינע און פֿון וועלכער ס'איז איצט געוואָרען אַ באַרג אַש אונטער דעם הויך פֿון'ס פֿערשטאַנד, וועלכער בעקעמפֿט אָהן אויפֿהער אַלע אונזערע געפֿיהלען, ביז וואַנען ער בלייבט ענדליך דער איינציג בערעכטיגטער וועג־ווייזער און פֿיהרער פֿון אונזער לעבען.

צופֿיעל בלוט האָט ער געזעהן פֿליסען, אַז ער וואָל

ניט ווינשען ענדליך צו דערועהן די ערפֿאלגען פֿון'ס פֿריע-
דען. אָבער ווי איז דאָס געווען מעגליך, אָ דאָס ציעל איז
געוואָרען אַלץ אונדוויטליכער, די ווינשע אַלץ אונמעגליכער
און די ליידענשאַפֿט אַלץ צורייצמער און ווילדער?! —

ווידער אַמאָל האָבען זיך איצט אין דער ווירקליכקייט
געזאָלט ווידערהאַלען יענע טעג, מכח וועלכע ער האָט גע-
טראַכט! ווידער מוז דאָס בלוט פֿון די אונשוילדיגע פֿליסען
אין שטראַמען, כדי צו פֿערבאַרגען די מאַכען פֿערברעכען,
וועלכע ווערען בעגאַנגען פֿון דער מאַכט געגען דער שוואַכ-
קייט, דער ווילענלאָזיגקייט! וואָס האָבען פֿאַרמ געוואָלט אָט
די אַלע מענשען, וועלכע האָבען אויסגעזעהן אזוי בעגייסטערט
און געפֿונען אַזעלכע איבערצייגענדע ווערטער פֿון וואַהרהייט?
פֿראַטעסמירען? ווען האָט זיך דאָס פֿרווילעגירטע אונגעבט,
וואָס די מאַכט פֿון דער געוואָלט קוויפֿט זיך, דען אומגעקוקט
אויף פֿראַטעסמען? —

פֿאַרוואָס האָבען זיי פֿערלאָרען? ווייל זיי זיינען געווען
די שוואַכערע. אָבער וואו ליגט די שולד? צי איז עס ניט
פֿונקט אזא גרויסע שולד שוואַך צו זיין, ווי צו זיין שטאַרק,
אויב עס איז איבערהויפט פֿאַרהאַן אַ שולד? פֿאַרוואָס זיינען
זיי ניט געווען די שטאַרקערע?

מיט דער גרויזאמער האַרטקייט פֿון זיין דורכדרינגענ-
דער לאַגניק האָט ער ווייטער אַנאַליזירט און אויסגעפרואווט.
דער שמערץ וואָס האָט דאָ אזוי קלאָהר און דייטליך אַרויס-
גערעדט פֿון אַלע מיענען און אַלע ווערטער: צו מווען
צוזעהן דעם פֿערברעכען, — צי איז אָט דער שמערץ דען
ניט געווען קלענער איידער דער, וואָס דער פֿערזוך עס
ווירקליך צו פֿערהינדערן וואָלט געבראַכט? אויב ניט, וואָרום
האָבען זיי זיך אַלע דאָ צופֿריעדענגעשמעלט צו פֿראַטעס-
מירען און בלווי צו פֿראַטעסמירען?

געוויס, זיי וואָלטען געקענט זיין די שטאַרקערע, אָבער פֿאַר וואָס זיינען זיי עס ניט געווען, אויב ניט דערפֿאַר ווייל זיי זיינען געווען די שוואַכערע?

א גרויסע פּוסטקייט און א קעלט האָט איהם איצט דורכגענומען נאָך דער אויפֿלאַקערענדער ליידענשאַפֿט. ס'האָט זיך איהם אויסגעוויזען, עפעס אזוי ווי ער וואָלט געשוועבט אין אַ אייז-קאַלטער לופֿט-אייבינגקייט אָהן רוים און אָהן אַ שום גרענעץ און אין שרעק פֿאַר דעם טויט וואָלט ער זיך געסטאַרטע אָנהאַלטען אָן אַביר-וואָס, וואָס קען זיך ניט האַלטען. — —

דער אַלטער מאַן, וועלכער איז געזעסען לעבען איהם, האָט אין דער רגע אַ קוק געטהאָן אָפֿאַן אין געזיכט אַרײַן. ס'איז געווען אַש-גראָה און אין זיינע אויגען האָט געברענט אַ האַלב-פֿערשטיקמעס פֿייער.

איף דער פּלאַטפֿאָרמע איז דערווייל אונערמיעדליך אַרײַף אין רעדנער נאָך'ן אַנדערן. ס'האָט אויסגעזעהן, אז די אויפֿרעגונג האַלט נאָך אין וואַקסען, כאַטש אין דעם גאַנצען ברייטען זאַל איז שײַן געוויס קיין איינער ניט געווען, וועלכער איז ניט פֿון איהר בעאיינפֿלוסט געוואָרען, אַחרײַז יענע רעפֿאָרטערס פֿילייכט, וועלכע זיינען דאָ געווען מיט אַ געשעפֿטליכען צוועק, צו בעשרייבען דעם מיטונג אין זייערע צייטונגען.

אָפֿאַן האָט מעהר גאָרנישט געהערט. איינמאָל האָט ער זיך אַ הויב געטהאָן, אזוי ווי ער וואָלט געווען ענט-שלאָסען צו ריידען. אָבער ער האָט געזעהן, אז די רייע פֿון די רעדנער איז נאָך ניט צו ענד, און ער האָט אויפֿגע-געבען דעם געדאַנק צו זאָגען יענע ווערטער, וועלכע האָבען היינט אָבענד ניט געדאַרפֿט געזאָגט ווערן. — בלויז איינמאָל נאָך אין דער פֿאַלגענדער לעצטער

שמונדע האָט ער אויפֿגעהויבען דעם קאַפּ אין אַ קוק געד-
 טהאָן צו דער פּלאַטפֿארמע. ס'איז אויסגערופֿען געוואָרען
 דער נאָמען פֿון אַ מאַן, וועמען ענגלאַנד האָט שוין לאַנג
 פֿערצייכענט אין דער געשיכטע פֿון זיין פּאָעזיע פֿון'ס נייד-
 צעהנטען יאָרהונדערט און איהם אַוועקגעשטעלט לעבען די
 גלענצענדסטע ענגלישע דיכטער; אין וועמען די קונסט-אַרבייט
 האָט געפֿונען אַ בענייער און אַ טהעטיגען טהוער, און
 וועלכער איז ענדליך געווען איינער פֿון די גרינדליכסטע
 קענער און בעדייטענסטע פֿערטרעטער פֿון דעם ענגלישען
 סאָציאַליזם. אָט דער מערקווירדיגער און איינציגער מאַן —
 דיכטער, מאַלער און סאָציאַליסט אין איין פּערזאָן און מייסטער
 אין אַלע — האָט, ניט קוקענדיג אויף זיינע ווייסע האָר,
 געהאַט די לעבעדיגקייט און די פֿרישקייט פֿון אַ יונגען מאַן.
 אַבאָן האָט זיך אַלץ ניט געקענט פֿערגעסען אָן זיין רעדע
 איבער „די קומענדע געזעלשאַפֿט“, איינער פֿון זיינע פֿיעלע
 פֿאַרטרגע, וועלכע ער פֿלעגט האַלבען היינט אין וואָס פֿאַר
 ס'איז קליינעם קלוב-זאַאל פֿון דער „סאָשיאַליסט ליגע“ פֿאַר
 הונדערטער און מאַרגען אין עדינבורג אָדער גלאָזגאָ אויף
 עפֿענטליכע פֿערוואַלונגען פֿאַר טויזענדער. און קיינמאָל
 האָט זיך פֿאַר אַבאָן'ס אויגען דאָס בילד פֿון דער „פֿרייער
 געזעלשאַפֿט“ ניט פֿאַרגעשטעלט אָנציהענדער און אַנגענעהם-
 פֿאַנטאַסטישער, איידער אונטער די דאָזיגע ווערטער, וועמען
 דער דיכטער האָט זיך געסטאַרעט צו געבען צויכער אין
 שעהנקייט, דער קינסטלער — פֿאַרס און פֿולקייט און דער
 דיינקער — בעווייז-קראַפֿט און איבערצייגונג. „ווי שעהן וואָלט
 עס געווען, ווען עס קען ווירקליך אַזוי זיין — ווי אַלעס וואָלט
 דאָס אויפֿגעלייזט געוואָרען אין האַרמאָניע און פֿריעדען!“
 האָט ער זיך דעמאָלט געטראַכט.
 אַן אַלטער פּאָעט און פּאַטריאַרך און דאָך דער נאָ-

מירליכסטער, געזינדסטער אלמער ענגלענדער — דער „סעלף מייד מען“ — מיט א בלויען, ניט געפרעסמען קאלנער און מיט דעם בעקוועמסטען קאסטיום — אזוי איז ער דאָ גע-שמאנען און האָט מעהר דערזעהלם איידער גערעדט מכח דעם טאָג פֿון שיקאָגאָ.

דער בייפֿאַל, מיט וועלכען ער איז בעגריסט געוואָרען ביים אַרױפֿגעהן און אַרונטערגעהן פֿון דער פֿלאַטפֿאָרמע, האָט געזייגט, ווי פֿאַפּולער דער דאָזיגער מאַן איז, וועלכער האָט געאַרכייט אונערמיעדליך פֿאַר דער זאך פֿון דער סאָציאַלער בעוועגונג.

זעהן אזױגער איז שוין לאַנג געווען פֿערביי, ווען דער משערמאַן האָט זיך אױפֿגעהויבען, אום מיט זיין קלאַהרער, הייכער שטימע פֿאַרזולעוען די רעזאָלוציאָן, די הענד זיינען געפֿלויגען אין דער הויך — קיין אײנע האָט זיך ניט אױפֿ-געהויבען בײַ דער געגענ-פֿראַגע — די רעזאָלוציאָן איז אײנשטימיג אָנגענומען געוואָרען. אַ קײבעל-דעפעשע איז אָבגעשיקט געוואָרען קיין נױאַרק, וואו עס האָט אויף מאַרגען געזאָלט זיין אַ גרויסער פֿראַטעסט-מיטינג צוליעב דעם זעלבען צוועק — זי האָט אַריבערגעפֿיהרט די ווינשע פֿון די פֿערזאַמעלטע דאָ אין זאַל אַהין איבער'ן אַנדער זײט ים. — דאן האָט זיך דער זאַל לאַנגזאַם אָנגעהויבען אױס-לײדיגען. דיסקוטירענדיג און רײדענדיג הויך אויף'ן קול האָט זיך די אױפֿגערעגטע מאַסע דורכגעשפּאַרט דורך די טהירען אין גאַס אַרױן. די רעפּאָרטערס האָבען צוגױפֿגענומען זייערע פּאַפּירען, די טריבונע איז לײדיג געוואָרען. בלױז יענע פֿרוי, וועלכע האָט גערעדט באַלד ביים אָנהויב פֿון מיטינג, איז נאָך געשטאַנען לעבען דעם משערמאַן, די אַטהעאיסטין און קאָמוניסטען לעבען דעם פֿריסטער פֿון דער קירכע און דעם קריסטליך-סאָציאַלען דעמאָקראַט.

וואהרשיינליך האָט זי נאָך געדאַרפֿט האָבען עטליכע
נעמען און נאָמיצען פֿאַר איהר קליינע, פֿיער-ווייטיגע צייטונג,
וועלכע ערשיינט יעדען מאָנאַט. אַז אָבאַן האָט זיי ביידען
געזעהן, האָט ער זיך געטראַכט, ווי זייערע אַנשיאונגען
קומען זיך אין גרונד גענומען צונויף איינע מיט די אנדערע
און אַז עס זיינען דאָך נור לפנים'דיגע ווענד, וואָס זיי זעהען
צווישען זיך. און ווייטער: ווי מורא'דיג שטייף ער אליין איז
דאָס געשטאַנען גראָד געגען דעם, וואָס האָט יענע פֿער-
בונדען איינע מיט די אנדערע.

נאָכדעם ווי ער האָט זיך האַרציג אָבגעזעגענט מיט
דעם אַלמען מאַן, וועלכער איז נאָך געבליבען ריידען מיט
דעם יונגען אַמעריקאַנער, איז ער לאַנגזאַם און אליין אַרויס
פֿון וואַל.

* * *

ביי דער טהיר זיינען נאָך געשטאַנען די גענאָסען מיט
זייערע בלעטער, וועמעס געמען זיי האָבען אויסגערופֿען.
אָבאַן האָט צווישען זיי דערקענט איינעם, וועלכער האָט
בעלאַנגט צו דער „אויטאָנאָמיע“, אַ יונגען מאַן מיט אַ
בלאָנדען באָרד און פֿריינדליכע געזיכטס-ציגע. ער האָט זיך
ביי איהם אָנגעפֿרעגט אויף טרופֿ'ן און איז געוואָהר געוואָר-
רען, אַז ער איז ניט געווען אויף דער פֿערזאַמלונג. — אַז
ער האָט שוין געוואָלט אַרויסגעהן אויף דער גאַס, האָט ער
געקראָגען אַ קלאַפּ אויף דער שולטער. ער האָט זיך אוימ-
געדריעהט, פֿאַר איהם איז געשטאַנען אַ מאָדנער אַלמער מאַן,
וועמעס געזיכט מען האָט ניט מעהר געקענט פֿערגעסען,
ווען מען האָט עס נור איינמאַל געזעהן. ס'איז געווען אַלט,
איינגעפֿאַלען, פֿול מיט קנייטשען, דאָס מויל איינגעגראָבען,
אַזוי אַז די אונרואַזירטע מאָרדע האָט אַרויסגעסטאַרמט
פֿאַראַויס, די אויבערשטע ליפּ איז געווען כּעדעקט פֿון אַ

קורץ-געשניטענעם, צושויבערטען שנוור-באָרד, די אויגען פֿערבאָרגען הינטער אַ גרויסער שמאָהלענער בריל, נאָר אין אויגענבליקען פֿון אויפֿרעגונג האָבען זיי אַ בליץ געמאָהן און געגעבען דעם אלטען געזיכט, וואָס איז פֿערענדערט געוואָרען דורך יסורים און צרות, אַ שטיקעל דרייטען אויסעהן. — אזוי אָבער האָט די געשטאַלט פֿון אָט דעם אלטען אויסגעזעהן געדריקט אונטער דער שווערער משא פֿון אַ געוואָלדיגער, פֿולער לעדערנער מאַש, וועלכע איז איהם געהאַנגען ביי דער זייט. אַרום האָלו האָט ער געטראָגען אַ פֿיעל-פֿאַרביג וואָלען טוך, וואָס האָט פֿערדעקט דאָס העמד און וואָס ער פֿלעגט זאָגן אין הייסעסטען זומער ניט אויס-טהאָן, פֿונקט ווי דעם אָבגעטראָגענעם ברוינעם מאַנטעל זיינעם. „האַללאַה, אלטער פֿריינד,“ האָט אָבאן אויסגערופֿען און איהם געשאַקעלט די האַנד, „וואָס זשע, איהר זייט אויך דאָ? — קומט, מיר וועלען נעהמען אַ גלאָז.“

דער אלטער האָט צוגעשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

„אָבער ניט קיין אײל,“ קאָמרייר, „ניט קיין ברענדי, נאָר אַ לעמפֿאַנד —“

„וואָס זשע, איהר זייט, הייסט עס, געוואָרען אַ „מיר-טאַטלער“, אַ געננער פֿון אַלקאָהאָל?“ האָט אָבאן געפֿרענט מיט אַ שמייכעל. אָבער דער אלטער האָט זיך געלאָזט געהן פֿאַראַויס.

זיי זיינען אַרײַן אין דעם גרויסען פּובליק-האַוז ביים אַנדערן עק גאַס. די געראַמע פּריוואַט-אָבט-היילונג איז געווען לעריגלאַך, בעת ווען די אַנדערע ערטער פֿון דעם ביער-הויז זיינען געווען פֿול מיט מענשען. אָבאן האָט דערקענט אַ גרופּע פֿון ענגלישע סאַציאַליסטען, וועלכע זיינען אויך אַקאַרשט אַרויס פֿון מיטינג. מען האָט זיך געדריקט די הענד.

דאָן האָט ער אַרונטערגענומען ביים אלטען ווין טאש,
האָט בעשטעלט צום טרינקען און ווי האָבען זיך אַנטרער-
געזעצט אויף איינע פֿון די ביינק.
עס איז ניט אָבגעהאלטען געוואָרען קיין פֿערוואַלונג
פֿון סאָציאַליסטען אין לאַנדאָן, וואו מען זאָל ניט זעהן אָט
דעם אלטען. זייט וויפֿיעל יאָהרען? קיינער האָט עס ניט
געוואוסט. נאָר יעדער איינער האָט איהם געקענט. דער
איינער אָדער דער אַנדערער האָט שוין ווען עס איז געהערט
איינע פֿון זיינע אָריגינעלע רעדען און האָט געפֿרעגט, ווער
איז פֿאַרט אָט דער אלטער, גרוי-האַריגער מאַן מיט די
שאַרפֿע געזיכט-ציגען, וועלכער וואַרפֿט מיט אַזאַ יוגענד-
ליכער ליידענשאַפֿטליכקייט זיינע ווילדע אָנקלאַגען געגען
די עקזיסטירענדע געזעלשאַפֿט און וועלכער פֿערט היידונג
מיט אַזאַ יוגענדליכער וואַרימקייט ווין אידעאל פֿון גלייב-
הייט און ברירערליכקייט; דאָן האָט מען איהם אַוראי
געמוזט ענטפֿערן, אַז דאָס איז אַן אלטער צייטונגס-פֿער-
לער, וועלכער מאַכט ווין לעבען דורך דעם פֿערקויף פֿון
סאָציאַליסטישע בראַשורען און צייטשריפֿטען.
נאָר ווער ער איז ווירקליך געווען, דאָס האָבען בלויז
ווייניג מענשען געוואוסט.

ער פֿלעגט גערן דערזעהלען, און אַזוי האָט ער אויך
אַמאָל אָבאָרן געוואָגט, אַז ער האָט נאָך אַנטהייל גענומען
אַן דער טשאַרטיסטען בעוועגונג; און אָבאָרן האָט אויך
געוואוסט, אַז וויינע בראַשורען און אָבאָהאַנדלונגען געפֿינען
זיך צווישען די מיליאָנען ביכער פֿון דעם בריטיש-מו-
זעאָוס, די דאָזיגע איינציגע ווירקליך סאָציאַלע אַנשאַטאַלם,
און זיינען אָקוראַט אַזוי גוט איינגעבונדען, נומערירט און
אַריינגעטראָגען אין דעם קאַטאַלאָג, ווי די זעלמענע האַנד-
שריפֿט פֿון די פֿערגאַנגענע יאָהר-הונדערטע.

„גו, וואָס הערט זיך ביי אייך עפעס נייעס?“ האָט ער אַ פֿרעג געטהאָן, בעת ווי האָבען זיך אנדערנעוועזט. דער אַלמער האָט אַ שלעפּ געטהאָן ווין לעדערנע מאַש און גענומען אויספאַקען ווין סחורה. זיך ניט אומקור-קענדיג אויף די, וואָס ווײַנען געשמאַנען אַרום, האָט ער פֿונאַנדערגעשפּרייט ווײַנע צייטשריפֿטען און בלעטער אַרום זיך, אין דער צייט וואָס ער האָט פֿאַר אָבאַן אויסגעזוכט, וואָס דער דאָזיגער האָט נאָך ניט געהאַט, אין הויך אויף אַ קול האָט ער אָבגעגעבען ווײַנע אָריגינעלע אורטהיילען איבער דעם ווערטה פֿון יעדער איינציגער זאך בעוונדער. „וואָס איז דאָס אַזוינס?“ האָט אַ פֿרעג געטהאָן אָבאַן און געלייגט די האַנד אויף אַ קליינעם העפֿט, וואָס האָט שטאַרק צוגעצויגען ווין אויפֿמערקזאַמקייט. —

“Impeachment of the Queen, Cabinet, Parliament and People. Fifty years of brutal and bloody Monarchy”. (אַן אַנקלאַגע געגען דער קעניגין, דעם מיניסטעריום, דעם פֿאַרלאַמענט און דעם פֿאָלק. פֿולציג יאָהר פֿון אַ ברוטאַל-לער און בלוטיגער מאַנאַרכיע). אָבאַן האָט מיט ערשטוונג געקוקט אויף די אויסשטאַמונג פֿון דעם דאָזיגען מאַדנעם ביכעלע: ס'איז געווען דורכאויס געזעצט מיט גרויסע, גראַבע אותיות, וועלכע ווײַנען נור טהיילווייז געווען קלאָהר, נאָר דאָך האָט מען זיי מחמת זייער גרויסקייט אַרויסגע-זעהן זאָגאַר אין די אנדרייטליכסטע ערטער; אַזוי ווי דאָס פֿאַזיר איז געווען דין און דער דרוק האָט זיך שטאַרק דורכגעוועהן פֿון דער אַנדער זייט, איז בלויז איין זייט גע-ווען בעדרוקט און אלע צוויי בלעטער צוזאַמענגעקלעפט אינאיינעם; און אַזוי ווי דאָס גאַנצע — אַכט אַזעלכע צוזאַמענגעקלעפטע בלעטער — איז געווען אונרענעלמעסיג אַרומגעשנימען מיט אַ שער-על, האָט עס אָבאַן בעטראַכט

מיט פֿערוואונדערונג. ער האָט דורכגעלייעט עטליכע ציילען; דאָס איז געווען אַ פֿייערדיגע אַנקלאַגע געגען דער קעניגין, אָנגעשריבען אין אַ פֿייערדיגען סטיל, נאָר מיט מערקווירדיגע אייגענע גראַמאַטיקאַלישע כללים. — „רע-וואַלטירט, אַרבייטער, רעוואַלטירט! אַרונטער מיט די קעפֿ!“ — האָט ער געדעזען אויף ענגליש מיט געוואַלדיג גרויסע בוכשטאַבען אויף איינער פֿון די ווייטערדיגע זייטען. „וואָס איז דאָס אַזוינס?!“ האָט ער געפֿרענט.

איבער דעם אַלטען'ס געזיכט האָט זיך אויסגעצויגען אַ שמייכל. „דאָס איז מיין מתנה פֿאַר דער קעניגין צו איהר פֿופֿציג יעהרויגער הערשאַפֿט“, האָט ער געזאָגט. „אַבער פֿאַרוואָס עפעס אין אַזאַ מין פֿרימיטיווער, ווילדער פֿאַרם?“

דער אַלטער האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט ויין גראָען קאַפּ. „לוק היר!“ האָט ער זיך אָבגערופֿען און אַרונטער-גענומען די שפּאַקולען זיינע. „מיינע אַלטע אויגען זעהען שוין נאָ-נישט. דערפֿאַר מוז איך זיך בעהעלפֿען און נעה-מען גרויסע איתיות, וועלכע איך קען אָנטאַפֿען מיט די שפיץ פֿינגער, איינס נאָך'ס אַנדערע. — דאָ איז ניטאַקין דרוק-פֿעהלער, כלוּז די אינטערפּונקציאָן —“

„און איהר האָט דאָס אַליין געדרוקט?“

„געזעצט מיט די פֿינגער אָהן אויגען, — און אָהן אַ מאַנסקריפט, פֿון קאַפּ — געדרוקט אָהן אַ פרעס, כּסדר צו איין זייטעל כלוּז, צונויפֿגענייט און אַרויסגעגעבען —“

„אַבער דאָס איז דאָך געווען אַ ריעזענאַרבייט.“

„ס'שאַדט גאָרנישט. אַבער עס איז גוט. דאָס מוז דער אַרבייטער לייענען!“

אַבאָן האָט מיט שטוינענדע בליקען געקוקט אויף דעם מאַדנעם דרוק און האָט מיט אַ מין בעוואונדערונג גע-

טראכט מכח דער אונגעהייערער מיה, וואָס דער אלטער האָט געמוזט האָבען ביו וואַנען ער האָט אָט די עמליכע ברעטער אָבערדוקט. צי איז אין דער צייט פֿון די מאַרינאָני-פרעסען געזען נאָך אזא מין דרוק-זאָך, אזוי משונה/דיג אויסערליך און דערמאָנענדיג אָן די ערשטע צייטען פֿון דער גומענבערג'שער בוכדרוקעריי? אָבאָן האָט געלייענט: „פֿלוציג יאָהר פֿון אַלץ גרעסערע און גרעסערע רייכטהומס-אויסגעלאַסענהייטען און פֿע־ברעכען, בעגאנגען פֿון די קעניגליכע, אַריסטאָקראַטישע און פֿערראַמונגס ווערטשע קלאַסען —“ אזוי האָבען זיך די בלעטער אָנגעפֿאַנגען און זיינען געגאָנגען ווייטער, אויסרעכענענדיג אָהן אַ סדר די אונגעהייערע קאָסטען פֿון די מלחמות און אַ גאַנצען מיט-מאַש פֿון נעמען, וואָס דער אלטער האָט צוזאַמענגעקליבען דאָס רוב פֿון זיין פֿערזענליכער עראַינערונג, אום דערנאָך צו ענדיגען מיט אַ ביטערער קללה: „אָה, די פֿלויכען פֿון מיינענדרע גע'הרג'עטע, פֿערהונגערטע מענשען מענען פֿאַלען אויף דיין קאַפּ, וויקטאָריאַ גועלף, אויף דיין ברומאַלער און בלוטיגער מאַנאַרכיע—“. און מיט אַ וואַקסענדרער ערשטוינג האָט אָבאָן דורכגעלייענט אויך די לעצטע זייט, פֿון וועלכער עס האָט אַרויסגעפֿלאַקערט אַ הייסע, ליידענ-שאַמליכע עמפּעהרונג.

אויך די ענגלענדרע, וועלכע האָבען דעם אלטען גע-קענט, זיינען איים נייגיריגקייט צוגעקומען געהנטער. לאַ-כענדיג האָבען זיי ביי איהם אָבעקויפֿט וויפֿיעל עקועטפלאַרען ער האָט נור געהאַט ביי זיך פֿון דער דאָזיגער שריפֿט. דאָן האָט דער אלטער צוריק איינגעפאַקט זיינע זאַכען אין טאַש, האָט זי אַריבערגעוואָרפֿען איבער דער שולטער, אויסגעגלייכט זיינע הימלען — ער פֿלעגט כסדר טראָגען צוויי פֿילצענע הימלען איינס אויף דאָס אַנדערע; דאָס איז

געווען איינע פֿון וויינע מאָדנע געוואוֹנהייטען — אויף'ן
 גראָען קאָפּ, און בעגלייטעט פֿון אָבאָן'ן האָט ער, לאַכענ-
 דיג אויף'ן קול, פֿערלאָוען דעם פּלאַץ. זיי וויינען צוזאַמען
 גענאַנגען צו מאָרגניט סטיישיאָן. דער אַלטער האָט געהאַל-
 טען אין איין ריידען, האַלב פֿאַר זיך און אזוי אונדזערליך,
 אז אָבאָן האָט אויך די אַנדערע העלפֿט נור שווער געקענט
 פֿערשמעהן; אָבער ער האָט איהם געקענט און איהם
 דערום געלאָזט רוהיג אויסגיטען זיין ביטער האַרץ.

זאָגאָ-דאָן, ווען זיי האָבען זיך מיט אַ פֿעסטען האַנד-
 דרוק אָנגעזעגענט איינער מיט'ן אַנדערן, האָט איהם אָבאָן
 נאָכגעקוקט, ווי ער איז זיך גענאַנגען ווייטער, מאַכענדיג
 מיט די הענד און ריידענדיג צו זיך אַליין. דאָן איז ער
 פֿערשוואַנדען אין דעם מענשען-שמראָס, און אָבאָן איז
 אַריין אין מאָרגניט-סטיישיאָן.

* *

אויף דער מיטעלער פּלאַטפֿאָרמע פֿון דעם אונטער-
 אירדישען ריעווען פּלאַץ האָט ער זיך ווידער צוגיפֿע-
 טראָפֿען מיט היבשע עמליכע בעקאַנטע, וועלכע וויינען
 געשטאַנען און האָבען זיך אונטערהאַלטען, וואַרטענדיג
 יעדער איינער אויף זיין צוג. צווישען זיי וויינען געווען
 עמליכע רעדנער פֿון דעם היינטיגען מיטנינג. אָבאָן האָט
 זיך אַ מעדער אַנידערגעזעצט אויף איינע פֿון די ביינק.
 ציגע וויינען אַריין און אַרויסגעלאָפֿען; אויף די הילצערנע
 טרעפּ האָבען זיך די מאַסען געשפּאַרט אַרויף און אַראָב.
 דער נאַנצער זאַל איז געווען דורכגענומען מיט דעם ווייס-
 גראָען רויך און דאַמפּ פֿון די מאַשינען. ער האָט זיך
 געצויגען איבער די פּלאַטפֿאָרמעס און איבער די, וואָס
 וויינען דאָרט געשטאַנען, האָט זיך געגרייזעלט אַרום די
 פֿיעלע פֿערשוואַרצטע זיילען, אַרום די באַלקענס און די

סלופעס, האָט זיך שמייכלענדיג אזוי ווי אַ שלייער אויס-
געלייגט הויך אויבען אויף דער סטעליע, און האָט ענדליך
דורך די לופט-עפֿונגען זיך געזוכט אַ וועג אַרויס אויף
דער גאָס, אין דאָס לעבען, אין דעם ליאַרם און אין דעם
גערויש פֿון לאַנדאָן. —

„וועל, קאָמריד,“ האָט אַ פֿרעג געטהאָן איינער, וואָס
איז געווען לעבען אָבאָן, אַן ענגלישער שריפֿטשמעלער
פֿון סאַציאַלע אַרטיקלען און ביכער, „וואָס דיינקט איהר
עפעס איבער שיקאַגאַ?“

ער איז אָבאָן נים געווען סימפּאַטיש, און אז דער
דאָזיגער האָט קיינמאָל נים בעהאַלטען זיינע סימפּאַטהיען
און אַנטיפּאַטהיען, איז דעם שרייבער גוט בעקאַנט געווען.
פֿונדעסטוועגען פֿלעגט ער ביי יעדער געלעגענהייט צושמעקן
צו איהם מיט זיינע פֿראַגען. אָבאָן האָט גאַנץ גוט געוואוסט,
אז אזוי ווי אַלצדינג וועט ער אויך די שוידערליכע פּאַסי-
רונגען פֿון שיקאַגאַ גאַנץ קאַלמבליטיג בעאַרבייטען. ער
האָט איהם אונגעפֿליך אַריינגעקוקט גלייך אין געזוכט
אַרײן, נים ענטפֿערענדיג מיט קיין וואָרט אויף זיין פֿראַגע.
דעם אַנדערן איז אָט דער פֿערגליווערטער און גלייכ-
גילטיגער געווען אונערטרעגליך.

„וועל,“ האָט ער זיך ווידער אַמאָל אָבגערופֿען, „דיינקט
איהר נים, אז פֿאַר דער ברושואַזיע איז קיין שום שענד-
ליכקייט געגען דאָס פֿאַלק נים צו שענדליך, ווען עס האַט-
דעלט זיך וועגען די אויפֿהאַלטונג פֿון איהרע געמיינע
פֿרווילעגיעס —“

„Certainly Sir“ האָט אָבאָן געוואָנט, „וואָלט איהר,
ווען איהר כאַפט זיך אַרויף אויף ביינקעל, דען אָנגעווענ-
דעט אַן אַנדער טאַקטיק?“ — און ער האָט אַ קוק גע-
טהאָן אויף דעם מאַן מיט זיין סאַרקאַסטישען און בערע-

כענטען שמייבעל, צוליעב וועלכען ער איז געווען אַזוי
 פֿערהאַסט ביי די אלע, וועמען ער האָט ניט ליעב געהאַט.
 און ניט אויסריידענדיג מעהר קיין וואָרט, איז ער אויפֿגע-
 שטאַנען, האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאַפּ און איז
 לאַנגזאַם אַרײַן אין דעם אָנגעקומענעם צוג, וועלכער האָט
 איהם, נאָך אַ מינוט פֿון ליאַרם און טומעל, שנעל אַוועק-
 געמראָגען אין דער ריכטונג פֿון קינגס קראָס.

דרימער קאפיטעל.
די ארבייטסלאזע.

נו, האָט די וועלט-שמאָדמ ביי דער מהעמוע, „דער ערד'ס גרעסטע באַראַדאָוקע“, געהאָט איהר יאָהר-יעהרליך שווישפיעל: דעם טרויעריגען אָנבליק פֿון יענע מחנות, וואָס נור אַן איבערמאָס פֿון עלענדר און נויטה — דער שרעק פֿאַר'ן הונגער-טויט — איז אים שמאָנד געווען אַרויסצו-טרויבען פֿון זייערע הייהלען. אין סאַמע האַרצען פֿון דער שמאָדמ, אויף יענעם וועלט-בעריהמטען פּלאַץ, וועלכער דערמאָנט כסדר אָן די פֿערגאַנגענע מעג פֿון „כבוד און גדולה“, זיינען זיך די דאָזיגע מחנות צונויפֿגעקומען, כדי דאָרט צו שמעלען די פֿראַגע: „וואָס טהוּט מען פֿאַרמ, אום נאָך איבערצולעבען דעם מאַרגענדיגען טאָג? ווי אזוי האַלט מען אויס אָט דעם לאַנגען ווינטער אָהן אַרבייט און אָהן ברויט?“...

וואָרים אָט די אונגליקליכע, וועלכע האָבען שוין פֿון לאַנג אָן געוואוסט, אז עס איז פֿאַר זיי קיין שום רעכט ניטאָ אויף דער ערד: ניט אויף אַ פֿוס די ברויט פֿון איהר באַדען און ניט אויף דאָס מינדעסטע פֿון איהרע אוצרות — אָט די אַרימע מענשען האָבען אַצונד אויך פֿערלאָרען דאָס לעצטע „רעכט“ זייערס: צו קענען אַרבייטען שווער און בימער פֿאַר אַנדערע, און זיי זיינען געשמאַנען פֿנים אל פֿנים אַנטקעגען יענעם שרעקליכען בילד, וואָס איז דער

שרייסמער בעגלייטער פֿון דער אַרימקייט אין משך פֿון זייער גאַנצען לעבען, — אַנטקעגען דעם הונגער. דאָס האָט די פֿערצווייפֿלונג אַרויסגעטריבען די דאָזיגע מענשען אונטער די אויגען פֿון דעם עפֿענטליכען לעבען. דער פֿייכטער, אונפֿריינדליכער אָקטאָבער איז אַזעק. די טעג זיינען געוואָרען קירצער און די ווילדע שמונדען פֿון דעם נאַכטליכען לעבען ליינגער.

שוין אין די מאָרגען-שמונדען האָט זיך דער ברייטער, קאַלטער פֿלאַץ פֿון טראַפֿאלגארסקווער אָנגעפֿילט מיט די געשטאַלטען פֿון עלענדר און נויטה.

פֿון אַלע טהיילען שטאַדט זיינען זיי אַהערגעקומען: גליקליך איז געווען דער, וועמען די נויטה האָט נאָך ניט געצוואונגען אויפֿצוגעבען די אייגענע וואוינונג, דעם שמו-ציגען לאָך אין קעלער אָדער אויף'ן פֿינפֿטען שטאַק, אָדער דעם ווינקעל פֿון אַ צימער, ביי יענעם אויף לאַרוזשי; גליקליך איז אויך נאָך געווען דער, וועלכער האָט מיט הילף פֿון אַ גוטען צופֿאל געקענט צונויפֿמאַכען אַזויפֿיעל, כדי צו קענען איבערנעכטיגען ערגעץ-וואו אין אַ לאַדזשינג-הויז — אָבער אויף דאָס רוב פֿון די דאָזיגע קראַנקע, בלייבע און מיעדע פֿנים'ער איז בעשיינפֿערליך געווען אַרויסצוועהן, אַז זיי האָבען די נאַנצע קאַלטע נאַכט „גער-רוהט“ ערגעץ-וואו אויף אַ באַנק ביי דער „טהעמז-עמביינקמענט“ אָדער אין אַ שויער אָדער דורכגאַנג פֿון „קאָזענט גאַרדען“.

די „אַנעמפֿלאַיד!“ יאָ, זיי האָבען ווידער אַמאָל געלאָזט פֿון זיך הערען אין דעם דאָזיגען יאָהר פֿון גנאָד! שוין 35 יאָהר אַז זיי פֿלעגען אַזוי יאָהר פֿאַר יאָהר אָנפֿאַנג ווינטער אַרויסקומען פֿאַר'ן אַנגעזיכט פֿון דעם רייכטהום. און יעדעס יאָהר האָט זיך די צאָהל זייערע פֿערגרעסערט, יעדעס יאָהר

איז זייער אויפטרעטען זיכערער און זייערע פאָדערונגען בעשטימטער געוואָרען! נאָך זיינען געשמאַנען פֿאַרדי אויגען די פֿעברואַר-רייאַטס פֿון 1886, וועלכע זיינען ניט אָבגע-לאָפֿען אָהן בערויבונגען פֿון אייגענטהום. זיי האָבען ניט געהאַט קיין שום געמיינשאַפֿטליכעס מיט וואָס פֿאַר עס איז פֿאַרטיי; זיי האָבען ניט געהאַט קיין אויסגעשפּראַכענע פֿיהרער אין פֿאַרלאַמענט, וואָס זאָלען „פֿערטרעטען“ זייערע רעכטע — דער הונגער איז געווען זייער פֿיהרער און זייער אָנטרייבער; קיין שום אָרגאַניזאַציע האָט זיי ניט צוזאַמענגע-געשלאָסען, דאָך האָט דאָס עלענד און די נויטה זיי צונויפֿגעשמעלצט אינאיינעם. פֿון וואַנען נעהמען זיך די אונבעקאַנטע מיטקעמפֿער אין די טעג פֿון פֿאַלישישע און סאָציאַלע אויפֿשמענדע? פֿון וואַנען קומען זיי דאָס אַרויס, זוי די ראַצען פֿון זייערע לעכער? — אַה, דאָס זיינען די רעקרוטען פֿון דער גרויסער אַרמעע פֿון שמיל-שווייגען, וועלכע מען האָט קיינמאָל ניט אַרײַנגערעכענט אין חשבון און וועלכע האָבען פֿונדעסמוועגען אזוי אָפֿט געבראַכט די ענטשיידונג... דאָס זיינען די גליעדער פֿון יענער גרויסער מאַסע, וואָס רופֿט זיך פֿאַלק: די אויסגעשמויסענע, אָהן אַ נאָמען און אָהן אַ שום רעכט, יענע, וועלכע זיינען קיינמאָל ניט געווען און אַצונד זיינען זיי פּלוצלינג דאָ, אַן אויפֿגעדעקטער סוד און אַ וועזען-ווערנדיגער שאַטען, אַ לפֿנים'דיגער מת, וואָס האָט ערוואַכט צום לעכען, אַ קינד, אויף וועלכען מען האָט זיך קיינמאָל ניט אויסגעקוקט און וואָס איז פּלוצלינג געוואָרען אַ מאַן — אָט דאָס איז דאָס פֿאַלק!

מען האָט זיך קיינמאָל מיט איהם ניט גערעכענט, מחמת עס האָט קיין רעכטע ניט געהאַט; אַצונד רעכענט עס זיך אַליין מיט און זיינע צאָהלען זיינען צושמעטערענד...

איהר לינגער, וואָס איהר ווייט אין זיין נאָמען גרויס געוואָרען, וואָס איהר האָט אונטער זיין דעק-מאַנטעל בעגאַנגען די פֿערברעכען פֿון אייער געוואַלט, — ווי זייט איהר דאָס מיט אַמאָל געוואָרען צו נישט! איהר האָט עס בעשווינדעלט, פֿערראַטהען אין פֿערקויפֿט — אַ וואָרט, אַ שאַטען, אַ גאָרנישט איז עס פֿאַר אייך געווען, מיט וואָס איהר האָט זיך געיאָגט נאָך לוסט און וואוילטאָג — און אַצונדער טרעט עס פֿלוצלינג אַרויס פֿאַר אייך! לעבעדיג און לייבהאַפֿטיג טרעט עס אַרויס פֿאַר אייך!...

גלייכנילטיג, דום און גרויזאָם, ווי אימער, האָט זיך די בורזשואַזיע און איהר רעגירונג אויך אין דעם דאָזיגען יאָהר געשמעלט אַנטקעגען די אַרבייטסלאָזע. אַז זייער טעגליכער אָנבליק האָט אָנגעהויבען ווערן אונאַנגענשהם, האָט מען גערופֿען די פֿאַליציי און געהייסען, מען זאָל זיי פֿערטרייבען פֿון סקווער. זיינען זיי אַוועק אין הייד-פֿאַרק, האָט מען זיי צוריקגעטריבען אויף'ן סקווער, כדי זיי פֿון דאָס ניי ברויטאַל צו פֿעריאָגען פֿון דאָרט.

מען האָט זיי גערייצט, כדי זיי צו קענען אַרעסטירען; און אַז זיי זיינען פֿאַר'ן ריכטער געשמאַנען, האָט דער דאָזיגער ערקלעהרט זייערע מאַרטשען פֿאַר „טהעאָטראַלישע" שטיק — און קיין האַנד האָט זיך ניט אויפֿגעהויבען אויסצופֿראַסקען אָט דעם אינגעל די צורה. זיי האָבען זיך געווענדעט צום שטאַט און מיט הכנעה געבעטען אַרבייט, און דער שטאַט האָט זיי געגעבען דעם ענטפֿער, אַז ער איז ניט אים שטאַנד זיי צו העלפֿען — אָבער זייער בליק האָט, פֿערשמעהט זיך, ניט געגרייכט ווייט גענוג צו זעהן, אַז גראַד אָט דער שטאַט גופּא איז שולדיג אין זייער אונגליק; בלויז מיעדער, הונגעריגער און פֿערבייטערטער איידער פֿריהער האָבען זיי זיך אומגעקעהרט פֿון זייערע

אומזיסמע גענג צו בעמען... ארבייט ביי די רעגירונגס-
בעאממע; און בעגינען צו מאַג זיינען שוין געשמאַנען
גאַנצע מחנות פֿון זיי, אויסגעהונגערט און מורא'דיג אויפֿ-
גערעגט, ביי די דאָקס, וואו אַ היבשע צאָהל געזונדע הענד
האַבען געפֿונען בעשעפֿטיגונג ביים אויסלאָדען און אַנלאָ-
דען די שיפֿען. וועמען עס האָט זיך איינגעגעבען, נאָך אַ
שמונדען-לאַנגע וואַרטעניש און נאָך אַ מורא'דיגע שפּאַ-
רעניש, אָנגענומען צו ווערן, דער איז געווען אַ געהאַלפֿענער
פֿאַר איין מאַג. אָכער פֿערהעלטניסמעסיג — ווי ווייניג
זיינען דאָס געווען! דאָס רוב פֿון זיי האָבען זיך מיט
פֿערצווייפֿלונג אין האַרצען און מיט אַ פֿלוך אויף די ליפֿען
אומגעקעהרט צוריק צו זייערע ליידענס-גענאָסען, כדי צו
הערען, וואָס יענע האָבען צו זאָגען — זיי האָבען דאָך
„גאַרנישט געהאַט וואָס צו מאַגן...“

שוין זייט וואָכען אז זיי האָבען געהאַט זייערע פֿער-
זאַמלונגען; און זייט וואָכען אז די לאַנדאָנער מעגליכע
צייטונגען, וועלכע זיינען געווען צופֿריעדען דערמיט וואָס
זיי האָבען ניי מאַטעריאַל אָנצופֿילען זייערע אונגעהייערע
שפּאַלמען, פֿלעגען בריינגען לאַנגע אַרטיקלען מכח דער
פֿראַגע פֿון די „אַנעמפּלאַיד“: אַסך קלוגע לעהרען — און
קיין שפור פֿון פֿערשמענדנים פֿאַר די אמת'ע אורזאַכען
פֿון דער דאָזיגער נויטה; אַסך שעהנע ווערטער — און
קיין שום וועג פֿון רעמונג פֿאַר די אונגליקליכע. יעדע פֿון
זיי האָט געהאַט אַן אַנדער רעצעפט, אַן אַנדער מיטעל צו
דער צרה און האָט עס פֿאַרגעלייגט מיט דעם לעכערליכען
מאָן פֿון אונפֿעההבאַרקייט — נאָר אין דעם זיינען זיי אַלע
געווען אייניג, אז עס איז אַ שמאַך און שאַנדע פֿאַר „אַן
אַנשמענדיגער געוועלשאַפֿט“, אז די דאָזיגע אָרעמע שלעפּער
זאָלען זיך נאָך דערוועגען אַרויסצוקומען מיט זייער עלענד

אין דער עפֿענטליכקייט. זיי מעגען קראַפֿירען פֿון הונגער ביי מאַג און דערפֿראַרען ווערן פֿון קעלט ביינאַכט, ליגענ- דיג שמילערהייט דאָרט אין זייערע ווינקלען און לעכער, וואו מען זעהט ניט און מען הערט גאַרנישט דערפֿון; אָבער אזוי צו פֿערלעצען די עסטעהעמישע, איידעלע געפֿיהלען פֿון דער גוטער געזעלשאַפֿט דורך דעם נאָהנטען אָנבליק פֿון אַט דעם גאַנצען יאָמער און שמוץ — וואָס פֿאַר אַ חוצפה דאָס איז! —

ס'איז געווען אַ זונטאָג — דער פֿאַרלעצטער זונטאָג פֿון יענעם טרויעריגען מאַנאַט — ווען טרום האָט ביי זיך אָבגעמאַכט אויסצונוצען זיין פֿרייען נאָכמיטאָג און זיך אַביסעל בעסער בעקענען מיט דעם וואַקסען און מיט דער בעדייטונג פֿון די דאָזיגע פֿערוואַלונגען פֿון אַרבייטסלאָזע. אַרום מיטאָג-צייט איז ער געווען אין קלאַרקענוועל-גרין, אין דעם אַלט-בעקאַנטען האַל, וואו עס פֿלעגען זיך פֿער- זאַמלען אזוי פֿיעל פֿאַרטייען. מיט פֿערדרום האָט ער אויסגעהערט אַ טהייל פֿון די רעדען, וועלכע זיינען דאָרט געהאַלטען געוואָרען און איז דערנאָך אַוועק מיט אַ זעהר גרויסער מחנה אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָט מאַרשירט מיט אַ רויטער פֿאַהן דורך סטרענד צו טראַפֿאַלאַר סקווער. ער האָט דערווייל קיין שום בעקאַנטען ניט געטראַפֿען, נאָר איינער פֿון די מאַרשירענדע, וועלכער איז געגאַנגען לעבען איהם, האָט פֿערבונדען מיט איהם אַ געשפרעך. זעהענדיג אַז טרום רויכערט, האָט יענער געבעטען אַביסעל טאַבאַק, „כדי ניט צו פֿיהלען אזוי שמאַרק דעם הונגער“; און ניט קוקענדיג דערויף וואָס טרום איז געווען גאַנץ שווער זיך אויסצודריקען אין ענגליש און אפֿילו פֿערשמעהן האָט ער אויך קוים פֿערשטאַנען אַ העלפֿט און די אַנדערע העלפֿט האָט ער געמוזט טרעפֿען פֿון דעם, וואָס מען האָט איהם

דערצעהלמ, — דאך איז זייער געשפרעך געוואָרען גאַנץ לעבעדיג, נאָכדעם ווי ער האָט פֿון זיינע לעצטע עטליכע פענים דעם אויסגעהונגערטען מאַן געקויפֿט עטליכע סענד-וויטשעס אין איינע פֿון „לאַק האַרט'ס קאַפֿע-שאַפֿס". ער האָט דאָך נאָך געהאַט אַרבייט, — אויף ווי לאַנג, דאָס האָט ער אַליין ניט געוואוסט. ס'איז געווען אַ לאַנגע, אַלמעגליכע געשיכטע פֿון ליידען, וואָס יענער האָט איהם דערצעהלמ: קלענליך בעצאָהלמע אַרבייט דעם גאַנצען זומער נאָכאַנאַנד; פֿלוצלינג האָט דאָס אויך אויפֿגעהערט; די גאַנצע ביסעל בעל הבית'ישקייט שטיק פֿאַר שטיק אַריינגעטראַגען אין פּאָן-שאַפֿ; דערנאָך האָט פשוט אָנגע-הויבען פֿעהלען דאָס שטיקעלע ברויט; זיין קליין קינד געשטאַרבען פֿון מאַנגעל אין נאַהרונג; די פֿרוי אין וואָרק-הויז — און ער אַליין: „איך וועל זיך ליעבערשט אויפֿ-היינגען, איידער אויך געהן אַהין," האָט ער געענדיגט.

טרופֿ האָט איהם בעטראַכט — ס'איז געווען אַ בע-יאָהרענטער מאַן מיט אַן אינטעליגענטען אויסזעהן — דאָן האָט ער איהם געפֿרעגט:

„וויפֿיעל אַרבייטסלאָוע, מיינט איהר, זיינען אַצונד פֿאַרהאַן אין לאַנדאָן?"

„זעהר פֿיעל!" האָט דער אַנדערער געענטפֿערט. „זעהר פֿיעל! — אוראי מעהר ווי הונדערט טויזענד, און אַז איהר וואָלט נאָך צורעכענען די פֿרויען און קינדער, אַסך מעהר נאָך! אַ האַלבער מיליאָן! די, וואָס קומען זיך צוזאַמען אויף טראַפֿאַלגאַר סקווער, — דאָס איז בלויז אַ קליינער טהייל, און פֿון די בעשטעהט נאָך דערצו אַ פֿינפֿטעל פֿון פּראָפֿעסיאָנעלע בעמלער און טרעמפּס, קע-שענע-גנבים און פּוסט-און-פּאַסניקעס, וואָס האָבען גאָר נישט צו טהאָן מיט די „אַנעמפּלאַיד", וועלכע ווילען בלויז

האַבען עהרליכע אַרבייט. אָבער זיי גיבען אונז קיין אַרבייט
ניט און לאָוען אונז הונגערן. מיר זיינען נעכטען ווידער
אַמאָל געגאַנגען אין די „באַאַרד אָף וואַרקס“ —

„וואָס איז דאָס אַזוינס?“ האָט איהם אונטערבראַכען
טרופ, וועלכער האָט ווינציג וואָס געוואוסט פֿון די פֿער-
שיעדענע איינריכטונגען פֿון דער שטאָדט.

„ס'איז די אָבטהיילונג, וועלכע שטעלט צו די גרויסע
שטאָדט-געביידעס — איהר אָפֿיס איז אַריבער דעם סקווער
— און דאָרט איז געווען איינער פֿון די רעדנער, האָט ער
ערקלעהרט, אז זיי האָבען אין אויג די פֿערשיעדענע סאָר-
טען אַרבייט ביי דער מהעמוע, פֿון וועלכע מען האָט שוין
אַזוי פֿיעל גערעט, און ביי וועלכע זעהר פֿיעלע פֿון אונז
וואַלטען געקענט בעשעפֿטיגט ווערן, און אַן אַנדערער האָט
גערעדט מכה מאַכען אָבצוגס-קאַנאַלען און גרינדען דער-
פֿער פֿאַר אַרעמע לייט ניט ווייט פֿון לאַנדאָן—, אָבער
זיי ווילען ניט, זיי ווילען ניט—“

טרופ האָט זיך אויפֿמערקזאַם צוגעהערט צו איהם.
„און דערביי ווערן אין לאַנדאָן יאָהר פֿאַר יאָהר צו-
נויפֿגעמאַכט דריטהאַלבען מיליאָן פֿונט סטערלינג פֿאַר
אַרעמע לייט; צוויי מיליאָן אַליין פֿון פֿריוויליגע בייטרעגע.
וואו קומט פֿאַרט אַהין דאָס געלד? — איך וואַלט עס
געוואַלט וויסען!“

„יאָ, האָט זיך טרופ אָבגערופֿען, „דאָס זיינען אייערע
דיענער, די דיענער פֿון פֿאַלק און די פֿערוואַלטער פֿון
זיינע אָנגעלעגענהייטען —“

„און אין דער פֿאַליציי זיינען מיר אויך געווען און
האַבען געקראָגען אַן ענטפֿער, אז יעדער איינער, וועמען
מען וועט טרעפֿען אין גאַס, אָהן בעשעפֿטיגונג און אָהן אַ
פֿלאַץ, וואו איבערצונעכטיגען, און וועלכער וועט ניט ווע-

לען געהען אין וואַרקהויז, וועט בעשמראַפֿט ווערן מיט געפֿענגניס, מיט האַרד-לייבאַר—
 „וואָס זייט איהר?“

„אָך, איך האָב שוין פֿערשיעדענעס געטהאָן, ווען איך בין הונגעריג געווען און האָב נישט געפֿונען קיין בעשעפֿ-
 טיגונג ביי מיין אַרבייט. איצט בין איך ביו מיט צוויי מאָנאַטען צוריק געווען אין אַ קאַנסערווען-פֿאַבריק, כ'האַב געמאַכט בלעכענע שאַכטלאַך — יעדען טאָג צוועלף שעה, קיינמאַל נישט ווייגיגער, אַפֿטמאַל אָבער פֿערצעהן—
 „און וויפֿיעל?“

„וועל, אַז עס איז גענאַנגען גוט, 8 שילינג, דאָס רוב אָבער 7 שילינג און אַפֿט בלויז 6 שילינג די וואָך.“
 מרופֿ האָט זייט אַ שטיקעל צייט געלעבט אין די איסט ענד. ער האָט געוואוסט וואָס פֿאַר שכירות די ענג-לישע אַרבייטער קריגען. ער האָט געקענט פֿאַמיליען פֿון אַכט פֿערוואָן, וועלכע האָבען צוזאַמען פֿערדיענט נישט מעהר ווי 12 שילינג אַ וואָך, און דערפֿון האָבען זיי נעמוזט אוועקצאָהלען פֿיער שילינג פֿאַר זייער לאָך, וואו זיי האָ-בען געוואוינט... ער האָט געוואוסט, אַז צווישען די פֿרויען, וואָס אַרבייטען ביי די קעסטלאַך פֿון שוועבעלאַך, ביי די זעק און ביי הונדערט אַנדערע אועלכע בעשעפֿטיגונגען, הערשט תמיד די ביטערע הונגעריס-נויטה.

די הונגעריס-נויטה אין דער רייכסטער שטאָדט פֿון דער ערד! ער האָט צוגיפֿגעדריקט די פֿויסמען, ער אליין האָט פֿערדיענט מעהר. ער איז געווען אַ זעהר גוטער און פֿעהיגער מעכאַניקער; זיין אַרבייט איז נישט געווען קיין מאַשינאַלע און זי האָט געפֿאַדערט, מען זאָל צולייגען קאָפּ צו איהר. — ער איז אויפֿגעבראַכט געוואָרען אין דער דאָזיגער אונגעהייערער נויטה, וואס ער

האַט בענעגענט אין יעדען לאַנד, אין יעדער שטאָדמ. אָבער דאָס, וואָס ער האָט זיך אָנגעזעהן אין לאַנדאָן, דעם וואָהנזיניגען לוקסוס אויף איין זייט און דעם מורא'דיגען, האַפֿנונגסלאָזען עלענד אויף דער אַנדער זייט, — דאָס האָט איבערגעשטיגען אַלצדינג.

ער האָט אַרויסגענומען פֿון קעשענע אַ צוקנייטשמען צעמעל, אָן וועלכען ער האָט זיך איצט דערמאָנט, און האָט איהם דורכגעלעזען בעת ער איז געגאָנגען ווייטער. ס'איז געווען דער „דזשובילי מאַניפֿעסט" פֿון דער „סאָשיאַל דעמאָקראַטיק פֿערעריישיאָן".

ער איז דורכגעלאָפֿען די פֿאָלגענדע שורות :

פֿיער מיליאָן מענשען אין גרויס-בריטאַניען זיינען אַבֿהיינגיג פֿון צדקה... די אַרבייטער ניט אין שטאַנד צו קריגען מעהר ווי אַ פֿערט-חלק פֿון דעם, וואָס זיי פֿראָג-דוצירען... 30 פֿראָצענט פֿון די קינדער פֿון די באַאָרד סקוהלס האַלב-פֿערהונגערט... 54 פֿערוואָן אין איין יאָהר געשטאָרבען פֿון הונגער אין לאַנדאָן... 80 טויזענד פֿרויען — 10 פֿון הונדערט — פֿראַסטימוסקעס...

בילדער פֿון די „פֿופֿציג יאָהר פֿון פֿראַגרעס"!

„ס'איז אייער אייגענע שולד", האָט ער זיך אָבגערוי-פֿען צו זיין בעגלייטער, בעת זיי זיינען דורכגעגאַנגען פֿליס סטריט, די גאַס פֿון די גרויסע צייטונגען, וועמעס נעמען עס האָבען אַרונטערנעשריען פֿון אַלע ווענד, „ס'איז אייער אייגענע שולד" — און דער גערויש פֿון דעם מענשען-צוג, וואָס איז אַלץ גרעסער און גרעסער געוואָרען און האָט זיך ערנסט און סטראַשענדיג אַרונטערגעלאָזט צום סטרענד, האָט עפעס אַזוי ווי געוואָלט צוגעבען געוויכט צו זיינע ווערטער — „ס'איז אייער אייגענע שולד, ווען די ערד, וועלכע געהערט צו אייך, איז ניט אייערע. אייער אייגענע

לייכטזיניגקייט און פייגהייט — דאָס וויינען אייערע ערגסטע שונאים. ניט דאָס הייפֿעלע פֿון געמיינע געלד-וועק און פוסט-און-פאָסניקעס, "האָט ער געזאָגט מיט אַ מאָן פֿון פֿעראַכטונג.

"אה, איהר זייט אַ סאָציאָליסט?" האָט זיך דער אַנ-דערער אַבגערוּפֿען מיט אַ שמייכל.

טרום האָט געצויגען מיט די אַקסלען.

"אַט קוקט אָן," האָט ער געזאָגט הויך אויפֿן קול אין זיין שלעכטען און פֿעהלערהאַפֿטען ענגליש, "קוקט אָן די דאָזיגע קראַמען, וועלכע איהר האָט אָנגעפֿילט מיט ברויט, און ביי וועלכע איהר געהט פֿערביי הונגעריגע; די דאָזיגע מאַנאָזינען, וואָס איהר האָט ביו צום ברעכען אָנגעפֿילט מיט קליידער, צו וועמען געהערען זיי, אויב ניט צו אייך און צו אייערע פֿריערענדע קינדער?"

ס'איז ניט געווען קיין איינער פֿון די מאַרשירענדע, וועלכע האָבען געהערט און פֿערשמאַנען די דאָזיגע איינפֿאַכע ווערטער, וואָס וואָלט ניט געגעבען זיין צושטימונג דערצו, נאָר שווייגענדיג, פֿערמאַטערט און אָהן אַ שום ווילען האָ-בען זיי פֿערבייגעטראָגען זייער נאָגענדען הונגער פֿערביי דעם מורא'דיגען איבערפֿלוס, וועלכער איז זיי געלעגען פֿאַר די אויגען. קיין איינע פֿון די דאָזיגע הענד, וועלכע האָבען כסדר געאַרבייט בלויז פֿאַר אַנדערע, כסדר נאָר אָנגעפֿילט די קעשענעס פֿון אַנדערע, כדי אַליין ליידיג, שמענדיג ליידיג צו בלייבען, — קיין איינציגע פֿון אַט די הענד האָט זיך איצט ניט אויסגעשמרעקט, צוריקצוגעהמען אַ קליינעם, אַ גאַנץ קליינמשינקען שהייל פֿון דעם, וואָס מען האָט ביי זיי צוגענומען —

שווייגענדיג און אונזיכער וויינען זיי געגאַנגען איבער די לאַנגע גאַסען פֿון'ם רייכטהום, זיי, ביי וועמען מען האָט

אַלצדינג אָבגענומען און גאַרנישט איבערגעלאָזט: קיין איין פֿום ערד ניט, קיין ברעקעל פֿון יענע פֿיעל-געלויבטע מענשען-רעכטע, אויך קיין איינציגעס פֿון די נוימיגסטע מיטלען צום לעבען, נאָר אַ מורא'דיגע אַנקלאַגע געגען אלע אינסטיטוציאָנען פֿון אַן ערדישער גערעכטיגקייט, אַ פֿעסט-געשמעלטער, קלאָהרער בעווייז געגען די עקזיסטענץ פֿון אַ געמליכער גערעכטיגקייט, — דאָס איז זיי געבליבען. און זיי, זיי ווערן בעצייכענט אלס אַ שמאך און שאַנד פֿון דער צייט, זיי, וועלכע זיינען בלויז די אָפּפֿער פֿון דער שמאך און שאַנד פֿון זייער צייט. אַט אַזוי האָבען זיך ביים סוף פֿון ניינצעהנטען יאָהרהונדערט איבעראַל אויסגעמישט די בעגריפֿען, און די שולדיגע האָבען געמיינט, אַז זיי קענען זיך אויסדרעהען פֿון זייער שולד דערמיט, וואָס זיי זוכען אויף אַ סאָפֿיסטישען אופן צו פֿערביימען די אורזאכע און די ווירקונג פֿון די עקזיסטירענדע פֿעהרעלטניסען. — דאָס זיינען געווען טרופֿס געדאַנקען, בעת ער איז שווייגענדיג אַרונטער די אונגעהייער לאַנגע גאַס אינאיינעם מיט דעם שווייגענדען מענשען-צוג. — די מחנה איז געוואָרען אַלץ גרעסער און גרעסער, וואָס געהנטער זי איז צוגעקומען צו טראַפֿאַלאַגאַר סקווער. טרופֿ און דער אַרבייטער, מיט וועל-כען ער האָט גערעדט, זיינען נאָך אַלץ גענאָנגען איינער לעבען אַנדערן. אָבער זיי האָבען מעהר ניט גערעדט. יעדער פֿון זיי איז געווען פֿערנומען מיט זיינע געדאַנקען. צווישען דעם עולם האָט מען אויפֿגעכאַפט טרופֿס ווערטער, און ער האָט געהערט, ווי עס האָט זיך ענטוויקעלט אַ דיסקוסיאָן איבער דעם.

"אַט די פֿערדאַמטע דייטשען," האָט זיך אָבגערופֿען אַ יונגער מאַן, "זיינען שולדיג אין אַלצדינג. זיי דריקען אַרונטער אונזערע אַרבייטס-פֿרייזען." און ער האָט זיך

בעת מעשה אומגעקוקט מיט א סטראשענדען בליק אויף טרופ'ן.

טרופ האָט גלייך געוואוסט, וואָס יענער האָט געמיינט מיט זיינע ווערטער. צו אָפּט האָט ער געהערט ריידען מכח די „בלאָדי דזשערמענס“, אַז ער זאָל ניט פֿערשמעהן די דאָזיגע אַלטע פּוסטע טענה, וועלכע די עקספּלואַטאַטאָרס נוצען אויס אזוי גלענצענד, כדי צו פֿערבלענדען די אויגען פֿון זייערע אַרבייטער און אָבקעהרען זייער אויפֿמערקזאַמ-קייט פֿון די ווירקליכע אַרזאַכען פֿון זייער עלענד און נויטה. אָבער זיין פֿעסטע געשמאַלט, זיין מרה-שחורה/דיג געזיכט און זיין גאַנצע האַלטונג האָבען ביים יונגען מאַן אָבגענומען יעטוועדען חשק זיך אַרײַנצולאָזען מיט איהם אין אַ שטרייט; און טרופ האָט איהם און די איבעריגע געלאָזט ביי זייער גלויבען איבער די נידערטרעכטיגקייט פֿון די דייטשע אַרבייטער, וועלכע „קומען קיין ענגלאַנד, בלויז כדי אַוועקצו'גנב'ענען ביי די ענגלישע זייער שטיקעל ברויט“.

נאָר עס האָט פֿונדעסמוועגען ניט פֿערמינדערט זיין שמערץ און זיין ביטערקייט, ווען ער האָט זיך בערעכענט, ווער ס'איז ווירקליך געווען דער, וואָס איז געקומען פֿון דייטשלאַנד קיין ענגלאַנד. ער האָט געקענט יענע מחנות, וועלכע האָבען פֿערלאָזען זייער היים ניט נור מיט דער האַפֿנונג אויף אַ בעסערען פֿערדיענסט, נאָר אויך אויף אַ פֿרייערן און מענשליכערן לעבען: וואָרים ווי האָט דאָס נאָר געקענט זיין מעגליך פֿאַר זיי צו לעבען אונטער דעם שטענדיגען דרוק פֿון אַ פֿערריקטען געזעץ — דאָס שאַנד-געזעץ, ווי דאָס פֿאַלק האָט עס גערופֿען —, וואָס האָט זיך פֿערמאָסטען צו ערמאַרדען דעם געדאַנק, צו דערשטי-קען דאָס וואָרט, נאָכצושפּירען יעדען שריט און טריט? ...

אז דער צוג איז אָנגעקומען אויף'ן סקווער, איז מרופ
 נשתומם געוואָרען צו זעהן, וואָס פֿאַר אַ געוואָלדיגע מאַסע
 ס'איז שוין געווען פֿערוואַמעלט דאָרט. דער גרויסער, בריי-
 טער פּלאַץ איז כמעט געווען אָנגעפֿילט מיט מענשען,
 וועלכע זיינען אַרומגענאַנגען אַהין און אַהער, און אין אַלע
 אַרומיגע גאַסען איז דער פֿערקעהר פֿון וועגען און מענשען
 כמעט געווען אזוי גרויס ווי אין אַ וואַכעדיגען טאָג.
 דער אָנקומענדער מענשען-צוג איז אויפֿגענומען גע-
 וואָרען מיט שטירמישע קולות. מרופ איז אַרויס פֿון די
 רייהען און איז געבליבען שמעהן לעבען מאָרלי'ס האַמעל.
 ער האָט געזעהן, ווי דער עולם לאָזט זיך צו צום סקווער,
 ווי דער מאַן, וועלכער האָט געמראָגען די רויטע פֿאָהן,
 מיט עמליכע אַנדערע געהען אַרויף אויף דעם פֿון דעם
 געלסאָן-מאָנומענט, און ער האָט געזעהן, ווי עס האָט זיך
 דאָרט פֿערוואַמעלט אַ מאַסע מענשען, וועלכע האָבען זיך
 אויפֿמערקזאַם צוגעהערט צו די ווערטער פֿון אַ רעדנער.
 ער איז געשטאַנען הויך אויף דעם וועג, וואָס ציהט
 זיך אַרויף צו סיינט מאַרטין'ס משוירטש. אויף אזאָן אופן
 האָט ער געקענט זעהן דעם פֿון'ס מאָנומענט, וועלכער
 איז געווען געדיכט בעזעצט. ער האָט געזעהן די בעוועגונג-
 גען פֿון די רעדנער, ווי זיי האָבען געפֿאַכעט מיט די הענד
 אין דער לופֿטען, דאָס פֿלאַטערן פֿון דער רויטער פֿאָהן
 און די שוואַרצע הימלען פֿון די פּאָליסלייט, וועלכע זיינען
 געווען אויסגעשטעלט גאַנץ נאָהענט לעבען די רעדנער.
 פֿון צייט צו צייט האָט איהם אַ פֿערבייפֿאַהרענדער
 וואַגען אָדער אַ געדיכט-בעלאָדענער אָמניבוס פֿערשטעלט
 דעם מאָנומענט און דאָס בילד איז אויף אַ וויילע פֿער-
 שוואַנדען פֿון זיינע אויגען.

פלוצלינג האָט ער דערזעהן, ווי עס איז געוואָרען אַ געוואָלדיגע בעוועגונג צווישען דער מאַסע, וועלכע האָט פֿערנומען דעם סקווער. אַ געשריי פֿון שרעק און פֿון אויפֿגעבראַכטקייט האָט זיך אַרויסגעריסען פֿון טויענדער העלער, און אזוי ווי אַ מורא'דיג גרויסע כּוואַליע האָט דער עולם אַ שטראָם געטהאָן צוריק און זיך פֿונאַנדערגעגאַסען איבער די טרעפּ ביי דער צפּון זייט פֿון סקווער און איבער די גאַסען אַראָב... די פּאָליציי האָט גאָר פּלוצלינג און אָהן אַ שום פֿאַרוואַס געמאַכט אַן אָנגריף אויף די פֿער-זאַמעלטע, וועלכע האָבען זיך רוהיג צוגעהערט צו די רעדנער, און אָהן איינזעהעניש האָט זי זיי אַרויסגעטריבען פֿון זייערע רייהען און זיי פֿונאַנדערגעיאָגט אין אַלע זייטען.

טרופּ האָט געפֿיהלט, ווי אַ מורא'דיגער צאָרן רייסט זיך אַרויס פֿון זיין האַרצען. אָט די איבערלייגטע און אַזויכמליכע רוהיגקייט האָט אין איהם צוקאַכט דאָס בלוט. ער האָט זיך דורכגעשפּאַרט די גאַס און איז איצט גע-שמאַנען אויף דעם שמיינערנעם גדר, וואָס האָט אַרומגע-נומען דעם פּלאַץ; אונטער איהם איז געלעגען דער סקווער, שוין אַ האַלב ליידיער. מיט קולאַקעס און פֿוס-טריט האָבען די פּאָליס-לייט געיאָגט די אונבעוואַפֿענטע שוואַלצן מאַסע. ווער עס האָט גור געמאַכט די מינדעסטע מיענע זיך צו שמעלען אַנטקעגען, איז געשלאָגען און אַרעסטירט געוואָרען.

אַ יונגער מאַן האָט זיך אַרויסגעריסען פֿון זייערע הענד. אין איין אַטהעם איז ער געדאָפֿען און האָט געזוכט אַן אויסגאַנג פֿון'ם סקווער. אָבער די פּאָליצייסטען, וועלכע זיינען געשמאַנען אין אַלע זייטען, האָבען איהם אַנידער-געשליידערט אויף דער ערד, אין דער צייט וואָס דער

פֿונאַנדערנערטריבענער עולם האָט פֿון דער ווייטען בעגלייט
דעם דאָזיגען שענדליכען און ברוטאַלען אַקט מיט געשרייען
פֿון פֿעראַכטונג און פֿון צאָרן.

אַז טרופּ האָט דאָס דערזעהן, איז ער מיט אַמאָל
אַרונטערגעשפרונגען פֿון גדר, וועלכער איז דאָ ביי דעם
פּלאַץ גאַנץ הויך. ער איז צוגעלאָפֿען צו דעם פֿוס פֿון'ם
מאַנומענט, אויף וועלכען עס זיינען נאָך אַלץ געשמאַנען
עטליכע רעדנער.

דער פֿאַהנען-טרעגער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן מאַך-
נומענט און געהאַלטען די פֿאַהן פֿעסט מיט ביידע הענד.
ער איז געשמאַנען גאַנץ אַליין. נאָר ס'האָט אויסגעזעהן,
אַז ער איז געווען ענטשלאָסען ניט אָבצוטרעטען, סיי דען
מען וועט איהם מיט געוואָלד אַוועקרייסען פֿון דאָרט.

איצט זיינען די פּאָליסלייט לאַנגזאַם צוריקגעקומען צו
דעם פֿוס פֿון'ם מאַנומענט, וואו זיי האָבען זיך פֿון דאָס
ניי אויסגעשמעלט; און נאָך זיי האָט זיך פֿון אַלע זייטען
צוריק אַ לאַז געטהאָן די מאַסע. אין עטליכע מינוטען איז
דער ברייטער סקווער ווידער אַמאָל געווען בעדעקט מיט אַ
שוואַרצען שטראָם פֿון מענשען, וועלכע זיינען וואָס ווייטער
אַלץ אויפֿגעבראַכטער און אויפֿגערענטער געוואָרען און
וועלכע האָבען געשריען מיט קולות, די רעדען זאָלען
פֿאַרמגעזעצט ווערן.

ווידער אַמאָל איז דער פּיעדעסטאַל פֿון דעם מאַנומענט
פֿול געוואָרען מיט מענשען; מען האָט זיך אויפֿגעהויבען
און אַרויפֿגעצויגען איינע די אנדערע. לעבען דער פֿאַהן
איז געשמאַנען אַ יונגער מאַן אַן ערך דרייסיג יאָהר אַלט.
ער איז געווען איינער פֿון די בעסטע רעדנער און זעהר
פּאָפּולער צווישען די אַרבייטסלאָזע. ער איז געווען בלאַס
זוי דער טויט פֿאַר אויפֿרענגונג און האָט אַרונטערגעקוקט

מיט אן אויסדרוק פֿון טיעפען האַס אויף די געשמאַלטען פֿון די פּאָליסלייט, ווערבע זיינען געשמאַנען אונטער איהם. איינער פֿון די פּאָליציסטען האָט אַרױפֿגעשריען צו די רעדנער, אז ביי דעם ערשמען אויפֿרייצענדען וואָרט, וואָס וועט נור אַרױסגערעדט ווערן, וועט ער גלייך אויפֿן שמעל לאָזען אַרעסטירען יעדען איינעם פֿון זיי.

מיט אַן אונבעשרייבליכען אויסדרוק פֿון פֿעראַכטונג האָט דער יונגער מאַן אַראָבגעקוקט צו איהם.

טרוף איז געשמאַנען געדיכט ביי דער רייע פֿון די פּאָליסלייט, אזוי געדיכט, אז ער איז פֿון דער שפּאַרענדער מאַסע כמעט געצוואונגען געוואָרען זיך אָנצוריהרען אָן זיי. נאָר ניט קוקענדיג דערויף האָט ער אויפֿגעהויבען זיין אָרם אין דער הויך און אַ געשריי געטהאָן צו די, וואָס זיינען געשמאַנען אויבען: "Go on!". דאָס איז געווען וויאָ סיג-נאַל פֿאַר די פֿערוואַמעלטע. באלד האָט אויסגעבראַכען אַ שמורם פֿון אַפּלאַדיסמענטען און פֿון אַלע זיימען האָט מען ווידערהאַלט דעם זעלבען אויסרוף וואָס טרוף.

תחילת האָט עס אויסגעוויזען, עפעס אזוי ווי די פּאַ-ליציי וואָלט ביי דעם דאָזיגען אויסברוך פֿון אַלגעמיינער בעגייסערונג געוואַלט מאַכען אַ נייעם אָנגרױף אויף דער מאַסע. אָבער זי האָט עס ניט געטהאָן און דער רעדנער האָט אָנגעפֿאַנגען, ער האָט גערעדט מכּח דאָס רעכט פֿון רעדע-פֿרייהייט אין ענגלאַנד, ווי אזוי מען האָט זיך גע-סטאַרעט עס צו דערשטיקען, נאָר עס איז זיי ביו איצט ניט געלונגען. ער זעהט פֿאַר זיך אַ מאַסע, וועלכע טראַ-פּאַלאַראַ סקווער האָט נאָך היינטיגס יאָהר ניט געזעהן. — אָמ דאָ, פֿאַר די אויגען פֿון דער גאַנצער וועלט האָבען זיי זיך אוועקגעשמעלט מיט זייער פֿאָדערונג: „ברױט אָדער אַרבייט". און דאָ, פֿנים אל פֿנים אַנטקעגען די דאָזיגע

פֿערשווענדערישע רייכטהימער, וועלכע זיי האָבען אליין געשאַפֿען, וועלען זיי זיך פֿערוואַמלען אזוי לאַנג, ביז וואַנען אָט די פֿאָדערונג וועט ערפֿילט ווערן. — זיי האָבען קיין שום פֿענסטער ניט געבראַכען און קיין שטיקעל ברויט ניט גענומען, כדי צו שמילען זייער הונגער — אַ ליגנער איז דער, וואָס זאָגט, אז זיי האָבען עס געמהאַן. זיי וואָלט עס געווען זעהר אַנגענעהם, ווען מיר מהוען עס — דאָן וואָלט די פֿאָליציי געהאַט אַ גוטען תּירוץ דערפֿאַר, וואָס זי האָט געשמערט אונזערע פֿריערליכע פֿערוואַמלונגען און זיך געסטאַרעט אויף דעם ברויטאַקסטען אויפן אונז אַרויסצו-בריינגען פֿון די כלים. —

לעבען טרופֿין איז געשמאַנען אַ רעפֿאָרטער פֿון אַ צייטונג, וועלכער האָט זיך געמוטשעט שמעהענדיגערהייט צו מאַכען סמענאַגראַפֿישע נאָטיצען פֿון דער רעדע. ער האָט געפֿיהלט, אז ער וואָלט געקענט ביי אָט דעם גלייכ-גילטיגען מאַן אַרויסרייסען דאָס פֿאַפּיר פֿון דער האַנד. אָבער עקעלט דערפֿון, האָט ער זיך געסטאַרעט דורכשפּאַרען דורך דער געוואַלדיגער מענשען-מאַסע, וועלכע האָט איהם אַרומגערינגעלט. ער האָט אָבער קיים געקענט קומען מרייט ביי מריט פֿאַרווערטס. די צוהערער זיינען שוין ניט בע-שמאַנען בלויז פֿון אַרבייטסלאָזע: אַסך פֿערדעכטיגע חברה-לויט, וועלכע קלייבען זיך ביי יעדע געלענענהייט צונויף אין מאַסען, פֿיעל נייגעריגע, וועלכע האָבען געוואָלט זעהן וואָס עס וועט דאָ פֿאַרקומען, אזוי ווי אַ היבשע צאָהל פֿון מענשען, וועלכע האָבען זיך טאַקי באַמת אינ-טערעסירט מיט דער בעוועגונג, — אָט די אַלע האָבען זיך אויסגעמישט צווישען די מאַניפֿעסטאַנטען. פֿרויען מיט זייערע קינדער אויף די אַרעמס, מיעד און הונגערין, זיינען געשמאַנען גאַנץ נאָהענט לעבען עטליכע פֿערפּוצטע ראַמען

פֿון'ס וועסט ענד, וועלכע האָבען זיך אויך געפֿונען אויף'ן סקווער, נאָכדעם ווי מען האָט זיי פֿערויכערט, אז עס איז „נאָך נישט געפֿעהרליך“; און צווישען דעם גרויסען עולם האָט טרופֿ געזעהן אַ געזיכט, וואָס האָט איהם מורא'דיג אויפֿגעבראַכט: דאָס פֿרעכע, שפּאַטיש-שמיכלענדע געזיכט פֿון אַ דושענטמלמאַן מיט אַ הויכען הוט, וועלכער איז געשטאַנען נישט ווייט פֿון'ס מאָנומענט, און וועלכער האָט איצט איבערגעשלאָגען דעם רעדנער מיט דעם אויסרוף „נאָנסענס!“ — אָט אַפֿנים אַ הויכער בעאַמטער, וואָס האָט זיך פֿערלאָזט אויף די געדולד פֿון'ס פּאַלק, אַזוי ווי אויף די בולאַוועס און די רעוואָלוציערען פֿון זיינע פּאַליסלייט, און דערפֿאַר האָט ער געסמייעט צו זיין אַזוי פֿרעך. באלד האָט זיך אויפֿגעהויבען אַ בייזע מורמלעריי, נאָר דער חברה מאַן האָט זיך ווינציג וואָס אומגעקוקט דערויף; רעהיג, מיט זיין אונפֿערשעהמטען שמיכלעל האָט ער געקוקט אויף דעם ים פֿון מענשען, וועלכע האָבען איהם אַרומגערינגעלט.

„וואַרט אַקאַרשט, דו וואוילער יונג,“ האָט זיך טרופֿ געמראַכט, „דו וועסט נאָך אַמאָל האָבען אַזאַ פּסק דערפֿאַר, אַז עס וועט דיר פֿערגעהן דער שמיכלעל דינער —“;

אַבער טאַקי אין דערזעלבער רגע האָט ער זיך געמוזט צו-לאַכען מיט אַלעמען צוגלייך. דער לאַנגער בחור האָט געקראָגען פֿון הינטען אַזאַ שטאַרקען זעץ מיט'ן פֿויסט, אַז דער צילינדער איז איהם אַריבער די אויגען און די אויערן. דער עולם האָט זיך אַביסעל פֿונאַנדערגערוקט, און אַרום דעם חברה-מאַן, וועלכער האָט שוין פֿערגעסען צו שמיכלעלען, איז געוואָרען לידיגלאַך. די פּאַליציי האָט זיך צוגערוקט, כאַטש זי האָט נישט אָנגעהויבען זעהן וואָס דאָ האָט זיך געטהאָן. טרופֿ איז מיטגעשלעפט געוואָרען מיט'ן שמראָס;

ער איז אַלזאָ איצט געשמאַנען ביי דער מורח-זייט פֿון'ס סקווער.

דערווייל זיינען אויך די אַנדערע דריי זיימען פֿון'ס פיעדעסטאַל פֿול געוואָרען מיט מענשען און אויך פֿון זיי האָט מען אַראָבגערעדט צו די פֿערוואַמעלטע. ניט אַלעס, וואָס איז דאָרט גערעדט געוואָרען, האָט געהאַט אַ ציוואַ-מענהאַנג מיט דעם צוועק פֿון דער פֿערוואַמלונג, און פֿון דער שטימע פֿון אַ מהייל רעדנער האָט זיך מעהר אַרויס-געהערט די זעלבסט-צופֿריעדענהייט און די קינדערשע פֿרייד מיט די אייגענע ווערטער, איידער די אויפֿגעבראַכטקייט איבער די צושטענדע, וועלכע זיי האָבען געזאָלט בראַנד-מאַרקען, און דאָס סטאַרען זיך צו דערוועקען דאָס דאָזיגע רעוואַלוציערענדע געפֿיהל ביי זייערע צוהערער אין די הער-צער.

טרופֿ האָט מיט אַ בייזען שמייכל געקוקט אויף איינעם פֿון די דאָזיגע פֿראַקטישע פֿאַלקס-רעדנער, וועל-כער האָט שמאַרק געמאַכט מיט די הענד און מיט לאַנג-ווייליגע פֿראַזען האָט ער צו די הונגערענדע לאַנדאָנער גערעדט מכח זייערע הונגערענדע ברידער אין אינדיען. ער האָט זיי אויסגערעכענט די שענדליכקייטען, וועלכע די ענגלישע רעגירונג בענעהט אין יענעם אונגליקליכען לאַנד, אָנשטאַט זיי אויפֿמערקזאַם צו מאַכען אויף די פֿונקט אַזעלכע גרויסע געמיינהייטען פֿון דערזעלבער רעגירונג, פֿון וועלכע זיי אַליין האָבען צו ליידען, — אויף דעם שוידערליכען צושטאַנד, וועלכער פֿערדאַמט זיי צו אַ לאַנג-זאַמען טויט.

אַ שמאַרקער געלעכטער און שפּאַטישע געשרייען האָבען איהם אָבער גלייך אַוועקגעריסען פֿון דעם דאָזיגען פֿלוידער-זאַק און צוגעצויגען זיין אויפֿמערקזאַמקייט צו

איינעם פֿון יענע פֿאנאטיקער, וועלכע געפֿינען זיך אויף אלע פֿערוואלונגען פֿון דעם סאָרט, וואו זיי גלויבען צו ערפֿילען זייער מיסיאָן, זיך סטארענדיג אומצוקעהרען דאָס פֿאָלק אין די אָרעמס און אין דעם שוים פֿון דער אַלויין-גליקליך-מאכענדער קירכע: צו שטארקען די אָרעמע אין זייער הולדען און ליידען און די רייכע אין זייערע תענוגים. מרופֿ האָט מיט נייגיעריגע בליקען געקוקט אויף דעם שוואַרץ-געקליידעטען מאַן. דאָס גלאַט-געגאָלמע, איינגע-פֿאלענע געזיכט, דער שרעקעדיגער בליק פֿון די אויגען און דער זיסליכער טאָן פֿון זיין שטימע וואָלמען איהם געווען דערווידער, זאָגאר ווען דער מאַן וואָלט ניט געשמאנען אין דיענסט פֿון דער רעליגיאָן, וועלכע ער האָט געהאַסט, ווייל ער האָט אין איהר געזעהן דאָס הויפט-מיטעל צו דער פֿערדומונג און דער גייסטיגער אינטערדריקונג פֿון'ם פֿאָלק. אָבער נור מיט אַ שפּאַמישען געלעכטער זיינען אויפֿ-גענומען געוואָרען דעם מיסיאָנער'ס ווערטער. ער איז אַריבערגעשריען געוואָרען פֿון אלע זייטען. עס האָבען זיך דערהערט קולות, ער זאָל אַרונטערגעהן. דאָן האָבען אָנגעהויבען פֿליהען אויף איהם שאַלאַכץ פֿון אַפּעלסינען און ניסלאַך. ער האָט זיך ניט אומגעקוקט דערויף, און ווי אַ קאָטערינקע האָט ער זיך רוהיג און מאָנאָטאָן ווייטער אָבגעזופּט זיינע אויסגעלערענטע פֿראַזען, צו וועלכע קיינער האָט זיך ניט צוגעהערט. מען האָט איהם אוועקגעשטופּט פֿון דעם פּלאַץ, וואו ער איז געשמאנען. נאָר קוים איז ער ווידער געשמאנען אויף די פֿיס, האָט ער ווייטער פֿאַרט-געזעצט זיין רעדע. די העויות פֿון דעם דאָזיגען נייעם קריסטום זיינען געווען לעכערליך און יאָמערליך אין דער-ועלכער צייט. מיט אַמאָל איז אויף דעם רעדנער געפֿלויגען אַן איי, וואָס מען האָט אויף אַ וואונדערבאַרען אופן געציעלט

געגען איהם — א פֿערפֿוילמע, קלעפיגע מאַסע האָט איהם פֿערמאַכט דאָס מויל. דאָס איז שוין געווען צופֿיעל, זאָגאַר פֿאַר אָט דעם מאַרטירער. ער האָט עס שוין מעהר ניט געקענט אויסהאַלמען. איינגעשמירט פֿון קאָפּ ביו די פֿיס, שפּיענדיג און איינגעבויען אין דרייען, האָט ער זיך דורכ־געשפּאַרט צווישען דעם עולם, בעגלייט פֿון דעם רויהען געלעכטער פֿון דער אויפֿגערעגטער און שרייענדער מאַסע. מרופּ האָט געצויגען מיט די אַקסלען. ער האָט גע־וואונשען, אז מען זאָל יעדען פֿאַלקס־פֿערפֿיהרער און וואַהר־הייטס־פֿעלשער אויף אזא מין אופן פֿערמאַכען דאָס מויל. ער האָט זיך אָבגעקעהרט און איז פֿערבייגעגאַנגען פֿערביי די פֿאַנטאַנען, וואָס די שמוציגע וואַסער־בעקענעס זייערע זיינען פֿול געווען מיט אַלערליי אָבפֿאַלען, צוריק צו דער צפֿון־זייט פֿון סקווער. אויך דאָרט אויף־ן געלענדער, זיך אָנהאַלטענדיג אָן די הויכע סלופּעס פֿון די לאַמטערנעס, זיינען געשטאַנען רעדנער און האָבען אַרונטערגעשריען צו דעם עולם אין סקווער זייערע אויפֿגערעגטע, אָבגעהאַקטע און אויפֿרעגענדע פֿראַזען.

איינער פֿון זיי איז מרופֿ'ן פֿאַרגעקומען בעקאַנט. ער האָט זיך דערמאַנט, אז ער האָט איהם געזעהן ביי די פֿערזאַמלונגען פֿון דער „סאַשיאל דעמאָקראַטיק פֿעדעריי־שיאַן“. ס'איז געווען אַ פֿאַרטיי־סאַציאַליסט. מרופּ האָט זיך צוגעהערט צו זיין רעדע. ער האָט ווידער ניט אַלעס פֿער־שמאַנען, נאָר פֿון איינצעלנע ווערטער האָט ער געקענט אַרויסנעהמען, אז יענער האָט דאָס גערעדט איבער די מורא־דיגע ענטוויקלונג פֿון דער גרויס־קאָפיטאַליסטישער עקספּלואַטאַציע, וועגען די הונגער־רעוואַלמען, וועלכע ווערן וואָס ווייטער אַלץ גרעסער און אונפֿערמיירליכער און מכח דעם, אז די מיטלען, וואָס ווערן אָנגעווענדעט זיי צו

אונטערדריקען, זיינען ארויסגעוואָרפֿען. דער רעדנער האָט אויך אַטאַקירט יענעם אלמען, איינגעוואָרצלמען פֿאַראַור-טהייל, אַז נור דער מאַנגעל אין לעבענס מיטלען פֿיהרט אונבעדינגט דערצו, אַז געוויסע טהיילען פֿון דער געזעל-שאַפֿט זאָלען זיך געפֿינען אין עלענד און נויטה. דאָן איז ער אַריבער צו די בעקאַנטע סאַציאַליסטישע טהעאָריען מכח דער פֿערטהיילונג פֿון אלע פּראָדוקטען, וועלכע גע-פֿינען זיך אין איבערפֿלוס — דאָס אלעס אין ווערטער, וועלכע מען האָט שוין אַזויפֿיעל מאַל ווידערהאַלט און וועלכע זיינען געוואָרען אַ פֿראַגע.

די ווירקונג פֿון דער רעדע איז געווען אַ שוואַכע. גאַנץ ווייניג פֿון די פֿערוואַמעלטע האָבען זיך צוגעהערט צו יעדען וואָרט און זיי האָבען איבערהויפט ניט געקענט אלעס הערען. דאָס רוב האָבען זיי זיך געלאָזט הינרויסען פֿון דער אונאַויפֿהערליכער בעוועגונג, וועלכע האָט זיי אַרומגעטריבען פֿון איין אָרט אויף אַנדערן. אומזיסט האָט די שטימע פֿון די רעדנער געזוכט צו בעהערשען זייער אונרוהיגקייט און זייער געוואַלדיגע בעוועגליכקייט.

אַרום די ביינק ביי דער צפֿון-זייט פֿון סקווער האָבען זיך צוגיפֿלעקליבען אַ היבש ביסעל ליאַרמענדע קינדער: יענע גאַמען-יונגען, וועלכע ליגען שטענדיג הונדערטער ווייז אין די הויפט-גאַסען פֿון לאַנדאָן — אַרויסגעטריבען פֿון די עלטערן, אויב זיי זיינען ניט קיין יתומים, און אַרומגעיאָגט פֿון די פּאָליסלייט. יענע קינדער, וועלכע האָבען קיינ-מאַל קיין יוגענד ניט; וועלכע האָבען אין זייער לעבען קיין אַנדער נאַטור ניט געזעהן, נאָר די בעשטויבטע נאַטור פֿון הייד פּאַרק; וועלכע האָבען אין זייער לעבען קיינמאַל ניט אַבגעגעסען צו זאַט און קיינמאַל קיין ניט-צוריסענעס און ריינעס בגד אויף אַן לייב ניט געהאַט; וועלכע

זיינען קיינמאָל ניש פֿערדאַרבען געוואָרען, מחמת זיי זיינען
קיינמאָל ניש געווען אונפֿערדאַרבען.

לאַכענדיג און שרייענדיג זיינען זיי געשמאַנען און
אַרומגעשפרונגען אויף די שמוציגע און אָבגעטראַמענע
ביינק, איינער פֿון זיי האָט זיך אוועקגעשמעלט אויף אַ
ברעג באַנק, אזוי ווי אַ רעדנער אויף אַ פּלאַטפֿאָרמע: מיט
קאָמישע מיענעס האָט ער נאָכגעמאַכט די בעוועגונגען פֿון
די רעדנער און אַרײַנגעשריען אַלערליי פּוסטע און זיגלאַזע
ווערטער אין דעם מומעל אַרײַן. זיין שמוציג, פֿאַר דער
צײַט אַלע-געוואָרען געזוכט האָט געשמראַהלט פֿאַר פֿער-
גניגען. דאָן האָבען איהם די פֿרעהליכע קאָמעראַדען זיינע
אַרונטערגעוואָרפֿען פֿון באַנק.

מרופּ האָט ווידער אַ שמייכעל געטהאָן, אָבער דאָס
מאָל מיט ביטערקייט. אָט די קליינע סצענקע איז עפעס
געווען אזוי ווי די ביטערסטע סאַטירע אויף דעם ביטערסטען
ערנסט. ער האָט געקוקט אויף די שמוציגע, געזונקענע
געזיכטער פֿון די, וואָס זיינען געשמאַנען אַרום איהם, וואו
זיין בליק איז נור געפֿאלען: עלענד, הונגער און אונטער-
גאַנג. און דאָס זיינען געווען זיינע ברירער; ער האָט זיך
געפֿיהלט נאָהענט, פֿערוואַנדט מיט זיי אַלעמען; פֿעסט
פֿערבונדען מיט זיי דורך אַ גלייכען שיקואַל.

איבער טראַפֿאַלגאַר סקווער איז געהאַנגען אַ מאַנאָ-
מאַן-גראַפֿער, דריקענדער הימעל, אָהן אַ שטראַהל פֿון זונן.
ס'האָט אויסגעוויזען עפעס אזוי ווי אָט די קאַלמע כיפה
וואָלט זיך אויפֿגעהויבען העכער ווי געוועהנליך.

ווידער אַמאָל האָט עס זיך ביים פֿוס פֿון דעם נעל-
סאָן-מאַנומענט אָנגעהויבען ריהרען. מען האָט געזעהן, ווי
ער ליידניג זיך אָב. מען האָט געזעהן, ווי די רויטע פֿאַהן,
פֿלאַמערענדיג איבער דעם ים פֿון קעפּ, לאָזט זיך אַרײַנמען

אין דער ריכטיג פֿון וועסטמינסטער. און אָהן אַ שום וואָרט, אָהן דעם אַז מען זאָל זיך האָבען פֿריהער צונויפֿ- גערעדט וועגען דעם, זיינען איהר די טויענדער מענשען נאָכגעגאָנגען. די איינצעלנע גליעדער האָבען זיך צונויפֿ- געשלאָסען און אויסגעשטעלט אין אַן אונגעהייער לאַנגער שלאַנג. אזוי זיינען זיי אַרונטער מיט ווהייטהאַך, פֿערביי אזויפֿיעל רעגירונגס-הייזער, פֿערביי די עראינערונגען פֿון דער געשיכטע, וועמעס בלוטיגע שפורען זיינען שוין לאַנג געווען אָבערוואַשען פֿון די שטיינער פֿון דער דאָזיגער בע- ריהמטער גאַס, פֿערביי די ביידע וואַכען די „האַרס גאַרדס“, וועלכע האָבען געהיט די אַריינגענג פֿון יענער נידעריגער געביידע, אָנגעהאַן אין זייערע אויפֿגעבלאָזענע יוניפֿאָרמען און רייטענדיג אויף זייערע אָבערפֿאַשעטע פֿערד... און אַרויף דורך די מאַסע פֿון צושויער, וועלכע האָט נאָכגעשטראָמט דעם מערקווירדיגען מענשען-צוג, אזוי גיך ווי ער איז נור פֿערבייגעגאָנגען...

אין מיטען אין די רייהען איז געגאָנגען מרופּ. אַביסעל שנעלער ווי געוועהנליך האָט געקלאַפט זיין פּולס, בעת ער האָט זיך געפֿיהלט מיטגעצויגען פֿון דער בעוועגונג פֿון דעם דאָזיגען טאַג.

די שפיצען פֿון „פאַרליאָמענט האַוו“ האָבען זיך וואָס ווייטער אַלץ קלאָהרער און דייטליכער אויפֿגעהויבען פֿון דעם דינעם נעבעל, מיט אַמאָל האָט זיך די „וועסטמינסטער אַבעי“ בעוויזען פֿאַר דער אונגעהייער גרויסער מאַסע, וועלכע האָט געהאַלטען אין איין צושטראָמען צו איהרע טהירען. מרופּ האָט זיך געסטאַרעט אַריבערקוקען אַריבער די שוואַרצע היטלען, וועלכע האָבען איהם אַרומגערינגעלט און וואַרפֿען אַ בליק אויף'ן שפיץ פֿון'ם צוג. ווען עס זאָל כאַטש קומען צו אַ צוואַמענשטויס! — איז געווען זיין גליהענדער וואונש.

אָבער ער האָט געזעהן, ווי די רויטע פֿאַהן איז רעהיג פֿערביי דעם הויפט-אַריינגאַנג און האָט זיך פֿערקירעוועט אָן אַ זייט; דער צוג איז איהר נאַכגעגאַנגען אין פֿעסטער געשלאָסענער אָרדנונג.

פֿערשיעדענע קולות האָבען זיך געהערט אַרום איהם, ער האָט ניט געוואוסט, וואָס דאָס אַלעס מיינט, און פֿלוצלינג האָט ער זיך געפֿונען — דער צוג האָט געמוזט אַריינגעהן דורך דעם אַריינגאַנג פֿון מורח-זייט — אין דעם גרויסען שטיל-שווייגען פֿון די הערליכע זאַאלען, וועלכע גאַנצע יאָרהונדערטע האָבען אָנגעפֿילט מיט זייער דופֿט און מיט זייער שטאַלץ...

ער איז געשמאַנען אין'ס „פֿאַעט'ס קאַרנער" פֿון דער „וועסטמינסטער אַבעי", צונויפֿנגעדריקט צווישען דעם עולם, וועלכער האָט ניט געקענט געפֿינען קיין פֿלאַץ אויף די איינגע, געדיכט בעזעצטע ביינק, ער האָט געזעהן די ביוסטען און געלעזען די נעמען, וועלכע ער האָט ניט געקענט, וואָס זיינען זיי געווען? און וואָס זיינען זיי פֿאַר איהם געווען? — בלויז איין ענגלישען דיכטער האָט ער געקענט, און זיין נאָמען האָט ער ניט געפֿונען... פֿערסי ביססהע שעלי, דער האָט געליעכט די פֿרייהייט, מחמת דעם האָט ער איהם לייעב געהאַט און האָט איהם געלייענט אויך דאָרט, וואו ער האָט איהם ניט פֿערשמאַנען, ער האָט ניט געוואוסט, אָ די ענגלישע איינגעהאַרציגקייט האָט שעלי'ן, אַזוי ווי ביי אַן'ן, אויסגעצייכענט דערמיט, וואָס זיי האָבען איהם ביו איצט בשום אופן ניט געוואָלט אַנטהאַן קיין כבוד און איהם געבען אַ פֿלאַץ אין דעם דאָווגען האַלב-העלען ווינקעל, צווישען אַזויפֿיעל עכטע זשעניען און אַזויפֿיעל פֿאַלשע בעריהמט-היימען.

אין דער אַבעי האט מען איצט אָבגעהאַלמען אַ גאַמעס-

דיענסט. פֿון מיטען זאאל, אזוי ווי פֿון א זעהר ווייטער שמרעקע, האט זיך געלאזט העררען די דונקעלע, מאַנאַטאַנע, האַלב-זינגענדע שטימע פֿון דעם גייסמליכען, וועלכער האָט איצט, נאָך דעם קורצען איבערשלאַג וואָס די אומגעריכטע געסט האָבען פֿעראורזאכט, פֿאַרמגעזעצט זיין גאַמעס-דיענסט און האָט זיך געסטאַרעט צו בערוהיגען זיינע דערשראָקענע צוהערער... מרופּ האָט קיין איין וואָרט ניט פֿערשטאַנען. די מאַסע אַרום איהם האָט אַרויסגעגעבען פֿון זיך אַ שטאַר-קען גערנד פֿון שווייס און שטויב. זי איז געוואָרען אויפֿגע-רענטער, נאָכדעם ווי דאָס גרויסע געפֿיהל, וואָס האָט זי בעהערשט גלייך ווי זיי זיינען אַריינגעקומען, איז פֿער-שוואונדען. אַ טהייל האָבען גאָרניט אַרונטערגענומען זייערע הימלען; עטליכע אַנדערע האָבען זיי צוריק אָנגעטראָגן. אַסך זיינען אַרויף אויף די ביינק און האָבען אַריבערגעקוקט איבער די אַנדערע. בלויז געצעהלמע עטליכע ווערטער האָבען זיך גאַנץ שמיל געלאָזט הערען אין דער גרויסאַרטיגער ערהאַ-בענהייט פֿון דעם דאָזיגען שטיל-שווייגען. מרופּ האָט זיך אַנידערגעזעצט. געגען זיין ווילען איז ער בעהערשט געוואָרען פֿון אַ מערקווירדיגען, אונערקלעהרליכען געפֿיהל, וואָס ער האָט שוין זייט אַ לאַנגער, אונגענדליך לאַנגער צייט ניט געהאַט... וואָס איינגערעס איז דער פּלאַץ, וואוּ מיר געפֿינען זיך, אַלץ מעהר פֿיהלען מיר איהם, ווען די פֿליגעל פֿון אונזערע געדאַנקען שלאָגען זיך אָן און צוקאַליעמטען זיך אָן זיינע ווענד; וואָס ברייטער און געראַמער ער איז, אַלץ מעהר פֿערגעסען מיר איהם און זיינע גרענעצען. מרופּ האָט אַרונ-טערגעקוקט צו דער ערד און האָט אויף אַ גאַנצע האַלבע שעה צייט פֿערגעסען, וואוּ ער איז געווען. — — זיין גאַנץ לעבען איז איהם מיט אַמאָל אַרויפֿגעשוואומען אין די געדאַנקען. אָבער די אומאַרמונג פֿון דער דאָזיגער

עראינערונג איז ניט געווען פֿאַר איהם זאַנפֿט און טרייס-
טענדיג, ווי די אומאַרמונג פֿון אַ מוטער, צו וועלכער דער
זוהן קומט צוריק, נאָר געוואַלטיג, מורא'דיג, צומאָהלענדיג,
אַזוי ווי דער טויטליכער קוש פֿון אַ וואַמפיר!

זיין גאַנץ לעבען, ער איז איצט געווען אַ מאַן פֿון 35
יאָהר, אין רעכטען מיטען פֿון זיין לעבען, אין פֿולער קראַפֿט
פֿון זיין קערפֿער.

ער זעהט פֿאַר זיך פֿון דאָס ניי זיין קינדהייט, די
דורכגעהוינגערטע, צושלאָגענע יאָהרען פֿון זיין קינדהייט,
וועלכע ער האָט אָבגעלעבט אַלס זוהן פֿון אַן אַרעמען אַר-
בייטער אין אַ שמוציג דערפֿעל אין זאַקסען; דער פֿאַטער
אַ האַלבער אידיאָט; די מוטער אַן אויפֿגערעגטע, אייביג
אונצופֿריעדענע פֿרוי, פֿון וועמען ער האָט גע'ירש'ענט די
אייזערנע ענערגיע און די אונבעגרענצטע ליידענשאַפֿט. ער
האָט זיך געהאַלטען אין איין אַרומרייסען מיט דער מוטער,
ביז וואַנען ער האָט איהר — וואָרים דעם פֿאַטער זיינעם
האָט ער קיינמאַל ניט גענומען אין בעטראַכט — אין אַ
שעהנעם מאַג איבערגעלאָזט און איז אַנטלאָפֿען פֿון שטובֿ,
נאָך אַ מורא'דיגער סצענע, וואָס האָט זיך געמאַכט צווישען
מוטער און זוהן.

ער זעהט זיך ווידער אַלס פֿופֿצעהן יעהריגען, פֿער-
וואַהרלאָזטען אינגעל, אָהן אַ פֿעניג געלד, וואַנדערענדיג
צוויי טעג נאָכאַנאַנד פֿון איין דערפֿעל צום אַנדערן; ער
פֿיהלט איצט ווידער דעם שרעקליכען הונגער, וועלכער האָט
איהם ענדליך נאָך צוויי טעג צייט געגעבען דעם מוטטה
אויסצובעטלען אַ שטיקעל ברויט ביי אַ בויער; און די
מורא'דיגע פֿערצווייפֿלונג, וועלכע האָט איהם ענדליך גע-
טריבען דערצו אין נעכסטען דאָרף זיך נאָכצופֿרעגען אויף

אַרבייט. ס'איז געווען אויף'ן דריטען טאָג אין דער פֿריה, אַ נאַס-קאַלמער פֿריה-מאַרגען אין הערבסם, (ווי ער געד-דינקט דאָס אַט דעם פֿריה-מאַרגען!). צימערענדיג פֿון קעלמ און אָהן כוחות האָט ער זיך אויפֿגעהויבען פֿון דער ערד. ס'איז געווען ניט ווייט פֿון כעמניץ. ער איז אַריין אין אַ שמויעדעריי, דער מייסער לאַכט און בעטאַפּט די מוסקעלען פֿון ווינע אַרעמס. ער קען דאָ בלייבען, ער מעג זיך זעצען מיט אַלעמען צום אַנבייסען, אַ געדיכטע, געשמאַקלאָזע וופּ, וואָס די געזעלען עסען מיט אונצופֿריעדענהייט און וועלכע ער שלינגט אַרונטער מיט גרויס אַפעטיט, די אַנדערע מאַכען חזק פֿון זיין הונגער; אָבער קיינמאַל האָט איהם ניט אַווי ווינציג געאַרט וואָס מען לאַכט פֿון איהם. — דאָן אַרבייט ער און לערנט מיט אַ ווילדער התמדה, מיט אַ ברענענדער לוסט און מיט אַ שטאַרקער ליעבשאַפֿט צו אַלצדינג. עס פֿערגעהען טעג, וואַכען, מאַנאַמען... קיינער קוקט זיך אויף איהם ניט אום, לענגער פֿון אַלעס זעהען איהם אויס די אָבענד-שטונדען, נאָכדעם ווי עס ענדיגט זיך די אַרבייט. ער ווייסט איינפֿאַך ניט וואָס צו טהאָן מיט זיך. איינמאַל דערטאַפּט ער אַ בוך און ער שטודירט עס דורך זאָץ פֿאַר זאָץ. ס'איז צופֿעליגער ווייזע לאַס אַ ל'ס „אַרבייטער-פֿראַג-גראַם". ער האָט עס געפֿונען אין אַ ווינקעל ביי זיך אויף'ן בוידים. אימיצער האָט עס דאָרט געמוזט פֿערגעסען. ער פֿערשמעהט ניט קיין איין וואָרט וואָס ער לייענט. נאָר אַז דער מייסער טרעפֿט איהם אַמאַל אַנגעבויען איבער די שמוציגע בלעטער, רייסט ער זיי ביי איהם אַרויס פֿון דער האַנד און דערלאַנגט איהם מיט זיי עטליכע קלעפּ איבער די אויערן. „פֿערפֿלוכטע סאַציאַל-דעמאָקראַמען!" צושרייט ער זיך אויף'ן קול, „זיי ווילען הייסט עס, דאָס קינד אויך איבערפֿיהרען!" — דער יונג פֿערשמעהט דאָס ווייטער ניט.

ער ווייסט ניט וואָס פֿאַר אַ בייוו ער האָט דאָ געמאַהן, אָבער צום ערשטען מאל האָט ער דערהערט דאָס וואָרט „סאַציאַל-דעמאָקראַטיע“. ס'איז שוין צוואַנציג יאָהר זייט דעם...

אזוי שליסט ער זיין ערשטע פֿריינדשאַפֿט, וואָרים פֿון יענער שמונדע אָן האָט זיך איינער פֿון די אַרבייטער גענומען אינטערעסירען אין איהם. דאָס איז געווען אַ פֿייערדיגער אָנהיינגער פֿון דעם אויפֿבליהענדען אַלגעמיינעם דייטשען אַרבייטער-פֿעראיין, וועלכער איז דעמאלט גע-שמאַנען אין אַ ביטערן קאַמפֿף מיט דער אייזענאַכער ריכטונג פֿון דער אַרבייטער-פֿאַרטיי. אָט דער אַרבייטער האָט מרופֿן פֿערוואַרנט מיט לייכטען שטאַף צום לעזען. אָנשטאַט די שווערע, וויסענשאַפֿטליכע שריפֿט פֿון יענעם גייסטרייכען פֿאַרקעמפֿער פֿון'ם דייטשען סאַציאַליזם, האָט ער איהם פֿון צייט צו צייט געגעבען אַ צייטונג, געדרוקט אויף דינע פֿאַפּיר, וועלכע האָט דורך דער צוגליעדערונג פֿון די מעגליכע געשעהענישען אַסך בעסער אילוסטרירט די סאַציאַלע איבלען פֿון דער גענענוואָרט איידער די לייכטסטע פֿאַליטיש-עקאָנאָמישע אָבאָהאַנדלונג וואָלט עס אים שטאַנד געווען צו מַהאַן. דאָ האָט ער געלייענט די פֿערשיעדענע שילדערונגען פֿון די מורא'דיגע געגענועצע אין דער געזעלשאַפֿט: די בעשרייבונגען מכח די פֿרעכע פֿערשווענדערייען, די ברוטאַלע אום'ברחמנות'דיגקייט, די אונפֿערשעהמטע גדלות אויף איין זייט, די ליידענשאַפֿטליכע שילדערונגען וועגען דער פֿערצווייפֿעלטער אַרימקייט, מכח דער פֿערקויפֿטער אַרבייט און דער צוטראַטענער שוואַכ-קייט אויף דער צווייטער זייט; און זיין יונג האַרץ האָט שיער ניט געפֿלאַצט פֿאַר שמערץ און אויפֿגעבראַכטקייט. דער האַס און די ליעבע האָבען עס געשפּאַלטען אויף

אייביג: דער האס צו יענע, די ליעבע צו די, וועלכע האָ-
בען געליטען פונקט ווי ער. די מענשען האָבען זיך ביי
איהם אין די אויגען באלד פֿונאַנדערגעטהיילט אין בורשוואַס
און אַרבייטער, און באלד האָט ער אין יענע געזעהן בלוז
אויסגערעכענטע זשוליקעס און נידעריגע עקספּלאַטאַטאָרס,
און אין די דויע — היילע אָפּפּער, אַלץ איידעלער, וואָס
אונגליקליכער זיי זיינען געווען...

די יאָהרען געהען פֿערביי. צו ניינצען יאָהר, ווען ער
פֿערלאָזט די אומעטיגע, אונפֿריינדליכע שטאַדט, האָט ער
דורך זיין התמדה און זיין דורשט צו וויסען עס געבראכט
אַזוי ווייט, אַז ער קען גאַנץ פֿליסיג לעזען און אויך ריכ-
טיג שרייבען. ער איז אַן אויסגעלערענטער אַרבייטער און
זיין לעהר-צייגנים איז אויסגעצייכענט.

עס ציהט איהם אין די ווייטע וועלט. דער גרויסער
קריעג האָט זיך געענדיגט. אין דער צייט וואָס דער פֿלאַ-
מען-בראַנד פֿון'ס אויפֿשטאַנד צינדט אָן די הימלען, ביז
וואַגען ער ווערט פֿערלאָשען אין שטראַמען פֿון בלוט,
וואַנדערט טרופֿקין נירענבערג און מינכען, וואו ער געפֿינט
אַ געלעגעהייט אין אַ גרויסער פֿאַבריק זיך צו פֿערפֿאַל-
קאַמען אין זיין אַרבייט.

נאָך אַלס אַ בענייסטערער אָנהיינגער פֿון דער
„פֿאַרגעשרימענסטער“ פֿאַרטיי, דערוועקט זיך שוין דאָ ביי
איהם אין האַרצען דאָס אינסטינקטיווע געפֿיהל פֿון עקעל
געגען איהרע אויטאָריטערע פֿרינציפען, וועלכע ערלויבען
ניט אויף דעם מינדעסטען אופן אָבצוטערעמען פֿון דער
סאַנקציאָנירטער פֿאַרס...

עס ציהט איהם אַרויס, אין אויסלאַנד. ער ווענדעט
זיך נאָך דער שווייץ. זיך אַזוי שלעפענדיג קומט ער קיין
ציריך, דערנאָך קיין זשענעוואַ. אין דאָ הערט ער צום

אַרבעטער

מיטל שול

ניו יארק

ערשמען מאָל דאָס וואָרט „אנארכיוס“. קיינמאָל האָט ער עס
 ביו אַהער אין דייטשלאַנד ניט געהערט.
 עס ווערט נאָך אין ערגעץ ניט אויסגערעדט. בלויז דאָ
 און דאָרט הערט מען עס אַרויסשעפטשען אין דער שמיל.
 נאָך ווייסט קיינער ניט, וואָס מען מיינט דערמיט. נאָך
 וואַנט קיינער ניט צו געבען אָן ערקלעהרונג דעריבער.
 נאָך האָט קיינער קיין אַהנונג ניט מכח זיין בעדייטונג
 פֿאַר די צוקונפֿט...

צו 22 יאָהר ווערט ער אַ רעוואָלוציאַנער!
 ביו דאָן איז ער געווען אַ רעפֿאָרמער.
 צום ערשמען מאָל איז ער געקומען אין די קרייזען
 פֿון מענשען פֿון אלע נאַציאָנען, וועמען אַ מערקווירדיגעס
 שיקזאל האָט אַהער צוזאַמענגעמריבען: עמיגראַנטען, קאַנ-
 ספּיראַטאָרן, אונטערגראַבער — מענער, פֿרויען, יונגע
 לייט פֿון דער אייראָפּעאישער רעוואָלוציאָן, די איינע נאָך
 בלומענדיג פֿון די פֿרישע וואונדען, די אַנדערע מיט פֿער-
 טריקענטע, פֿערצוויגענע וואונדען. אלע פֿיל מיט יענער
 פֿיבערדיגער אונגעדולד, מיט יענער ציטערענדער ליידענ-
 שאַפֿט, מיט יענער שמערצליכער ביינקעניש „עפעס צו
 טהאָן“, אָבער פֿערלירענדיג דאָ וואָס ווייטער אַלץ מעהר
 די פֿערבינדונג מיט זייער הייס.
 זיי פֿלעגען איהם דערצעהלען: די יונגע מכח זייערע
 האַפֿנונגען, די אַלטע מכח זייערע ענטמוישונגען און —
 זייערע האַפֿנונגען! צייטענווייז פֿערשווינדט איינער פֿון זיי:
 ער האָט אַ „שליחות“ צו ערפֿילען. אָן אַנדערער קומט.
 זייערע נעמען ווערן זעלמען דערמאָנט, מען פֿערגעסט זיי
 גיך.

ס'איז אַ מערקווירדיגע צייט פֿאַר טרופֿן.

אין 1864-מען יאָהר האָט מאַרקס אין לאַנדאָן געגרינדעט די „אינטערנאַציאָנאַלע“. האַנד אין האַנד מיט איהרע גרויסע ערפֿאָלגען האָבען זיך אויך וואָס ווייטער אַלץ מעהר צושפּליטערט די אידעען פֿון איהרע מיטגליע-דער, וועלכע האָבען דאָ פֿערטהיידניגט דאָס פּרוּוואַט-אייגענטהום, דאָרט עס אָבגעלייקענט; דאָ פֿערטראַמען דעם קאַלעקטיוויזם, דאָרט זיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר אַריינגעלאָזט אין די פֿערנעבעלמע וועלטען פֿון דעם קאָ-מוניזם. אויף די קאָנגרעסען האָבען זיך אַרויסגעוויזען די דיסען.

מיט אַמאָל שפּאַרט זיך אַן אייווערנע פֿויסט אַרײַן אין די שפּאַלטען און רײסט זיי נאָך טיעפֿער און שאַרפֿער פֿונאַנדער. באַקונין, דער רוסישער אָפּיציר, הענעל'ס תּלמיד, דער אָנפֿיהרער פֿון'ס דרעזדענער אויפֿשטאַנד, אויף דריי טאָג „קעניג פֿון זאַקסען“, דער סיבירישער פֿער-שיקטער, דער אונזערמיערדיכער קאָנספּיראַטאָר, אייביגער רעוואָלוציאָנער, דער פּראָפֿעט און דער טרוימער האָט זיך געשטעלט אַנטקעגען דעם אייווערנעם טיראַן, דעם געניאַלען געלעהרמען, דעם בעריהמען שאַפֿער פֿון דער קאָמוניס-טישער ביבעל. דער קאַמפּף פֿון צוויי לייבען, וועלכע פֿערצוקען זיך איינער דעם צווייטען!

אין 1868-מען יאָהר ענטשטעהט די „אַליאַנץ פֿון דער סאָציאַליסטישער דעמאָקראַטיע“. און אַ יאָהר, איידער אָטמאָ טרופּ איז אָנגעקומען אין דער שווייץ, די „יוראַ קאָנפֿעדע-ראַציאָן“, די „וועג פֿון דער אַנאַרכיע“. כמעט דריי יאָהר בלייבט ער אין דער שווייץ; ער לערנט פֿראַנצויזיש. אַז ער קומט נאָך אַמאָל קיין בערן, איידער ער פֿער-לאָזט דאָס לאַנד אויף יאָהרען-לאַנג, פֿאַלט דאָרט דער פֿאָר-האַנג לאַנגזאַם אַרויטער איבער דעם לעצטען אַקט פֿון יענעם

מורא'דיגען לעבען... דער טויט האָט געפֿענט זיינע שווערן פֿאַר מיכאָאִיל באַקונין. נאָך אימער מאַכט דער שטאַרבֿענ־דער ריעו מאַוים'דיגע אָנשטריינגונגען פֿון פֿערצווייפֿלונג צונויפֿצוקלייבען אַרום זיך נייע מחנות, נאָכדעם ווי כמעט אַלע פֿריהערדיגע האָבען איהם פֿערלאָזען, און זיי אַרויס־שיקען אין דעם האָפֿנונגסלאָזען קאַמפֿ... ס'איז פֿערביי. כלווי אונבעזאָגענע מענשען שווערען נאָך צו אַ פֿאָהן, וואָס דער שטורם פֿון צעהנדליגע יאָהרען האָט צופֿליקט אַווי צו־ריסען... קיינמאָל האָט איהר טראָגער ניט דערגרייכט וואָס ער האָט געוואָלט: שמירצען די וועלט. אָבער איינגעגעבען האָט זיך איהם אַריינצוואַרפֿען די פֿאַקעל פֿון מחלוקות אין די שטאַלצע פֿעסטונג פֿון דער „אינטערנאַציאָנאַלע"... אַטמאָ טרופֿ איז איינער פֿון זיינע לעצטע שילער.

צום 24-טען יאָהר פֿון זיין לעבען ווערט ער אַטמער־ריסט! ער האָט זיי אויסגעלערנט אויסענווייניג, יענע וואָהנ־זייגע עלף גרונד־פֿרינציפֿען „מבֿח די פֿליכטען פֿון דעם רעוואָלוציאָנער צו זיך אַליין און צו זיינע רעוואָלוציאָנעס־גענאָסען", וועלכע פֿאַנגען זיך אָן מיט די שרעקליכע ווערטער פֿון דער גרעסטער אונפֿרייהייט: „דער רעוואָלוציאָנער איז אַ ועלכס־געאָפֿערטער מענש. ער האָט ניט קיין געוועהנ־ליכע אינטערעסען, געפֿיהלען אָדער נייגונגען, קיין אייגענ־טהום, אפֿילו קיין נאָמען אויך ניט. אַלעס אין איהם ווערט פֿערשלונגען פֿון איין איינציגען אויסשליסליכען אינטערעס, איין איינציגען געדאַנק, איין איינציגע ליידענשאַפֿט — פֿון דער רעוואָלוציאָן." —

דורכדרונגען פֿון דעם דאָזיגען איינציגען אינטערעס, פֿון דעם דאָזיגען איינציגען געדאַנק, פֿון דער דאָזיגער איינ־ציגער ליידענשאַפֿט איז דער דריי און צוואַנציג־יעהרדיגער טרופֿ צוריקגעקומען אין זיין פֿאַטערלאַנד. דורכוואַנדרערענדיג

דאָס לאַנד פֿון דרום קיין צפון, איז זיין ביטערקייט געוואָק-
 סען מיט דער גרויסקייט פֿון דעם עלענד און די נויט, וואָס
 ער האָט געזעהן איבעראַל, וואו ער איז גאָר געקומען.
 ס'איז געווען דאָס יאָהר, ווען ביידע ריכטונגען פֿון'ס
 סאָציאַליזם האָבען זיך פֿעראייניגט אויף יענעם יסוד, וועלכער
 איז געווען בעשטימט צו טראָגען אויף זיך איינע פֿון די
 בעסט-אָרגאַניזירטע, מהעמייגסטע און געשלאָסענסטע פֿאַר-
 טייען, יענע פֿאַרטיי, צו וועמען עס געהערט פֿילייכט די
 נעכסטע צוקונפֿט...

פֿון שטאָדט צו שטאָדט וואַנדערט ער. איבעראַל סמא-
 רעט ער זיך אונטערצוגראָבען די יסודות פֿון דער בעשמע-
 הענדער געזעלשאַפֿט, ער רייזט אויף די אַרבייטער אַוועק-
 צוואוואַרפֿען די קריכעריי פֿון די רעפֿאָרמען; ער צייגט זי
 דעם וועג פֿון דער געוואַלט אַלס ערלייזער און בעפֿרייער
 און די, וועלכע פֿערשמעהען ניט ווי אזוי איינצוהאַלמען ד
 אונגעדולדיגע ווינשע פֿון זייערע ליידענשאַפֿטליכע הערצער.
 מיט דעם צוים פֿון דער פֿערנונגפֿט, ווערען זיינע אַנהיינגער.
 איצט רופֿט ער זיך אַנאַרכיסט!

אינטער דעם דאָזיגען צייכען אַרבייט ער אַלזאָ. דאָס
 וואָרט געפֿעלט איהם, און איהם דוכט זיך, אַז עס דריקט
 אויס אויף אַ וואַנדערבאַרען אופן דאָס, צו וואָס ער שטרעבט:
 ער וויל קיין שום הערשאַפֿט ניט, ניט די הערשאַפֿט פֿון
 דעם איינצעלנעם, ניט די הערשאַפֿט פֿון אַ מעהרהייט. מיט
 אַן אייזערנער ווילענס-קראַפֿט לאָזט ער זיך אַרײַן אין אַלע
 מעגליכע וויסענשאַפֿטען, און אזוי שמעלט ער זיך צוזאַמען
 די געביידע פֿון אַ וועלט-אַנשוואַונג, אַ געביידע אָהן אַ פֿאַרס,
 אין וועמעס פֿינסטערע צימערן ער וואַלט אודאי פֿערבלאָנדזשעט
 זען ער זעהט ניט אַרויס דורך'ן שלעכט-געבויטען, שיטערן

דאָך דעם בלויען הימעל, וואו עס האָט פֿאַר איהם געפֿונד־
קעלט אַן אידעאַל פֿון ברידערליכקייט...

דעם גאַנצען צוטרוי האָט ער צו דער סאַציאַלער רע-
וואָלוציאַן. מיט איין קלאַפּ וועט זי בריינגען דעם גן עדן
פֿון דעם פֿריעדליכען צוואַמענלעבען. דערום שמרעכט יעדע
סטרונע פֿון זיין נשמה צו איהר. פֿאַר איהר אַרבייט ער:
פֿאַר דער גרויסער רעוואָלוציאַן פֿון זיין קלאַס, נאָך וועלכער
עס וועלען מעהר קיין רעוואָלוציאַנען ניט זיין.

אַזוי וואַנדערט ער פֿון שטאָרט צו שטאָרט. אונטער
וויפֿעל פֿאַלשע געמען, מיט וואָס פֿאַר פֿערשידענע פעסער,
דאָס געדריינקט ער שוין אליין ניט... רק ער מוז לויפֿען:
קיין איין מאָג געהט ניט אַריבער, אין וועלכען ער זאָל ניט
מווען האַלטען די אויגען אָפֿען און די ליפֿען פֿערשלאָסען,
כדי אויסצודרעהען זיך פֿון די פֿערפֿאַלגונגען. אָפֿט געהמט
איהם די טורמע אַריין צו זיך. נאָר אימער לאָזט זי איהם
ווידער אַרויס נאָך אַ קורצער צייט: מען האָט גאַרניט גע-
קענט דערווייזען געגען איהם.

מיט אַמאָל האָט מען אין בערלין איין מאָל נאָך'ן
אַנדערן געשאַסען אויפֿ'ן קייער. ער איז בענגייסטערט פֿאַר
די אַמענטעטער, וועלכע זיינען ביידע געווען פֿאַנאַטיקער,
דער איינער אַחוץ דעם נאָך אַן אידיאַם, דער אַנדערער אַ
משוגע'נער נאָך דערצו. די רעאַקציע זיעגט, איהר שרעקליכע
צייט פֿון געזונקענהייט קומט: די נידעריגסטע געפֿיהלען
הויבען זיך אָן אַרויסווייזען. די לוסט צו פֿערפֿאַלגונג, צו
מסירות, צו אַלערליי מיאוס'ע זאַכען פֿילט אָן די הערצער.
אַז מרופּ — איינער פֿון די ערשטע — ווערט אַרעס-
טירט, דוכט זיך איהם אויס, אַז ער וועט שוין קיינמאָל מעהר
ניט קענען פֿערלאָזען דאָס געפֿענגניס. די פֿעדים ציהען זיך
צונויף איבער זיין קאָפּ. אַ וואַנדערבאַרער צופֿאַל ראַטעוועט

איהם. אין דער צייט וואָס מען זוכט אַרום דעם הויך-פֿעררעטהער און דעם קאָנספּיראַטאָר, פֿעראַורטהיילט מען דעם מאַיעסמעס-בעליידיגער צו אַ האַלב יאָהר, ניט האַ-בענדיג קיין אַהנונג, ווער דאָס איז אַווינס, וועמען מען האָט אין די הענד. אין דעם דאָזיגען האַלבען יאָהר האָט ער טאָג טעגליך געזעהן פֿאַר זיך דאָס שווערד אויסגעשמעקט, גרייט אַרונטערצופֿאַלען איבער איהם... אָבער עס פֿאַלמט ניט. ער איז ווידער פֿריי. קוים מיט צרות דערגרייכט ער די גרענעץ, קומט ער אָן קיין פֿאַריוו. דאָ הויבט זיך אָן די אנדרעע פֿעריאָדע פֿון זיין לעבען: דאָס לעבען פֿון דעם אַנטפֿאַפענעם אין אויסלאַנד. ער ווייסט, אַז ער קען ניט אַריינשמעלען מעהר קיין פֿוס אין דייטשלאַנד, עס זאָל ניט זיין פֿאַר איהם דער טויט...

פֿון דעם בעהאַלמענעם שאַרער און אונטערגראַבער, וועלכער פֿערזעט שטולערהייט איבעראַל זיין וואַקסענרע זריעה, ווערט איצט דער פֿראַפּאַנאַנדיסט, וועלכער טרעט אויף איבעראַל אָפֿען, דער דיסקוטאַנט אין די קלובס, דער רעדנער אויף די גאַסען און אין דעם פֿערוואַלונגס-וואַל. די פֿראַנצויזישע אנארכיסמען האָבען געגרינדעט דאָס ערשטע אנארכיסטיש-קאָמוניסטישע אָרגאַן: „לע רעוואָלמע“. די אָנהיינגער פֿון דער נייער לעהרע, וועלכע הויבט זיך אָן לאַנגזאַם, אָבער זיכער וואָס ווייטער אַלין מעהר צו פֿער-שפּרייטען, מאַכען דעם אָנפֿאַנג מיט דער אנארכיסטישער אָרגאַניזאַציע פֿון „פֿרייע גרופּען“, אויסגעהענדיג צום ערשטען מאל פֿון דעם פֿרינציפּ פֿון דעצענטראַליזאַציע. דער אַרביי-טער-קאָנגרעס פֿון מאַרטייל אין 1879 איז קאָמוניסטיש; זיין בעדייטונג איז נאָך ניט אָבצומעסמען... די שפּאַלמונג צווישען דעם קאָמוניזם און קאָלקטיוויזם — וועלכע מען

קען אויסערליך דערווייל נאָך קוים בעמערקען — איז אָבער
אינערליך שוין אַ פֿאַרטיגע זאַך.

טרופּ איז איבעראַל, זיין דורשטיגעס האַרץ האָט קיינמאָל
ניט אונרוהיגער געשלאָגען, ווי אין די דאָזיגע יאָהרען פֿון
דער גרויסער, ערוואַכענדער נייער בעוועגונג, וואָס ער הערט
ביי די פֿראַנצויזען, טראַגט ער אוועק אין דעם קרייז פֿון
זיינע דייטשע גענאָסען, וועלכער האָט געהאַלטען אין איין
וואַקסן.

דאָ האָט ער זיך בעקענט מיט קאַראַרד אָבאָן. ער זעהט
די דאָזיגע ריינע, כמעט קינדערשע בעגייסטערונג אויף'ן
שטערן פֿון'ס פֿינף און צוואַנציג יעהריגען יונגען מאַן, אַט
דעם אונפֿערשטענדליכען מומה, פֿון וועלכען ער ווערט
ענטזיקט, און אַט די איבערגעבענהייט, וועלכע ווערט גרע-
סער און גרעסער פֿון מאַג צו מאַג. אָבער קוים האָט ער
איהם נור דערקענט און געוואונען אַלס פֿריינד, פֿערלירט ער
איהם אויף אַ היבשע צייט: אָבאָן ווערט פֿעראורטהיילט.
די קלינגענדע ווערטער פֿון זיין גרויסער רעדע פֿאַר די
ריכטער, בעגלייטען טרופּ'ן דורך די צוויי יאָהר, וואָס זיי
זיינען געווען צושיידט...

אַז זיי זעהען זיך ווידע אין 1884 מען יאָהר אין לאַנדאָן
— ביידע אַנטלאָפֿענע — איז שוין אָבאָן אַן אַנדערער
געוואָרען, טרופּ איז געבליבען דערוועלבער. בלויז די עראי-
נערונג אָן די אונפֿערגעסליכע גרויסע מעג פֿון דער רעוואָ-
לוציאָנערער צייט פֿערבינדט זיי נאָך —

אָבאָן פֿערשטעהט איהם ערשט איצט; אָבער ער האָט
איהם שוין מעהר ניט געקענט פֿערשטעהן.

אין דייטשלאַנד האָט זיך די לעהרע פֿערוואַנדעלט אין
טהאַט. פֿלוצלינג האָט זיך פֿאַר דער אויפֿגעטרייסעלטער
וועלט בעוויזען אַ קאָפּ פֿון שרעק: וויען, שמראַסבורג,

שמוטנארט, דער נידערוואַלד און די ערמאָרדונג פֿון רומפֿף'ן — אָט די אַלע מהאַמען האָבען אויפֿיעל געשאַרט דער פֿערשפּרייטונג פֿון דער פֿרייהייטס-אירעע און געגעבען די שונאים אַזעלכע נייע מערדערישע וואָפען אין די הענד, אַז פֿון איצט אָן — ווער ווייסט אויף ווי לאַנג — איז דאָס וואָרט „אנארכיוס“ געוואָרען גלייך מיט „מאָרד“. קען עס זיך דאָ ווען עס איז אויפֿקלעהרען? צי איז עס דען ניט פֿערלאָרען פֿאַר אייראָפּאַ: אַן אָפּפֿער פֿון דעם אייביגען מיספֿערשטענדניס, פֿון דער אונגעזעשיגטער פֿערפֿאַלגונג, פֿון דעם אויפֿגעוועקטען האַס?

טרופּ איז אין לאַנדאָן — אין די קליינליכע קעמפֿע און די מאַג-טענליכע רייסערייען זיינען זיינע קרעפֿטען פֿערשווענדעט געוואָרען ביז היינט — — — — —

פֿלוצלינג האָט זיך טרופּ אויפֿגעכאַפּט. ער איז געקור-מען צו זיך. ער האָט אויפֿגעהויבען די אויגען און זיך אומגעקוקט אַרום זיך און אַרויף צו דער שווינדעלדיגער סמעליע פֿון דעם אונגעהייערן זאַל.

די שלעפענדע ווערטער פֿון דעם גייסמליכען האָבען נאָך אַלץ געקלונגען קלאַגעדיג און קיים פֿערשטענדליך אין דער מוראדיגער ווייטקייט פֿון דער קירכע. פֿולער און שעהנער האָט געענטפֿערט דער געזאַנג פֿון די אינגעלשע שטימען אין כאַר. נאָך איינמאַל, דאַן האָבען די ווענד אַרונטערגעוואָרפֿען פֿון זיך די קלאַנגען אויף די שווייגענדע מענשען...

טרופּ האָט זיך ווידער אַמאָל געפֿיהלט איינג צונויפֿ-געפרעסט אין דער מאַסע, פֿון וועמעס קליידער ס'האַט זיך וואָס ווייטער אַלץ שטאַרקער אָבגעגעבען דער גערויך פֿון

פֿייכטייט, וועלכער איז צונויפֿגעמישט געוואָרען מיט דעם שמויביגען ריח פֿון דער צוגעטריקענמער בלאָמע...

אַצונד וויינען זיי אַלע שמיל געוואָרען, די אַרבייטס-לאָזע, איינגעמאַטערט זיינען געווען די איינע, בערווישט די אַנדערע; כמעט אַלע ווי געפֿאַנגען גענומען פֿון דער מערקווירדיגער סיטואַציאָן, אין וועלכער זיי האָבען זיך געפֿונען. דאָס רוב פֿון זיי וויינען פֿון דער יוגענד אָן קיינ-מאַל אין קיין קירבע ניט געווען. נו, זיינען זיי איצט געגען זייער ווילען בעהערשט געוואָרען פֿון עראינערונגען, וועלכע זיי האָבען שוין לאַנג געהאַט בעגראָבען.

אַ טהייל האָבען זיך אָנגעשפּאַרט אָן די ווענטלאַך פֿון די ביינק, צונויפֿגערקט איינע לעבען די אַנדערע, אין אַ האַלב-דרעמלענדען צושטאַנד; אַנדערע ווידער האָבען זיך שמילערהייט, מיט אַ פֿערדריקמען טאָן און קוים אָמהמענדיג, געשמעלט פֿראַגען: זיי האָבען געוואָלט וויסען, ווער זיינען דאָס אַט די מאַרמאָרנע פֿיגורען, מיט די אַלמע אמאָליגע קאָסטיומען, מיט די וואַנדערבאַרע פֿערפּוצטע האָר, מיט די ערנסטע מיענעס און די שטאַלצע, העזה'דיגע פּאָזען... זיינען דאָס יענע, וועלכע האָבען געהאַט די מאַכט, זיי גליקליך צו מאַכען, זיי צו פֿער-אונגליקען?

פֿון דעם דרייטען מומה פֿון ווידערשטאַנד, מיט וועלכען זיי האָבען ערשט מיט אַ קנאַפע שעה צוריק פֿערלאָזען טראַפֿאַלגאַר סקווער, איז ווינציג וואָס געווען צו שפּירען און גאָרנישט מעהר צו זעהן. צונויפֿגעשפּאַרט איינע אין די אַנדערע זיינען זיי דאָ געשמאַנען — ווי לאַנג נאָך האָבען זיי אַזוי געזאָלט שמעהן? פֿאַרוואָס זיינען זיי ניט אַוועקגעאַנגען? וואָס האָבען זיי דאָ געהאַט צו טהאָן? דאָ וואָלט מען זיי דאָך סיי ווי סיי גאָרניט געהאַל-

פֿען. דאָ איז דאָך קיין אנדער טרייסט ניש געווען אַחוץ ווערטער! זיי אָבער האָבען געוואָלט אַרבייט, אַרבייט און ברויט.

אַ געפֿיהל פֿון ביטערקייט האָט זיך פֿערשפּרייט צוויי-שען די וואַרטענדע. אין טרופֿן האָט עס אויפֿגעפֿלאַקערט ווי אַ פֿייער. פֿון דער בימה האַבען זיך געלאָזט הערען די ווערטער פֿון'ם גייסמליכען, מאַנאַמאָן און אזוי רעגעל-מעסיג לאַנגזאַם, אַקוראַט ווי טראַפּענס, וועלכע רינען אַרונטער איינציגווייז. ער האָט זיי נישט פֿערשטאַנען. פֿילייכט האָט זיי קיינער גאָר נישט פֿערשטאַנען. זיי האָבען דער-צעהלט וועגען זאַכען, וועלכע זיינען נישט פֿון דער ערד... „פֿערלאָזט זיך נישט אויף קיין אנדערן נור אויף גאָט!“ האָט די וויינענדיגע שטימע געקלאָגט.

„אויף גאָט!“ — האָבען אין וואונדערליכע טענער פֿון האַפֿונג און פֿרייד אָבעקלוינגען די יוגענדליכע שטימען פֿון דעם כאָר.

„ער אַליין נור קען אייך ערלייזען!“ האָט ווידער געזאָגט דער פּריסטער.

האַבען די הונגעריגע כאָטש געהאַט דעם מינדעסטען בעגריעף מכה דעם אונבעוואוסטען שפּאַט פֿון דעם דאָזי-גען שרעקליכען גלויבען, וועלכער איז געווען ליגען פֿון אָנהויב ביז'ן סוף? — מיט אַמאָל האָט עס צווישען זיי זיך גענומען ריהרען, אונרוהיג ריהרען. אַלע האָבען זיך אויפֿגעכאַפט; אַלע האָבען פֿון זיך אַרונטערגעטרייסעלט דעם שלאָף פֿון דער בערוישונג, וועלכער האָט זיי בע-הערשט.

פּלוצלינג האָט זיך פֿון טרופֿים ליפען אַרויסגעריסען אַ מורא'דיג שאַרפֿער געלעכטער, אַ געמיש פֿון אַפיקורסות, האַס און פֿערביטערונג. פֿון אַלע זיימען האָט מען זיך

דערויף אָבנערדען מיט פֿערשיעדענע קולות. אַסך האָבען זיך אויך פֿונאַנדער געלאַכט. — דאַן האָט זיך דער געלעכטער פֿערשפּרייט דאָ און דאָרט און האָט זיך אויסגעמישט מיט די טומעלדיגע געשרייען, וועלכע האָבען אָנגעפֿילט דעם געדריכטען וואַל.

אַלע האָבען זיך אָנגעטהאָן די הימלען. עס איז געוואָרן דען אַ שטויסעריי און אַ געדערענג.

דאָס רוב פֿון זיי האָבען זיך געשטופּט צו דער טהיר צו. שנעל האָבען זיך די רייהען אַרויסגעשאַטען אין דער פֿרישער לופֿט. די פֿרומע לייט אין דער קירכע האָבען פֿריי אָבגעאַטעהעמט. גאָט דער האַר פֿון דער וועלט, אָהן וועמעס ווילען עס פֿאַלט קיין האַר ניט אַראָב אויף דער ערד, האָט מציל געווען זיינע קינדער פֿון סכּנה. זיי ווינען פּטיר געוואָרען פֿון די רשעים. זיי ווינען ווידער געווען צווישען זיך. דער פּרויסטער, וועלכער איז געבליבען שטעהן אַ ווילע, בעת דער ליאַרס האָט אויסגעבראַכען, האָט אַצונד ווידער אָנגעפֿאַנגען, און די אויגען פֿון די איבער-געבליבענע האָבען זיך פֿול מיט צוטרוי און מיט אַ רוהיגען געמיטה געווענדעט צו איהם, צו זייער פּאַסטוך.

טרום איז געווען אויסער זיך פֿאַר פֿערדרום. ער וואָלט אָבגעגעבען אַלעס, ווען עס וואָלט געקענט ווערן אַ סקאַנ-דאַל דאָ אויף דעם דאָזיגען אָרט.

די מאַנאַטאַנע העלקייט פֿון דעם פֿייכט-קאַלמען אַקטאַבער־דיגען נאַכטימאָג האָט פֿון דאָס ניי בענאַסען די, וואָס זיינען אַרויסגעקומען פֿון דעם האַלב-דונקעל פֿון „וועסטמינסטער עבעי“, פֿון זייער „הייליגען שטיל-שווייגען“ אין דעם ליאַרס פֿון טאָג. דאָס רוב פֿון די אַרבייטסלאָזע האָבען געמוזט וואַרטען אויף דרויסען. אונצופֿריעדען און צווייפֿלענדיג האָבען זיי אויסגעהערט די בערוהיגענדע

ווערטער פֿון אַ גרויסען גייסמליכען; אָדער זיי האָבען מיט
ביפּאַל אויפֿגענומען די ביטערע וואַהרהיימען פֿון אַ
קריסטליכען סאַציאַליסט.

מען האָט זיך ווידער צונויפֿגעשלאָסען אין אַ צוג
צוריק צום סקווער, פֿון וואַנען מען איז נאָר וואָס געקומען.
מען איז ווידער גענאַנגען נאָך דער רויטער פֿאַהן. מען
האָט זיך צונויפֿגעשפּאַרט אין געשלאָסענע רייהען, עפעס
אַזוי ווי צו פֿיהלען וואָס ווייניגער דעם הונגער און וואָס
בעסער די אייגענע שטאַרקייט.

טרופּ איז אוועקגעשטופּט געוואָרען אָן אַ זייט.

אין טאַקט-מעסיגע טריט האָבען די שווערע פֿיס
געקלאַפּט איבער דעם האַרטען באַדען. אַן אונגעהייער
לאַנגער מענשען-צוג האָט זיך געצויגען דורך דער איינג-
שאַפּט פֿון פּאַרלאַמענט סטריט...

און פֿון דעם דאָזיגען צוג האָט זיך מיט אַמאָל
אויפֿגעהויבען אַ געזאנג פֿון אַסך שטימען, עפעס אַזוי ווי
מען וואָלט זיך פֿריהער צונויפֿגערעדט וועגען דעם. מיעף,
מרה-שחורה'דיג און צו דערזעלבער זייט אויך צאָרנדיג
האָט ער געקלונגען און זיך אַרויסגעריסען פֿון טויענד
העלזער צום הימעל צו, אַזוי ווי אַ וואַלקען פֿון רייך,
וועלכער זאָגט אָן דעם אויסברוך פֿון אַ שרפה...

ווי האָבען געווגען דאָס אוראַמע, אונשמערבליכע
ליעד פֿון די „סטאַרווינג פּור אָף אַלד אינגלאַנד“.

Let them bray until in the face they are black,
That over oceans they hold their sway,
Of the Flag of Old England, the Union Jack,
About which I have something to say:
'Tis said that it floats o'er the free, but it waves
Over thousands of hard-worked ill-paid British slaves,
Who are driven to pauper and suicide graves—
The starving poor of Old England!

און אין א מעכטיגען כאָר דעם צושפיעל אין וועלכען
 יעדע שטימע איז אַרײַנגעפֿאלען :

'Tis the poor, the poor the taxes have to pay,
 The poor who are starving every day,
 Who starve and die on the Queen's highway—
 The starving poor of Old England !

נאָך אַ פֿערן און נאָך אײַנער—
 'Tis dear to the rich, but too dear for the poor,
 When hunger stalks in at every door—
 און שליסענדיג מיט אַ מורא'דיגער, אויפֿגעמונטערטער
 זואַרנונג, דורכדרינגען פֿון האַפֿנונג :
 But not much longer these evils we'll endure,
 We the working men of Old England !

טרום האָט זיך מיט געוואַלט אַרויסגעשפּאַרט פֿון זײַן
 רײַהע און האָט זיך פֿערקירעוועט אין אַ זײַמן-גאַס.
 הינטער איהם, אין דעם וואָס ווייטער אַלץ מיעפֿערן
 שאַטען, האָט זיך אַרונטערגעלאָזט די געביידע פֿון „וועסט-
 מינסטער עבעי". אין זײַנע אויערן האַבען אָבגעהילכט די
 אומעטיגע, יאָמערליכע מענער, אין וועלכע די הונגעריגע
 האַבען אַרויסגעשריהען זײַערע לײַדען...

Tis the poor, the poor the taxes have to pay,
 The poor who are starving every day,
 Who starve and die on the Queen's highway—
 The starving poor of Old England !

קײַן ריכטער, ניט אין הימעל און ניט אויף דער ערד,
 האָט געהערט די מורא'דיגע אָנקלאַגע פֿון די דאָזיגע
 אַרעמע און עלענדע, וועלכע האַבען נאָך אַלץ געוואַרט
 אויף גערעכטיגקײַט.

מיט אַן אַראָבגעלאָזמען קאַפּ, די ליפען צונויפֿגע-
 פרעסט אײַנע אויף דער אַנדערער, וואַרפֿענדיג אַלע וויילע
 אַ שאַרפֿען בליק אַרום זיך, אים צו זײַן זיכער, צי ער בלאָג-
 דושעט ניט, איז טרום גענאַנגען אַ גאַנצע שטונדע נאָכאַנאַנד
 צו נאָרד-לאַנדאָן צו.

פערטעס קאפיטעל.
הארארד אבאן.

דעם זעלבן נאכמיטאג, ווען אזוי פיל צוקאכט בלומ
האט געשטראמט צום הארצען פון דער וועלט-שמאדט,
איז קארארד אבאן זיך געזעסען אין זיין שמילען,
הויכען צימער אין איינער פון די גאסען ארום „קינגס
קראס“, וואו ס'איז אין מיטען דער וואך אפילו קיינמאל
נישט געווען זעהר לעבעדיג, נאר אום זונטאג און יום טוב
האט די געגענד איינפאך אויסגעזעהן ווי א בית עולם.
אין דעם דאזיגען צימער האט ער געוואוינט, זינט ער
איז ווידער געווען אליין. דאס הייסט שוין לענגער ווי א
יאָהר צייט.

ס'איז געווען איינס פון יענע דינקעלע, קאלמע צי-
מערן, וואס זיינען אויסגעשמאטעט אָהן א שום בעקוועמ-
ליכקייט און פֿאַר וועלכע מען צאָהלט זעהן שילונג א
וואך, נאָר וואו מען קען דערפֿאַר לעבען אין איינזאמער
שמילקייט און נישט געשמערט ווערן פֿון דעם גערויש פֿון'ם
דרויסענדיגען לעבען. דאָס גאַנצע דריי-שטאַקיקע הויז איז
אויף אזאָן אופן פֿערדונגען געוואָרען, צימער פֿאַר צימער;
די שכנים פֿון'ם הויז פֿלעגען זיך זעהן מיט וויער „לענד-
ליידי“, מיט דער בעל הבית'מע, בלויז איין מאל אין דער
וואך, ווען זיי פֿלעגען איהר בעצאָהלען דירה-געלד; צווי-
שען זיך, איינע די אנדערע האָבען זיי זיך כמעט קיינמאל

ניט געוועהן. צייטענווייז פֿלעגט זיך איינער בענגענענען מיט'ן
אנדערן אויף די טרעפּ, און האַסטיג, זיך ניט בעגריסענדיג
אפילו, פֿלעגט זיך יעדער געהן זיין וועג.

אַבאַן'ס צימער איז געווען איבערגעצאָמט מיט אַ
נידעריג שפּאַניש ווענטעל אויף צוויי אונגלייכע מהיילען:
די גרעסערע העלפּט איז געבליבען פֿריי און זי איז הויפּט-
זעכליך געווען פֿערנומען מיט אַ מיט פֿון אונגעוועהנליכער
גרויס. צו דער גרויס פֿון'ס מיט האָט זיך אויך צוגעפּאַסט
די זעהר הויכע ביכער-שאַפֿע, וועלכע האָט זיך אויפֿגע-
הויבען ביז דער סטעליע און וועלכע האָט ענטהאַלטען אין
זיך אַ מערקווירדיגע ביבליאָטהעק.

פֿריהער פֿון אַלצרינג האָבען זיך דאָרט געפֿונען די
פֿילאָזאָפֿישע און עקאָנאָמישע ווערק פֿון פֿראַנקרייך'ס
גרויסע דיינקער, פֿון העלווע ציוס און סעי ביו
פֿרוּדהאָן און באַסמיאַ; ניט אַזוי פֿאַלשמענדיג, נאָר
דאָך אין די בעסטע אויסגאַבען ווינען דאָרט אויך געווען
די ווערק פֿון די ענגלישע פֿילאָזאָפֿען און פֿאָליטישע עקאָ-
נאָמען: פֿון סמיטה אַרויף ביז ספּענסער'ן. אַ היבשען
אָרט האָבען אויך דאָ פֿערנומען די פֿערטרעטער פֿון דעם
פֿריי-האַנדעל. דערצו אַ זעהר מאַנגעלהאַפּטע, אָבער זעהר
אינטערעסאַנטע זאַמלונג פֿון שריפֿטען, צייטונגען, בראַ-
שורען, פֿלוג-בלעטער א. א. וו., וועלכע האָבען געהאַט אַ
שייכות מיט דער געשיכטע פֿון די רעוואָלוציאָנען אין
ניינצעהנטען יאָרהונדערט, דער עיקר מיט דער געשיכטע
פֿון די פֿערציגער יאָהרען. אָט די ירושה פֿון זיין פֿאַמער,
אויף וועלכע ער האָט זיך אַ לאַנגע צייט כמעט גאָר ניט
אומגעקוקט, האָט ער איצט יעדען טאָג אַלץ מעהר און
מעהר געוואוסט ווי אַזוי אָבצושאַצען.

אַחוץ דעם האָט די ביבליאָטהעק ענטהאַלטען אין זיך

א ניט איינגערדענטע זאמלונג פֿון מאַטעריאַל איבער דער סאַציאַלער פֿראַגע: קיין צווייפֿעל ניט, אן אמת'ע שמאַלץ-גרוב פֿאַר דעם פֿאַרשער פֿון דער צוקונפֿט, וועלכער וועט זיך פֿערנעהמען מיט דער געשיכטע פֿון די אַרבייטער-בעוועגונגען. דאָס האָט אָבאָן אליין אָנגעזאַמעלט; דאָ איז געלעגען צונויפֿגעפּאַקט אַלעס, וואָס ס'איז איהם גור געקומען אין דער האַנד אַרײַן. דאָס איז געווען אַ לעבעדיג שטיק פֿון דער אַרבייט פֿון זיין צײַט, און ווירקליך ניט דאָס ערגסטע...

די פֿאַרשוּנג איז פֿאַר אָבאָן געווען דאָס לעצטע ציעל. ס'איז בײַ איהם געשטאַנען העכער אײדער די קענט-ניסען, וועלכע זײַנען געווען פֿאַר איהם בלוז העלפֿער, כּדי יענעס ציעל צו דערגרייכען.

גור אײַן פֿאַליצע פֿון דער ביכער-שאַפֿע איז געווען אָנגעפֿילט מיט די ווערק פֿון דער פּאַעטישער קונסט. דאָ איז געשטאַנען וויקטאָר הוגאָ לעבען שעקס פּיער, געטהע לעבען באַלאַק. אָבער בלוז אין זעלמענע שטונדען פֿון דער ערהוילונג האָט ער גענומען אין דער האַנד אײַנעם אָדער דעם אַנדערן פֿון אַט די ביכער.

דער דאָזיגער מיט, וואָס די פּלאַטע זײַנע איז געווען אויסגעאַרבייט פֿון אײַנציגען אונגעהײער גרויסען שטיק מאַהאָגאַני-האַלץ, און אַט די ביכער-שאַפֿע, וואו יעדעס אײַנצעלנע בוך איז פֿאַר דעם אײַגענטימער געווען פֿון גאַנץ בעזונדערן ווערט — מחמת ער האָט געהאַט אַ טבע, קײם האָט ער איבערגעלייענט אַ בוך און איהם איז פֿאַרבעקומען, אַז עס איז ניט ווערט אַ צווייטען מאַל גע-לעזען צו ווערן, האָט ער עס גלייך פֿערברענט — אַט דער מיט און די דאָזיגע ביכער-שאַפֿע זײַנען אַלואַ געווען קאַראַרד אָבאָן אײַנציגער און גאַנצער רײכטהום, ער האָט

איהם בעגלייט פֿון פֿאריו קיין לאַנדאָן און האָט איהם
 היימיש געמאַכט די קאַלטע ווענד פֿון דער פֿרעמד.
 קיין קונסטמווערק פֿון וואָס פֿאַר עס איז סאָרט האָט
 ניט פֿערפּוזט דאָס צימער; יעדע זאַך בעזונדער האָט
 געמראָגען אויף זיך שפורען פֿון אַ מעגליכער בענוצונג.
 בריוו צוויי קליינע בילדער זיינען געהאַנגען איבער'ן
 קאַמין. איינס האָט פֿאַרגעשטעלט דעם גרויסען פֿאַנאַטיקער
 פֿון דער רעוואָלוציאָן, וועמעס ווילדע קראַפֿט האָט געמוזט
 צוואַמענברעכען ביי די מויערן פֿון דעם מערבֿ-אייראָפּע-
 אישען ליבען, און דאָס צווייטע דעם גרויסען דיינקער
 פֿון'ם יאָהרהונדערט, הינטער וועמעס מעכטיגען שטערן עס
 האָט זיך אויסגעבילדעט אַ נייע וועלט: מיכאַיל באַקונין
 און פיער זשאָזעף פֿרודהאָן. ביידע פֿאַרטרעטען זיינען פֿאַר
 אַבאַן'ן געווען אַן עראינערונג אָן דעם איינציגען מענשען,
 וועלכער האָט איהם כסדר געליעכט, אַזוי לאַנג ווי ער
 האָט איהם געקענט.
 אַבאַן'ס אויגען האָבען זיך אָכגעשטעלט אויף פֿרו-
 דהאָן'ס פֿערטיעפֿטע, גרויסע געזיכטס-ציגע, און ער האָט
 זיך פֿערטראַכט איבער דאָס מעכטיגע לעבען פֿון דעם
 דאָזיגען מאַן.
 ער איז געוועסען לעבען דעם קאַמין אויף אַ נידעריגען
 לעהן-שטוהל און האָט געהאַלטען די פֿיס אויסגעשטרעקט
 צו דעם וואַרמענדען פֿלאַם. אַזוי אויסגעצויגען אין זיין
 גאַנצער מאַגערער ליינג איז ער געלעגען זינט צוויי שמונ-
 דען, קוקענדיג אין דעם שמיל פֿלאַקערנדען פֿייער אָדער
 אַרומוואַנדערענדיג לאַנגזאַם מיט זיינע בליקען איבער'ן
 צימער, עפעס אַזוי ווי ער וואָלט זיך נאָכגעיאָגט נאָך די
 געדאַנקען זיינע, וועלכע האָבען געהאַלטען אין איין אַנט-
 לויפֿען פֿון איהם.

ער האָט ניט געטרוימט, ער האָט געטראַכט, גע-
טראַכט אָהן אַן אויפהער.

ער איז געווען זעהר בלייך און אויף זיין שמערן זיינען
אזוי ווי מאָרגען-טהוי געלעגען קליינינקע טראַפענדלאַך פֿון
אַ קאלטען שווייס. דער געוועהנליך גלייכמעסיגער, אזוי
ווי אויסגעגאַסענער אויסדרוק פֿון זיין געזיכט איז אַצונד
געשמערט געווען דורך צופֿיעל דיינקען.

ס'איז געווען אַ קיהלער, פֿייכטער, נעבעל-שווערער
אַקטאַבער-נאַכמיטאָג, פֿון וועלכען די זונן האָט זיך אין
גאַנצען אָבגעווענדט.

ניט ריהרענדיג זיך פֿון אַרמ האָט אָבאָן אַריינגעקוקט
אין דעם פֿלאַם פֿון'ס פֿייער, וואָס האָט אַלץ מעהר בע-
לויכטען דאָס צימער, וואָס שפעטער עס איז געוואָרען און
וואס מעהר דער שיין פֿון מאָג איז פֿערשוואַנדען.

זינט אַ שטיקעל צייט האָט איהם געמושטעט אַן
אונרוהיג געפֿיהל, וואָס ער האָט זיך גאָר אַליין ניט גע-
קענט ערקלעהרען. די האַרמאָניע צווישען זיין פֿערלאַנג און
זיין קראַפֿט איז געשמערט געוואָרען.

צייטגענווייז, אזוי ווי אין די לעצטע מענ, איז ער זיך
עפעס פֿאַרגעקומען אָקוראַט ווי דער מאַן, וואָס האָט פֿער-
שווענדעט אַ מורא'דיגען פֿערמעגען און איז געוואָרען אַ
בעמלער, און איצט ווייסט ער ניט פֿון וואָס ווייטער צו
לעבען—.

דאָן ווידער, אזוי ווי היינט, האָט ער געפֿיהלט, עפעס
אזוי ווי אַ שטראָם פֿון קראַפֿט און אידעען וואָלט איהם
אַנגעברענגען צו אויסערנעוועהנליכער טהעטיגקייט.
נאָך האָט ער ניט געקענט קלאָהר ווערן איבער זיך
אַליין: צי איז זיין ווילען ניט געווען אזוי שטאַרק ווי זיין

קראַפֿט, אָדער איז דאָ בלויז גענאָנען אין דעם צו געבען
דעם ערשטען שמוּס, זיך ענטשליסען און האַנדלען?
דאָס וועט זיך מיט דער צייט ענטשיידען.

אזוי לאַנג ווי אַבאָן האָט נאָר געקענט דיינקען, האָט
ער געקעמפֿט, געקעמפֿט געגען אלעס, וואָס האָט איהם
אַרומגערינגעלט. אַלס אינגעל און אַלס יונגער מאַן האָט
ער געקעמפֿט ווי אַ פֿערצווייפֿעלטער געגען די דרויסענ-
דיגע קייטען און ווי אַן אייגענשאַפֿטער נאָר געגען דעם,
וואָס קען ניט איבערגעמאַכט ווערן; ווי אַ ריעז געגען שאָד-
מענס און ווי אַ פֿאַנאַטיקער געגען דאָס שטאַרקערע. אַלס
מאַן מיט זיך אליין: דעם האַרמען, ביטערן, שאַרפֿען
קאַמפֿ מיט זיך אליין, מיט זיינע אייגענע פֿאַראַרטהיילען,
זיינע אייגענע איינבילדונגען, זיינע איבערשריבענע האַפֿ-
נונגען, זיינע קינדערשע אידעאַלען.

אַמאָל האָט ער געגלויבט, אַז די מענשען מוזען זיך
דורך און דורך ענדערן, כדי ער זאָל קענען זיין פֿריי. דאַן
האָט ער איינגעזעהן, אַז אַפֿריהער מוז ער אליין פֿריי
ווערן, כדי פֿריי צו זיין.

ער האָט אַלזאָ אָנגעפֿאַנגען אויסראַמען פֿון זיין מוח
דעם גאַנצען מיש-מאַש, וואָס האָט זיך דאָרט אָנגעקליבען
דורך דער ערציהונג, דורך די פֿערשיעדענע, ניט געוועהלעכע
שריפֿטען, וואָס ער האָט כסדר געלייענט.

ער האָט געפֿיהלט, אַז עס מוז ווידער ליכטיג און
קלאָהר ווערן ביי איהם אין קאַפֿ, אויב ער וויל ניט בלויז-
בען פֿערוונקען אין נאַכט און פֿינסטערניש. ער מוז זיך
אליין געפֿינען, אינעווייניג אין זיך ווערן אונאַבְהייניג פֿון
אַלע קייטען.

און ער איז צוריק געוואָרען ער אליין. העל און
ליכטיג איז עס געוואָרען אין איהם, פֿון אַלע זייטען האָט

איהם די זונן בעגאסען מיט איהר שיין, און גליקליך, ווי איינער וואָס איז אויפגעשטאָנען פֿון אַ שווערער קרייניק, האָט ער זיך געקוויקט מיט איהרע שטראַהלען.

אַצינד האָט ער אָהן ביטערקייט געקענט דיינקען זועגען זיין יוגענד; מיט אַ שמייכל האָט ער זיך געקענט דערמאָנען אָן איהרע טעות'ן און האָט שוין מעהר ניט געטרויערט איבער די יאָהרען, וועלכע האָבען אויסגעזעהן ווי פֿערלאָרען אין אַ קאָמפּף, וואָס יעדער איינער אין אונז-זער צייט מוז אויסקעמפּפֿען, אויב ער וויל זיך אויפהויבען איבער איהר...

ווער איז געווען קאַראַרד אָבאַן? וואָס איז געווען זיין לעבען ביז היינט?

ער איז איצט געווען כמעט דרייסיג יאָהר אַלמ. אין די דאָזיגע דרייסיג יאָהר האָט ער זיך אויסערליך ערוואַר-בען אַ פֿעסטע רוהע און איבערלעגענהייט, און אינערליך אַ קיהלע געלאַסענהייט, וועלכע האָט איהם פֿונדעסטוועגען נאָך אַלץ ניט בעוואַרענט פֿון שטאַרקע געפֿיהלען פֿון שמערץ און פֿערדרוס... ער איז, מיט איין וואָרט, געווען: אַ שאַרפֿער קריטיקער, פֿאַר וועמען עס האָבען ניט עקזיסטירט קיין אנדערע געזעצען אַחוץ די געזעצען פֿון דער נאַטור.

זיין מוטער האָט ער קיינמאָל ניט געקענט. דאָס איינ-ציגע כמעט און דאָס לעצטע, וואָס ער האָט זיך געקענט דערמאָנען פֿון זיין ערשטער יוגענד, וויינען געווען די ווילדע, אונקלאָהרע, ליידענשאַפֿטליכע ערצעהלונגען און דעקלאַ-מאַציעס פֿון אַן אַלמען, ליידענשאַפֿטליכען מאַן, וואָס האָט אָבגעפֿינסטערט זיינע יאָהרען אין אידעאלען און וועלכער האָט געוואוינט מיט איהם אין אַ קליינער, איינגער שטוב

ניש ווייט פֿון „כולוואַר קלישי“ — אין יענע גאַסען, ווא די מורא'דיגסטע אָרעמקייט בעהאַלט זיך גאַנץ אַפֿען אין, רעכמען מיטען פֿון רייכטהום. אָט דער מאַן איז געווען זיין פֿאָטער.

ווי אזוי זיין פֿאָטער איז געקומען דערצו חתונה צו האָבען מיט דער יונגער דייטשקע, וועלכע האָט פֿערלאָרען איהרע יאָהרען אין דער אייביג פֿעראומערטער און אייביג אונטערדריקטער שטעלע אַלס גואווערנאַנטקע אין פֿאַרזי, דאָס האָט אייגענמליך בלויז איינער געוואוסט. אָט דער איינער איז געווען זיין איינציגער פֿריינד און ער האָט גע- הייסען אַדאָלף פֿאַנטער. פֿון דיווען מאַן, וועלכער איז אין דערזעלבער צייט געווען דער איינציגער בעשיצער פֿון דעם זעקס יעהרדיגען יתום, האָט קאַראַרד ערפֿאַהרען אָט וואָס: די וויעג פֿון זשאַן זשאַק אָבאַן — מען האָט איהם קיינמאַל ניש געגעבען אָט דעם פֿאַרנאַמען, נאָר ער האָט זיך קיינמאַל אַנדערש ניש גערופֿען — איז געטראָגען גע- וואָרען פֿון די לעצטע כוואַליעס פֿון דער גרויסער רעוואָלוציע- ציאָן: זיין פֿאָטער איז געווען אַ תּבוּאה-הענדלער, וואָס האָט געלעבט אונטער דער מלוכה פֿון נאַפֿאָלעאָן דעם ערשטען און וועלכער האָט דורך קלוגע אויסרעכנונג אָבגעמאַכט צעהן מאָל אזויפיעל פֿערמעגען וויפיעל ער האָט פֿערלאָרען. אויף אַזאַן אופן איז זשאַן זשאַק כמעט אַלט געוואָרען פֿופֿציג יאָהר, ניש וויסענדיג, אַז מען מוז האָבען געלד צום לעבען. און אַז ער האָט זיך דאָס דערוואוסט, איז ער געווען אַ דורכאויס אונטערפֿאַהרענער, דורכאויס גליקליכער און דורכ- אויס איינזאַמער, כאָטש ניש קיין פֿערלאָזענער מאַן. אַ מאַן, וואָס האָט אין די דאָזיגע פֿופֿציג יאָהר אונטערהייער פֿיעל געלייענט און געלערענט, ניש טראַכטענדיג קיינמאַל מכה דעם, ווי אזוי זי מאַכען נוצען פֿון דעם וואָס ער האָט גע-

לערענט; אַ רעוואָלוציאָנער, וועלכער האָט זיך אַרומגעטראָ-
גען מיט אידעען מכה דער מענשהייט, אָהן וואָס פֿאַר עס
איז האַפֿנונגען און כמעט אויך אָהן ווינשע; אַ קינד און אַ
אידעאָליסט מיט אַ ריהרענדער נאַאיוויטעט און אַן ערשטוינ-
ליכער קערפערליכער און גייסטיגער פֿרישקייט. ער האָט
כסדר געלעבט מיט זיינע אידעען, קיינמאָל דאָס לעבען ניט
געקענט און קיינמאָל קיין פֿרוי ניט אָנגעריהרט...

אַ האַלבער יאָהרהונדערט איז אזוי אַריבערגעלאָפֿען
איבער דיווען מאָן, ניט אַריינרייסענדיג און ניט פֿערשלינ-
גענדיג איהם אין זיין וויכער. דער וואַפֿען-ליאַרם פֿון דעם
קאָרסיקאָנער ערד-עראָבערער, פֿון דעם, וואָס איז דורך גע-
וואַלט דערהויבען געוואָרען און געפֿאלען, דורך געוואַלט
גרויס און קליין געוואָרען, — אָט דער מוראָדיגער ליאַרם
האָט איהם פֿערפֿאַלגט דורך זיין גאַנצער יוגענד. נאָר ער
האָט זיך צוגעהערט צו די טהאַמען פֿון טאַג, אַקוראַט ווי
קינדער הערען זיך צו די מעשה'לאַך, וואָס זייערע ניאַנ-
קעס און זייערע ערציהער דערצעהלען זיי.

די רעוואָלוציאָן פֿון 1830, זי איז פֿאַר איהם געווען
בלויז אַ שאַמען, וואָס האָט איהם אַביסעל געשטערט אין
זיין אַרבייט...

וואַרים ער האָט זיך אָבגעגעבען דערמיט, צו בערעכע-
נען מ'אָלט הוים'עס שרעקליכע טעות'ן, אַז די ערד האָט
ניט גענוג אָרט און גענוג שפּייז פֿאַר אַלעמען, — אַ זאַך,
וואָס ער האָט ניט געקענט ריכטיג אויספֿאַרשען.

ער האָט געשפּירט דאָס אַנקומען פֿון אַ נייעם קאַמפֿן,
אַנטקעגען וועלכען די פּאָליטישע רייסעריי פֿון טאַג איז נאָר
געווען אַ קינדער-קריעג. דערפֿאַר האָט ער זיך מיט דער
זעלבער אויפֿמערקזאַמקייט צוגעהערט צו די פּראַפֿעטישע
ווערטער פֿון דעם געניאַלען סען. סימאָן, פּונקט ווי צו

די ווילדע קללות פֿון באַבער דעם קאָמוניסט; דערפֿאַר האָט ער שטודירט מיט דעם זעלבען חשק פֿורי'עס „פֿאַ-לאַנסטער“, די אונמעגליכע פֿאַנטאַזיעס פֿון אַ טאַל הויז-לער און די ווערק פֿון די רעפֿאַרמער, וואָס האָבען געלעבט אין דער צייט פֿון דער יולי-מלוכה; און וואַקלענדיג פֿון איינעם צום אנדערן האָט ער אַרויסגעקוקט היינט אויף „איקאַריען“, דאָס געבענשטע לאַנד פֿון דעם „פֿאַטער קאַבעט“, מאַרגען אויף לואי בלאַן, דעם פֿערשטעלטען שעחך-רעדנער, דעם דעמענדען משיח.

פֿון דעם פֿראַלעטאַריאַט נופּא, וואָס האָט אין דעם מאַרגען-אויפֿגאַנג פֿון די דאָזיגע יאָהרען זיך אויפֿגעכאַפט און אויסגעצויגען די ריעזיגע גליעדער זיינע, ניט האָבענדיג דערווייל קיין ידיעה מכּח זיין קראַפֿט, — דאָס האָט ער ניט אָנגעהויבען זעהן.

אַבער פֿון דער רגע אָן, וואָס ער איז געצוואונגען גע-ווען אָנהויבען זאָרגען פֿאַר זיין לעבען, האָט זיך די לאַגע אין גאַנצען געענדערט: זעהן יאָהר זיינען גענוג געווען צו מאַכען פֿון דעם צוריקגעצויגענעם, פֿרישען און לערן-לויסטי-גען מאַן אַ פֿערביטערטען, גיך אַלט-ווערענדען און דאָך פֿון טאַג צו טאַג אַלץ מעהר צום לעבען ערוואַכענדען מענשען. ער האָט זיי שוין מעהר ניט געליעבט, די גרויסע געצען פֿון דער צייט — ער האָט אָנגעהויבען פֿון זיי חוּק מאַכען און אַנטהייל געהמען אין די אידעען, אין די קליינע קעמפֿע פֿון טאַג, וועלכע האָבען איהם פֿופֿציג יאָהר נאַכאַנאַנד אָב-געעקעלט. ס'איז איהם זעהר שווער אָנגעקומען, ביז וואַנען ער האָט זיך אויסגעלערנט מאַכען גיצען פֿון זיינע קענטיסען און זיינע פֿעהיגקייטען; ער האָט געלעבט אַרעס, פֿערנומען מיט אַלערליי בעשעפֿטיגונגען, צו אַלט, כּדי צו קענען פֿערשטעהן דאָס לעבען ווי געהעריג איז, און צו יונג אין

זיין יונגער ערוואכונג, אום עס ניש ארומצוגעהמען מיט דעם גאנצען פֿייער פֿון אן אונערפֿאהרענעם צוואנציג-יעהריגען מאן, אזוי האָט ער זיך אַרומגעוואָרפֿען פֿון איין ענטשויוונג צו דער אַנדערער, וועלכע האָבען זיין אורטהייל ניש קלאָה-רער און זיין פֿוס ניש זיכערער געמאַכט.

אזוי האָט די פֿעברואַר-רעוואָלוציאָן געזעהן דעם בע-יאָהרענטמען מאן אויף די באַריקאָדען צווישען די מחנות פֿון די רעבעלען, וועלכע האָבען זיך געשלאָגען פֿאַר דעם פּוסמען חלום פֿון דער פּאַליטישער פֿרייהייט. זיין בענייטערונג און זיין מומה זיינען אפילו אויף קיין האָר ניש קלענער געווען, איידער די בענייטערונג און דער מומה פֿון די אַרבייטער אין די בלויע בלוזען, לעבען וועלכע ער איז געשטאַנען.

די מפּלה פֿון דעם יולי-קעניגטהום האָט איהם אָנגעפֿילט מיט האַפֿנונגען אָהן אַ שיעור. זיינע ביכער זיינען געלעגען פֿערגאַנגענהייט פֿון זיין שטילען דיינקער-לעבען. ער איז איצט געווען אַן אַרבייטער. דאָס „לוקסעמבורג“, וואו די דעלעגאַטען פֿון זיין שטאַנד זיינען געזעסען אויף סאַמעטענע ביינקלאַך, איז פֿאַר איהם געווען דער הימעל, פֿון וועלכען ער האָט ערוואַרט ראַטה און הילף אויך פֿאַר זיך. טאָג-טעגליך פֿלעגט ער געהן צו דער „מעירי“, צו דעם מוניציפּאַל-הויז פֿון זיין בעצירק, אום אָבצוגעהמען די סומע, וואָס דער שטאַט איז געצוואונגען געווען אויסצו-צאָהלען צו אַלע אונבעשעפּטיגטע אַרבייטער — וואָס פֿאַר אַן אַרבייט וואָלט זשאַן זשאַק געקענט טהאָן אין די נאַ-ציאָנאַל-ווערקשטאַטען!

ער האָט ניש געזעהן די פֿערריקטהייט פֿון דעם דאָ-זיגען בעשלוס, וועלכער האָט געמוזט פֿיהרען צו נייע און בלומיגערע קעמפּע. וואָרים צוויי זאַכען האָט ער אין די

פֿופֿציג יאָהר פֿון זיין לעבען נאָך נישט געלערנט: אז דער שטאַט קען בלויז אויסגעבען דאָס וואָס ער האָט איינגענומען: און אז מחמת דעם אליין זיינען שוין אלע פֿער-זוכען, צו לייזען די סאָציאלע פֿראַגע דורך איהם, פֿון אויבען אַראָב, פֿון פֿאַראַויס אַרויסגעוואַרפֿענע מיה. נאָר אז עס איז געקומען די צייט, ווען ער וואָלט עס פֿון זיך אליין געקענט לערנען, אין די טעג פֿון דעם יוני-אויפֿשטאַנד, ווען די אַרבייט האָט אויפֿגענומען איהר ערשטען, ווירקליכען קאַמפֿ מיט דעם קאַפיטאַל און האָט פֿון דער מורא'דיגער מפֿלה אין דער דאָזיגער מערקווירדיגסטער פֿון אלע שלאַכטען געצויגען די לעהרע, אז די פֿריווילעניעס פֿון דער מאַכט מוזען בעקעמפֿט זיערן מיט טויטליכערע וואַפֿען, איידער די וואַפֿען פֿון דער געוואַלט, — דאָן איז ער געלעגען קראַנק, דערשלאָגען פֿון די אויפֿרענונגען, צו וועלכע ער איז נישט געווען איינגעוואוינט.

און דאָס איז געווען אַ גליק פֿאַר איהם. וואָריס ער, וועלכער האָט שוין מיטגעקעמפֿט אין דער פֿאָליטישער רעוואָלוציאָן פֿון פֿעברואַר — די אַכרעכנונג פֿון דער בורזשואַזיע מיט דעם קעניגטהום — ווי אַזוי וואָלט ער זיך געקענט האַלטען ווייט פֿון די טעג, אין וועלכע דאָס פֿראַלעמאַריאַט האָט געהאַט כּדעה זיך אָבצורעכענען מיט דער בורזשואַזיע? וואָלט ער נישט געמוזט געפֿינען אַ טרויע-ריגען סוף, שטאַכטענדיג און פֿוילענדיג אין די שרעקליכע קעלער-לעכער, אין וועלכע מען האָט צוואַמענגעשפּאַרט די געפֿאַנגענע, אָדער אומקומענדיג אלס פֿערשיקטער אין איינער פֿון די ווייטע שמראַף-קאַלאָניען פֿון זיין לאַנד? — ער איז אָבגעהיט געוואָרען דערפֿון. אז ער האָט זיך אויפֿגעהויבען, איז דאָס ציטערענדע פֿאַרו געשטאַנען אין

הוילע שרעקען פֿאַר דעם רוימען שאַמען פֿון דעם סאַ-
ציאָליזם.

אויפֿן קאַמפֿ-פּלאַץ איז אַרויס אַ מאַן, וועמעס בליק
האַט טיעפֿער ווי ווער עס איז דורכדרונגען די מענשען
און די זאַכען. פֿרוד האָן האָט געגרינדעט זיין ערשמען
זשורנאַל, דעם „רעפּרעזענטאַן די פעפעל“ (פֿאַלקס-פֿער-
טרעטער), און דעם 31טען יולי האָט ער אין דער נאַציאָ-
נאַל-פֿערזאַמלונג, אונטער שפּאַטישע געלעכטערס און
שימפּפֿערייען, געהאַלטען זיין בעריהמטע רעדע מכח דער
הכנסה-שטייער, מכח דער אומזיסמקייט און געגענווייטיג-
קייט פֿון דעם קרעדיט.

נאָר אַבאַן האָט אין דעם גרעסטען און דרייטעסטען
מאַן פֿון זיין צייט געזעהן בלויז דעם פֿעררעטהער פֿון דער
„פֿאַלקס-ואַך“, ווייל ער האָט ניט גענומען קיין אַנמהייל
אין די שלאַכמען פֿון יוני.

בלינד ווי ער איז געווען, האָט ער פּונקט אזוי ווייניג
געקענט בעגרייפֿען דעם פּראָיעקט — פֿילייכט דער בע-
דייטענדרסטער און גרעסטער פּראָיעקט, וואָס אַ מענשליכער
מוח האָט ווען עס איז אויסגעשצויגען — פֿאַר וועלכען
פֿרודהאָן האָט אַ האַלב יאָהר צייט געאַרבייט אונטער דעם
נאָמען „באַנק ד'עשאַנזש“ (אויסטויש-באַנק) און וועלכען
ער האָט פֿון דעצעמבער 1848 ביז אַפּריל פֿון דעם נעכט-
טען יאָהר אין זיין צווייטען זשורנאַל „לע פעפעל“ פֿאַר-
געלייגט אַלס „באַנק די פעפעל“ (פֿאַלקס-באַנק), ביז
וואַנען די רויהע האַנד פֿון דער געוואַלט האָט צושטערט
די גאַנצע געביידע, אַריינעצענדיג דעם בוי-מייסטער אין
תּפּיסה.

דאָס, וואָס דער פֿאַטער האָט אין דער ווילדערניש
פֿון יענע טעג ניט געקענט אויפֿפֿאַסען, אפּשר דערפֿאַר

מאַקי ווייל עס איז געשמאַנען צו נאָהענט צו איהם, האָט דער זעהן איצט געוואָלט דערקענען אין זיין גאַנצער וויכ-טיגקייט און זיין גרויסער בעדייטונג: אונאַבהייניג פֿון'ס שטאַמט, דורך דעם פֿרינציפֿ פֿון געגענווייטיגקייט, צו גע-בען יעדען איינעם די מעגליכקייט אויסצושוישען זיין אַרבייט אויף דעם פֿולען ווערטה איהרען, און אויף אַזאָן אופן איהם צו בעפֿרייען!

אַט די לעצטע, גרעסטע, אונבלוטיגסטע פֿון אַלע דעוואָלוציאָנען, די איינציגע, וועלכע טראָגט אין זיך די גאַראַנטיען פֿון אַ דויערנדען זיעג — זשאָן זשאַק איז איהר כמעט גלייכנולטיג אַריבערגעגאַנגען ביי איהר ערשטער ערוואַכונג.

די וואַהל פֿון לואי נאַפּאָלעאָן האָט צושטערט די לעצטע פֿון זיינע האַפֿנונגען. פֿון דאַן אָן האָט ער דעם וואַרט-ברעכער קאַוואַניאַק ניט מעהר געהאַסט, איידער דעם דאָזיגען טראָהן-רויכער.

ס'האָט געדויערט לאַנג, ביז וואַנען ער האָט זיך גע-קענט ערהוילען פֿון דער בערוישונג, יאָהרען לאַנג האָט עס געדויערט. ער האָט זיי דורכגעלעבט אין הוילער זאָרג פֿאַר זיין טעגליך כרויט, נאָר אַט די זאָרג האָט איהם פֿיליכט נאָך ווי עס איז דערהאַלטען ביים לעבען. זיין פֿערשטע מינטע הייראַטאָה איז גיכער געווען אַ צופֿאַל, איידער דער רעזולטאַט פֿון איבערלייגונג און פֿון ווילען. ער האָט זיך מיט דער פֿרוי פֿון זיין ליעבע צונויפֿגעטראָפֿען אין דעם זעלבען הויז, וואו זי האָט געדיענט אַלס גואווערנאַנטין, און וואוהין ער איז אָנגעקומען, אום צו דערענדיגען די ערציהונג פֿון צוויי ניט-בעגאַבטע אינגלאַך, וועלכע זיינען איהר אָנגעטרויט געוואָרען. די טרויעריגע אַבהייניגקייט פֿון זייער לאַגע האָט זיי איינגער צוזאַמענגעפֿיהרט, זי האָט זיך אינטערעסירט מיט איהם און

ער האָט אויפֿריכטיג ליעב געקראָגען דאָס זיעבען און צוואַנציג יעהריגע מיידעל.

זיי האָבען געלעבט צוואַמען אין אַ שטילען און ניט גרויסען, נאָר זיכערן גליק. קאָראַד איז געבוירען געוואָרען אַדס דער זוהן פֿון אַ מאַן, וועלכער איז שוין לאַנג אַריבער די מיטעלע יאָהרען פֿון זיין לעבען, און פֿון אַ פֿרוי, וועלכע איז נאָך געווען ווייט פֿון זיי.

די מוטער איז געשטאָרבען ביי דער געבורט. זשאַן זשאַק איז געבליבען אַ דערשלאָגענער. ער איז איצט ווירקליך געווען אַן אַלטער און מיעדער מאַן. ער האָט פֿערלאָרען זיין גלויבען אינאיינעם מיט זיין פֿרישקייט, זיין ליידענשאַפט איז פֿערשוואַנדען, און אַלעס וואָס ער האָט נאָך געזוכט צו געבען דערפֿאַר, זיינען געווען ליידענשאַפטליך אויפֿגערעגטע דעקלאַמאָציעס. צווישען זיי און די אונגעהאָלפֿענע צערט-ליבקיטען פֿון אַדאָלף פֿאַנטער איז דער קליינער קאָראַד אויפֿגעוואַקסען און געוואָרען זעקס יאָהר אַלט, ווען זיין פֿאַטער איז געשטאָרבען מיט אַ פֿלוך אויף דעם דריטען נאַפֿאָלעאָן און אָהן אַ בליק אפֿילו פֿאַר זיין זוהן.

דאָס איז אין גרויסע שטריבען, וואָס אַדאָלף פֿאַנטער האָט דעם קינד דערצעהלט מכח זיינע עלטערן, און די יאָהרען, אין וועלכע ער איז איהם געווען אַ בעסערע פֿאַטער, איידער דער אמת'ער טאַטע האָט עס ווען עס איז געקענט זיין. ער האָט זיך מיט'ן אינגעל געטהיילט מיט זיין שטיקעל ברויט, מיט זיין איינגען צימער און מיט זיין אַלט האַרץ; ער האָט איהם אַליין געוואָלט לערנען לעזען און שרייבען און איז געווען שטאַלץ עס דורכצופֿיהרען, אָבער עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז ניט קאָראַד'ן, נאָר איהם גופּא האָבען געפֿעהלט די פֿעהיגקייטען דערצו. ער האָט איהם צו

ניין יאָהר אַרײַנגעגעבען אין די גרויסע שטאָדט-שולע פֿון זײַן בעזירק.

דער קריעג פֿון 1870 איז געקומען און דאָס אינגעל איז אַלט געוואָרען דרייצעהן יאָהר. אַדאָלף האָט געטרוימט פֿון דער הערליכקייט פֿון זײַנע לאַנדסלייט און קאַראַרד האָט זיך געלעבט ווייטער, זיך ניט קימערענדיג וואָס אַרום איהם טהוט זיך.

מיט אַמאָל זײַנען אָנגעקומען די טעג פֿון דער קאָמונע, ווען גאַנץ פֿאַריו האָט ווידער אויסגעזעהן צו זײַן אַ כאַאָס פֿון בלוט, רויד, ליאַרם, צאָרן און וואַהנזינן. מיט שרעק האָט אַדאָלף ביים אינגעל אין די דונקלע אויגען דערזעהן אַ פֿלאַם, וועלכע האָט איהם צום ערשטען מאל דערמאָנט אָן זשאַן זשאַק'ן; און ער, דער עהרליכער קלײַן-בירגער, וועלכער האָט תמיד בלײַוו געהאַט פֿאַר די אויגען די אויסער-ליכע שרעקען פֿון אַ רעוואָלוציאָן, ניט זײַענדיג אים שטאַנד צו זעהן איהרע אינערליכע הערליכע וויטען, האָט זיך אַזוי דערשראָקען, אַז ער האָט בעשלאָסען זיך צו שײַדען פֿון איהם און איהם אַוועקפֿיהרען פֿון דעם דאָזיגען „פֿערגיפֿ-טעמען“ פֿאַריו, פֿון דעם דאָזיגען פֿאַריו, אָהן וועלכעס ער אַלײַן וואָלט קײַנמאַל ניט געקענט לעבען.

ער האָט איהם געבראַכט קײַן עלזאַס, קײַן מילהײַזען, די לאַנגווייליגע, גרויסע פֿאַבריק-שטאָדט, וועמעס אויפֿגאַבע ס'איז געוואָרען איצט, אַז די „גרויסע מלחמה“ האָט זיך געענדיגט, צו שמעהן אויף דער גרענעץ צווישען די אײַנ-געמאַטערטע, אָבער ניט איבערגעבעטענע שונאים. פֿאַנטער האָט דאָרט געהאַט אײַן אײַנציגע קרובה, אָן עכטע פֿראַנז-צײַזקע, וועלכע האָט קײַנמאַל קײַן וואָרט דײַטש ניט גע-לערענט, און קאַראַרד האָט דאָרט געהאַט קרובים פֿון זײַן מוטער'ס צד: אַ דײַטשען רעגירונגס-בעאַמטען, וועלכער

האָט זיך דערדיענט צו דער דאָזיגער העכערער שטעלע דורך אויסערגעווענהליכע דיפלאַמאַטישע פֿעהיגקייט, דאָס הייסט דורך דעם וואָס ער האָט אויף אַ געשיקטען אופן געקענט פֿערבאַרגען זיינע געדאַנקען און געפֿיהלען אונטער זוערטער.

מאָדמואַזעל פֿאַנטער איז אַרומגעגאַנגען מיט אויסער-געווענהליכער ליעבע און זאָרג אַרום קאַראַרד'ן. זי האָט איהם געגעבען אַ קליין צימער און עסען און טרינקען, און האָט איהם דערצוגעלאָזט טהאָן וואָס ער האָט געוואָלט. אין די פֿיער יאָהר, אין וועלכע ער האָט געלעבט אונטער איהר דאָך, האָט ניט געטראָפֿען קיין איין איינציג מאָל, ער זאָל קומען צו איהר מיט וואָס פֿאַר ס'איז בימער, און קיין איין איינציג מאָל האָט זי ניט געוואָנט איהם צו געבען וואָס פֿאַר ס'איז ראַטה, זי האָט ניט געוואוסט וואָס מען הויבט אָן טהאָן מיט איהם, און זי האָט זיך מחמת דעם געפֿיהלט זעהר ערלייכטערט, ווען זי האָט בעמערקט — און זי האָט עס בעמערקט גלייך אין דער ערשטער שעה, — אַז דאָס אינגעל ווייסט שוין אַליין גאַנץ גוט ווי אזוי אָנצוגעהן מיט זיך און קען שוין בעשמעהן זיין אייגען שטערמעל.

זיין מוטער'ס קרובים האָבען ערפֿילט זייערע פֿליכטען צו איהם דערמיט, וואָס זיי האָבען יעדע וואָך איינמאָל איהם איינגעלאָרען צו זייער פֿאַמיליען-טיש, וואו ער איז געוועסען אינאיינעם מיט אַ מחנה פֿערצויגענע און ליאַרמענדע קינד-דער. אין אָנהויב האָט ער גאָרניש אין שפעטער גאָר שווער פֿערשטאַנען זייער שפראַך. ער האָט זיך אימער געפֿיהלט זעהר אונבעקוועם אין דעם דאָזיגען הויז און האָט עס מיט דער צייט געבראַכט דערצו, אַז מען האָט זיך גאָר אויפֿגע-הערט אומקוקען אויף איהם און מען האָט זיך ווינציג וואָס

גענומען צום הארצען, ווען ער האָט אָנגעהויבען קומען זעלטענער.

ביי מאדמואַזעל פאָנטער האָט ער זיך אויסגעלערענט שעצען זיין איינזאמקייט און זיין אונאַבֿהיינגיקייט; ביי זיינע קרובים האָט ער איינגעזויגען אין זיך דעם מורא'דיגען עקעל געגען דאָס דייטשע בירגער-לעבען.

ער איז געבליבען פֿינף יאָהר אין דעם דאָזיגען אָרט, פֿינף יאָהר, אין וועלכע ער האָט זיך קיין איין מאָל נישט אומגעקעהרט צוריק קיין פאָריוו. זיין וואַקאַנס-צייט האָט ער פֿערבראַכט, אַרומוואַנדערענדיג אויף די זיעדליכע וואַ-געזען-בערג, וועלכע זיינען אַזוי ווייניג בעקאַנט און אַזוי שעהן אין זייער איינזאמקייט און זייער צניעות'דיגער רויה-קייט. זיין בליק האָט זיך געווענדעט קיין פאָריוו, ווען ער איז אַרומגעגאַנגען אויף די הויכע בערג, דאָרט אויף דער פֿראַנצויזיש-דייטשער גרענעץ.

אַז ער איז אַלט געוואָרען פֿופֿצעהן יאָהר האָט ער געפֿונען אַ פֿריינד אין דער פֿרעמדער שטאָרט. ס'איז געווען אַ פֿראַנצויזישער אַרבייטער, וועלכער האָט געקענט זיין פֿאַטער, און זיך דערוויסענדיג, אַז קאַראַרד געפֿינט זיך אין מילהויזען, האָט ער איהם איינמאַל אָבגעשטעלט, בעת דאָס אינגעל איז געגאַנגען צוריק פֿון דער שולע. פֿון יענעם מאָג אָן פֿלעגט קאַראַרד זיצען יעדען אָבענד אין אַ קליינעם שיינק-הויז, אין אַ קרייז פֿון אַרבייטער, צווישען וועלכע ס'האָט זיך נישט געפֿונען קיין איינער, וואָס איז נישט געווען ווייניגסטענס צוויי מאָל אַזוי אַלט ווי ער, און וועלכע האָ-בען יעדער איינער געגלויבט צו האָבען די בעזונדערע פֿליכט אַרויסצואוויזען וויפֿעל ס'איז ליעבע דעם „אַרעמען קינד“, וואָס איז דאָרט געווען „אַזוי איינזאַם און אַליין“. דער איינער האָט איהם געדריעהט פֿאַפּיראַסען, דער אַנדערער האָט איהם

געלערענט שפיעלען ביליאַרד און דער דריטער האָט איהם דערזעהלמ פֿון די פֿערגאַנגענע גרויסע מעג, ווען די פֿעל-קער האָבען געמאַכט דעם פֿערווּך, זיך צו בעפֿרײען: „וויי לאַ קאַמין!“...

קאַראַרד האָט געהערט פֿון דעם פֿאַלק'ס האַפֿנונגען און ווינשע פֿון'ם מויל פֿון די, וועלכע האָבען געהערט צו איהם. ער האָט אָנגעהויבען פֿיהלען, זעהן, דיינקען. אָבער בלויז ווי דורך אַ שלײער.

די שולע איז פֿאַר איהם געוואָרען אַ תּפֿיסה, ווייל זי האָט איהם געצוואונגען צו לערנען דאָס, וואָס ער האָט גע-האַלמען פֿאַר אונזיצליך, און האָט גאַרנישט געלערענט פֿון דעם וואָס ער האָט געוואָלט וויסען. זי האָט איהם ניט געענט-פֿערט אויף קיין איינע פֿון זיינע קיינמאַל ניט געשטעלמע פֿראַגען.

צווישען זיינע שוהל-קאַמעראַרען האָט ער ניט געהאַט קיין פֿריינד. ער איז ניט געווען בעלעכט, אָבער קיינער וואָלט ניט געסמייעט איהם צו לייגען וואָס עס איז אויף'ן וועג.

בלויז איינער האָט געזוכט זיין פֿריינדשאַפֿט: ס'איז געווען דער עלטסטער וזהן פֿון זיינע קרובים. ער האָט גע-הייסען פֿרידריך וואַלער — וואַלער איז אויך געווען דער מיידעל-גאַמען פֿון קאַראַרד'ס מוטער — און ער איז געווען אין איין עלטער מיט קאַראַרד'ן, מיט וועלכען ער איז יאָה-רען-לאַנג געגאַנגען אין די זעלבע קלאַסען פֿון דערזעלבער שולע. ער איז געווען קלוג אָהן בעזונדערע פֿעהיגקייטען, גלייכגילטיג, אָהן דעם צו קענען דערשטיקען אין זיך אַן אינערליכעם געפֿיהל וואָס ער האָט געהאַט פֿאַר קאַראַרד'ן, און דורכדרונגען פֿון דעם וואונש צו געווינען זיין צושטרוי, וואָס דער דאָזיגער האָט איהם קיינמאַל, אויך אין די גע-

וועהנליכסטע זאכען, ניט געשיינקט; און ניט קוקענדיג דערויף וואָס דאָס האָט איהם אָפֿט שטאַרק געערגערט, האָט ער פֿונדעסטוועגען אין די אַלע יאָהרען קיינמאָל ניט פֿער-לאָרען אַ געפֿיהל פֿון סימפּאַטיע פֿאַר קאַראַרד'ן, וואָס איז ביי איהם געווען צוזאַמענגעשטעלט פֿון אינטערעס, בעוואונג-דערונג און נייגיעריגקייט.

קאַראַרד איז אין זיין אַכצעהנמען יאָהר געווען אַ הויך-געוואַקסענער, בלאַסער יונגער מאַן, אויסערליך האָט ער אויסגעזעהן גאַנץ קאַלט און אָהן וואָס פֿאַר ס'איז ליידענ-שאַפֿט, נאָר אינערליך איז ער פֿערצעהרט געוואָרען פֿון געדאַנקען און ליידענשאַפֿטען. זיינע מעג פֿלעגט ער פֿער-בריינגען ביי זיין געצוואונגענעם אונטערריכט אין שולע און אין פֿרייען פֿערקעהר מיט זיינע פֿריינד, די אַרבייטער, ביי „פֿאַטער פֿראַנסואַ“, און זיינע נעכט אין וואַהנזיניגע גריכ-לערייען מבח נאָט און די אונטערבליכקייט פֿון דער זעלע און וועגען יענע טויזענד פֿראַגען, וואָס יעדער דיינקענדער מענטש מוז אַמאָל לייווען אין זיך גופא.

אַז ער איז אַלס געוואָרען פֿופֿצעהן יאָהר האָט ער פֿון פֿאַרזי געקראָגען די נאַכריכט, אַז זיין אַלטער פֿריינד פֿאַנג-טער איז געשטאַרבען — ס'איז געווען דאָס לעצטע מאָל אין זיין לעבען, וואָס ער האָט נאָך געקענט לינדערן אַ שמערץ דורך טרעהרען. צוויי יאָהר שפעטער איז געשטאַרבען די פֿרוי, ביי וועמען ער האָט יאָהרען לאַנג געלעבט און מיט וועמען ער האָט קיינמאָל קיין אינמיט, אָבער אויך קיין אונג-פֿריינדליך יואָרט ניט אויסגעערעדט. זי האָט איהם ווירקליך לעיב געקראָגען, נאָר זי האָט קיינמאָל ניט געהאט דעם מוטע עס איהם צו צייגען. ער ווידער האָט איהר קיינמאָל ניט געקענט געבען מעהר און קיינמאָל ניט ווייניגער ווי אַן אונפֿערענדערליכע, פֿרעמדע אַכטונג.

ער האָט פֿערבראַכט נאָך אַ יאָהר אין אַן אַנדער פֿאַ-
 מיליע. דאַן איז ער אַוועקגעפֿאַהרען צוריק קיין פֿאַרזי מיט
 אַ נישקש'דיגען צייגניס, מיט וועלכען ער האָט ניט גע-
 וואוסט וואָס מען הויבט אָן מהאַן, און מיט אַ פֿעסמען
 גלויבען אין דער צוקונפֿט. אזוי ווי אַ מוטער, וועלכע מען
 האָט שוין געהאַלטען פֿאַר פֿערלאָרען, האָט ער בעגריסט די
 שטאַדט פֿון זיין קינדהייט: אַ צייט לאַנג האָט ער קיין
 אַנדער זאַך ניט געטהאָן, נאָר אַרומגעוואַנדערט איבער די
 גאַסען מיט אָפֿענע אויגען און מיט אַ קלאַפֿענדען האַרצען
 און געלאָזט דעם דופֿט פֿון דער וועלט-שטאַדט ווירקען אויף
 זיינע צורייצטע חושים, דעם דאָזיגען דופֿט, וועלכער ווירקט
 אזוי בערוישענדיג, ווי דער קוש פֿון אַן ערשמער לעבע און
 דער ערשמער נאַכט...

ער האָט געזוכט אַ בעשעפֿטיגונג און איז געווען צו-
 פֿריעדען וואָס ער האָט אין משך פֿון די ערשמע פֿיער
 וואָכען ניט געפֿונען קיין שום אַרבייט. וואָס האָט עס
 געשאַדט, וואָס ער האָט אין די דאָזיגע פֿיער וואָכען אויפֿ-
 געגעסען די קליינע סומע, וועלכע איז איהם געבליבען
 בירושה פֿון אַ מאַן, וואָס האָט איהם צערמליך געליעכט!
 ער האָט געוואוינט אין „באַטיניאַל“. מיט דער זונן צוגלייך
 פֿלעגט ער זיך אָפֿט אויפהויבען און האָט געוואַנדערט
 איבער די מיטטהוי בעדעקטע וועגען פֿון „פאַרק מאַנסאַ“,
 פֿערביי דער אַלט־ערנסטער געביידע פֿון דער „מאַדעלען“,
 אויף דעם ברייטען העלען פּלאַץ, וועלכער האָט אין די
 לעצטע צוויי יאָהרהונדערטע איינגעזאַפֿט און זיך אזוי פֿיעל
 בלוט און דאָך איז ער געלעגען דאָ אין זיין ווייטער, גרוי-
 העלער פֿלאַכקייט, בעלויכטען פֿון דער זונן, דורכגענומען
 פֿון דעם רוישענדען לעבען. דאַן פֿלעגט ער וואַנדערן וויי-
 טער ביי די ברעגען פֿון דעם שעהנעם מייד און זיך צו-

קוקען צו דער אַרבייט, וועלכע האָט פֿון דאַנען בעפֿרוכטעמ פֿאַרזי, ביז וואָנען ער פֿלעגט מיעד ווערן און זיך אַנדער- וועצען אויף אַ באַנק אין דעם גאַרמען פֿון די „טוילערען“ און זיך צוהערען צו דעם פֿרעהליכען געלעכטער פֿון די קינדער אַרום איהם, בעת ווען ער פֿלעגט בלעמען אין אַ בוך, וועלכען ער האָט ניט געלייענט. אַז עס איז געקו- מען מיטאַג-צייט און ער האָט אָבגעגעסען ווין מאַהלצייט אין איינעם פֿון די בעשיידענע רעסמאַראַנען אַרום „פֿאַלע- רואַיאַל“, האָט ער ווידער געקענט אַזוי אָבזיצען שמונדען לאַנג ביי איינעם פֿון די קאַפֿע-היווער אויף די גרויסע בולוואַרדען און מיט האַלב-פֿערמאַכטע אויגען זיך צוקוקען צו דעם דאָזיגען נערוועזען, אייביג אויפֿגעגעסען לעבען, וואָס האָט געווירקט אויף איהם ווי אַן איינשולפֿערענדער, זיסע בערוישונג; דאַן פֿלעגט ער זיך מיט אַמאָל אויפֿכאַ- פען, זיך אוועקלאָזען איבער די עליווע-פֿעלדער, אום צו פֿערבריינגען די לעצטע נאַכמיטאַגס-שמונדען אויף די שאַמענדיגע וועגען און אין דער אָנגענעהמער שמילקייט פֿון דעם „בואַ דע בולאָין“. ערשט אין אָבענד, נאַכדעם ווי ער פֿלעגט עפעס איבערכאַפען אין איינעם פֿון די קליינע רעסמאַראַנען פֿון אַטוי, פֿלעגט ער מיט איינעם פֿון די שיפֿלאַך אויף דער סעיין זיך אומקעהרען צוריק אין שטאָדט אַרײַן, וואו ער פֿלעגט אין שטומער פֿערגעמערונג בענרי- סען די מהורעמס פֿון דער נאַטור-דאַס-קירכע, וועלכע זיינען געווען פֿערוונקען אין פֿינסטערניש. זעלמען ווען די ביינאַכטיגע עפֿענמליכע אינטערהאַלטונגס-פֿלעצער האָבען איהם צוגעצויגען; אָבער ער פֿלעגט ליעב האָבען אַרום- צואוואַנדערן אין דעם „לאַטיינישען קוואַרטאַל“, פֿון איין קאַפֿע-הויז אין אַנדערן, און זיך צוקוקען צו דעם ליאַר- מענדען לעבען פֿון די סמודענטען מיט זייערע מיידלאַך;

אָדער ענדיגען דעם אָבער ערגעץ וואו אין אַ ווינקל-
שיינק אין דער געגענד פֿון זיין וואוינונג, וואו ער פֿלעגט
זיך אַרײַנלאָזען אין אַ געשפרעך מיט אַן אַרבייטער אָדער
מיט אַ קליינהענדלער איבער די פּאָליטיק פֿון מאָג...

דאָס זיינען געווען די גאַלרענע וואָכען פֿון זיין ליעבע.
אַ פֿערריקטע, בערוישענדע זעליגקייט האָט איהם פֿאַל-
שמענדיג בעהערשט. נאָך די פֿערנאַנגענע יאָהרען פֿון
איינזאַמקייט און מאַנאַטאַנקייט האָט ער געמרוינקען פֿון
דעם דאָזיגען בעכער פֿון פֿרייד, וועלכער איז געווען פֿול
ביז צום ראַנד און ס'האַט זיך איהם אויסגעוויזען, אז ער
וועט זיך גאָר קיינמאַל נישט אויסליידיגען.

אַה פֿאַרזי! האָט קאַראַרד אָבאַן דאַן געוואָנט, ווי איך
ליעב דיך! ווי איך ליעב דיך! — געהערסט דו דען נישט
אויך צו מיר? בין איך דען אויך נישט דיין קינד? — און
דער שטאַלץ האָט אָנגעפֿילט זיין יונגע ברוסט און האָט
אַרויסגעלויכטען פֿון זיינע אויגען, וועלכע זיינען קיינמאַל
נישט געווען אַזוי יונג. ער איז געווען עהנליך צו אַ פֿונאַנ-
דערגעוואַקסענעם וויינשמאַק, וועלכער שפּרייט זיך אויס
אויף פֿרעמדער גרויסקייט און וועלכער נעהמט אַרום די
דאָזיגע גרויסקייט מיט די אַרעמס פֿון ביינקעניש און פֿון
האַפֿנונג, פֿון איהר אַליין געשטאַרקט צו ווערן...

נאָר אז זיין לוסט און זיין געלד האָבען זיך ענדליך
אויסגעשעפּט און ער האָט געמוזט אָנהויבען טראַכטען מכה
דעם, ווי אַזוי און פֿון וואָס ער זאָל ווייטער קענען לעבען,
האַט ער זיך פֿונדעסמוועגען נישט דערשראַקען. איהם האָט
זיך אויסגעוויזען, אַז עס וועט איהם נישט זיין שווער צו
פֿערדיענען אויף זיין לעבען, און דאָך איז עס בלויז געווען
אַ גאַנץ ועלמענער און גליקליכער צופֿאַל, וועלכער האָט
איהם אין איינעם פֿון די דאָזיגע טעג אין דעם גאַרטען פֿון

די „טוילרעך“ צוזאַמענגעבראַכט מיט אַ מאַן, וואָס האָט געזוכט אַ סעקרעטאַר אין וועלכער האָט איהם געגעבען אַט די שמעלע.

אַבאן האָט כמעט צוויי יאָהר געאַרבייט ביי איהם פֿאַר אַ קליינע שכירות, וואָס איז פֿונדעסטוועגען גענוג געווען פֿאַר זיינע בעדירפֿניסען. ער האָט זיך דערביי גע- פֿיהלט גאַנץ פֿריי, ס'איז ניט געווען קיין איבריגס אָנ- שמריינגענדע אַרבייט, נאָר זי האָט איהם ניט אינערע- סירט. ער איז ניט געווען קיין מעטהאָדישער און מחמת דעם אויך ניט קיין גוטער אַרבייטער, ווען ער האָט גע- דאַרפֿט קאַפֿירען בריווע און בריוונגען אין אַרדנונג די ביב- ליאַטעק פֿון זיין בעל הבית. אָבער דער מאַן האָט אָהן איהם ניט געקענט אויסקומען. דאָס איז געווען אַן ענגלי- שער געלעהרער, אַ ספעציאַליסט, וואָס האָט פֿאַרגעשמעלט מיט זיך אַ געמיש פֿון גרינדליכקייט, ווען ס'האָט זיך גע- האַנדעלט וועגען אַן אונוויכטיגע וויסענשאַפֿטליכע פֿראַגע, און פֿון קינדישער נאַאיוויטעט אין די אויספֿיהרונגען פֿון זיינע פֿאַרשונגען. ער פֿלעגט ליעב האַבען צו פֿערפֿאַסען און ערקלעהרען זיינע פּוסמע ענטדעקונגען דוקא אין דער פֿראַנצויזישער שפּראַך, וועלכע ער האָט גאַנץ ווייניג בע- הערשט, און ער האָט אַלואַ געמוזט אַנקומען צו אַבאָן, כדי איהם אויסצובעסערן זיין סטיל.

כאָטש אַט דער ענגלענדער האָט קיינמאַל מיט קיין איין פֿראַגע ניט געגעבען צו פֿערשמעהן, אַז ער האָט גענומען דעם מינדעסטען אינטערעס אין דער פֿערווענליכ- קייט פֿון זיין סעקרעטאַר און אַז ער האָט איהם בעטראַכט פֿאַר עפעס אַנדערש ווי נאָר אַ ווערקצייג פֿאַר זיין אַרבייט, — דאָך אַז ער איז צוריקגעפֿאַהרען קיין ענגלאַנד האָט ער אַבאָן געגעבען עטליכע רעקאָמענדאַציעס, וועלכע

האָבען קיין שום נוצען ניט געהאט, און אַ סומע געלד, וואָס האָט איהם אַרויסגעהאַלפֿען אויף אַ שטיקעל צייט. אָבאָן איז אַלואָ ווידער געווען פֿריי. אין די דאָזיגע צוויי יאָהר האָט ער גענוטען אַ מיעפֿען אינטערעס אין דער סאָציאלער בעוועגונג פֿון זיין פֿאַטערלאַנד און גע- שלאָסען בעקאַנטשאַפֿט מיט איינצעלנע גליעדער פֿון איהרע רייהען, נאָר איצט האָט ער זיך מיט אַ פֿריידענגעשריי אַריינגעוואַרפֿען אין איהר שמראָם.

זי האָט איהם אויפֿגענומען, ווי זי נעהמט אויף און ווי זי פֿערשלינגט אַלצדינג...

ווייט, דונקעל, געהיימניספֿאַל, ווי די אונערפֿאַרשליכע געדיכטקייט פֿון אַן אור-וואַלד איז געלעגען דאָס געביעט פֿון דער סאָציאלער פֿראַגע — די צוקונפֿט פֿו דער מענש- הייט — פֿאַר זיינע אויגען. פֿריש, יונג, גרייט איז ער געשטאַנען פֿאַר איהר.

הינטער זיך אַ קינדהייט אָהן אַ מאַלק — וועגען איבער פֿעלדער, שוין געגאַנגענע, און איבער אָבגעשנימענע פֿעלדער, וועלכע זיינען שוין איבער אַ נייעם בעוואַקסען מיט גרינס — און פֿאַר זיך דעם גרויסען סוד, דאָס אידעאַל, וועלכען ער האָט געוואַלט אָבגעבען זיין לעבען.

דאָס רוישען פֿון די שטימען אין דער ווילדערניש פֿאַר זיך האָט עפעס אַזוי ווי געוואַלט ענטפֿערן אויף יענע קלאַנג- ליעדער, וועלכע האָבען זיך געהערט אַרום זיין וויעג דאָרט אין דער דאָך-שטוב.

און ער האָט אָנגעהויבען.

ס'איז געווען אונמעגליך מיט קלאַהרערע אַנזוכטען, מיט הייסערע ווינשע און מיט אַ דרייסטערען ווילען זיך אַריינצוואַרפֿען אין דעם קאַמפֿף, וואָס איז דער קאַמפֿף פֿון אונזער און פֿון דער קומענדער צייט.

אַבאָן, וועלכער איז נאָך קיין דריי און צוואַנציג יאָהר
 צום אלט געווען, האָט אין דעם דאָזיגען קאָמפּף געזעהן
 צוויי לאַגערן: אויף איין זייט זיינען געשטאַנען די, וועלכע
 האָבען געוואָלט דאָס שלעכטע; אויף דער אַנדער זייט די,
 וועלכע האָבען געשטרעבט צום גוטען. יענע האָבען איהם
 אויסגעוויזען פֿאַלשמענדיג קאָרומפּירט, אין אַ צושטאַנד פֿון
 אונטערגאַנג, שוין האַלב בעויענט; אין די דאָזיגע ווידער
 האָט ער געזעהן אַ געוונדען באַדען, גרייט אויפֿצוגעהמען
 אין זיך די זריעה פֿון דער צוקונפֿט.

ער איז געווען בעהערשט פֿון דער געוואַלטיגקייט פֿון
 דער בעוועגונג און האָט גאָר ניט געקענט אויסאיבען וואָס
 פֿאַר ס'איז קריטיק געגען איהר. ער איז געווען בערווישט
 פֿון דער אידעע צו זיין אַ גליעד אין די דאָזיגע רייהען,
 וועלכע האָבען אַרויסגערופֿען אַ גאַנצע וועלט צום קאָמפּף.
 ער האָט זיך געפֿיהלט געהויבען, פֿול מיט נייע, גרויסע
 האַפֿנונגען, געשטאַרקט און גאָר ווי אַן אַנדער מענש.
 ווער, וועלכער האָט אַריינגעטראָמען אין דער בעווע-
 גונג, האָט ניט אַמאָל געהאַט די עהנליכע, די ועלכע גע-
 פֿיהלען וואָס ער? —

ער האָט בעזוכט די פֿערזאַמלונגען און האָט זיך צו-
 געהערט צו די ווערטער פֿון די פֿערשיעדענע רעדנער.
 וואָס ווייטער אָט די רעדנער האָבען זיך גענייגט נאָך
 „לינקס“, אַרץ גרעסער איז געווען זיין אינטערעס און זיין
 בייפֿאַל. — ער איז געווען אַ גאַסט אין די קלובען, וואו
 די אַרבייטער פֿלעגען זיך צוגויפֿקומען. ער האָט זיך צו-
 געהערט צו די ווינשע, ווי זיי פֿלעגען אַרויסקומען פֿון
 זייער אייגענעם מויל. ער האָט גערייענט די צייטונגען: די
 ראַדיקאַלע, די סאָציאַלע, די טעגליכע בלעטער און די
 וואַכען-שריפֿטען. אין יעדען פֿרייהייטס-פֿלאַפֿער האָט ער

געזעהן א גאט; און אין יעדען פֿראַוען-פֿאַליביקער האָט
 ער געזעהן אַ העלד...

ביז דאָן האָט ער קיין בעזונדער ענערגיע ניט געהאַט.
 דער עיקר האָבען איהם די לעצטע יאָהרען אָבגענומען דעם
 מוטא, — אַצינד איז זיין אַרבייטס־קראַפֿט געוואַקסען. ער
 האָט ווירקליך געאַרבייט, די גאַנצע שווערע אַרבייט, וואָס
 עס פֿאַדערט דאָס ערשטע אַרײַנמרעמען אין אַ נייע וועלט
 פֿון בעגריפֿען.

פֿון אלע זייטען האָבען די נייע געראַנקען געשטראַמט
 צו איהם, לאַנגזאַם האָט ער דורכגעליינעט די מאַסע בראַ-
 שורען, וואו עס קומט אָפֿט אויף אַזאַ מאָדנעם אופן אַרײַן
 אַ גאַנץ מאָגערער עסענץ פֿון וויסענשאַפֿטליכע פֿאַרשונגען,
 אויסגעמישט מיט דעם ניט איינגעאַרדענטען געדאַנק. דאָן
 האָט ער אָנגעפֿאַנגען שמודירען עטליכע פֿון די הויפט־ווערק
 פֿון'ם סאָציאַליזם נופּא.

זיינע לעבענס־געוואוינהייטען האָבען זיך פֿערענדערט.
 ער האָט באַן אופן ניט געוואַלט זיין קיין בורזשאַ אָדער
 אפילו ניט אויסזעהן ווי אַ בורזשאַ. ער האָט זיך אַריבער-
 געצויגען אין אַ קליין צימערל אין דעם אַרבייטער־קוואַרטאַל
 פֿון „ביט שאַמאַן". ער האָט זיך אָנגעהויבען קליידען ווי אַ
 גאַנץ פֿראַסטער מענש פֿון פֿאַלק, אָבער קיינמאַל ניט ווי אַ
 שלעפּער. ער פֿלעגט עסען אין די קליינע רעסטאָראַנען
 מיט די אַרבייטער. פֿונדעסמוועגען האָבען זיך זיינע אויס-
 גאַבען דורך דעם ניט פֿערקלענערט, נאָר דאָס אויפֿגענועהמע
 געפֿיהל דערפֿון, וואָס איהם פֿלעגט אויסקומען צו זיין „כע-
 סער" איידער זיינע הונגערענדע ברידער, האָט ער שוין
 מעהר ניט געהאַט ביי דער דאָזיגער בעוואויסער זעלבסט-
 ענטזאַגונג, אין וועלכער ער האָט כסדר געלעבט.
 געטריי צו די לעהרען, וועלכע ער האָט אויפֿגענומען

אין זיך, האָט ער אָנגעהויבען אַרביימען אַלס האַנד-אַרביימער. אַזוי ווי ער האָט זיך ניט אויסגעלערענט קיין שום מלאכה, האָט ער אַ היבשע צייט געמוזט אַרומטאַפּען, כדי זיך וואָס עס איז צו קענען שמעלען אויף די פֿיס. ער איז תחילת געוואָרען אַ זעצער, דערנאָך אַ קאָרקמאַד אין אַ דרוקעריי פֿון אַ סאַציאַליסטישער צייטונג.

אין דער דאָזיגער צייט האָט ער אויך געשריבען זיינע ערשטע אַרטיקלען, קיין זאַך שליסט ניט די מענשען צוזאַמען שנעלער און איינגער איינע צו די אַנדערע, ווי דער קאַמפּף אין דיענסט פֿון אַ געמיינשאַפֿטליכער אידעע. גיך ווערט די פעטליע פֿון'ס פּראָגראַם פֿערוואָרפֿען אַרום האַלו. אויף'ן שמעל ציהט זי זיך צוגויף: דיינע שמרעבונגען האָבען שוין פֿון דאָן אַן בלוז איין פֿעסטען בעשטיממען ציעל; די ריכט-טונג פֿון דיין וועג איז שוין אָנגעצייכענט; ס'איז שוין פֿון פֿאַראַויס בעשטימט ווי אַזוי דו זאָלסט די קרעפֿטען דיינע אויסנוצען.

דאָס איז די פֿאַרטיי!

פֿרייוויליג איז אַבאַן אַרײַן אין די רײהען. אַצונד איז ער מעהר ניט געווען ווי דער סאַלדאַט, וועלכער האָט גע-שוואָרען, נאָכצוגעהן נאָך דער פֿלאַטערענדער פֿאַהן, וואָס ווערט געטראָגען פֿאַראַויס: וואוהין זי ווייזט אָן, דאָרט ליגט דאָס ציעל. מען אַפעלירט צו דיין עהר-געפֿיהל, צו דיין טרייקייט, ווען דיין שכל הישר, דיין פֿערנונפֿט שמעלט זיך אַנטקעגען. דו ביסט שוין מעהר ניט פֿריי — דו האָסט געשוואָרען צו בעפֿרייען אַנדערע!

נאָר אויך פֿאַר אַבאַן'ן איז באַלד געקומען די צייט, ווען ער איז געוואָרען פֿעהיג, אויסצואיבען קריטיק. ער האָט געזעהן די אונגעהייערע צוריסענקייט פֿון דער דאָזיגער בע-וועגונג. ער האָט געזעהן, אַז אויך דאָ טהוט זיך די עהר-

גייציגקייט, די קנאה, דער האס און די קליינליכע געמיינהייט און מיט דעם זעלבען גלאנץ פון אידעאליוס, מיט די וואָרט-קליידער פֿון ברודערליכקייט, גערעכטיגקייט און פֿרייהייט, אזוי ווי ביי אלע אנדערע פֿארטייען פֿון אונזער עפֿענטליכען לעבען.

ער האָט עס געזעהן מיט אַ שמערץ, ווי ער האָט איהם נאָך קיינמאָל ביי דאָן נישט געפֿיהלט.

ער איז נאָך אימער געווען זעהר יונג. ער האָט נאָך אלץ נישט געוואָלט בעגרייפֿען, אז די סאַמע פֿיהרער פֿון די פֿארטייען האָבען גאַרנישט אָנגעהויבען טראַכטען דערפֿון אָנ-צונעהמען אָט די ווערטער ערנסט; אַז פֿאַר די קאָנסערוואַ-טיווע איז „דאָס וואוילווין פֿון'ס פֿאַמערלאַנד“, די „עפֿענט-ליכע רוה און זיכערקייט“, פֿאַר די ראַדיקאַלען די „פֿרייע קאָנסטיטוציע“, די „בירגער-טרייקייט“, און פֿאַר די אַרביי-טער-פֿארטייען „דאָס רעכט אויף אַרבייט“ און די שעהנע ווערטער פֿון גלייכהייט און גערעכטיגקייט, — אז דאָס אַלעס איז נישט מעהר ווי אַ מיטעל צוצוציהען אויף זייער זייט וואָס מעהר פֿון די, וועלכע זיינען אַליין אונפֿעהיג צו אַורטהיילען, און אויף אַזאַ אָפֿן, דורך דאָס רעכט פֿון דער מעהרהייט, צו ווערן די שטאַרקע.

האַט ער דען אַליין נישט אַ יאָהר נאָכאַנאַנד, אין וועל-כען ער האָט כמעט טאַג-טעגליך געשריבען פֿאַר זיין פֿאַר-טיי-בלאַט, געקעמפֿט מיט די דאָזיגע ווערטער — דעם קאַמפֿף אין דער לופֿטען! — זיי קיינמאָל נישט אויספֿרוג-ווענדיג? — און געקעמפֿט האָט ער מיט בעגייסטערונג און עהרליכקייט, גלויבענדיג מיט'ן גאַנצען האַרצען, אַז עס איז נישטאָ קיין אנדערער און קיין בעסערער וועג צו בעפֿרייען די אונטערדריקטע און די פֿערפֿאַלגטע.

ער האָט בלויז איין זאַך געוואָלט, בלויז איין זאַך:

פֿרייהייט! פֿרייהייט! — די שטימע פֿון זיין פֿערנונפֿט, די ווילדע קלאַנגען פֿון זיין ליידענשאַפֿטליכען האַרצען האַבען צו איהם גערעדט און צוגערופֿען, אַז בלויז אין איהר ליגט דאָס גליק און דער פֿאַרמשריט פֿון דער מענשהייט, דורך אַלע מדרגות פֿון דער פֿאַלימיש-סאַציאַלער בעד-וועגונג האָט איהם דער דאָזיגער אונאוּפֿהערליכער דורשמ גאָך פֿרייהייט געמריבען. קיין לעהרע האָט איהם ניט בעד-פֿירדיגט, אין ערגעץ האָט ער ניט געוועהן קיין פֿעסמע, אונבעשטרייטבאַרע מהעאַריען, קיין בעדינגונגען וואָס זאָלען קענען ערפֿילט ווערן, קיין גאַראַנטיען, וואָס זאָלען זיין געד-זיכערט.

שמענדיג האָט איהם געמושמעט דער זוכענדרער געד-דאַנק, דאָס אונבעפֿרידיגמע געפֿיהל: ס'איז ניט די פֿרייהייט, די גאַנצע פֿרייהייט! ער האָט געפֿיהלט ווי זיין אָבניינגונג געגען יעדע אויטאָריטעט האָט זיך פֿערשטאַרקט, דערפֿאַר האָט ער זיך ענטזאָגט פֿון זיין שמעלע.

אין דער דאָזיגער צייט האָט ער זיך דאָס געהענטער בעקאַנט מיט אַטמאַ מרופ, וועמען ער האָט שוין פֿריהער אָפֿט געוועהן, און ער האָט מיט איהם געשלאָסען פֿריינד-שאַפֿט, דורך איהם האָט ער זיך דערוואוסט וועגען דער בעוועגונג פֿון די אַרבייטער אין דייטשלאַנד און אין דער שווייץ, וועלכע איז איהם ביו דאָן ווינציג וואָס בעקאַנט געווען. טרופֿס ערצעהלונגען האַבען אויף איהם געמאַכט אַ גרויסען איינדרוק.

ס'איז געווען אין יאָהר 1881, די אידעע פֿון'ס אַנאַר-כיום האָט זיך אין פֿראַנקרייך געפֿונען אין שנעלען וואַקסען. פֿון די פֿאַרטיי-רייהען פֿון'ס סאַציאַליזם האָט זי אַרויסגע-ריסען גאַנצע מחנות פֿון זעלבסטשמענדיג-דיינקענדרע אַרביי-טער, פֿון די וואָס זיינען געווען אונצופֿריעדען מיט איינצעלנע

האנדלונגען פֿון די הויפּט-פֿיהרער, דאָן אַלע יענע, פֿאַר
וועמעס פֿיבערענדער אונגעדולד די רעוואָלוציאָן — די ער-
לייוונג — איז צו לאַנגזאַם געקומען.

ווען עס וועט מעהר ניט זיין ניט קיין שטאַט, ניט
קיין פריוואַט-אייגענטהום, ניט קיין רעליגיאָן, ווען אַלע
אינסטיטוציאָנען פֿון דער הערשאַפֿט וועלען זיין אָבגעשאַפֿט,
וועט דען דאָן נאָך קענען זיין אַ הערשאַפֿט? — די הער-
שענדע געוואַלט מוז בעקעמפֿאַט ווערן מיט געוואַלט!

די אידעע, אַז די אַלטע וועלט מוז צושטערט ווערען,
האַט איהם בעהערשט. ערשט אויף איהרע חורבות, ווען
אַלעס וועט זיין פֿערניכטעט, ערשט דאָן וואָלט מען געקענט
אויפֿשטעלען יענע געוועלשאַפֿט, וועלכע האָט אָנערקענט די
גלייכהייט אַלס איהר העכסטען פֿרינציפּ.

„יעדען איינעם לויט זיינע פֿעהיגקייטען, יעדען איינעם
לויט זיינע בעדירפֿניסען!“ אזוי האָט ער געפֿונען דעם כלל,
אַן וועלכען ער האָט זיך אָנגעכאַפֿט. און זיינע טרוימען
האַבען אויפֿגעבויט דעם בנין פֿון דער מענשהייטס-צוקונפֿט:
זיי האָבען איהם אויפֿגעבויט הויך, ברייט און שעהן... יעדער
איינער וועט זיין צופֿריעדען: אַלע האָפֿנונגען ערפֿילט, אַלע
ווינשע בעפֿרידיגט. די אַרבייט און איהר אויסמויש וועלען
זיין פֿרייוויליג; ס'וועט ניט זיין קיין שוב זאך, וואָס זאָל
בעשטימען זייערע גרענעצען, ניט אַמאָל זייער ווערטה. די
ערד געהערט אַלעמען גלייך. יעדער איינער האָט אַ רעכט
אויף איהר, אָקוראַט ווי ער האָט אַ רעכט צוזיין אַ מענש. און
ער האָט אויפֿגעבויט די שטאַלצע געביידע פֿון זיינע גע-
דאַנקען — ער האָט זי געבויט הויך, אין הימעל אַרײַן!...
אַט די לעהרע פֿון'ם קאַמוניזם, וואָס איז אזוי אַלט ווי
די רעליגיאָנען, וועלכע האָבען פֿון דער ערד געמאַכט ניט
קיין הימעל, ניט קיין גן עדן, נאָר אַ גיהנום, — די דאָזיגע

לעהרע האָט ער גערופֿען אַנאַרכיזם, אזוי ווי זיינע פֿריינד האָבען זי גערופֿען אַנאַרכיזם. — קיינמאָל זיינען זיינע ווערטער ניט געווען איינדרוינגליכער, קיינמאָל האָבען זיי ניט דערוועקט קיין גרעסערע בענייטערונג, ער איז אַזונד געשמאַנען אויף דעם סאַמע לעצטען גרענעץ פֿון דעם פֿאַרטייען-רייך! ווייטער צו געהן, איז געווען אונמעגליך. — ער האָט זיך אויפֿגעאַפֿערט, ער איז געווען מהעטיגער ווי ווען עס איז, צו אָרגאַניזירען און צו אַנטישירען, איבעראַל האָט ער געפֿונען נייע געזינגנס-גענאַסען.

ס'איז געווען דאָס ווילדעסטע יאָהר פֿון זיין לעבען. קיין צייט פֿון אַבשטעל און קיין נאַכט פֿון רוה, ער איז געווען פֿיעל צופֿיעל אַ מאַן פֿון מהאַט-קראַפֿט, וועלכער האָט שטאַרק ליעב געהאַט צו האָבען פֿאַזיטיווע ערפֿאַלגען פֿאַר די אויגען, און די דאָזיגע האַסמיגע, פֿיבער-האַפֿטע מהעטיגקייט פֿון דער פֿראַפֿאַנאַנדאַ האָט איהם ניט געקענט בעפֿרידיגען. דאָך האָט זיך דער קרייז פֿון זיינע פֿראַקטישע לעבענס-ערפֿאַהרונגען שנעל פֿערגרעסערט, עס גאַרניט פֿיהלענדיג אַליין. ער האָט פֿערשמאַנען זיינע גע-נאַסען: זייערע ליידענשאַפֿטליכע אַנקלאַגען, זייערע שרייענדע שמערצען, זייערע ביטערע קללות, מעגליך האָט ער געזעהן דאָ די הונגערענדע און שמאַכטענדע אַרום זיך, אַליין אַפֿט הונגערענדיג און פֿערצווייפֿלענדיג; מעגליך דאָרט דאָס אונ-פֿערשעהמטע אייסגעלאַסענע לעבען, די מורא'דיגע פֿרעכ-הייט, דעם שפּאַמענדען שטאַלץ — אויפֿגעהאַלטען בלויז דורך געוואַלט. דאָן פֿלעגט זיך זיין האַנד צונויפֿדריקען און זיין האַרץ צוואַמענקרעמפֿען; דאָן פֿלעגט ער אָהן אַ שום בעדיינקען פֿון טיעפֿסטער איבערצייגונג פֿרעדיגען די לעהרע: צו פֿערניכטען די געוואַלט מיט דער געוואַלט; דאָן איז איהם

פֿאַרגעקומען אלס דאָס ערשטע און וויכטיגסטע, אז אָט די הונגעריגע זאָלען קריגען ברויט, אָט די פֿריערענדע בעהיי-צונג און אָט די נאָקעטע קליידער. וואָס פֿאַר אַ בעטרעף האָבען געהאַט אַלע זיענע פֿון דער וויסענשאַפֿט, די גאַנצע קונסט, אַלע פֿאַרשטימען פֿון דער מענשהייט אַנטקעגען אָט די ערשטע און סאַמע נויטיגסטע פֿאַדערונגען! איבעראַל האָט ער געלערענט געוואַלט, אויף אַלע פֿערוואַלונגען, אין אַלע פֿעראייגען. מען איז געוואָרען אויף איהם אויפֿמערק-זאָם. אָבער — ווי מייסטענס — איז אויך דאָ בלויז געווען אַ צופֿאַל, וועלכער האָט געפֿיהרט צו דער ענטשיידונג.

איינע פֿון די פֿערוואַלונגען, אויף וועלכע ער האָט זיך אויך געקליבען צו ריידען, איז אויפֿגעלייזט געוואָרען. ביי דער פֿונאַנדערטרייבונג פֿון די פֿערוואַמעלטע האָט איהם אַ פֿאַליציסט אויף אַ ברוטאַלען אופן אָנגעכאַפט ביים אָרם און איהם אַ שטויס געטהאָן אָן וואַנד. אָבאָן האָט איהם דער-לאַנגט אַ זעץ מיט'ן פֿויסט אין געזיכט.

געטריי די פֿרויגעזען, וועלכע „שרייבען פֿאַר דעם רעוואָלוציאָנער צו מאַכען פֿראַפּאָגאַנדאַ וואו די אומשטענדען ערלויבען איהם נאָר, דער עיקר אָבער אין געריכט“; האָט ער פֿאַר'ן ריכטער געהאַלטען אַ פֿייערדיגע רעדע, וואָס האָט אָנגעמאַכט אַ גרויסען טומעל. אונזערהליגע מאַהל האָבען די פֿעראורטהיילטע אָבגעלייקענט דאָס רעכט פֿון די ריכטער זיי צו משפּט'ן; אָבער קי נמאָל איז אויף אַזאָן אופן ניט אָבגעלייקענט געוואָרען די אויטאָריטעט פֿון'ם געזעץ.

מען איז געווען איבערראַשט, טהיילווייז אויפֿגעבראַכט, טהיילווייז אַמווירט. מען האָט איהם ניט געהאַלטען פֿאַר פֿעראַנטוואָרטליך פֿאַר זיינע האַנדלונגען און פֿאַר זיינע רייד. דערפֿאַר האָט מען אָבאָן'ן פֿעראורטהיילט בלויז צו אַנדער-האַלבען יאָהר געפֿענגניס.

היינט ווייסען די געריכטס-הייזער פֿון די ציוויליזירטע לענדער אין אייראָפּא, ווען זיי הערען אָם די שפּראַך, אז זיי האָבען פֿאַר זיך אַ „פֿיינד פֿון יעדער אָרדנונג“, און זיי לאָזען איהם שוין ניט אַרויס פֿון די הענד. אין 1883, קיים איין יאָהר נאָך אַבאָן'ס פֿעראורטהיי- לונג האָט דער גרויסער פּראָצעס פֿון די זעקס און דרייסיג אַנאַרכיסטען אין ליאָן אָנגעמאַכט אַ רעש און האָט צוגע- צויגען די אַלגעמיינע אויפֿמערקזאַמקייט אויף די נייע לעהרע. אָט דער קלאַפּ, וואָס די רעגירונג האָט געגעבען די בעווע- גונג, וואָלט אָהן אַ שום ספּק אויך געטראָפֿען אַבאָן, ווען די ווענד פֿון דער טורמע וואָלטען איהם שוין דאָן ניט גע- האָט איינגעשלאָסען אין זיך. פֿאַר דער „עפֿענטליכער מי- נונג“ האָט אַלואַ אויך אין פֿראַנקרייך דער נאָמען „אַנאַר- כיסט“ כמעט געקראָגען פּונקט דיזעלבע בעדייטונג וואָס מערדער...

אַז אַבאָן האָט דערפֿיהלט די פֿויסמען פֿון די פּאָליציי- קנעכט אויף זיין לויב, איז איהם די געוואַלט קלאָהר געוואָרען מיט איהר גאַנצער ווילדקייט. זיין שטאַלץ האָט זיך גע- בונטעוועט. אָבער ער איז געווען — „מאַכטלאָז“. דער גע- דאַנק, אַז ער ליידעט פֿאַר די אינטערעסען פֿון דער מענש- הייט, האָט איהם געהאַלטען פֿעסט. ער האָט ניט געזעהן ניט דעם קאַלטען שמייכעל פֿון די ריכטער, ניט די ביסערע, נייגעריגע בליקען פֿון די צושויער, וועלכע האָבען אויף איהם געקוקט ווי אויף עפעס אַ מין מאַדנע פֿערוועהעניש, אַ דע- גענערירטע בריאה פֿון זייער געשלעכט. אַז ער האָט אויס- געהערט זיין אורטהייל, האָט ער אפילו מיט קיין אויג ניט אַ פינטעל געטהאָן. אַנדערהאַלבען יאָהר! — דאָס איז געווען אַ גאָרנישט, וואָס אַ לעכערליך-קליינער אָפּפֿער, פֿערגליכען מיט די טויענדפֿאַכע אָפּפֿער פֿון די מאַרטירער — ווען מען

דערמאנט זיך בלויז אן דעם העלדען-טויט פֿון די צארען-
 מערדער! —, וועלכע האָבען פֿאַר איהם געליטען! מיט אַ
 שטאַלצער פֿעראַכטונג איז ער אַרײַן אין געפֿענגניס.
 קיינמאָל האָט אַ מענשען די ערשמע צײַט פֿון זײַן
 שטראָף ניט געקענט זײַן שווערער און די לעצטע לײכטער,
 ווי זי איז געווען פֿאַר אָבאַן'ן.

תחילת האָט ער געגלויבט, אַז ער וועט אפילו קײַן אײַן
 מאָנאַט ניט קענען אויסקומען אָהן די לופֿט און די זונן פֿון
 דער פֿרױהײַט, ער האָט אַ מעות געהאַט, אַ געדריקטע און
 שווערע רוה האָט איהם אין אַנפֿאַנג בעהערשט: די רוה פֿון
 פֿערמאַטערטקײַט נאָך אָט די לעצטע שטורמדיגע יאָהרען!
 זי האָט איהם גראָד גוט געטהאָן, ער האָט זי גענאָסען כמעט
 ווי אַ היילזאַמע מעדיצין, ס'איז גאָרניט געבליבען פֿון די
 שמונדליכע אויפֿרעגונגען! גאָרניט מעהר פֿון דעם אונאויפֿ-
 הערליכען ליאַרם! — לאַנג האָט דאָס בלוט געשמאַמט
 פֿון די אַלע וואונדערן, וואָס אָט די יאָהרען פֿון קאַמפֿף האָ-
 בען איהם געמאַכט, אַז עס האָט זיך אײַנגעשמילט, האָט
 ער זיך געפֿיהלט רוהיגער ווי ווען עס איז פֿריהער.

ער האָט די מעגליכקײַט זיך צו פֿערשאַפֿען געוויסע
 ביכער, מיט דער גרינדליכקײַט, צו וועלכע די שטילקײַט
 און די פֿוסטקײַט פֿון זײַנע מעג און נעכט האָבען איהם
 געצוואונגען, האָט ער איבערגעמראַכט יעדע פֿאַרשונג בע-
 זונדער פֿון די גרויסע נאַציאָנאַל-עקאָנאָמישע דײַנקער פֿון
 זײַן לאַנד.

וואָס אינערליכער ער איז געוואָרען, אַלץ אַן אַנדער
 געשמאַלט האָט דאָס בילד פֿון דער וועלט אָנגענומען פֿאַר
 זײַנע אויגען, דערווייטערט פֿון זײַן צײַט, ניט מעהר פֿער-
 טומעלט פֿון דעם ווידער-שטרייט פֿון איהרע ווינשע, האָט
 ער געוואונגען דעם שטאַנדפּונקט, אַריבערצוקוקען איבער

איהרע שמרעמונגען. ס'איז געווען די צייט, אין וועלכער
 ער איז צוריקגעקומען אויף זיך אליין.
 סוף זומער 1884 האָט ער פֿערלאָוען זיין תפיסה. ער
 איז שוין ניט געווען דער פֿריהערדיגער אָבאָן. ס'איז איהם
 אָנגעקומען שווער זיך דורכצומיטלען. זיינע כוחות האָבען
 איהם שוין ניט אַזוי געדיענט ווי פֿריהער. ער איז בעגריסט
 געוואָרען מיט פֿרייד פֿון די גענאָסען. מרופ איז געווען אין
 לאַנדאָן. מען האָט איהם געהאַלפֿען נאָך די קרעפֿטען נאָך.
 אָבער עס איז שוין ניט געווען דאָס זעלבע. זיין גלויבען איז
 געווען צומרייסעלט. ער האָט געדורשט נאָך די ערפֿאַרשונג
 פֿון די וואַהרהייטען מכח דער פֿאַלקס-פֿערוואַלמונג. ער האָט
 געוואַלט וויסען, וועלכע רעמונג זי האָט פֿערשפּראַכען. דאָס
 איז ביי איהם אַצונד געווען דאָס וויכטיגסטע. ער האָט גע-
 וואוסט, אַז ער וועט עס שוין קיינמאָל מעהר ניט ערפֿאַהרען
 פֿון די ליידענשאַפֿטליכע דיסקוסיאָנען אויף די פֿערוואַלמונגען,
 פֿון די אַרטיקלען מיט די אַלגעמיינע פֿראַוען אין די ציי-
 טונגען, אויך ניט פֿון דעם ים בראַשורען, וואָס די בעוועגונג
 האָט געשאַפֿען.
 פֿאַרזי איז איהם געוואָרען אונערטרעגליך. איבעראַל
 האָט ער אַרײַנגעקוקט אין דעם שפּיעגעל פֿון זיינע יוגענד-
 ליכע נאַרישקייטען. דאָס לייכטזיניגע, ליאַרמענדע, פֿראַוענ-
 האַפֿטע לעבען האָט איהם אָבגעשמויסען, אָבגעעקעלט. ער
 האָט געביינקט נאָך אַ גרויסער, פֿרייער שטילקייט.
 דאָס איינציגע, וואָס איז איהם געקומען צו דער האַנד,
 איז געווען אַ שטעלע אין אַ גרויסער בוכהאַנדלונג אין לאַנד-
 דאָן, וואו ער האָט געקענט האָבען אַרבייט ביי דער אַרײַס-
 נאַבע פֿון אַ גרויסען פֿראַנצויזישען זאַמעל-ווערק. ער האָט
 זיך שנעל ענטשלאָסען דערצו.
 אָבער ער איז ניט געפֿאַהרען אליין. ער האָט מיטגע-

נומען מיט זיך א מיידעל, מיט וועלכער ער האָט זיך בעקענט
נאָך איידער ער איז אַרעסטירט געוואָרען, און וועלכע איז
איהם געבליבען געטרוי אין דער לאַנגער צייט, וואָס ער איז
געזעסען אין געפֿענגניס.

דאָס יאָהר, וואָס אָבאָן האָט מיט איהר געלעבט, איז
געווען דאָס גליקליכסטע פֿון זיין לעבען. אָבער דער פֿלאַם
פֿון דעם דאָזיגען קורצען גליק האָט זיך פֿערלאָשען, ווען
ער האָט פֿערלאָרען די מוטער אין דערוועלכער שמונדע, אין
וועלכער זי האָט איהם געבוירען אַ טויט קינד.

דאָס גאַנצע וועזען פֿון דער דאָזיגער איינפֿאַכער,
נאַטירליכער און אין דערוועלכער צייט מיעף-אורטהיילענדער
פֿרוי האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם ענטפֿער, וואָס זי
האָט אמאָל געגעבען אַ קאָמוניסט, וועלכער האָט איהר
מיט אַ ביטערן טאָן פֿון פֿאַרוואָרף געשטעלט די פֿראַגע:
"האָט איהר דען ווען בייגעטראָגען וואָס עס איז צום
גליק פֿון דער מענשהייט?"

"יאַ איד בין אליין גליקליך געווען!" האָט זי איהם
געענטפֿערט.

אז אָבאָן האָט זי פֿערלאָרען, איז ער נאָך געוואָרען
ערנסטער און פֿעסטער. אַלץ מעהר און מעהר האָט ער
אָנגעהויבען האַסען און מורא האָבען פֿאַר די טרוימערייען
פֿון אירעאליסטישער אינערפֿאַהרענקייט. ער האָט זיי אָב-
געשטויסען פֿון זיך מיט אַ שאַרפֿער קריטיק. אָפֿטמאָל מיט
אַ ביטערן שפּאַט. דערפֿאַר האָט מען איהם שוין איצט
אָנגעגריפֿען פֿון אַזעלכע זייטען, וואו מען פֿלעגט איהם
פֿריהער בעגריסען מיט פֿרייד. מען האָט דערין קיין אַנדער
זאָך ניט געזעהן נאָר אַ געווינס. וואָס ער איז קיינמאָל
ניט געווען, איז ער אַצונד געוואָרען: סקעפטיש. אויב ער
האָט פֿריהער געלייגט צופֿיעל ווערטה אויף די מעגליכע

פאַרטיי-שפּאַלמונגען, איז ער איצט — ווען ער האָט שוין מעהר ניט געקענט קוקען ערנסט אויף די פּאָליטישע קאַ- מעדיע — געווען גענייגט, זיי צו אונטערשטיצען. זינט ער איז געווען אין לאַנדאָן, האָט ער אין זיינע פרייע שטונדען זיך גענומען אָבגעבען מיט'ן שטודיום פֿון דער אינגסטער מאַכטער פֿון דער וויסענשאַפֿט: די פּאָלקס-ווירטשאַפֿט, מיט דעם דאָזיגען ערנסטען, שמריינגען שמו- דיום, וואָס פֿאָדערט אזויפיעל מוח און אזוי ווייניג האַרץ. די פּאָלקס-ווירטשאַפֿט האָט איהם געצוואונגען זיך צו געזעגענען מיט דער גאַנצער מחנה פֿון האַלב-קלאַהרע ווינשע; זי האָט איהם געצוואונגען לאַגיש צו דינקען, און זי האָט איהם געצוואונגען אָבצושאַפֿען די ווערטער לויט זייער זינן און זייער ווערטטה.

ס'איז געווען פרודהאָן, וועלכער האָט איהם דערנאָך שטאַרק אָנגעצויגען, אָט דער ריעזען-גרויסער מענש, ווע- מעס אונערמיעדענדע פֿאַרשונגען האָבען אַרומגענומען אַלע מענשליכע געביעמען; פרודהאָן, וועמעס ליידענשאַפֿטל כע, גליהענדע דיאלעקטיק שיינט זיך אזוי אָפֿט צו פֿערלירען אין די האַלב-דונקעלע, פֿערפֿיהרענדע וועגען פֿון'ם ווידער- שפרוך, אין וועלכע בלויז דער גייסט וואָס שמעהט איבער די פּאַרטייען קען נאָכפֿאַלגען דעם, וואָס האַלט אימער נאָר אין איין זוכען די פֿרייהייט פֿון'ם אינדיווידואַם; פרודהאָן, דער „פּאַטער פֿון דער אַנאַרכיע“, אויף וועמען יעדער איינער האָט אַלץ געמוזט צוריקקומען, יעדער איי- נער, וועלכער האָט געוואָלט פֿעסטשמעלען די וואַרצלען פֿון דער נייער לעהרע פֿון הערשאַפֿטסלאַזיגקייט... „דאָס אייגענטהום איז גנבה!“ דאָס איז אַלעס, וואָס דאָס רוב סאָציאַליסטען ווייסען פֿון פרודהאָן. דאָך פֿון

אָבאָן'ס אויגען האָבען די שלייערס אָנגעהויבען אַרונטער-פֿאלען.

ער האָט איצט געזעהן, וואָס פרודהאָן האָט אַווינס פֿערשטאַנען אונטער אייגענטהום: ניט די איינקונפֿט פֿון דער אַרבייט, וועלכע ער האָט כסדר פֿערטהיידגט געגען דעם קאָמוניזם, נאָר די געזעצליך געשיצטע פֿרווילעניעס פֿון דער דאָזיגער איינקונפֿט, ווי זיי ליגען אויף די פֿלייצעס פֿון דער אַרבייט אין די פֿאַרמען פֿון וואַכער, דער עיקר די פֿאַרמען פֿון שטייער און רענט, און ווי זיי שמערען די פֿרייע צירקולאַציאָן פֿון דער אַרבייט; אַז גלייכהייט ביי פרודהאָן'ן הייסט ניט קיין אַנדער זאַך נאָר גלייכהייט פֿון די רעכטע, און ברירערליכקייט ניט ענטזאָגונג, נאָר דאָס קלוגע איינזעהן פֿון די אייגענע אינטערעסען אין דעם ליכט פֿון'ם מוטואַלויזם; אַז ער פֿערטהיידגט די פֿרייע אַסאַסי-אַציאָן, אַלס די „איינציג מעגליכע, גערעכטע און וואַהרע געזעלשאַפֿטס-פֿאָרם“, — צו אַ בעשטימטען צוועק אין געגענוואָרן צו דער געצוואונגענער פֿעראייניגונג פֿון'ם שטאַאַט, „די פֿרייהייט, וועלכע בעשריינקט זיך דערויף אויפֿצוהאַל-שען די גלייכהייט אין די מיטלען פֿון דער פֿראָדוקציאָן און ביי אַ אויסטויש פֿון די פֿראָדוקטען“.

אָבאָן האָט איצט דערקענט דעם אונטערשיעד, וועל-כען פרודהאָן האָט געמאַכט צווישען בעזיץ און אייגענטהום. „דער בעזיץ איז עהרליך, דאָס אייגענטהום אונעהר-ליך.“ דיין אַרבייט איז דיין רעכטליכער בעזיץ, איהר איי-קונפֿט דיין קאַפיטאַל; די פֿרוכטבאַרקייט אָבער פֿון דעם דאָזיגען קאַפיטאַל, דאָס מאַנאַפֿאַל פֿון זיין פֿרוכטבאַרקייט, דאָס איז אונעהרליך.

„דאָס אייגענטהום איז גנבה!“

אַזוי האָט ער דערקענט די אמת'ע אורזאַכען פֿון דעם

שרעקליכען אונטערשיעד אין דער פֿערטהיילונג פֿון די וואַפֿען, פֿון וועלכען די נאָטור הויכט ניש אָן וויסען, ווען זי שמעלט אונז אוועק אויף'ן קאָמפּף-פּלאַץ פֿון'ם לעבען: ווי עס קומט, וואָס די איינע זיינען פֿערדאָמט צו פֿער-בריינגען זייער לעבען אין מיה, עלענד און האַפֿנונגסלאָ-זיגקייט, אין די גרענעצען, וועלכע דאָס „אייזערנע לויך-געזעץ“ שרייבט זיי פֿאַר, בעת ווען די אַנדערע, וועלכע זיינען פֿריי פֿון קאָנקורענץ, שפּיעלען זיך מיט דעם מאַנגעל פֿון זייער קאָפיטאַל און האַלטען עס אין איין פֿערגרעסערן דורך די איינקינפֿטע פֿון פֿרעמדער אַרבייט. דאָס האָט ער אַצינד געזעהן אַלס קלאָהרעס בילד אונטער דעם שיין פֿון דיזער פֿאַרשונוג.

ער האָט געזעהן, אַז די מינדערהייט פֿון אָט די לעצטע איז אין שטאַנד מיט דער הילף פֿון אַלע פֿאַראַרטטהיילע צו צווינגען די מעהרהייט, זי זאָל אָנערקענען זייערע פֿרי-ווילעניס. ער האָט געזעהן, אַז דאָס האָט דאָס וועזען פֿון'ם שטאַט זיי געגעבען די מעגליכקייט, די איינע צו האַלטען אין אונוויסענהייט איבער זייערע אינטערעסען, און די אַנדערע, וועלכע האָבען זיי יאָ דערקענט, צו פֿער-נוואַלטיגען, זיי צו בעזייטיגען.

ער האָט פֿון דעם אַלעמען אַרויסגענומען — און דאָס איז געווען די וויכטיגסטע און מיעף איינשניידענדסטע ערקענטניס פֿון זיין לעבען, וועלכע האָט רעוואָלוציאַנירמ די גאַנצע וועלט פֿון זיינע אַנשוואַנגען —, אַז מען מוז פֿערטהיירדיגען ניש די לעהרען פֿון דער ועלבס-ענטזאָנונג און דער פֿערפֿליכטיגונג, נאָר אדרבה דעם ענאָאיום, די ערקענטניס פֿון די אייגענע אינטערעסען!

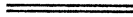
אויב ס'איז פֿאַרהאַן אַ „לייוונג פֿון דער סאָציאַלער

פראגע, ליגט זי דאָ. אלעס אנדערע איז אומאָפיע אָדער נאָר קנעכטשאַפֿט אין וואָס פֿאַר עס איז פֿאַרס.
 אזוי איז ער לאַנגזאַם און שטיל אַריינגעוואַקסען אין די פֿרייהייט: ביימאָג געבונדען אין דער שקלאַפֿעריי פֿון זיין שווערער אַרבייט און ביינאַכט אין פֿעראייניגונג מיט דער פֿרוי פֿון זיין ליעבע. דאָן, ווען ער האָט זי פֿערלאָרען, ווידער אַלזײַן; נאָר איינזאַמער, אָבער רוהיגער און שטאַר-קער ווי ווען עס איז פֿריהער...

זיין בעסטער פֿריינד איז געווען און געבליבען טרופּ. וואָס ווייטער האָט ער אַלץ מעהר געשעצט די ערנסטקייט, די פֿעסטקייט און דאָס אינסטינקטיווע צאַרמ-געפֿיהל פֿון דעם דאָזיגען מאַן. דאָך האָבען זיי זיך שוין ניט אזוי גוט פֿערשמאַנען איינער דעם אַנדערן. טרופּ האָט זיך כסדר גערעכענט מיט די מענשען, ווי זיי דאַרפֿען זיין און ווי זיי וועלען זיין; אָבער אָבאַן איז געווען אזוי אַריינגעדרונגען אין דאָס וועזען פֿון דער פֿרייהייט, אז ער האָט איינגעזעהן, ווי ווייניג מען קען צווינגען צו וויער גליק די מענשען, וועלכע ווילען ניט זיין גליקליך.

ער האָט געלייגט זיין גאַנצע האַפֿנונג אויף דעם לאַנגזאַמען פֿאַרטשריט פֿון דער פֿערנוגפֿאַרט; יענער אויף דער רעוואָלוציאָן, וואָס אין איהרע מעג וועט זיך דאָס ליכט פֿון דער פֿרייהייט פֿונאַנדערגיסען איבעראַל גאַנצע שטראַמען-וויוו, אַלעמען בעלייכטענדיג, ווייל אַלע ווינשע וועלען זיין ערפֿילט. אָבאַן איז געקומען צו זיך און האָט געוואונשען, אז יעדער זאָל זיך געפֿינען אין אַזאַ צושטאַנד ווי ער; טרופּ האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר פֿערלאָרען אין דער אַלגעמיינהייט. טרופּ האָט זיך געשמעלט אין דיענסט פֿון זיין אידעע און האָט זיך איהר געפֿיהלט

איבערנעבען אויף לעבען און טויט: אַבאָן האָט געוואוסט,
אז די פֿרייהייט פֿערפֿליכטעט צו קיין זאָך ניט.
אזוי איז דער איינער וואָס ווייטער אַלץ מעהר אָנגע-
טריבען געוואָרען צו טהעטיגקייט, ווי אַ פֿערד פֿון דעם
רייטער'ס שפּאָרן, ווי אַ סאַלדאַט פֿון דעם „פֿאַרווערטס“-
רוף פֿון זיין פֿעלד-מאַרשאַל, בעת ווען דער אַנדערער האָט
זיך אַלץ מעהר איבערצייגט אין דער בעדייטונג פֿון דער
טאַקטיק, וועלכע לאָזט דעם שונא צוקומען צו זיך און
שלאָגט דאָן אַב זיינע אָנגריפֿען. אזוי האָט דער איינער
געזעהן דאָס גאַנצע גליק פֿון דער מענשהייט אַרויסקומען
פֿון אַ בלוטיגען, דער אַנדערער נור פֿון אַ ניט-בלוטיגען
קאַמפּף...

פֿינפֿטעם קאָפּימעל.

די קעמפּפּער פֿון פֿרייהייט.

אַבאָן איז אויפֿגעשפּרונגען פֿון אָרט. מען האָט אָנגעקלאַפּט. דער באַי פֿון ביער-סאַלון, וועלכער פֿלעגט קומען יעדען זונטאָג, האָט אַרײַנגעשטעקט זײַן קאָפּ אין טהיר: „סער?“ — אַבאָן האָט איהם גער- הייכען קומען אין אַ האַלבע שעה אַרום. ער האָט אַ קוק געטהאָן אויפֿן זײַנער. שײַן ווידער אַבגעגריבעלט אַ גאַנצע שמונדע... עס איז שײַן כמעט געווען 5 אויגער. ס'האָט אָנגעהויבען ווערן דונקעל און אַבאָן האָט אָנגעצונדען אַ גרויסען לאַמפּ, וואָס איז געד שטאַנען אויפֿן קאַמין און האָט מיט זײַן שײַן בעלויכטען דאָס גאַנצע צימער. דאָן האָט ער גוט פֿונאַנדערגעשאַרט דאָס פֿײַער; האָט מיט אַנשמרײַנגונג צוגערוקט דעם טיש צום פֿענסטער, אזוי אז עס איז געבליבען אַ ברייטער פּלאַץ לעבען קאַמין, און ענדליך האָט ער אוועקגעשטעלט עמליכע שמוהלען אין אַ האַלב-קרייז אַרום קאַמין. אַצינד איז דאָרט געווען פּלאַץ פֿאַר אַכט בײַן פּערזאָנען. ער האָט בעטראַכט דאָס צימער, וואָס האָט איצט געקראָנען כמעט אַ בעקוועמען אויסזעהן, נאָכדעם ווי די פֿענסטער זײַנען געווען פֿערדעקט מיט פֿאַרהאַנגען, און דאָס צימער דערוואַרעמט פֿון פּלאַקערענדען פֿײַער און בעלויכטען פֿון דעם מילדען ליכט.

אָבער ווי אַנדערש איז עס דאָך געווען פֿריהער: אין די צוויי קליינע צימערן אין האַלבאַרן, בעת זיין פֿרוי האָט נאָך געלעבט, זי, וועלכע האָט אזוי גוט פֿערשטאַנען צו מאַכען יעדען איינעם בעקוועם אין די זונטאַנדיגע נאַכ-מיטאַג-שטודיען; וועלכע האָט געקענט מאַכען, אז דער צוריקגעהאַלטענסטער זאָל ריידען, דער פּלאַפּלער זאָל איינהאַלטען זיין רעדע-שטראָם, דער פֿראַזיאַ- זאָל זיך בע-טראַכטען וואָס ער זאָגט, און דאָס אַלעס אויף אזאָ פֿיינעס אופן, אז ס'איז גאָר ניט געווען צו בעמערקען אפילו.

עס איז דעמאָלט ניט זעלטען געווען, אז פֿרויען זאָ-לען בייוואוינען אָט די צוואַמענקינפֿטע. אָבער דער טאָן איז אימער געווען אונגעשמערט און פֿריי פֿון יעדען קאַנ-ווענציאָנעלען צוואַנג.

די צייט פֿון איהר קורצער קראַנקהייט זיינען די פֿער-זאַמלונגען פּלוצלינג אונטערבראַכען געוואָרען; איהר טויט האָט געמאַכט אַ געוואַלט-רים אין דעם קרייז. נאָר אַבאַן האָט ניט געקענט אויפֿגעבען די אידעע פֿון די דאָזיגע נאַכמיטאַגס, וועלכע האָט געשמאַמט פֿון איהר.

זיי זיינען ווידער געקומען צו איהם. פֿון דער, וועמען זיי האָבען געקענט און וועלכע האָט אַלעמען געפֿעהלט איז קיינמאָל ניט גערעדט געוואָרען.

וויפֿיעל האָבען זיך אין די דאָזיגע צוויי יאָהר דורכ-געוואָרפֿען ביי איהם אין שטוב: אַן ערך הונדערט מענ-שען! כמעט אַלע זיינען מעהר אָדער ווייניגער געווען אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאַציאַליסטישער בעוועגונג. זייערע אידעאַלען זיינען געווען אזוי פֿערשידען, ווי די וועגען, אויף וועלכע זיי האָבען געשמערבט צו זיי.

אַלע אָבער האָבען געלימען אונטערן דרוק פֿון די היינטיגע אומשמענדען און געביינקט נאָך בעסערע... דאָס

איו געווען דער איינציגער באַנד, וועלכער האָט זיי אין די דאָזיגע שמונדען שוואַכלעך פֿעראייניגט.

אסך האָבען ניט געקענט מוחל זיין אַבאָן, פֿאַרוואָס ער פֿלעגט עפֿענען זיין מהיר פֿאַר אַזעלכע פֿערשיעדענע עלעמענטען. אַ טהייל האָבען אין דעם שוין געזעהן אונט-טרייהייט. „געגען וועמען?“ פֿלעגט ער זיי פֿרעגען מיט אַ שמיכעל. „איך האָב ניט קיין שום קערפֿערליכען אָדער גייסטיגען הערר, וועמען איך זאָל האָבען געשוואָרען טריי-הייט. ווי אזוי ווען איך ווערן אונטריי?“

אזוי זיינען די פֿאַליטישע פֿלודערעקן, די פֿאַרטיי-מענטשען, די פֿרומע פֿאַנאַטיקער אויסען געבליבען: אַלע יענע, וועלכע האָבען געמיינט, אַז זיי קענען נאָר דאָן האָ-בען דעם הימעל פֿון דער פֿרייהייט, ווען דאָס אידעאַל פֿון זייער פֿרייהייט ווערט דאָס אידעאַל פֿון אַלעמען.

ווידער און ווידער זיינען געקומען די איינצעלנע — אַבאָנאַטן געצעהלטע פֿערזענליכע פֿריינד — וועמען די ער-פֿאַהרונגען פֿון זייער לעבען האָבען געלערנט, אַז די פֿריי-הייט איז ניט קיין אַנדער זאַך, נאָר די אונאַבהיינגיקייט איינער פֿון אַנדערן: די מעגליכקייט פֿאַר יעדען איינעם צו זיין פֿריי אויף זיין אייגענעם אופן.

פֿרעמדע פֿלעגען אין דער לעצטער צייט קומען און אַוועקגעהן עפֿטער ווי אימער. אַבאָן האָט קיינעם ניט גע-בעמען צו קומען נאָך אַ מאָל: אָבער יעדער איינער האָט ביים אַוועקגעהן פֿון זיין האַנד-דרוק געפֿיהלט, אַז ער וועט איבעראַכטמאַג זיין פונקט אַזאָ ווילקאַמענער גאַסט ווי איצט. יעדער איינער האָט געהאַט דאָס רעכט מיטצובריינג-גען וועמען עס איז, און דאָס דאָזיגע רעכט פֿלעגט צייט-שענווייז אַזוי פֿלייסיק דורכגעפֿיהרט ווערן, אַז עס האָבען ניט געסטייעט קיין שמוהלען פֿאַר די אָנוועזענדע. אָבער

אַפּטמאַל איז אַבאָן אויך געווען אַליין מיט איינעם אָדער צוויי פֿון זיינע פֿריינד.

דאָס רוב פֿלעגט זיך דער געשפרעך דרעהען אַרום אַ געוויסע טאַגעס-פֿראַגע. אָדער עס פֿלעגט זיך ענטוויקלען אַ דיסקוסיאָן, און די אָנוועזענדע פֿלעגען זיך צוטהיילען אין טהיילנעהמער און צוהערער. נאָר עס פֿלעגט אויך פֿאַרקור-מען, אַז די פֿערוואַמלטע פֿלעגען זיך צוטהיילען אין קליינע גרופּען, און צוויי, דריי פֿערשיעדענע שפּראַכען פֿלעגען אַבקלינגען אין צימער.

איינמאַל איז געקומען אַ מענש, קיינער האָט גיט גע-וואוסט פֿון וואַנען, און אין אַ צייט אַרום האָט ער זיך אַרויסגעוויזען פֿאַר אַ שפּיאָן. די לוסט צו ענטדעקען פֿער-שווערונגען און אַטענטעמער האָט איהם אויך צוגעצויגען אַהער. נאָר אַז ער האָט דערזעהן, אַז דאָ ווערט גיט גערעדט פֿון דינאַמיט, פֿון באַמבעס, פֿון דער „שוואַרצער האַנד“, פֿון עקזעקוטיוו-קאָמיטעמען און געהיימע פֿעראיינען, נאָר פֿון וויסענשאַפֿטליכע און פֿילאָזאָפֿישע פֿראַגען, וועלכע ער האָט גיט פֿערשטאַנען, איז ער פֿערשוואַנדען אַזוי שמיל ווי ער איז געקומען, נאָכדעם ווי ער האָט זיך עטליכע שעה מורא'דיג געלאַנגוויילט.

פונקט אַזאַ ענטשווישונג האָבען געהאַט עטליכע יונגע היצקעפּ, וועלכע האָבען זיך איינגערעדט, אַז וואַרפֿען אַ באַמבע איז אַ גרעסערע טהאַט און שאַפֿט שנעלער אַב די סאַציאַלע נויטה פֿון דער וועלט, איידער די גרינדליכע אויספֿאַרשונג מכה די אורזאַכען פֿון דער דאָזיגער נויטה. די פֿעראַכטונג, מיט וועלכער זיי האָבען כסדר גערעדט וועגען אַט דעם „פֿילאָזאָפֿישען אַנאַרכיזם“, וועלכער איז, לויט זייער מיינונג, פֿאַלשמענדיג אונפֿרוכטבאַר און האָט לחלוטין גאַרנישט וואָס צו טהאָן מיט דער בעפֿרייאונג פֿון

דער הונגערענדער מענשהייט, איז געווען פונקט אזוי גרויס ווי לייכט-ערקלעהרליך.

אַבאן פֿלעגט דאָס רוב ניט אָנטייל נעהמען אין די דיסקוסיאָנען. אָבער ער האָט ניט ליעב געהאַט, ווען אָט די דיסקוסיאָנען פֿלעגען אַראַבקריבען פֿון וועג און זיך ענט-וויקלען אין איינפֿאַכע פּוסמע ווערטער-שלאַכטען, וועלכע ענדיגען זיך זעהר שווער און עררייכען קיינמאָל קיין ציעל ניט. היינט אָבער האָט ער געוואָלט אַרויסשטעלען מיט זייער גאַנצער שאַרפֿקייט די געגענועזע פֿון צוויי וועלט-אַנשווי-אונגען, וועמעס אונלאָגישע צוזאַמענמישונג האָט געשאַפֿען אַ נאַכט פֿון ווידערשפּריכע און אונקלאַרהייטען...

היינט האָט ער געוואָלט מאַכען אַ סוף צו די לעצטע אונקלאַרהייטען, וועלכע האָבען נאָך געהערשט מכח זיין אייגענער פֿערוואָן און איהר שטעלונג, און דערמיט אַנפֿאַנגען אַ קאַמפּף, וועמען ער איז געווען ענטשלאָסען אויף לאַנג אָבצוגעבען וויינע בעסטע כוחות...

* * *

ער האָט גראָד מיט אַביסעל אונגעדוד אַ קוק געטהאָן אויף'ן וויינער, ווען מען האָט אָנגעקלאַפט אין טהיר. נאָר דער, וואָס איז אַריינגעקומען, איז איהם געווען אַ ווילד-פֿרעמדער. ס'איז געווען אַ מאַן פֿון פֿערציג יאָהר, וועלכער איז צוגעגאַנגען צו איהם, האָט זיך פֿאַרגעשמעלט און איהם דערלאַנגט אַ בריעף.

אַבאן איז דורכגעלאָפֿען דעם בריעף, נאָכדעם ווי זיי האָבען זיך ביידע אַנידערגעזעצט. ס'איז געווען אַ רעקאָ-מאַנדאַציע פֿאַר דעם איבערבריינגער, געשריבען אין אַ לייכטען, גייסטרייכען טאָן, און זי איז געקומען פֿון אַ מאַן, מיט וועמען אַבאן איז מיט יאָהרען צוריק אַפֿט געשטאַנען אויף איין טריבונע, ווען ס'האָט זיך געהאַנדעלט צו פֿער-

טהידיגען די רעכטע פֿון דער אַרבייט, וועלכער איז אָבער איצט געווען אַ רעדאָקטאָר פֿון אַ גרויסער אָפּאָזיציאָנעלער צייטונג און וועלכער האָט מיט זיין שאַרפֿער פֿעדער גע- וואָרפֿען אַ מורא אויף אלעמען.

דער דאָזיגער בריעף איז טהיילווייז געווען אַן ענטשול- דינגונג, טהיילווייז אַ זעלבסט-פֿערשפּאַמונג, און אין אלגעמיין האָט זיך דער שרייבער זיינער אָבגעגעבען מיט אַמאָליגע, נאָך ניט פֿערגעסענע זכרונות און מיט אויסדריקע פֿון צו- פֿריעדענהייט איבער דעם, וואָס איז ביז אַהער עררייכט געוואָרען... ער האָט דעם גומען אָבאַן'ן רעקאָמאָנדרט אַ פֿריינד, וועלכער פֿיהלט זיך צוגעצויגען פֿון'ם שמודיזם פֿון דער סאָציאַלער בעוועגונג, ווי „דאָס וומער-פּוויגעלע פֿון דעם פֿלאַם“, און דער עיקר וואָלט ער געוואָלט אין פֿערלויף פֿון דער קורצער צייט, וואָס ער וועט פֿערבריינגען אין לאַנדאָן, דערנעהן עמליכע זאַכען מכה דעם דונקעלען געביעט פֿון'ם אַנאַרכיסם, אַ זאַך, אין וואָס אָבאַן קען איהם בעסער בע- הילפֿיג זיין ווי ער אַליין, וועמעס „בליקען זיינען צו שטאַרק פֿערנומען אין דעם קרייז פֿון טאָג, אַז ער קען זיך ניט אָבגעבען מיט אַ פֿערלאָרענער צוקונפֿט...“ דאָן איז געקומען אַ גליק-וואונש צו אָבאַן'ס ערפֿאָלג אלס בוכהענדלער, נאָך אַ שמיכעל איבער געמיינשאַפֿטליכע נאַרישקייטען, פֿון וועלכע „די ערפֿאַהרונג האָט שוין אַודאי דעם לעצטען דופֿט פֿון רייץ אויך אַרויסגעצויגען“, און צו לעצט אַ צערעמאָ- נייעלע פֿערנייגונג.

אָבאַן האָט געשטעלט עמליכע פֿראַגען, כדי דאָס דאָזיגע פֿערענדערטע בילד זאָל קענען ערשיינען פֿאַלקאָם פֿאַר זיינע אויגען. דאָן האָט ער זיך פֿריינדליך ערקלעהרט גרייט צו געבען יעדע אויסקונפֿט, וואָס וועט נור פֿון איהם פֿערלאָנגט ווערן. ער האָט זיך געפֿרעהט מיט די קלאַנגען פֿון זיין

שפראך, ער האָט זיך ביי זיך אין האַרצען געפֿרעהט מיט דעם דאָזיגען בעזוך, וועלכער האָט אַריינגעבראַכט אַ דופֿט פֿון פֿאַרזי צו איהם אין צימער...

אַט דער פֿרעמדער איז איהם געווען סימפּאַטיש: זיין איינפֿאַכער קאָסטיוום, דאָס רוהיגע, זיכערע וועזען, זיין ערנסט געזיכט.

ער האָט אָנגעהויבען מיט אַ פֿראַגע:

„איהר ווילט פֿון מיר אַן ערקלעהרונג מכח דער לעהרע פֿון'ם אנארכיזם. ווילט איהר מיר אַפֿריהער זאָגען, וואָס איהר האָט ביו אַהער פֿערשטאַנען אונטער אנארכיע?“

„געוויס. אָבער איך בין זיך מודה, אַז איך האָב נישט קיין קלאַהרען בילד וועגען דעם. גראַד דעם היפּוך דערפֿון: אַ בלוטיגער און רויכענדער תּוהו ובוהו, אַ באַרג אַש פֿון אַלעס וואָס עקזיסטירט, פֿאַלשמענדיגע אויפֿלייוונג פֿון אַלע באַנדען, וועלכע האָבען ביו אַהער פֿערקניפּט די מענשען איינע מיט די אנדערע: פֿון דער הייראַטה, פֿון דער פֿאַ-מיליע, פֿון דער קירכע, פֿון'ם שטאַאַט, אַ הפּקרות'דיגע מענשהייט, וואָס קען דורך קיין שום מיטעל נישט געהאַלטען ווערן אין אָרדנונג און וועלכע פֿערניכטעט זיך געגענווייטיג—“

אַבאַן האָט אַ שמייכעל געמאַהאַן ביי דער דאָזיגער שילדערונג, וועלכע ער האָט שוין שויווענד מאַל געהערט.

„אזוי מאַלט זיך נאָך יעדענפֿאַלס די וועלט פֿון דער אנארכיע ביי דאָס רובּ מענשען אין די קעפּ,“ האָט ער געזאָגט. „אזוי ווערט זי פֿאַרגעשטעלט ביי יעדער געלעגענהייט פֿון אונזער פרעסע, פֿון די פֿאַליטישע פּאַרטייען, פֿון אונז-זערע ענציקלאָפּעדיעס, פֿון די פּראָפּעסיאָנעלע לעהרער פֿון דער פֿאַלקס-ווירטהשאַפֿט, פֿון אַלעמען. דאָך האָב איך אין דעם כּסדר געזעהן נור די בעוואוסטע פֿערליימונג פֿון די שונאים און די אונבעוואוסטע נאָכפּלאַפּלעריי פֿון די מאַסען—“

„דאָס האָט איהר גוט געטהאָן,“ האָט זיך אָבאן אָב-
גערופֿען.

„אָבער איך מוז זיך ווייטער מודה זיין, אז איך דאָס
געגענגעזעצטע אידעאַל: דאָס פֿריעדליכע, אונגעשמערטע
צוזאַמענלעבען פֿון די מענשען אין געמיינשאַפֿט איינע מיט
די אַנדערע, וואו דער איינער וועט זיך כסדר פֿרייוויליג
ענטזאָגען פֿון זיינע אינטערעסען צו גונסטען פֿון'ם אַנדערן
און פֿון'ם כלל, — אז אַזאַ מין אידעאַל זעהט מיר אויס צו
זיין גאָר ניט פֿאַסיג פֿאַר דער אמת'ער נאַטור פֿון די
מענשען.“

אָבאן האָט ווידער אַ שמייכל געטהאָן. „איך בין זיך
מודה, אז דאָס קוקט ביי מיר אין די אויגען איך אויס
אַזוי.“

דער אַנדערער איז געווען איבערראַשט. „ווי?“ האָט ער
אַ פֿרעג געטהאָן. „און דאָס איז דאָך פֿונדעסמוועגען דאָס
אידעאַל פֿון דער אַנאַרכיע?“
„ניין,“ האָט אָבאן געענטפֿערט, אין געגענשהיל: „ס'איז
דאָס אידעאַל פֿון'ם קאָמוניזם.“

„אָבער — אַט די ביידע האָבען דאָך איין ציעל—“
„זיי זיינען אַנטקעגענגעזעצט איינס דעם אַנדערן ווי
טאָג און נאַכט, וואַהרהייט און פֿאַנטאַזיע, עגאָאיזם און
אַלטרואַיזם, פֿרייהייט און קנעכטשאַפֿט.“
„אָבער אַלע אַנאַרכיסטען, פֿון וועלכע איך האָב געהערט,
זיינען דאָך קאָמוניסטען?“

„ניין, די קאָמוניסטען, וועלכע איהר קענט, רופֿען זיך
אַנאַרכיסטען.“

„זיינען, הייסט עס, איבערהויפֿט דאָ, ביי אונז אין
פֿראַנקרייך, איבערהויפֿט אין אייראָפּא קיין אַנאַרכיסטען
ניטאָ?“

„אויפֿיעל ווי איך ווייס זיינען מאַקי נימאָ; יעדענפֿאַלס בלויז דאָ און דאָרט עטליכע געצעהלמע. פֿונדעסמוועגען איז יעדער קאָנסעקווענטער אינדיווידואַליסט אַנאָרכיסט.“

„און די גאַנצע, מעגליך וועקסלענדע בעוועגונג פֿון'ס אַנאָרכיסם, וועלכע לאָזט פֿון זיך אזוי פֿיעל הערען — ?“

„איז אַנטי-אינדיווידואַליסטיש און מחמת דעם אַנטי-אַנאָרכיסטיש; איז, ווי איך האָב שוין געזאָגט, ריין קאָמוניסטיש.“

אַבאָן האָט בעמערקט, ווי שמאַרק זיינע ווערטער האָבען דעם מאָן איבערראַשט. יענער האָט פֿון איהם געוואָלט האָבען אויסקונפֿט איבער די ליינג און דעם ציעל פֿון אַ וועג און ער האָט איהם גאָר געוויזען, אַז דער וויזער פֿון דעם וועג טראָגט אַ פֿאַרשען אויפֿשריפֿט...

ער האָט געזעהן דעם ערנסטען, פֿערמראַכטען אויס-דרוק אין די געזיכטס-ציגע פֿון זיין בעזוכער און איז געווען איבערצייגט, אַז יענער איז ווירקליך געקומען צו איהם נור מיט דעם אינטערעס צו דערגרונטעווען אַ צווייפֿעלהאַפֿטע פֿראַגע.

אַ וויילע איז געוואָרען שטיל אין צימער. אַבאָן האָט רעהיג אָבגעוואַרט ביז דער אַנדערער האָט נומ דורכגעטראַכט מכח דעם וואָס ער האָט געהערט און דער געשפרעך האָט זיך ווידער אָנגעהויבען.

„דאַרף איך אייך אַלואַ בעמען, איהר זאָלט מיר זאָגען, וואָס איז דער פֿערשטעהט אונטער אַנאָרכיע?“

„מיט פֿערגניגען. — איהר ווייסט, אַז אַנאָרכיע איז אַ וואָרט, וואָס שטאַמט פֿון דער גריכישער שפּראַך און אין דער גענויער איבערזעצונג הייסט עס „אַהן הערשאַפֿט.“

נ, איז אַ צושטאַנד פֿון הערשאַפֿטסלאָזיקייט פֿונקט

דאָסזעלבע וואָס אַ צושטאַנד פֿון פֿרייהייט: אַז אײַך האָב קײן האַר נײַט אײבער מײַר, בײַן אײַך פֿרײַ. אַנאַרכײַע אײַז אַלױאַ פֿרײַהײַט.

אַצונד נעהט אַלױאַ אײַן דעם צו פֿערטײַטשען דעם בענרײַף „פֿרײַהײַט“, און אײַך מוז זאָגען, אַז אײַך וועל גאָר קײן בעסערן טײַטש נײַט געפֿינען ווי דעם דאָזיגען: פֿרײַהײַט אײַז די אַבוועזענהײַט פֿון אַנגרײַפֿענדער געוואַלט אָדער פֿון צוואַנג.

ער האָט זײַך אַבגעשטעלט אַ רגע, אַזוי ווי צו געבען זײַן צוהערער די מעגליכקײַט, ער זאָל קענען בענעהמען זײַנע ווערטער, וועלכע ער האָט אַרויסגערעדט לאַנגזאַם און קלאָהר. דאַן האָט ער ווייטער געזאָגט:

„די אָרגאַניזירטע געוואַלט אַלױאַ אײַז דער שטאַאַט. פֿונקט ווי געוואַלט אײַז זײַן עצם, זײַן סאַמע וועזען, אַזוי אײַז רױב זײַן פֿרײַוילעגײַע; אַזוי אײַז די בערויבונג פֿון די אײַנעלטובֿט די אַנדערע דאָס מיטעל פֿאַר זײַן קײַם.

מהמת דעם זעהט דער אַנאַרכײַסט אײַן דעם שטאַאַט זײַן גרעסטען, יאָ, זײַן אײַנציגען שונאַ.

ס'אײַז די סאַמע ערשטע בעדינגונג פֿון דער פֿרײַהײַט, אַז בײַ קײַנעם זאָל נײַט אַוועקגענומען ווערן די מעגליכקײַט צו האָבען דעם פֿולען פֿראַדוקט פֿון זײַן אַרביײַט. עקאַאַ-מישע אונאַבהײַנגיקײַט — אַזוי לױטעט די ערשטע פֿאָדער-רונג פֿון אַנאַרכײַזם: די אַבשאַפֿונג פֿון דער עקספּלאַטאַציע פֿון מענשען דורך מענשען. אָט די עקספּלאַטאַציע קען אַלױאַ ווערן אונמעגליך: דורך דאָס פֿרײַ-מאַכען פֿון דער באַנק, דאָס הײַסט די פֿרײַהײַט אײַן'ס שאַפֿען פֿון אױסמוי-מיטלען, אױף וועלכע עס זאָל נײַט לײַגען מעהר קײַן געזעצליך געשיצטע פֿרײַוילעגײַע פֿון צײַנו; דורך דאָס פֿרײַ-מאַכען פֿון אױס-

קרעדיט, דאָס הייסט איהם אָרנאָניזירען אויף גרונד פֿון'ם פּרינציפ פֿון מוטואַלזום, פֿון דער געגענווייטיגער עקאָנאָמי-שער שטאַרקונג; דורך דאָס פֿריי-מאַכען פֿון'ם מאַרק און דעם וועלט-מאַרק, דאָס הייסט די פֿרייהייט אונגעשמערט צו מיישען און אויסמיישען די געשאַפֿענע אוצרות פֿון האַנד צו האַנד, ווי פֿון לאַנד צו לאַנד; דורך דאָס פֿריי-מאַכען פֿון'ם גרונד און באַדען, דאָס הייסט די פֿרייהייט צו קענען פֿער-נעהמען דעם גרונד און באַדען פֿאַר פּערזענליכער בענוצונג, אין פֿאַל אויב ער איז שוין ניט פֿערנומען געוואָרען פֿון אַנדערע צו דעם זעלבען פּערזענליכען צוועק; אַדער, כדי אָט די אַלע פֿאָדערונגען צונויפֿצופאַסען אין איינע: די עקספּלאַטאַציע פֿון'ם מענשען דורך'ן מענשען ווערט אונ-מעגליך דורך די פֿרייהייט פֿון דער אַרבייט."

דערביי איז אַבאַן אַנשווינגען געוואָרען און עס איז ווי-דער ענטשטאַנען אַ פּויוע.

"איהר דערנעהמערט זיך, ווי מיר ווייזט אויס, צו דעם Laissez-faire, laissez-aller (לאַז געהן ווי עס געהט) פֿון די פֿערטהיידגער פֿון דער פֿרייער קאָנקורענץ—"

"אדרבה: די מאַנטשעסטער-מענער דערנעהמערן זיך צו אונז. אָבער זיי זיינען ווייט צוריק הינטער אונז. דאָך אז זיי זאָלען זיין קאָנועקווענט און געהן ווייטער אויף דעם וועג, וואָס זיי האָבען אָנגענומען, וואָלט דאָס זיי מיט בעשטימטער זיכערקייט געמוזט פֿיהרען אַהין, וואו מיר שמעהען. זיי בעהויפטען, אז זיי פֿערטהיידגען די פֿרייע קאָנקורענץ. אָבער אין דער אמת'ן פֿערטהיידגען זיי בלויז די קאָנקורענץ פֿון די אַרעמע אונטער זיך, אין דער צייט וואָס זיי נעהמען אוועק מיט דער הילף פֿון דער שטאַטליכער געוואַלט דאָס קאַפיטאַל פֿון דער קאָנקורענץ און מאַנאַפּאָליזירען עס פֿאַר זיך. מיר אָבער ווילען עס פּאַפּולאַריזירען, געבען יעדען

איינעם די מעגליכקייט צו ווערן קאפיטאליסט, מיט דעם וואָס מיר זוכען עס צו מאַכען צוגענגליך פֿאַר יעדען איינעם דורך די פֿרייהייט פֿון קרעדיט און צווינגען עס אָנטהייל צו נעהמען אין דער קאָנקורענץ, פונקט ווי יעדער אַנדערער פראָדוקט."

"אַט די אידעען זיינען זעהר ניי—"

"ווי זיינען דוקא ניט אזוי ניי, נאָר זיי זיינען עס איצט ווידער געוואָרען, איצט, ווען די גאַנצע רעסונג ווערט ערוואָרט "פֿון אויבען", און ווען מען וויל ניט איינזעהן, אָ די סאָ-ציאלע פֿראַגע קען אַנדערש ניט געלייזט ווערן, נאָר דורך די איניציאַטיווע פֿון'ם איינצעלנעם, וועלכער ענטשליסט זיך ענדליך אַליין צו בעזאָרגען זיינע אָנגעלעגענהייטען, אָנשמאַט איבערצוגעבען די דאָזיגע אַרבייט אין פֿרעמדע הענד."

"ס'איז מיר ניט מעגליך געווען נאָכצופֿאָלגען יעדען וואָרט אייערן ביז אין דעם סאַמע אינערן פֿון זיין זינג, אָבער איך מיין, אָ איך האָב אייך פֿונדעסמוועגען ניט שלעכט פֿערשטאַנען, ווען איך נעהם אָן, אָ איהר אָנערקענט ניט קיין פֿליכט פֿון אונטערוואָרפֿענקייט אונטער דעם ווילען פֿון אַן אַנדערן און קיין שום רעכט אַרויפֿצוּצווינגען אויף אייך אַ פֿרעמדען ווילען?"

"איך אָנערקען דאָס רעכט פֿון פֿרייער ענטשליסונג איבער מיין אייגענע פֿערוואַן, האָט אָבאָן מיט אַ שטאַרקער בעמאָנונג געענטפֿערט. "איך פֿערלאַנג ניט און קוק ניט אַרויס אויף קיינע רעכטע, וואָס זאָלען קומען צו מיר פֿון דעם כלל און איך פֿיהל זיך צו איהם מיט קיין זאך ניט פֿערפֿליכטעט. איהר קענט אויפֿן פֿלאַץ פֿון'ם וואָרט "כלל" אוועקשמעלען וואָס איהר ווילט: "שטאַט", "געזעלשאַפֿט", "פֿאַמערלאַנד", "געמיינדע", "מענשהייט" — סאיז אַלאַציינס."

„איהר זייט דרייסיג!“ האָט דער פֿראַנצויז אויסגערופֿען.
 „איהר פֿערלייקענט די געשיכטע!“
 „איך פֿערלייקען די פֿערגאַנגענהייט,“ האָט אָבאַן גע-
 זאָגט. „איך האָב פֿון איהר געלערנט, דאָס קענען נור
 ווייניגע וועגען זיך זאָגען. איך פֿערלייקען אלע מענשליכע
 אינסטיטוציאָנען, וועלכע גרינדען זיך אויף דאָס רעכט פֿון
 געוואַלט. איך בין מיר אליין מעהר ווערטה, איידער זיי
 זיינען עס מיר!“ —

„אַבער יענע זיינען שטאַרקער פֿון איך—“
 „דערווייל נאָך. ס'וועט אָבער קומען אַ מאָג, ווען זיי
 וועלען עס ניט זיין. וואָרים אין וואָס בעשמעהט זייער מאַכט?
 אין דער דומהייט פֿון די פֿערדומטע.“
 אָבאַן האָט זיך אויפֿגעהויבען. אויף זיינע גרויסע גע-
 זיכטס-ציגע איז געלעגען דער אויסדרוק פֿון אַ פֿרייען,
 רעהיגען שטאַלץ.
 „איהר גלויבט אַלזאָ אין דעם פֿאַרמשריט פֿון דער
 מענשהייט צו דער פֿרייהייט?“
 „איך גלויב ניט אין איהם, וועה צו דעם, ווער עס
 גלויבט! איך זעה איהם, כ'זעה איהם, פֿונקט ווי איך זעה
 יעדען מאָג די זונן...“

* * *

אויך דער בעזוכער איז אויפֿגעשטאַנען. נאָר אָבאַן האָט
 איהם פֿערהאַלטען.
 „אויב איהר האָט צייט און לוסט, מאָ בלייבט נאָך
 דאָ. איך ערוואַרט היינט, ווי יעדען זונטאָג, עטליכע פֿריינד,
 דאָס געשפרעך וועט גראָד היינט אַרויפֿקומען אויף אַזאָ
 פֿונקט, וועלכער וועט איך אַודאי אינטערעסירען.“
 מיט אַפֿענער פֿרייד איז זיין איינלאַדונג אָנגענומען
 געוואָרען.

„עס וואָלט מיר יעדענפֿאַלס ניט געווען אזוי ליעב צו
 מוזען שוין איצט אויפֿשטעהן פֿון אַ מאָהלצייט, פֿון וועלכער
 איך האָב קוים גענאָסען דאָס ערשטע געריכט —
 אַבאָן האָט זיך ווידער נאָכגעפֿרעגט אויף פֿאַרזי, אויף
 איינצעלנע פֿערזענליכקייטען פֿון מאָג, אויף אַ טהייל זאַכען,
 וואָס ער האָט פֿון די צייטונגען ניט געקענט דערגעהן.
 דאָן וויינען געקומען זיינע געסט, פֿריהער פֿאַר אַלע
 איז געקומען דר. הוירט, אַן ענגלענדער, דער דאָקטאָר,
 וועלכער האָט בעהאַנדעלט זיין פֿרוי, בעת זי איז קראַנק
 געווען, און איז זייט דאָן געוואָרען אַ רעגעלמעסיגער בעזו-
 כער פֿון די פֿערוואַלונגען ביי אַבאָן. ער איז געווען אַ
 אַ קאַלטער, אין זיך אַבגעשלאָסענער מענש, אָהן יעטוועדע
 פֿראַזע, אָהן וואָס פֿאַר עס איז סענטימענטאַלימעט, אַ כאַ-
 ראַקטער מיט בולט'ע אייגענשאַפֿטען, וואָס אַ שאַרפֿער בליק
 האָט לייכט געקענט דערקענען: אַ פֿעסטער, אונבוִיגזאַמער
 ווילען, אַ שטאַרקע נייגונג צו שפּאַט און אַ צושמעטערענדער
 אונגלויביגקייט.

אַבאָן האָט איהם געשעצט אויף אַן אויסערגעווענהליכען
 אופן. צווישען זיינע פֿריינד איז ניט געווען נאָך איינער, מיט
 וועמען ער האָט זיך אזוי גערן אונטערהאַלטען, ווי מיט דעם
 דאָווגען סקעפטישען ענגלענדער, וועמעס לאַגיק האָט זיך
 ניט אַבגעשראַקען פֿאַר קיין שום זאַך.
 מען האָט פֿון איצט אַן אַ שטיקעל צייט גערעדט ענגליש,
 וואָס דער פֿראַנצויז האָט פֿערשטאַנען. דער דאָקטאָר האָט
 פֿערנומען דעם צווייטען פּלאַץ ביים פֿייער, זיין ליעבלינגס-
 אָרט, און האָט אָנגעוואַרעמט זיין ברייטען רוקען, פֿע-שעל-
 מענדיג דאָס דאָווגע לאַנדאָן, וואו נעבעל און רויך פֿע-
 ציהען אַלצדינג מיט אַ קלעפיגער קאָרע פֿון קראַנקהייטס-
 שטאַפֿען...

ער איז איבערגעשלאָגן געוואָרען פֿון מר. מאַרעל, דעם
אמעריקער, וואָס איז געקומען מיט אַ יונגען מאַן פֿון צוואַנ-
ציג יאָהר, וועלכער האָט נור מיט אַ מין שרעקעדיגער
צוריקהאַלטונג אָנגענומען אַבאַן'ס אָפֿענע האַנד, קעמפֿענדיג,
ווי ס'איז לייכט געווען צו בעקערקען, צווישען אַ שטיקעל
פֿערלעגענהייט און נייגערדיגען אינטערעס.

„ווי געהט עס, מר. מאַרעל?“

„וועלל, איך בריינג אייך דאָ אַ יונגען שילער פֿון דער
סאַציאַלער וויסענשאַפֿט, אַ דייטשען דיכטער; כ'מיי, איהר
האָט איהם שוין געזעהן אויף דעם פּראָמעס-מיטינג אין
פֿינסבורי האַל, ער וואָלט זיך געוואָלט בעקענען מיט אייך—“
אַבאַן האָט געשמייכעלט, ווידער אַ נייע בעקאַנטשאַפֿט.
וואו און ווי אזוי דער אַלטער מאַן האָט זי געמאַכט, איז
פֿאַר איהם געווען אַ רעטעניש. אָבער ווין נאַטירליכע הערצ-
ליכע גוטסקייט האָט דעם אַלטען ניט נור ניט דערלאָזט,
ווען עס איז אַבצוואַגען אַ בקשה, נאָר זי האָט איהם זאָגאַר
געגעבען די מעגליכקייט אָט די ביטע גלייך אַרונטערצו-
לייענען פֿון יענעם'ס געזיכט. אזוי האָט עס אויך דאָס מאָל
געמוזט זיין.

כמעט שמענדיג אויף'ן וועג צווישען ענגלאַנד און די
פֿעראייניגטע שטאַטען, האָט ער דאָ און דאָרט געקענט
כמעט יעדען איינעם פֿון דער סאַציאַלער בעוועגונג און איז
כמעט פֿון יעדען איינעם, צו וואָס פֿאַר אַ ריכטונג ער האָט
ניט אָנגעהערט, געקענט און געליעבט געוואָרען. ער פֿלעגט
דאָס אַבאַן'ן בריינגען דאָס רוב געסט, וועלכע זיינען אַלע
גלייך פֿון דעם דאָזיגען פֿריינדליך אויפֿגענומען געוואָרען.

„דאָס איז גוט,“ האָט ער אויך איצט געזאָגט, „די
דיכטער זיינען תמיד געווען די פֿריינד פֿון דער פֿרייהייט,
און די דייטשע דיכטער פֿאַר אַלע אנדערע. בעת איך האָב

נאָך מיין דייטש ניט אין גאַנצען געהאַט פֿערגעסען, פֿלעג
 איך ליינען פֿרייליגראַטה'ס הערליכע געדיכטע —
 אַה, ווי הערליך זיי זיינען, „די רעוואָלוציאָן“ און דאָס גע-
 דיכט פֿון די מייטע צו די לעבעדיגע, ניט אמת? —
 „יאָ“, האָט זיך דער דייטש אָנגערופֿען און זיינע אויגען
 האָבען געלויכטען פֿון פֿרייד, „און די „שלאַכט ביים בע-
 ראָזעווען בוים“ —“

„ס'איז אַ מאַדנע פֿאַלק, אָט די דייטשען,“ האָט גע-
 זאָגט דר. הורט, „דאָס לאַנד פֿון'ס אינדיווידואַליזם, און
 דאָך די דאָזיגע הינמישע אונטערלעקעריי. איך קען גאָר ניט
 פֿערשטעהן, ווי אזוי אַ מאַן קען דאָרט לעבען ווי געהעריג
 איז אונטער דעם דאָזיגען אונטערטהעניג געבויגענעם
 רוקען —“

„נו, ס'זיינען מאַקי דאָ גענוג, וואָס וואַנדערן אויס.
 וויפֿיעל פֿון זיי קומען צו אונז קיין אַמעריקאָ —“ האָט איהם
 דער יענקי איבערגעשלאָגען.
 ווידער האָט זיך די טהיר געעפֿענט.

ס'איז געווען טרופ, וועלכער האָט ערנסט, ווי אימער,
 בעגריסט די אָנוועזענדע, צושאַקלענדיג דערביי מיט'ן קאַפּ;
 אַ רוסישער ניהיליסט, וועמעס נאָמען קיינער האָט ניט
 געוואוסט, אָבער פֿון וועמעס פֿראַפּאָגאַנדיסמישער טהעטיג-
 קייט זיינע גענאָסען האָבען פֿיעל גערעדט; און ענדליך אַן
 אָנהיינגער פֿון דער נויאַרקער „פֿרייהייט“-ריכטונג, וועמעס
 קומען איז פֿאַר אָבאָר'ן כסדר געווען אַ בעזונדערע פֿרייד,
 ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער האָט זיך מכח אַ טהייל
 פֿראַגען נאָך ווייניגער געקענט צונויפֿגעהן מיט איהם איידער
 מיט טרופ'ן.

גלייך נאָך זיי איז געקומען דער לעצטער בעזוכער פֿון
 דעם היינטיגען נאכמיטאָג, אַ הויכער מאַן, וועמעס בלאַנדע

האָר און בלויע אויגען האָבען גלייך אויסגעזאָגט, אז דאָס איז אַ נאָרדלענדער. ס'איז געווען אַ שווער, אַ מיטגליעד פֿון דער יונגער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַרטיי פֿון זיין לאַנד, וועלכער איז אָבער שטאַרק גענייגט געווען צום אנארכיזם און האָט געהאַלטען אין איין מענה'ן, אז צווישען דעם אנארכיזם און זיין פּאַרטיי איז נור פּאַרהאַן איין איינציגער חילוק, און דאָס איז די טאַקטיק: וואָס די דאָזיגע זוכען צו דערגרייכען אויף'ן וועג פֿון רעפּאַרמען, דאָס ווילען יענע אויספֿיהרען דורך געוואַלט; און אזוי ווי דער ערשטער וועג האָט איהם מיט דער צייט אָנגעהויבען אויסווייזען צו לאַנג, איז ער געווען גענייגט אָנצונעהמען דעם צווייטען. ער איז געווען דאָס, וואָס מען פֿלעגט רופֿען אַ „געפֿיהלס-סאָציאַליסם“. מען האָט זיך אויסגעזעצט אין אַ האַלב-קרייז אַרום פֿייער, דער באַי פֿון'ם ביער-סאַלון איז געקומען און איז אַרומגעגאַנגען פֿון איינעם צום אַנדערן, אָננעהמענדיג יעדען איינעם'ס בעשטעלונג. אין דערזעלכער צייט וואָס אָבאָן האָט זיך אויף אַזאַן אופן איינגעשפּאַרט די מיה און די צייט אלעס אַליין צוזוגרייטען און די אונבעקוועמליכקייט זיינע געסט וואָס עס איז אָנצובאַמען, האָט ער יעדען איינעם פֿון זיי געגעבען די פֿרייהייט זיך אויסצוקלייבען וואָס ער וויל. און זיינע געסט זיינען געווען זעהר צופֿריעדען דערפֿון.

די אונטערהאַלטונג איז באלד געוואָרען לעבעדיג.

אָבאָן האָט אויסגעמיידעט די צערעמאָניעס פּאַרצושטעלען זיינע געסט. אָבער ער האָט געהאַט אַ גוטען וועג אין פֿערלויף פֿון'ם געשפרעך זיי בעקאַנט צו מאַכען איינעם מיט'ן אַנדערן. אזוי האָט אויך דעם דאָזיגען נאַכמיטאָג יעדער איינער פֿון זיינע אַכט געסט גלייך געוואוסט ווער דער אַנדערער איז, אויב ער איז איהם שוין פֿון פֿריהערדיגע געלעגענהייטען ניט בעקאַנט געווען. עס האָבען ניט גערעדט

אַלע אינאיינעם, דר. הוירט האָט גאָר אין גאַנצען געשוויי-
 גען, ער האָט זיך אָבער אויפֿמערקזאַם צוגעהערט. מען איז
 אין ביידע זאַכען צוגעוואוינט געווען צו איהם. אויך דער
 רום האָט זיך ניט אַריינגעמישט. קוקענדיג פֿערטראַכטער-
 הייט פֿאַר זיך האָט ער ניט דורכגעלאָזט קיין איינציגע
 זילבע פֿון דעם געשפרעך, זוכענדיג און געפֿינענדיג הינטער
 יעדעס וואָרט אַ טיעפֿערן און אייגענטהימליכערן זינן ווי
 ס'איז בעאַזיכטיגט געוואָרען, ער איז צום פֿערטען מאל
 געווען אויף אַבאַן'ס נאַכמיטאַגען; און ער איז פֿאַר פֿיער
 וואָכען דאָ געווען צום ערשטען מאל.
 די פֿריינדליכקייט פֿון'ס אַלמען אַמעריקאַנער און אַבאַן'ס
 רוהיגע פֿרייע נאַטור האָבען אָבער אויף אַלע געסט געמאַכט
 אַן אַנגענעהמען איינדרוק און זיי אויפֿגעמונטערט צום
 ריידען.

דאָס רוב פֿון זיי האָבען גערויכערט, אין אַ האַלבע
 שעה אַרום איז דאָס צימער פֿול געווען מיט רויך: די ווייסע
 פּאַסען פֿון רויך האָבען זיך אויסגעלייגט ווי קרענץ אַרום אָט
 די קעפּ, וועלכע זיינען פֿון דער נאַטור אויס געווען אזוי
 פֿערשיעדען געבילדעט, אַרום די דאָזיגע מענליכע ערנסטע
 שטערענס און האָבען זיך דערנאָך איבער זיי אַרויפֿגעלאָזט,
 צו דער סטעליע, וואו זיי זיינען זיך צופֿלויגען...

אַז עס איז אַ וויילע שטיל געוואָרען און די גלעזער
 האָבען זיך פֿון דאָס ניי אַנגעפֿילט, האָט זיך אַבאַן, וועלכער
 איז געזעסען צווישען זיין פֿראַנצויזישען בעזוכער און דעם
 יונגען דייטש, וועמען דער אַמעריקאַנער האָט פֿאַרנעשמעלט
 פֿאַר אַ דיכטער, אַנגעבויען און געוואָגט אויף פֿראַנצויזיש:
 „טרופּ און איך וואָלט אייך געוואָלט בעמען, מיניע
 העררן, איהר זאָלט אונז היינט נאַכמיטאַג געבען אַ שטונדע
 פֿאַר אַ דיסקוסיאָן איבער דער פֿראַגע: וואָס איז אַנאַרכיזם?

און ניט, ווי עס קומט אָפֿט פֿאַר, פֿאַר אַ דיסקוסיאָן איבער אַ גאַנץ בעשטימטע און בעגרענעצטע פֿראַגע, נאָר פֿאַר אַ דיסקוסיאָן איבער די אַלגעמיינע גרונד-פֿראַגען פֿון'ס אַנאַר-כיום גופּא. וואָרים מיר פֿיהלען ביידע, אַז ס'איז נייטיג זיך איינמאַל פֿאַר אַלע מאָל דורכצוריידען וועגען דעם.

ער האָט זיך אָבגעשטעלט, ערוואַרטענדיג אַ צושטימונג. דאָס געשפרעך האָט אויפֿגעהערט. מען האָט איהם צוגע-שאַקעלט מיט'ן קאָפּ און ער האָט ווייטער געזאָגט:

„ווי? — וועט דער איינער אָדער דער אַנדערער פֿון אייך פֿרעגען, ווי? — אַ דיסקוסיאָן איבער די גרונד-פֿרינד-ציפען פֿון'ס אַנאַרכיוס? וואָס זשע, זיינען דען אָט די פֿרינד-ציפען שוין פֿון לאַנג אָן ניט פֿעסטגעשטעלט געוואָרען און איז דען נאָך פֿאַרהאַן וואָס פֿאַר ס'איז צווייפֿעל וועגען זיי? — נין! — ענטפֿער איך דערויף. — ניט קוקענדיג דערויף וואָס עס זיינען שוין באלד פֿערגאַנגען פֿאַרציג יאָהר זינט דאָס וואָרט „אַנאַרכיוס“ איז בענוצט געוואָרען צו בעצייכער-נען דערמיט אַ געזעלשאַפֿטס-צושטאַנד, אין געגענוואָרן צו דער נאָך איצט שטאַרק פֿערשפּרייטער אויפֿפֿאַסונג, וועלכער פֿערשטעהט אונטער אַנאַרכיע קיין אַנדער זאַך ניט נאָר די אונאַרדנונג פֿון'ס כאָאָס; ניט קוקענדיג דערויף וואָס אין די דאָזיגע פֿאַרציג יאָהר איז דער אַנאַרכיוס אין אַלע ציווילזוירמע לענדער פֿון דער ערד געוואָרען אַ טהייל פֿון דער צייט-געשיכטע; ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער האָט שוין געלייגט די ערשטע, אונצושטערבאַרע שטיינער פֿאַר ויין אייגענער געשיכטע; ניט קוקענדיג דערויף וואָס עס זיינען היינט דאָ שווערערע מענשען, וועלכע רופֿען זיך „אַנאַרכיסמען“ (עס זיינען פֿאַרהאַן דאָ אין אייראָפּא אַ צעהן ביז צוואַנציג טויז-זענד און אין אמעריקא פּונקט אויפֿיעל), — ניט קוקענדיג דערויף, זאָג איך, איז בלויז פֿאַרהאַן אַ גאַנץ קליינע צאָהל

פֿון אינדווידוען, וועלכע האָבען בעגריפֿען דעם עצם פֿון'ם
אנאַרכיזם אין זיין גאַנצער טיעפֿקייט,
איך וויל דאָ גלייך זאָגען, ווער אָט די ווייניגע זיינען
נאָך מיין מיינונג נאָך. דאָס זיינען די דיינקער פֿון'ם אינ-
דיווידואַליזם, וועלכע זיינען געווען קאָנזעקוענט גענוג אָנצו-
זענדען זיין פֿילאָזאָפֿיע אויף דער געזעלשאַפֿט. עס זיינען —
אין דער אינטעליגענטסער און בילדונגס-רייכסטער אַמערי-
קאַנישער שטאָדט, אין באַסטאָן — עטליכע דרייסיגע, בע-
דייטענדע און פֿאַלשמענדיג אונאַבֿהייניג-דיינקענדע מענשען,
דאָרט טאַק, וואו דער אנאַרכיזם האָט געפֿונען זיין ערשטען
און ביו היינט צו טאָג זיין איינציגען אָרגאַן. עס זיינען
ענדליך די גאַנץ פֿעראיינצעלמע שילער פֿון פרודהאָן, וועלכע
זיינען צווייט און צושפּרייט איבעראַל, און פֿאַר וועמען אָט
דער ריעז איז ניט קיין מוויטער מאַן, כאַטש דער סאָציאַליזם
האָט זיך אויף אַ לעבערליכען אופן פֿערמאָסטען געגען איהם
און מיינט, אַז ער האָט איהם בעגראַבען..."

"איך מיין, איהר קענט נאָך צוגעבען," האָט זיך דר.
הוירט אָבערופֿען, "אַז צווישען די גרויסע מאַנאָפּאָליסטען
פֿון'ם קאַפיטאַל זיינען פֿאַרהאַן אייניגע, וועמען ס'איז
קלאָהר וואָס עס האַלט אויף זייערע גרויסע פֿערמעגענס און
וואָס עס מאַכט מעגליך, אַז אָט די פֿערמעגענס זייערע זאָ-
לען זיך האַלטען אין איין פֿערמעהרען, און וועלכע זעהען
ווער זייער גרעסטער פֿיינד איז."

"— מיר אַלזאָ, די אַרבייטער, וואָס ניט קוקענדיג אויף
אַלע פֿערפֿאַלגונגען האָבען מיר הויך געהאַלטען דעם נאָמען,
מיר זיינען, הייסט עס, ניט קיין אנאַרכיסמען? — ווי?"
האָט טרופ מיט אַן אויפֿגערעגטער שטימע געפֿרעגט.
"ערשטענס איז די פֿראַגע פֿון'ם אנאַרכיזם ניט די זאַך
פֿון אַן איינצעלנער קלאַסע, אַלזאָ אויך ניט פֿון דער אַר-

ביימער-קלאסע, נאר וי איז די זאך פֿון יעדען איינצעלנעם מענשען, וועמען ס'איז ליעב זיין פֿערזענליכע פֿרייהייט, אהויז דעם אָבער, " — אָבאָן איז אויפֿגעשטאַנען, האָט אַ טראַט געטהאָן אַ האַלבען שריט פֿאַראַויס אין'ס קרייז און האָט אויסגעשטרעקט זיין מאָגערע געשמאַלט אין דער הויך, בעת ווען ער האָט מיט אַ לויטערער שטימע וויימער גע- רעדט — „אהויז דעם אָבער, זאָג איך, אַז איהר — די, וועלכע דו האָסט נאָר וואָס אין זינען געהאַט, אָטמאַ, בשעת דו האָסט דערמאָנט די אַרביימער — זייט יעדענפֿאַלס ניט קיין אנארכיסמען, און כּדי דאָס צו בעווייזען, גראָד דערפֿאַר האָב איך היינט געבעטען מיר אויסצוהערען פֿאַר אַ האַלבע שעה צייט."

"רייד דו אַפֿריהער," האָט זיך טרופֿ אָבגערופֿען מיט אַ כלומר'שטער רוהינקייט. „איך וועל דיר ענטפֿערן, ווען דו וועסט פֿאַרטיג ווערן."

אָבאָן האָט גערעדט וויימער.

"איך קען זאָגען, אַז איך האָב שמענדיג געוואָלט נור איין זאך: די פֿרייהייט. אַזוי בין איך געקומען צו די גרענעצען פֿון אַזעלכע פֿערשיעדענע אַנשוואַונגען, און אַזוי בין איך אויך אַריינגעקומען אין די בעוועגונג פֿון'ס סאַציאַ- ליזם. דאַן האָב איך זיך פֿון אַלעמען צוריקגעצויגען, זיך אָבגעגעבען מיט גאַנץ נייע אונטערזוכונגען און איך פֿיהל איצט, אַז איך בין צוגעקומען צו די ענד-רעוולטאַמען פֿון אַלע פֿאַרשונגען: צו מיר גופּא!

איך רייד שוין ניט מעהר גערן צו אַסך מענשען. די ציימען, ווען די ווערטער זיינען ביי מיר געגאַנגען אַזוי לייכט און גלאַט, בעת ווען די געדאַנקען האָבען געפֿעהלט, זיינען פֿערביי, און איך וויל מעהר ניט אָט די פּרווילעגיע פֿון דער יוגענד, פֿון די פֿרויען און פֿון די קאָמוניסטען.

אַבער מיט יעדע שאַרפֿקייט און שמרײַנגקייט מוז ענדליך אָנגעפֿיהרט ווערן אַ קאַמפֿף געגען יענע אונקלאָרע שמרע-בונגען צו פֿעראייניגען אין דער טהעאָריע אַזעלכע פֿרינציפֿען, וועלכע זיינען אין דער פֿראַקטיק פֿערשיעדען איינס פֿון אַנדערן ווי טאַג און נאַכט.

ס'מוז איינמאַל פֿאַר אַלע מאָל ענטשיעדען ווערן: דאָ אָדער דאָרט. פֿאַר דאָס איינע און דערמיט געגען דאָס אַנדערע. פֿאַר אָדער געגען די פֿרייהייט!

— בעסער עהרליכע פֿיינד, איידער אונעוהרליכע פֿריינד!"

די ענטשלאָסענהייט פֿון די דאָזיגע ווערטער האָט געמאַכט אַן איינדרוק אויף אַלע אָנוועזענדע. פֿון דעם ערנסטען טאָן, מיט וועלכען אַבאָן האָט צו זיי גערעדט, האָט יעדער איינער געפֿיהלט, אַז עס האָט זיך היינט געוויסערמאַסען געהאַנדעלט אום אַן ענטשיידונג.

אַלע זיינען דערום געווען דאָפֿעלט פֿעראינטערעסירט אין אַבאָן'ס ווייטערדיגע ערקלעהרונגען, און אין פֿערלויף פֿון דער גאַנצער צייט וואָס ער האָט גערעדט, אַזוי גוט ווי ביי דער דיסקוסיאָן, וועלכע איז ענטשטאַנען צווישען איהם און טרופֿן, איז יעדער איינער געבליבען אַן אויפֿמערקזאַמער צוהערער, וועלכער האָט נאָר ווען ניט ווען אַרײַנגעוואָרפֿען אַ פֿראַגע אָדער געמאַכט וואָס פֿאַר עס איז בעמערקונג.

קאַלטבליטיג, אָהן אַ שום ליידענשאַפֿט, זיינען אַבאָן'ס ווערטער אַרויס פֿון זיינע ליפֿען. ער האָט גערעדט מיט אַ גלייכמעסיגער שאַרפֿקייט, וועלכע האָט ניט דערלאָזט קיינע מיטפֿערשמענדניסען, נאָר זיינע אַרגומענטען, די גרונדזעצע פֿון אַ פֿעסטער, אונבעזיעגבאַרער וועלט-אַנשוואַונג, האָט ער אימער בעטאַנט שטאַרקער ווי די אַנדערע רייד זיינע.

טויפֿ האָט גערעדט מיט דער גאַנצער וואַרעמקייט פֿון

זיין הארצען, וואָס האָט געדורשט נאָך גערעכטיגקייט. וואו זיין פֿערשטאַנד האָט זיך בעגעגענט מיט הינדעדניסע, האָט ער זיך אויפֿגעהויבען איבער זיי אויף די פֿליגלען פֿון זיין געוואלדיגער האָפֿנונג.

זיי האָבען היינט גערעדט פֿראַנצויזיש. ס'איז צווישען די פֿערזאַמעלטע ניט געווען קיין איינער, פֿאַר וועמען די דאָזיגע שפּראַך זאָל זיין פֿאַלשמענדיג אונטֿערשמענדליך.

אַכאַן האָט אָנגעהויבען פֿון דאָס ניי און האָט אַזוי לאַנגזאַם אַרויסגערעדט יעדעס איינע פֿון זיינע גוט דורכ־געטראַכטע ווערטער, אַז עס האָט אייסגעזעהן אַקוראַט ווי ער וואָלט זיי פֿאַרגעלעזען אָדער ער וואָלט זיי אויסגעלערענט אויסגעווייניג.

„איך זאָג,“ האָט ער אָנגעפֿאַנגען, „אַז אין דער סאַך־צילער בעוועגונג פֿון אונזער צייט איז ענטשטאַנען אַ גרויסע שפּאַלטונג, וועלכע לאָזט זיך מערקען פֿון טאַג צו טאַג און ווערט וואָס ווייטער אַלץ גרעסער.

די נייע אידעע פֿון'ס אַנאַרכיזם האָט זיך אָנגעטהיילט פֿון דער אַלטער אידעע פֿון'ס סאַציאַליזם. אין צוויי גרויסע מחזנות קלייבען זיך צוגנויף די בעקענער פֿון דער איינער און די אַנהיינגער פֿון דער אַנדערער.

ווי איך האָב שוין געזאָגט, מוז איינמאַל פֿאַר אַלע מאָל גענומען ווערען אַ שטעלונג דאָ אָדער דאָרט.

לאָמיר דאָס טהאַן היינט. לאָמיכ זעהן, וואָס דער סאַך־צילזיזם וויל, און לאָמיר זעהן, וואָס וויל דער אַנאַרכיזם. וואָס וויל דער סאַציאַליזם?

איך האָב אויסגעפֿונען, אַז עס איז זעהר שווער צו געבען אַ צופֿריעדענשטעלענדען ענטפֿער אויף דער דאָזיגער פֿראַגע. זייט זעהן יאָהר קוק איך זיך צו צו זיין בעוועגונג אין יעדער פֿון איהרע פֿאַזען און אין צוויי לענדער האָב

איך זיך מיט איהר אויס פערזענליכער ערפֿאהרונג בעקענט. אינאיינעם מיט דער געשיכטע פֿון אונזער יאָהרהונדערט האָב איך געשטודירט און נאָכגעפֿאלגט דאָס ענטשטעהן און וואַקסען פֿון'ס סאָציאַליזם — אָבער נאָך ביו היינט איז עס מיר ניט געלונגען, זיך צו מאַכען אַ קלאָהרען בילד איבער זיינע ציעלען. אַניט וואָלט איך נאָך אפשר היינט געווען איינער פֿון זיינע אָנהיינגער.

וואו איך האָב זיך נאָר נאָכגעפֿרעגט אויף זיינע לעצטע ציעלען, האָט מען מיר געגעבען צוויי ענטפֿערס. דער איינער האָט געלוימטעט: „ס'וואָלט געווען לעכער-ליך, שוין איצט צו געבען אַ בילד פֿון אַ צוקונפֿט, וועלכע מיר וועלען ערשט צוגריימען. לאָמיר עס איבערלאָזען פֿאַר אינזערע קינדער און קינדס-קינדער.“

דער אַנדער ענטפֿער איז ניט געווען אזוי פֿאַרויכטיג. ער האָט פֿערוואַנדעלט די מענשען אין מלאכים, האָט מיר פֿלינק פֿאַרגעשטעלט אַ גן עדן פֿון גליק, פֿריעדען און פֿרייהייט און אַ נאָמען געגעבען דעם דאָזיגען הימעל אויף דער ערד די „צוקינפֿטיגע געזעלשאַפֿט“.

דעם ערשטען ענטפֿער האָב איך געקראָגען פֿון די קאַלעקטיוויסמען, די סאָציאַל-דעמאָקראַטען, די שטאַטס-קאָמוניסטען; דעם צווייטען פֿון „פֿרייע קאָמוניסטען“, וועלכע רופֿען זיך אַנאַרכיסמען, און פֿון יענע עכט-קריסטליכע טרוי-מער, וועלכע געהערען ניט צו קיין שום סאָציאַלער פֿאַרטיי פֿון דער געגענוואַרט, אָבער וועמעס צאָהל עס איז אַסך גרעסער ווי מען גלויבט. דאָס רוב רעליגיאָנס-פֿאַנאַטיקער און פֿילאַנטראָפען, למשל, געהערען צו זיי.

אין אַט דער קורצער ערקלעהרונג, וועלכע האַלט זיך שטריינג אין די גרענעצען פֿון דער ווירקליכקייט און רע-כענט זיך נאַטירליך מיט די מענשען, ווי זיי זיינען, ווי זיי

זיינען תמיד געווען און וועלען תמיד זיין, מוז איך אין גאנצען ארויסלאזען פֿון אויג די, וועלכע איך האָב צולעצט דערמאָנט. וואָרים די איינע, די פֿרייע אָדער רעוואָלוציאָנערע קאָמוניסטען הייסט עס, וואָלטען אין דער סאָציאלער בעוועגונג קיינמאָל נישט געשפּילט אַזאַ ראָלע, נישט קוקענדיג דערויף וואָס אין יעדען צעהנדליג יאָהרען פֿון'ס ניינצעהנטען יאָהר-הונדערט האָבען מיר זיי געזעהן פֿון דאָס ניי ענטשמעהן, זיך בילדען און פֿערשווינדען: פֿון באַבעף און קאַבעט אָן, איבער דעם שניידער ווייטלינג און די דייטש-שוויי-צערישע קאָמוניסטען-בעוועגונג פֿון די פֿערציגער יאָהרען אַרויס ביז באַקונין. אויב זיי האָבען צוגעצויגען אַזוי פֿיעל אויפֿמערקזאַמקייט צו זיך, איז דאָך דאָס נאָר אַ דאַנק דער טאַקטיק זייערער, וועמעס צופֿעליגע אויסאיכונג האָט געפֿיהרט דערצו, אַז זייער פֿאַלש-אַנגענומענער נאָמען — „אַנאַרכיסטען“ — זאָל קלינגען פֿונקט ווי רויבער און מער-דער ביי די אונזערע שטענדיג-דיינקענדע (און דאָס זיינען נאָך היינט צו טאָג ניין צעהנטעל פֿון אַלע מענשען). און די אַנדערע, די פֿילאַנטראָפּישע אומאַפּיסטען — נג, אַזעלכע זיינען אימער געווען און וועלען אודאי זיין, אַזוי לאַנג ווי די רעגירונגען וועלען מיט געוואָלט שאַפֿען עלענד און גויסה. אַזעלקוקענדיג אַלזאַ פֿון אַלע ריין אידעאלע סאָציאַליסטען און זייער אומאַפּישע ווינשע און זיך האַלטענדיג בלויז ביי די שמרעבונגען פֿון די, וועלכע איך האָב צוערשט דערמאָנט, אָן די קאַלעקטיוויסטען, סאָציאַל-דעמאָקראַטען און שטאַטס-קאָמוניסטען הייסט עס, ענטפֿער איך אין זייער זינן און מיט זייערע ווערטער אויף דער פֿראַגע: וואָס וויל דער סאָציאַליזם? — אָט אַזוי:

דער סאָציאַליזם וויל די פֿערגעזעלשאַפֿטליכונג פֿון אַלע פֿראָדוקציאָנס-מיטלען און די געזעלשאַפֿטליכע, פֿלאַנמעסיגע

רעגולירונג פֿון דער פּראָדוקצאַן אין דער אינטערעסע פֿון'ם כלל.

אַז די פֿערגעזעלשאַפֿטליכונג און רעגולירונג דאַרף דורכגעפֿיהרט ווערן לויט דעם ווילען פֿון דער אַבסאָלומער מעהרהייט, דורך דער פּערוואָן פֿון די פֿערטרעטער, וועלכע ווערן פֿון איהר ערוועהלם און בעשטימט.

אַזוי לויטעט די ערשמע און וויכטיגסטע פֿאַדערונג פֿון די סאָציאַליסמען אין אַלע לענדער, אַזוי ווייט ווי זיי שמעהען אויף'ן באַדען פֿון דער ווירקליכקייט און אַזוי ווייט ווי זיי רעכענען זיך מיט די פֿערהעלמניסען איהרע.

ס'איז מיר נאַטירליך אונמעגליך דאָ זיך אַרײַנצולאָזען אין ווייטע דרכים, ערשמענס, וועגען דעם צי ס'איז מעגליך דורכצופֿיהרען די דאָזיגע פּרינציפען, וואָס קען על כל פנים נור געמאָלט זיין דורך אַ שרעקליכען טעראָריזם און ברור טאַלסטער פֿערגוואַלטיגונג פֿון'ם אינדיווידואַל, אין וואָס איך גלויב אָבער ניט; און אַחוץ דעם מכח די פֿאַלגען, וואָס אַן אונבעשריינקטע דיקטאַטור פֿון דער מעהרהייט — אפילו אַ צייטווייליגע — וואָלט געהאַט פֿאַר די ענטוויקלונג פֿון דער ציוויליזאַצאַן...

און צו וואָס איז דאָס גאַר נויטיג? איך דאַרף דאָך נור אַנווייזען אויף די היינטיגע פֿערהעלמניסען, אונטער וועלכע מיר ליידען אַלע: פֿון איין זייט אויף די פּריווילעגיען פֿון'ם קאַפיטאַל, וועלכע ווערן מיט געוואַלט געשאַפֿען און פֿערט-טהיידניגט דורך'ן שטאַט, און פֿון דער אַנדער זייט אויף דעם אומזיסטען ביטערן קאַמפּף פֿון דער אַרבייט, וועלכע איז אָבהייניגט פֿון דעם דאָזיגען קאַפיטאַל; איך דאַרף דאָך נור אַנווייזען אויף אַז די פֿערהעלמניסען, וועלכע זיינען אַזוי פֿערהאַסט פֿון אונז אַלעמען, אום דער זעלבסטשמענדיג דיינקענדער מענש זאָל האָבען אַ בענריף דערפֿון, ווי אַבסאָלוט

גול און אָהן אַ שום ווערטה עם מוז ווערן די עקאָנאָמישע און דערמיט אויך יעדע פּערזענליכע פֿרייהייט, ווען אָט די בעזונדערע מאָנאָפּאָלען וועלען זיך פֿערקערפּערן אין דעם איינעם, אַרומנעהמענדען, אַבסאָלוצען מאָנאָפּאָל פֿון דער געמיינשאַפֿט, וועלכע רופֿט זיך היינט שטאַאַט און מאָרגען געזעלשאַפֿט.

איך זאָג נור אַזויפֿיעל:

וואָס היינט איז אַ געוואַלטהאַמע אויסביימונג פֿון דער מעהרהייט דורך דער מינדערהייט, וואָלט מאָרגען געווען פּונקט אזאָ געוואַלטהאַמע און אין קיין פרט ניט קיין גע-רעכטפֿערטיגטערע אויסביימונג פֿון דער מינדערהייט דורך דער מעהרהייט.

היינט: אונטערדריקונג פֿון די שוואַכע דורך די שטאַרקע. מאָרגען: אונטערדריקונג פֿון די שטאַרקע דורך די שוואַכע. אין ביידע פֿעלען: פּרוּוילעגירטע געוואַלט, וועלכע מהומט וואָס זי וויל.

ס'קען אַלזאָ בלויז זיין אַן איבערבייט אין דער הער-שאַפֿט, דאָס וואָלט דער סאָציאַליזם אין בעסטען פֿאַל געווען אימשטאַנד צו עררייכען.

דאָ שטעל איך מיין צווייטע פֿראַגע:

וואָס וויר דער אנאָרכיזם? —

און זיך שטיצענדיג אויף דעם, וואָס איך האָב אויבען ערקלעהרט, גיב איך דעם ענטפֿער:

דער אנאָרכיזם וויל די אָבוועזענהייט פֿון יעטועדע הערשאַפֿט, וועלכע — זאָגאַר ווען זי שאַפֿט אָב די „קלאַסען-הערשאַפֿט" — צושיידט מיט געוואַלט די מענשען אין די ביידע גרויסע קלאַסען פֿון עקספּלואַטאַטאָרס און עקספּלואַ-מירטע.

יעדע הערשאַפֿט גרינדעט זיך אויף געוואַלט, און דאָרט וואו ס'איז דאָ געוואַלט, איז פֿאַרהאַן אונגערעכטיגקייט. גערעכט איז בלויז די פֿרייהייט: די אָבוועזענהייט פֿון יעטוועדער געוואַלט און פֿון יעטוועדען צוואַנג, איהר באַזים ווערט געבילדעט דורך די גלייכהייט פֿון די בעדינגונגען פֿאַר אַלע מענשען.

אויף אַט דער גרונדלאַגע פֿון גלייכע לעבענס-בעדינג-גונגען צו האָבען דאָס פֿרייע, אונאַבְהינגיגע אינדיווידואַם, וועמעס איינציגע פֿאָדערונג פֿון דער געוועלשאַפֿט בע-שמעהט אין דער רעספּעקטירונג פֿון זיין פֿרייהייט, און וועמעס איינציגעס זעלבסט-געגעבענעס געזעץ איז די רעס-פּעקטירונג פֿון אַנדערן'ס פֿרייהייט — דאָס איז דאָס אידעאַל פֿון דער אַנאַרכיע.

ערוואַכט דאָס דאָזיגע אינדיווידואַם צום לעבען, דאָן האָט געשלאָגען די טויטעס-שטונדע פֿון'ס שטאַט: אויף'ן פֿלאַץ פֿון דער רעגירונג קומט די געוועלשאַפֿט, אויף'ן פֿלאַץ פֿון'ס שטאַט קומען די פֿרייע פֿעראיינגונגען צו בעשטיממע צוועקען, אויף'ן פֿלאַץ פֿון די צוואַנגס-געזעצען די פֿרייע קאָנטראַקטען.

די פֿרייע קאָנקורענץ, דער קאַמפּף „פֿון אַלעמען געגען אַלעמען“ הויבט זיך אָן. די קינסטליך געשאַפֿענע בעגריפֿען מכח דער שטאַרקייט און שוואַכקייט מוזען פֿערשווינדען, אַזוי גיך ווי דער וועג ווערט פֿריי, אַזוי גיך ווי דער עכטער ענאָאָיים דרינגט דורך אַלעמען און עס ווערט אַן אָנגענומענע זאַך, אַז דאָס וואוילזיין פֿון'ס איינעס איז דאָס וואוילזיין פֿון'ס אַנדערן און אומגעקעהרט.

אַזוי גיך ווי די פֿריווילעגיען, וועלכע די שטאַטאָליכע געוואַלט האָט אויפֿגעהאַלטען, האָבען מיט איהר אינאיינעם פֿערלאָרען זייער מאַכט, דאָן עפֿענט זיך פֿאַר דעם איינ-

צעלנעם די מעגליכקייט צו בעקומען דעם פֿולען פֿערדיענסט פֿון זיין ארבייט, און דערמיט ווערט דערפֿילט די ערשמע פֿאָדערונג פֿון'ס אנארכיזם, יענע פֿאָדערונג, מבח וועלכער ער געהט זיך צוגנויף מיט'ן סאָציאליזם.

ווען איך וועל זיין אימשטאנד זיך צו זיכערן דעם פֿולען איינגונפֿט פֿון מיין ארבייט? "האָט זיך אָבאָן אליין איבער-געשלאָגען די רייד, בעמערקענדיג אַ פֿרעגענדען בליק, וואָס דער פֿראַנצויז האָט איהם צוגעוואָרפֿען, און ער האָט גלייך געענטפֿערט:

"ווען איך וועל קענען מיין ארבייטס-פראָדוקט אויס-מוישען צו זיין פֿולען ווערט און מיט דעם אויס-געטוישטען זיך קויפֿען עפעס, וואָס זאָל האָבען דעם גלייכען ווערט, אָנשטאָט דעם וואָס איך בין היינט געצוואונגען צו פֿערקויפֿען מיין ארבייט אונטער'ן ווערט, דאָס הייסט דורך געוואַלט צולאָזען מען זאָל ביי מיר אַוועק'נב'ענען אַ מהייל דערפֿון."

נאָך אָט דעם צווישען-זאָץ האָט אָבאָן ווידער אויפֿ-גענומען דעם פֿאָדים פֿון זיין רעדע.

"וואָרים מיט דעם פֿערשווינדען פֿון דער געוואַלט איז דאָס קאָפיטאַל, ניט זייענדיג מעהר פֿעהיג אַרויסצופֿרעסען ביי דער ארבייט דעם ביו אַהעריגען צינו, געצוואונגען אָנ-טהייל צו נעהמען אין'ס קאַמפֿ, דאָס הייסט זיך אויסצו-לייהען, פֿערשמעהט זיך פֿאַר אַ געוויסע פֿערנינסמיגונג, וועלכע די קאָנקורענץ פֿון די באַנק-היווער צווישען זיך וועט אַרונ-טערדריקען ביו אויף דער קלענסטער מאָס, פֿונקט ווי זי וועט אויך מוזען מאַכען אונמעגליך, אַז עס זאָלען זיך אָנ-קלייבען נייע קאָפיטאַלען אין די הענד פֿון איינצעלנע פֿערזאָנען.

די פֿרוכטבאַרקייט פֿון'ס קאָפיטאַל איז דער טויט פֿון

דער אַרבייט: דער וואַמפיר, וועלכער וויגט זי אויס. אזוי גיך ווי די דאָזיגע פֿרוכטבאַרקייט ווערט אונמעגליך, איז די אַרבייט פֿרײַ.

דאָן ערשט, ווען די הילפֿס-מיטלען פֿון דער נאַטור וועלען מעהר ניט פֿערהאַלטען ווערן דורך די געוואַלט פֿון אַ לעבערליכער, אוננאַמירליכער רעגירונג, וועלכע מאַכט כלומר'שט דעם איינדרוק, אז זי זאָרנט פֿאַר דעם וואוילזיין פֿון'ם כלל, און אין דער אמת'ן שאַפֿט זי נור דעם פֿערייק-מעסטען לוקסוס פֿאַר אַ פֿערשווינדענדע מינדערהייט, אי-בערלאָזענדיג אַ גאַנצע בעפֿעלקערונג אין עלענד און נויטה, — דאָן ערשט וועלען מיר זעהען, ווי רייך זי איז, די מוטער אונזערע. דאָן וועט באמת דער וואוילשטאַנד פֿון'ם איינצעל-נעם זיין גלייך מיט דעם וואוילשטאַנד פֿון דער אַלגע-מיינהייט, אָבער אָנשטאַט זיך צו אָפֿפֿערן פֿאַר איהר, וועט ער, דער איינצעלנער, זי האָבען געמאַכט אונטערטהעניג אונטער זיך.

וואָרים דאָס און ניט קיין אַנדער זאָך וויל דער אַנאַר-כיוס: די אָבשאַפֿונג פֿון אַלע אַרטיפֿיציעלע הינדערניסען, וואָס די פֿערגאַנגענע יאָרהונדערטע האָבען אַוועקגעלייגט צווישען דעם מענשען און זיין פֿרייהייט, צווישען איהם און דעם פֿערקעהר מיט זיינע מיט-מענשען אימער און איבעראַל אין די פֿאַרמען פֿון'ם קאָמוניזם, און אימער און איבעראַל זיך שטיצענדיג אויף יענעם אונגעהויערן ליגען, וואָס די איינע האָבען אויסגעטראַכט אין כיטרער און דאָך נאַרישער ועלבס-פֿערבלענדונג און וואָס די אַנדערע האָבען געגלויבט אין פֿונקט אַזאַ נאַרישער ועלבס-ערנידעריגונג, — זיך שטיצענדיג אויף יענעם ליגען, אז דער איינצעלנער לעבט ניט פֿאַר זיך, נאָר פֿאַר'ן כלל!...

זיך פֿערטרויענדיג אויף דער מאַכט פֿון דער פֿערגונגט,

וועלכע האָט שוין אָנגעהויבען אוועקמאַכען מיט דעם מיש-מאַש פֿון אידעען, קוק איך רױהיג אַרױן אין דער צוקונפֿט. ווי ווייט די פֿרױהייט זאָל ניט זײן, אָבער זי וועט קומען. זי איז די נױטווענדיגקײט, צו וועלכער די מענשהייט אין דעם אױנצעלנעם האָט אױמער געשטרעבט און וועט אױמער שטרעבען.

וואָרים די פֿרױהייט איז ניט קײן צושטאַנד פֿון רױה, נאָר זי איז אַ צושטאַנד פֿון וואַכזאַמקײט, אַזױ ווי דאָס לעבען איז אױך ניט קײן שלאָף, נאָר אַן אױף-זײן, פֿון וועלכען דער טױט ערשט בעפֿרײט אױנו.

איהר לעצטע פֿאָדערונג אָבער שטעלט די פֿרױהייט אונטער'ן נאָמען פֿון'ם אַנאַרכױזם, מיט דעם וואָס זי פֿערלאַנגט די זעלבסט-הערלױכקײט פֿון'ם אינדױוידאַום, אונטער דעם דאָזיגען נאָמען וועט זי קעמפֿען איהר לעצטען קאַמפֿף אין יעדען אױנצעלנעם, וועלכער עמפֿערט זיך געגען די פֿערגוואַלטיגונג פֿון זײן פֿערוואָן דורך דער סאַציאַליסטיש געוואָרענער וועלט, וואָס בילדעט זיך אין אונזער צײַט. קײן אױנציגער וועט זיך ניט קעגען אױסדרעהען פֿון דעם דאָזיגען קאַמפֿף; יעדער אױנער מוז נעהמען אַ שטעלונג פֿאַר אָדער נעגען...

וואָרים די פֿראַגע פֿון דער פֿרױהייט איז אַן עקאָנאָמישע

פֿראַגע!" —

דער אױבערלעגענדער, אָבוועגענדער טאָן האָט זיך צולעצט פֿערלאָרען אין אָבאַן'ס ווערטער. די לעצטע זעצע האָט ער גערעדט שנעל, לעבעדיג, מיט הײַז. צװישען זײנע ציהערער איז דער אױנדרוק געווען אַ זעהר פֿערשיעדענער. קײנער האָט ניט געענטפֿערט גלײַך אױף'ן שטעל.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט אָבאַן ווײַטער געזאָגט:
„אין די לעצטע צװײ יאָהר האָב איך אָבגעמאַכט מײַן

מיינונג וועגען דיוער פֿראַגע און איך האָב איך געזאָגט, וואו איך האַלט אין דער וועלט. צי איך האָב זיך געמאַכט פֿערשמענדליך און צי איהר האָט מיך פֿערשמאַנען — דאָס ווייס איך ניט. אָבער איך ווייס, אַז מײן פּלאַץ איז אויסער אַלע צײַט-שמרעמונגען. וועמען איך זוך און וועמען איך וועל געפֿינען, דאָס איז דער איינצעלנער: דו — און דו — און דו —, איהר, וואָס איהר זײט איינציגווייז געקומען צו דער גלייכער איבערצײגונג. מיר וועלען זיך געפֿינען, און אַז מיר וועלען זײן שטאַרק גענוג, דאַן וועט פֿאַר אונז אויך שלאָגען די שמונדע פֿון האַנדלען. — אָבער גענוג." פֿאַר אונז אַנשוויגען געוואָרען, און אָבטרעטענדיג אַ פֿאַר טריט צוריק, האָט ער זיך אַנידערגעזעצט אויף זײן אַלטען פּלאַץ. —

עס זײנען אַריבער עטליכע מינוטען, אין פֿערלויף פֿון וועלכע די פֿערוואַמעלטע האָבען שטילערהײט אויסגעטוישט פֿערשיעדענע בעמערקונגען, אידער טרופּ האָט אָנגעפֿאַנגען זײן ענטפֿער. אין דער צײַט, וואָס אָבאן האָט גערעדט, איז ער געזעסען אָנגעבויען, דעם קאַפּ אין דער האַנד און דעם אָרם אָנגעשפּאַרט אויף'ן קניע, און ניט פֿערלירענדיג קײן אײן וואָרט פֿון זײן פֿרײַנד'ס רעדע. ער האָט גערעדט קורץ און איבערצײגט, נאָכדעם ווי ער האָט נאָך אַמאָל געוואָרפֿען אַ שאַרפֿען בליק אויף די אָנוועזענדע.

„ס'איז דאָ נאָר וואָס גערעדט געוואָרען מכּח צוויי פֿער-שיעדענע אַנאַרכ-זומען, פֿון וועלכע דער אײנער דאַרף נאָר קײן אַנאַרכיזם ניט זײן. איך קען בלויז אײנעם, דאָס איז דער קאָמוניסטישער אַנאַרכיזם, וועלכער האָט זיך צווישען די אַרבייטער ענטוויקעלט, איז געוואָרען אַ פּאַרטיי, און וועלכער איז אַלײן בעקאַנט אין די „ברײַטערע קרײַזען“, ווי

מען פלעגט זאָגען, ער איז אזוי אלט, יא, עלטער איידער
אונזער יאָהרהונדערט, באַבעף האָט איהם שוין געפריידיגט.
אויב עטליכע קליינבירגערליכע ליבעראליסטען האָבען אויס-
געפֿונען אַ נייעם אַנארכיזם, דאָס איז מיר גאַנץ גלייבגילטיג
און עס אינטערעסירט מיך אזוי ווייניג, ווי אלע אַנדערע
אַרבייטער. וואָס איז שייך צו פרודהאַן, וועלכען דער
גענאָסע אָבאָן האַלט אין איין דערמאָנען, איז ער שוין פֿון
לאַנג אָן איבעראַל אויסגעשפיעלט און פֿערנעסען, זאָגאר
אין פֿראַנקרייך, און אויף זיין אָרט איז איבעראַל אָנגענומען
געוואָרען דער רעוואָלוציאָנערער, קאָמוניסטישער אַנארכיזם
פֿון'ס פֿראַלעמאָריאַט.

אויב די גענאָסען ווילען וויסען, וואָס עס וויל אָט דער
אַנארכיזם, וועלכער טרעט אַרויס געגען די שטאַטס-קאָמו-
ניסטען, וועל איך עס זיי גערן זאָגען אין קורצע ווערטער.
קודם כל זעהען מיר אין דעם איינצעלנעם ניט קיין
וועזען, וואָס איז אָבגעריסען און אָבגעטהיילט פֿון דער גע-
זעלשאַפֿט, נאָר מיר בעטראַכטען איהם אַלס פֿראַדוקט מאַקי
פֿון דער דאָזיגער געזעלשאַפֿט, פֿון וועלכער ער האָט אַלץ-
דינג, וואָס ער איז און קען. ער קען אַלזאָ נאָר צוריקגעבען,
ס'מעג זיין אין אַן אַנדער פֿאָרם, דאָס וואָס ער האָט פֿריהער
פֿון איהר געקראָגען.

מחמת דעם אויך קען ער ניט זאָגען: אָט דאָס און
דאָס געהערט צו מיר אַליין. ס'איז אונמעגליך עס זאָל זיין
אַ פֿרוואַט-אייגענטהום, נאָר אַלצדינג, וואָס איז פֿראַדוצירט
און וואָס ווערט פֿראַדוצירט, איז געזעלשאַפֿטליכעם אייגענ-
טהום, אויף וואָס דער איינער האָט פונקט אזוי פֿיעל רעכט
ווי דער אַנדערער, ווייל דער אָנטהייל, וואָס דער איינצעל-
נער האָט אין דעם שאַפֿען פֿון די רייכטהימער, קען אויף
קיין שום אופן ניט בעשטימט ווערן ווי געהעריג איז. מחמת

אירישע ארבעטער

מיטל טזז

י. י. י.

דעם פראַקלאַמירען מיר די פֿרויהייט צו געניסען, דאָס הייסט דאָס רעכט פֿון יעדען איינעם, פֿריי און אונגעשטערט צו בעפֿרידיגען זיינע בעדירפֿניסען.

דערפֿאַר זיינען מיר קאָמוניסטען.

פֿון דער אַנדער זייט זיינען מיר אָבער אויך אַנאַר-כיסמען. מחמת מיר ווילען אַ געזעלשאַפֿטס-פֿאָרם, אין וועלכער יעדעס מיטגליעד זאָל קענען פֿאַלשמענדיג ענטוויקלען און בעפֿרידיגען זיין אייגענעם „איך“, דאָס הייסט זיינע אינדווידועלע מאַלאַנטען און פֿעהיגקייטען, ווינשע און בע-דירפֿניסען. דערום זאָגען מיר: אַוועק מיט אַלערליי רעגיר-רעריי! אַוועק מיט איהר זאָנאַר אין דער פֿאָרם פֿון אַ פֿער-וואַלטונג, וואָרים פֿון אַ פֿערוואַלטונג ווערט אימער אַ רעגירונג. מיר פֿערוואַרפֿען אין דערזעלכער צייט אויך דעם גאַנצען שטימקאָסטען-צויבער און מיר ערקלעהרען די פֿיהרער, וועלכע פֿערמעסטען זיך צו שטעהן אָן דער שפּיצע פֿון די אַרבייטער, פֿאַר שווינדלער.

אַלס קאָמוניסטען זאָגען מיר:

יעדען איינעם לויט זיינע בעדירפֿניסען!

און אַלס אַנאַרכיסטען:

יעדער לויט זיינע פֿעהיגקייטען!

ווען אָבאַן זאָגט, אַז אַזאַ מין אידעאַל איז ניט מעגליך, ענטפֿער איך איהם, אַז ער קען נאָך אַלץ ניט די אַרבייטער, כאַטש ער האָט זיי שוין געקענט קענען, ווייל ער האָט לאַנג גענוג פֿערקעהרט מיט זיי. די אַרבייטער זיינען ניט אַזעלכע שמוציגע עגאָאיסטען ווי די בורזשאַס — אַז זיי וועלען זיך האַבען אַמאָל אָבגערעכענט מיט זיי, מיט די בורזשאַס הייסט עס, אַז די לעצטע רעוואָלוציאָן וועט זיין געמאַכט, וועלען זיי שוין וויסען, ווי אַזוי זיך איינצואַרדנען.

איך גלויב, אַז נאָך דער עקספּראָפּריאַציאָן פֿון די

אויסבייטער און נאך'ן אוועקנעהמען די באַנק וועלען זיי אלעס אלעמען צושטעלען. די לידיגע פאלאצען וועלען ניד גענוג געפֿינען בעוואוינער און פֿולע שפייכלערס וועלען באַלד געפֿינען אָבנעהמער. ס'לוינט זיך ווירקליך ניט צו ברעכען דעם קאָפּ וועגען דעם!

דאָן, ווען יעדער וועט האָבען גענוג נאָהרונג, קריידונג און וואוינונג, ווען די הונגעריגע וועלען זיין געשפייזט און די נאָקעמע בעקליידעט — וואָרים ס'איז דערווייל דאָ גענוג פֿאַר אלעמען — דאָן וועלען זיי זיך גרופירען; געמריבען פֿון דעם וואונש צו זיין טהעטיג, וועלען זיי פראָדוצירען געמיינשאַפֿטליך און קאָנסומירען לויט זייערע בעדירפֿניסען. דער איינצעלנער וועט העכסטענס צוריקקריגען פֿון דער געזעלשאַפֿט מעהר, אָבער קיינמאָל ניט ווייניגער, איידער ער האָט איהר געגעבען. וואָרים וואָס זאָל דער שטאַרקערע, וועלכער פראָדוצירט מעהר איידער ער קען קאָנסומירען, טהאָן מיט דעם איבערפֿלוס פֿון זיין אַרבייט, אויב ניט עס איבערלאָזען פֿאַר דעם שוואַכערן?

און דאָס איז ניט קיין פֿרייהייט? — דאָ ווערט ניט געפֿרעגט וויפֿיעל אָדער ווי ווייניג יעדער איינער פראָדוצירט און יעדער איינער קאָנסומירט, ניין, יעדער איינער וועט זיין געשאַפֿענע אַרבייט אַרײַנגעבען אין די גרויסע סקלאַדען און וועט זיך דערפֿאַר נעהמען דאָרט וואָס ער דאַרף האָבען צום לעבען. לויט דעם פֿרינציפֿ פֿון ברידערליכקייט —

דאָ איז טרופּ איבערגעשלאָגען געוואָרען דורך אַן אָב-הילכענדען געלעכטער פֿון דר. הירט. ס'איז געוואָרען אַן אלגעמיינע בעוועגונג. דאָס רוב פֿון די פֿערוואַמעלטע האָבען ניט געוואוסט וואָס צו דינקען דעריבער. אָבאָן איז געווען אונצופֿריעדען.

„איך געפֿין, אז עס איז ניט צום לאַכען, נאָר צום

זיינען, דאָקטאָר, ווען מענשען יאָגען זיך מיט אָפֿענע אויגען אין זייער אונגליק, "האַט ער זיך אָבגערויפֿען.

טרום איז אויפֿגעשמאַנען, זיין גאַנצע געשמאַלט איז געווען געשפּאַנט ביו אויף דעם לעצטען מוסקעל. ער איז ניט געווען בעליידיגט, מחמת ער האָט געפֿיהלט, אַז דאָס האָט מען אָנגעגריפֿען ניט איהם, נאָר זיין אידעע.

"מיט לייט ווי איהר וועט מען על כל פנים מאַכען קורץ און שאַרף!" — האָט ער געזאָגט.

אָבער דר. הוירט, וועלכער איז פּלוצלינג אויך געוואָרען ערנסט, האָט גאָר אין גאַנצען אינגאָרירט אָט די ווערטער. "וואו לעבט איהר?" האָט ער מיט אימפעט אַ פֿרעג געטהאָן. "אויף דער ערד אָדער אויף דער לבנה? וואָסערע מענשען זעהט איהר פֿאַר זיך? — אָט אַפנים איהר ווילט שוין גאָר קיינמאַל ניט קלוג ווערן?" —

און זיך אָבקעהרענדיג אָן אַ זייט, האָט ער פֿון דאָס ניי אַרויסגעשאַסען מיט אַ געלעכטער:

"מען מוז אַזוי וואָס הערען, אום עס צו גלויבען! צוויי שווענד יאָהר נאָך קריסטוס'ן, נאָך צוויי שווענד יאָהר פֿון דער טרויעריגסטער ערפֿאַהרונג אין דער דורכפֿיהרונג פֿון אַ לעהרע, וועלכע האָט געבראַכט אַזוויפֿיעל עלענד און נויט, נאָך אַלץ דערוועלבער אונזיגן און דערוועלבער אונפֿערענ-דערטער פֿאַרם!" האָט ער אויסגעשריען.

מיט איין קלאַפּ האָט זיך די גאַנצע שטימונג געענ-דערט. אויף'ן פּלאַץ פֿון רוהיגע צוהערער, וועלכע האָבען זיך ערהוילט פֿון זייער ערשטוינונג איבער דער דאָזיגער אונטערברעכונג, זיינען איצט געווען צוקאַכטע אַנטהייל-געהמער, וועלכע האָבען געהאַט וואָס עס איז צו זאָגען פֿאַר אָדער געגען.

טרופ האָט אַ ציה געטהאָן מיט די אַקסלען.
 ס'איז געווען דייטליך, אַז ווינע ווערמער האָבען גע-
 האָט אַ ווירקונג אויף דאָס רוב פֿון די אָנוועזענדע. אַבאָן
 האָט עס מיט אַן אונהיימליכען ערשטוינען געווען: דאָס,
 וואָס ער האָט געוואָנט, איז פֿאַר זיי געווען פֿרעמדע און
 קאַלטע פֿערנונפֿט. זיי האָבען געוואָלט אַ פֿאַלקאָמענהייט
 פֿון גליק — טרופ האָט זי זיי אָנגעבאַטען.
 צי זי איז מעגליך? — אָט די פֿראַגע איז קיינעם
 נישט אַרויף אויף'ן זינען.

ס'איז דאָך אַן אונגליק מיט דער האָפֿנונג, האָבען
 זיך אַבאָן און הוירט געטראַכט, — און די געדאַנקען זייערע
 האָבען זיך שווייגענדיג בעגריסט מיט אַ בליק, — זי
 פֿעראַכטעט די פֿערנונפֿט, וועלכע געהמט אוועק איין שטיין
 נאָך'ן אַנדערן פֿון דעם ריעווען בנין פֿון דער איינבילדונג,
 אמת טאַקי מיט גרויס מיה און לאַנגזאַם, נאָר דערפֿאַר
 אָבער מיט אונפֿעהלבאַרער זיכערקייט...

דער יונגער דייטש איז מיט גלענצענדע אויגען גע-
 האַנגען אָן טרופ'ס ליפֿען. זייענדיג נאָך גאָר פֿרעמד דער
 בעוועגונג, האָט איהם די שילדערונג פֿון'ס אידעאַל, וועלכע
 ער האָט דאָ געהערט, אָנגעפֿילט מיט בעגייסטערונג. אָה
 געוויס, דאָ איז געווען אַלעס גוטע, איידעלע, וואַהרע! ...
 ער האָט אַלואָ אויסגעשטרעקט טרופ'ן זיין האַנד און גע-
 זאָגט: „לאָזט מיך זיין אייער גענאַסע!“ —

אונבעוועגליך איז געווען דער רוס. קיין שום מיענע
 פֿון זיין פֿינסטערן, יונגען און דאָך מענליכען געזיכט האָט
 זיך נישט געבישען. דער אַרבייטער, וועלכער איז מיט איהם
 מיטגעקומען האָט רוהיג געוואַרט אויף דער געלעגענהייט
 צו ריידען.

דער אַלטער אַמעריקאַנער האָט זיך געווענדעט צו

דר. הוירט. ער האָט געציטערט פֿון אינערליכער בעוועגונג.
 „גלויבט מיר, ליעבער הערר, דער סאָציאליזם איז אַ
 זאָך, וואָס האָט צו מהאָן מיט'ן האַרצען. די עטהישע
 גרונדלאַגען פֿון דער מאַראַל—”

אַבער דער אונפֿערבעסערליכער דאָקטאָר האָט אויך
 איהם איבערגעשלאָגען די רייד, ניט אַכטענדיג אויף זיינע
 ווייסע האָר.

„איך ווייס גאָרניט פֿון די גרונדלאַגען פֿון דער עטהיק,
 סער, איך בין אַ מאַטעריאליסט. אַבער אזוי פֿיעל האָט
 מיך אַ האַרט און וויער לעבען געלערנט, אַז די פֿראַגע
 פֿון מיין פֿרייהייט איז קיין אַנדער זאָך ניט, נאָר אַ פֿראַגע
 פֿון מיין אונבעדינגטער קראַפֿט, און אַז סענטימענטאליטעט
 איז די גרעסטע פֿון אַלע זינד!”

דער אונרוהיגער געשפרעך צווישען זיך איז וואָס
 ווייטער אַלץ שטאַרקער געוואָרען. יעדער איינער האָט געד
 וואָלט אַרויסגעבען די געדאַנקען, וועלכע האָבען אין איהם
 געקאָכט.

אַרום טרופֿ'ן האָט זיך געבילדעט אַ קרייז, וועלכער
 איז בעשטאַנען פֿון דעם יונגען דייטש, וואָס האָט געשרי-
 בען סאָציאַלע געדיכטע, פֿון דעם אַמעריקאַנער מר. מאַרעל,
 פֿון דעם שוועד, וועמען ס'איז אָנגעקומען שווער צו פֿער-
 שמעהן די פֿרעמדע שפּראַך, און פֿון טרופֿ'ס דייטשען
 גענאָסע. זיי האָבען זיך צוגעהערט צו איהם, ווי ער האָט
 ווייטער מיט אַלץ אָנציהענדערע פֿאַרבען געשילדערט זיינע
 צוקונפֿטס-בילדער.

דר. הוירט און דער פֿראַנצויז ווידער האָבען גערעדט
 איינער מיט'ן אַנדערן.

דער רוס האָט אָנגעקוקט אַבאָן מיט אַ מאַדנעם

בליק, עפעס אזוי ווי ער וואָלט איהם געוואָלט גוט אויס-
פֿאַרשען.

אַבער אָבאָן האָט זיך ביי זיך געקלעהרט, בעטראַכט-
מענדיג אָט די אַכט קעפּ אין זייער אונרוהיגען געשפרעך.
וואָס פֿאַר אַ בילד פֿאַר אַ מאַלער! —

דאָס מילדע פּראָפּיל פֿון'ס אַלטען, ווייס-באַרדיגען
אַמעריקאַנער און דאָס ווייכע, גלאַטע געזיכט פֿון'ס יונגען
דייטש... דער טרויעריגער, בלאַסער פנים פֿון רום און
זיין שטערן, בעדעקט מיט ווילדע האָר, און דאָס גייסט-
רייכע געזיכט פֿון'ס פֿראַנצויז מיט דעם צוגעשפיצטען
האַלב-באַרד... דר. הוירט'ס שמאַלער קאַפּ, מיט דעם ביי-
נערדיגען, אויסגעאַרבייטען שטערן, דער קאַפּ פֿון אַ לאַנגיקער,
פֿון אַ רוימישען קייזער, און דער קאַפּ מיט האָר פֿון'ס נאָרד-
לענדער מיט די קינדליך-בלויע אויגען און מיט זייער
פֿערטרויענדען אויסדרוק, וועלכער איז זיך געבליבען גאַנץ
גלייכגילטיג ביי דער היציגער דיסקוסיאָן...

ווי מיר זיינען דאָס אַביסעל פֿערשיעדען, מיר מענט-
שען! — האָט ער ווייטער געטראַכט, — און מיר זאָלען
זיך קענען בויגען אונטער דעם געמיינשאַפֿטליכען געזעץ
פֿון אַ צוואַנג? — ניין, פֿרייהייט אימער און אימער, אין
קלענסטען, ווי אין גרעסטען...

אין דער הויך האָט ער זיך אָנגערופֿען און האָט
דערמיט פֿונאַנדערגעטהילט די גרופּע צוריק אין דעם
פֿריהערדיגען קרייז:

„ס'טהוט מיר לייד, וואָס דו ביסט איבערגעשלאָגען
געוואָרען, אַטמאַ —“

אַבער מרופּ איז איהם אַריינגעפֿאלען אין די רייד:
„כ'האָב שוין געהאַט אָנגעזאָגט, וואָס איך האָב גע-
האַט צו זאָגען —“

„נו, בעסער אזוי. — זאָלען מיר אָבער דאָך נים פרוי ווען ענטוויקלען אביסעל אויספיהרליכער אונזערע אנויכמען? לאָמיר אין פֿראַגע און געגען פֿראַגע זיך דורכריידען מיט מעהר איינצעלהייטען וועגען אונזער ענין.“

באַלד האָט ווידער געהערשט די רעהיגע אויפֿמערק- זאמקייט וואָס פֿריהער. נאָר דאָס מאָל איז זי געווען א געצוואונגענע, נים קיין נאָטירליכע ווי פֿריהער. עטליכע האָבען איצט אָנטהייל גענומען אין דער דיסקוסיאָן.

אָבאן האָט אָנגעהויבען פֿון דאָס ניי, זיך ווענדערניג אַלץ צו טרופֿן:

„איך וויל פֿרוואווען בעווייזען, ווי פֿערשיעדען און נים צום פֿעראייניגען עס זיינען די וועלט-אַנשוואונגען פֿון'ם קאָמוניזם און פֿון'ם אַנאַרכיזם אויך אין זייערע אַלע רע- זולטאטען.“

דו ווילסט די אויטאָנאָמיע פֿון'ם אינדיווידואם, זיין זעלבסט-הערליכקייט און דאָס רעכט פֿון זיין זעלבסט-בע- שטימונג, דו ווילסט זיין פֿרייע ענטוויקלונג צו זיין נאָטירלי- כער גרויס, דו ווילסט זיין פֿרייהייט. מיר זיינען אייניג אין דער דאָזיגער פֿאָדערונג.

אָבער דו האָסט זיך אויסגעבויט דאָס אידעאַל פֿון א צוקונפֿט פֿון גלויק, ווי עס פֿאַסט זיך דאָס רוב פֿאַר דייע נייגונגען, דייע ווינשע, דייע געוואוינהייטען. מיט דעם וואָס דו גיסט איהם דעם נאָמען „דאָס אידעאַל פֿון דער מענש- היים“, ביסט דו איבערצייגט, אַז יעדער „עכטער און אמת'ער“ מענש מוז אונטער איהם פונקט אזוי גליקליך זיין ווי דו, דיין אידעאַל דאַרף, הייסט עס, זיין דאָס אידעאַל פֿון אַלעמען.

איך דאַגעגען וויל די פֿרייהייט, וועלכע נים יעדען איינעם די מעגליכקייט צו לעבען לויט זיין אידעאַל. איך

וויל מען זאל מיך לאזען צורוה, איך וויל ניט וויסען פֿון די פֿאָדערונגען, וועלכע ווערן מיר געשמעלט אין נאָמען פֿון דעם „אידעאל פֿון דער מענשהייט“.

איך דיינק, אז דאָס איז אַ גרויסער אונטערשיעד, איך געניר, איך פֿערוואַרף גור. דו בויסט פֿון דאָס ניי. איך בין ריין דעפֿענסיוו, איך פֿערטהיירדיג זיך. דו אָבער ביסט אַגרעסיוו, דו גרייפֿסט אָן.

איך קעמפֿף איינציג און אַליין פֿאַר מיין פֿרייהייט. דו קעמפֿסט פֿאַר דאָס, וואָס דו רופֿסט די פֿרייהייט פֿון די אַנדערע.

דיין צווייטעס וואָרט איז די אָבשאַפֿונג, דאָס מיינט: געוואַלטזאָמע צושטערונג.

דו רעדסט מבח דער אָבשאַפֿונג פֿון דער רעליגיאָן. דו ווילסט פֿערייאָגען איהרע פֿריסטער, אויסראַמען איהרע לעהרען, פֿערפֿאַלגען איהרע אָנהיינגער.

איך פֿערלאָז זיך אויף דער אימער וואַקסענדער לוסט צו קענען, וועלכע שמעלט דאָס וויסען אויף'ן פֿלאַץ פֿון'ם גלויבען. עקאָנאָמישע אָבהיינגיקייט צווינגט היינט צו טאָג דאָס רוב מענשען צו אַנערקענען וואָס פֿאַר עס איז הער-שענדע קירכע און דערלאָזט זיי ניט אַרויסטרעמען פֿון איהר. אזוי גיך ווי די קייטען וועלען אַרונטערפֿאַלען פֿון דער אַרבייט, וועלען די קירכען פֿון זיך אַליין בלייבען פֿוסט און ווייסט, די לעהרער פֿון דער איינבילדונג און פֿון דער נאַ-רישקייט וועלען מעהר ניט געפֿינען קיין צוהערער, איהרע פֿריסטער וועלען זיין פֿערלאָזען.

אָבער איך וואַלט געווען דער לעצטער, גוטצוהייסען דאָס פֿערברעכען געגען דער פֿרייהייט, וואָס זוכט מיט געוואַלט צו שטערען אַ מענשען, ער זאל ניט טהאַרען פֿאַר זיין אייגענער פֿערוואַן פֿערעהרען גאָט אַלס דעם בורא,

קריסטוס'ן אלס דעם ערלייזער, דעם פאפסט אלס אינפעהל-
באָר און וואָס פֿאַר עס איז שוואַרץ יאָהר אלס דעם טייזעל,
אזוי לאַנג ווי ער לאָזט מיך צורוח מיט זיין אונזיגן און
פֿערלאַנגט ניט פֿון מיר קיין שום שטייער אין נאָמען פֿון
זיין הייליגען גלויבען."

מען האָט געלאַכט: צווייפֿלענדיג, אַמוזירט, גערייצט
און רחמנות האָבענדיג אויף אזאָ מיין שוואַכקייט, האָט מען
געלאַכט פֿון'ם פֿיינד.

נאָר אָבאָן האָט זיך ניט אומגעקוקט דערויף און
גערעדט ווייטער; איצט, אז ער האָט שוין יאָ אָנגעפֿאַנגען,
איז ער געווען פֿעסט ענטשלאָסען מיט אַמאָל אַרויסצוזאָגען
דאָס בעסטע, וואָס ער האָט געהאט צו זאָגען.
„דו ווילסט די פֿרייע ליעבע, פונקט ווי איך.

נאָר וואָס פֿערשטעהסט דו אונטער פֿרייע ליעבע?
וואָס פֿאַר אַנדער זאָך קענסט דו אונטער איהר פֿער-
שמעהן, ווען דו ווילסט זיין קאָנזעקווענט גענוג אָנצו-
ווענדען דאָס פֿרינציפֿ פֿון ברידערליכקייט אויך אויף דעם
דאָזיגען געביעט, — וואָס פֿאַר אַן אַנדער זאָך קענסט דו
אונטער איהר פֿערשמעהן, אויב ניט פֿאַלגענדעס:

אז יעדע פֿרוי האָט די פֿליכט צו ערפֿילען דעם
פֿערלאַנג פֿון יעדען מאַן, און קיין מאַן האָט קיין רעכט
ניט צו פֿערוואַרפֿען דעם פֿערלאַנג פֿון אַ פֿרוי; אז די
קינדער, וואָס קומען אַרויס פֿון די דאָזיגע פֿעראייניגונגען,
געהערען צו דער מענשליכער געזעלשאַפֿט, און אז די
דאָזיגע געזעלשאַפֿט האָט די פֿליכט זיי צו ערציהען; אז
די איינצעל-פֿאַמיליע, אזוי ווי דער איינצעלער, מוז זיך
אויפֿלייזען אין דער גרויסער פֿאַמיליע פֿון דער מענשהייט,
ניט אמת?

ס'געהט מיר אַריבער אַ שוידער איבער'ן לייב, ווען

איך דיינק מכח דעם, אז אָט די אידעע קען אמאָל ווערן די הערשענדע.

קיינער האָסט נישט אַזוי די הייראַטע, ווי איך. אָבער ס'איז בלויז דער צוואַנג פֿון דער הייראַטע, וועלכע מאַכט, אז מאַן און ווייב זאָלען זיך פֿערקויפֿען איינער צום אַנ- דערן; וועלכער בעאיינפֿלוסט און האַלט אָב די פֿרייע וואַהל, די ברירה, שמערט און מאַכט דאָס רוב אונמעגליך פֿאַר די פֿעהייראַטע זיך צו שידען איינע פֿון די אַנדערע, און שאַפֿט אַן עלענר, פֿאַר וועלכען ס'איז קיין אַנדער ערלייונג נישט אַחוץ טויט, — ס'איז בלויז אָט דער צוואַנג פֿון דער הייראַטע, וועלכער איז מיר דערווידער. קיינמאָל וואָלט איך נישט געוואָגט צו האָבען טענות געגען די פֿרייע פֿעראייניגונג פֿון צוויי מענשען, וועמען דער פֿרייער ווילען פֿיהרט צונויף און וועמען דער פֿרייער ווי- לען האַלט צוזאַמען זייער לעבען לאַנג.

אָבער פֿונקט אַזוי גוט ווי די פֿרייע פֿעראייניגונג פֿון צוויי מענשען פֿערשמעה איך אויך די נייגונג פֿון אַסך מענשען צו בייטען דעם געגענשאַנד פֿון זייער ליבע, און פֿעראייניגונגען פֿאַר איין נאַכט, פֿאַר איין פֿריהלינג — זיי זאָלען זיין אַזוי פֿריי ווי די הייראַטען אויף לעבען לאַנג, וואָס נאָר זיי ווערן היינט צו טאָג סאַנקציאָנירט פֿון דער עפֿענטליכער מיינונג.

די געבאַטען פֿון דער מאָראַל קוקען מיר אויס לע- כערליך און האָבען זיך בלויז גענומען דורך דער קראַנק- האַפֿטער לוסט פֿון בעשריינקמע מענשען צו רעגלען און איינצואַרדנען די נאַטירליכע פֿעהעלמניסען.

און ענדליך, מיט דערוועלכער לייכטקייט און אויבער- פֿלעכליכקייט, ווי נור דער קאַמוניזם איבט זיי אויס,

קעהרט איהר אויך אוועק דאָס פּרוּוואַט-אייגענטהום איבער'ן הויפּען.

איהר זאָגט, דער שטאַטט מוז פּאַלען, כדי עס זאָל פּאַלען דאָס אייגענטהום, וואָרים ער בעשיצט עס. איך זאָג, דער שטאַטט מוז פּאַלען, כדי דאָס אייגענטהום זאָל עקזיסטירען, וואָרים ער אונטערדריקט עס. איהר האָט קיין אַכטונג ניט פּאַר'ן אייגענטהום, דאָס איז אמת: פּאַר אַיזער אייגען אייגענטהום האָט איהר קיין אַכטונג ניט, אַניט וואָלט איהר ניט דערלאָזט, מען זאָל עס ביי אײך מאַג-מעגליך צונעהמען. פּערטרייבט דאָס אונטערדריקע, אונטערעכטע אייגענטהום, דאָס הייסט דאָס פּרעמדטהום. אָבער פּערטרייבט עס דורך דעם, וואָס איהר זאָלט אליין ווערן בעזיצער. דאָס איז דער איינציגער וועג, עס ווירקליך אָבצושאַפּען, דער איינציגער פּערנינפֿ-טיגער און גערעכטער, אין דערזעלבער צייט אויך דער וועג פֿון דער פֿרייהייט.

נידער מיט'ן שטאַטט, כדי עס זאָל פֿריי ווערן די אַרבייט, וואָס נאָר זי אליין שאַפּט אייגענטהום! אזוי רופֿן אויך אײך.

ווען עס וועלען מעהר ניט זיין קיין געוואלטזאם גע-שיצטע פֿיווילעגיעס אויף'ן געלד—

נאָר דאָ האָט שוין מרופֿס געדולד געפּלאַצט.

„וואָס?—“ האָט ער אַ געשריי געטהאָן אויסער זיך פּאַר אויפֿרעגונג, „אויך דאָס געלד זאָל בלייבען, דאָס מיועראַבלע געלד, וואָס האָט אונז אַלעמען בעשמוצט, ערנידעריגט, פּערשקלאַפּט!—“

אַכאַן האָט אַ ציה געטהאָן מיט די אַקסלען. ער האָט געוואָלט ביז ווערן, נאָר ער האָט זיך צולאַכט. „ערלויב מיר אַ געגען-פּראַגע: וואָלט עס דיך געאַרמט,

ווען דו ביסט אי אַרבייט-געבער אי אַרבייטער אין דער-
 זעלבער צייט? בעלוינטער און לויין-צאָהלער און אלס
 שהייל-נעהמער בעל הבית איבערן קאפיטאל, אנשמאַט
 דעם וואָס היינט ביסט דו בלויז זיין שקלאַף? — כ'מיון,
 אז ניט, די אונגעהערטע עולה ליגט נאָר אין דעם, וואָס
 דורך געוואַלזאמער בערויבונג איז היינט צו טאָג מעגליך
 זיך צו ערווערבען אייגענטהום אָהן אַרבייט."
 „וואָס זאָל נאָך דיין מיינונג בעשטימען די ווערטה
 פֿון דער אַרבייט?—“

„איהר ניצליכקייט אין דער פֿרייער קאָנקורענץ,
 וועלכע בעשטימט איהר ווערטה פֿון זיך גופא, יעדע אַנ-
 דערע בעשטימונג פֿון אויבען אַראָב איז אונגערעכט און
 געגען שכל. אָבער איך ווייס גאַנץ גוט, אַז דער קאָסנויס
 פֿערענטפֿערט אויך אָט די פֿראַגע אָהן קאָפֿ-ברעכעניש:
 ער וואַרפֿט איינפֿאַך צונויף אַלצדינג אויף איין הויפֿען—“
 „אָבער מיר האָבען דאָך היינט די פֿרייע קאָנקורענץ!—“
 האָט זיך טרופֿ אָבגערופֿען.

„ניין, מיר האָבען צווישען זיך די קאָנקורענץ פֿון דער
 אַרבייט, אָבער ניט אויף'ן זעלבען אופן די קאָנקורענץ פֿון
 קאָפיטאל. איך ווידערהאַל עס. — איהר זעהט די מורא'דיגע
 רעזולטאַמען פֿון דער דאָזיגער איינווייטיגער קאָנקורענץ און
 די פֿאַלגען פֿון'ם אייגענטהום, וואָס ווערט אונטערגעהאַלטען
 מיט פֿרווילעגניעס, און איהר שרייט: „אָוועק מיט דעם
 פֿרוואַט-אייגענטהום!“ — איהר זעהט ניט, אַז גראָד דאָס
 אייגענטהום מאַכט אונז אונאַבהייניג, און איהר זעהט ניט,
 אַז מוחמת דעם איז די איינציגע זאַך, וואָס דאַרף געטהאָן
 ווערן, נור פֿריי מאַכען דעם וועג צו זיין ערווערבונג, אום
 אָבצושאַפֿען דאָס שלעכטע פֿערהעלטניס צווישען העררן און
 קנעכט, גלויב מיר: די אַרגאַניזאַציאָן פֿון'ם פֿרייען קרעדיט,

דאָס הייסט די מעגליכקייט פֿאַר יעדען איינעם זיך איינצו-
שאַפֿען די מיטלען צו דער אַרבייט, אָט די אונבלומיגע,
מיעף-אַריינדריינגענדע, גרעסטע פֿון אַלע רעוואָלוציאָנען וועט
פֿיהרען צו אַזאַ אומוואַנדלונג פֿון אַלע אונזערע לעבענס-
פֿערהעלטניסען, וועלכע ס'איז נאָך היינט צו טאָג שווער זיך
משער צו זיין."

ער איז אַנשווינגען געוואָרען און האָט געזעהן, ווי זיינע
ווערטער האָבען די אַנוועזענדע נאָך מעהר פֿערפֿערעדט פֿון
איהם. אַלע זיינען געווען צוקאַכט, בלויז דר. הירט איז זיך
געזעסען קאַלם, לאַגיש צוגליעדערענדיג און בערעכענענדיג
יעדעס וואָרט, וואָס ער האָט געהערט. דאָס רוב פֿון די
פֿערוואַמעלטע האָבען זיך אונטער אַ רעוואָלוציאָן בלויז
געקענט פֿאַרשמעלען אַ כאַאָס, אַ מיש-מאַש פֿון טויטע
קערפערס און חורבות און זיי האָבען געשאַקעלט מיט'ן קאַפּ
ביי אַבאַן'ס ווערטער. דערפֿאַר האָט ער געפרוואוּט זיך
מאַכען פֿערשמענדליכער.

"ווייסט איהר, וואָס עס וואָלט געבראַכט די אַבשאַפֿונג
פֿון'ס צינו און דערמיט אויך די אַבשאַפֿונג פֿון דער פּראָ-
צענט-נעהמעריי? — אַ שטענדיגע נאָכפֿראַגע נאָך מענש-
ליכער אַרבייט; די אויסגלייכונג פֿון דער פּראָדוקציאָן און
דער נאָכפֿראַגע; די רעדוצירונג פֿון די פּרייזען אויף דער
קלענסטער מאַס, און דורך דעם אַן אונגעהייערע פֿערמע-
הונג פֿון דעם פֿערברויך; דעם גענויען אויסטויש לויט דער
ווירקליכער ווערט און דערמיט אַ גערעכטע פֿערטהיילונג
פֿון'ס רייכטהום אויף וויפֿיעל ס'איז נור מעגליך. אָבער אַלס
רעזולטאַט פֿון דער דאָזיגער גרויסער עקאָנאָמישער רעוואָ-
לוציאָן וועט קומען אַ טעגליך וואַקסענדער וואוילזיין פֿון'ס
גאַנצען לאַנד, ווי פֿון'ס איינצעלנעם..."

דאָ האָט זיך טרופ פֿונאַנדערנגעלאַכט, גערױצט און צוקאַכט,

„אַ שעהנע רעוואָלוציאָן! און אין אַזעלכע משוגעת'ן ווילסט דו, מיר אַרביימער זאָלען גלױבען?! — ווען איך וואָלט דיך ניט געזעהן שטעהן דאָ פֿאַר מיר, וואָלט איך געמיינט, אַז דאָס רעדט אַ בורושואַ-עקאָנאָם. — ניין, מיין ליעבער, די רעוואָלוציאָן, וועלכע מיר וועלען אין אַ שעהנעם טאָג מאַכען, וועט גיכער קומען צום ציעל, איידער אַלע דיינע עקאָנאָמישע עוואָלוציאָנען! מיר ווייסען פֿון אַ קירצערן פּראָצעס: קומען און אָבנעהמען צוריק דאָס, וואָס מען האָט ביי אונז אַוועקגע'גנב'עט מיט אַפֿענער געוואָלט און מיט וויסענשאַפֿטליכע ביטערקיימען!“ —

„ווען די בורושואַזיע וועט מיט אייך ניט מאַכען נאָך אַ קירצערן פּראָצעס!“ איז דר, הױרט איהם אַרײַנגעפֿאַלען אין די רייד, *Exempla docent!* „דאָס הייסט: לערענט פֿון דער געשיכטע.“

דאָס איז געווען זיין ענטפֿער אויף טרופ'ס פֿריהערדיגע דראָהונג, וועלכע ער האָט כלומר'שט פֿערהערט, נור לאַנגזאַם האָט זיך אײַנגעשטילט די אויפֿרענגונג, וואָס אָט די ווערטער האָבען אַרױסגערופֿען. מען האָט אין זיי געזעהן אַ פֿערטהידיגונג פֿון דער בורושואַזיע און מען האָט פֿון אַלע זיימען געענטפֿערט אויף זיי.

דער דייטש, וועלכער איז געשטאַנען אויף'ן באַדען פֿון דער נױאַרקער „פֿרייהייט“ און פֿון דער „פּיטסבורגער פּראָקלאַמאַציאָן“ און וועלכער האָט געהערט צו דער ערשטער סעקציאָן פֿון'ם „קאָמוניסטישען אַרביימער בילדונגס-פֿעראַיין“, האָט איצט גענומען דאָס וואָרט,

„מכּח דעם אײַגענטליכען אנאַרכױזם, וועלכער איז שוין בעשטאַנען נאָך איידער מען האָט אָנגעהויבען וויסען פֿון די

מאַנשעסמטער-לייט, די יורשים פֿון'ם באַסמאַנער קלויז-ביר-
 גערליכען ליבעראַליום, און פֿון דעם איבערטרובענעם סעקמען-
 גייסט פֿון די „אויטאָנאָמיסמען“, — ער האָט דאָ געזיעלמ
 אויף אָבאַן'ן און טרופֿן — און וועלכער האָט נאָך היינט
 דאָס רוב אָנהיינגער, — ווענען דעם דאָזיגען אַנאַרכיזם איז
 נאָך איבערהויפט דאָ ניט גערעדט געוואָרען. אָט דער
 אַנאַרכיזם וויל דעם קאָמוניזם פֿון דער פֿרייער געזעלשאַפֿט,
 וועלכע זאָל זיין בעגרינדעט אויף דער איינאַרדנונג פֿון אַ
 גענאַסענשאַפֿטליכער אָרגאַניזאַציאָן פֿון דער פּראָדוקציאָן.
 ער פֿערוואַרפֿט אויך ניט די פֿליכט פֿון אַרבייט, מחמת ער
 זאָגט: נימאָ קיין רעכטע אָהן פֿליכטען. ווייטער פֿערלאַנגט
 ער, אַז די פּראָדוקמען פֿון גלייכען ווערטה זאָלען אויסגע-
 טוישט ווערן פֿון די פּראָדוקציאָנס-גענאַסענשאַפֿטען גופּא און
 אָהן אַ שום פֿערמיטלעריי און פּראָפֿיט-מאַכעריי, און אַז די
 קאָמונען זאָלען רעגולירען אַלע עפענטליכע אַנגעלעגעהייטען
 דורך פֿרייע אָבמאַכען צווישען זיך. אָבער אין אַזאַ אָרגאַני-
 זירטער פֿרייער געזעלשאַפֿט, אין וועלכער דאָס רוב מענשען
 וועלען זיך פֿיהלען זעהר גוט, ווערט דער שטאַט אונגיזליך.“
 „הייסט עס, אַז איהר גיט די מעהרהייט דאָס רעכט
 אַרויפֿצווינגען איהר ווילען מיט געוואַלט אויף אַנדערע?“
 „יאָ. דער איינצעלנער דאַרף זיך אונטערוואַרפֿען דעם
 וואוילויין פֿון דעם כלל, פֿון דער געזעלשאַפֿט, וואָרים דאָס
 דאָזיגע שטעהט העכער.“

„דאָס איז אַ שטאַנדפּונקט, דער איינער פֿון די ביידע,
 וועלכע איך האָב פֿריהער דערמאָנט. איהר געהט אויף'ן וועג
 פֿון'ם סאָציאַליזם—“

„אַ שעהנער שטאַנדפּונקט פֿאַר אַן אַנאַרכיסט!“ האָט
 זיך אָבגערופֿען טרופּ. „און די פֿרייהייט פֿון'ם אינדיווידואַם,
 וואו בלייבט זי? — דאָס איז קיין אַנדער זאַך ניט נאָר דער

צענטראַליסטישער קאָמוניזם, וועלכען מיר האָבען אַריבער-
געיאָגט. "דער פֿלאַם פֿון מחלוקת, וועלכער האָט מיט אַ
שטיקעל צייט פֿאַר דעם צוריסען די קלובס און געפֿיהרט צו
דער גרינדונג פֿון אַן אייגענער צייטונג, האָט אַזונד ווידער
געהאַלטען ביים אויפֿפֿלאַקערן. „איך פֿאַר מיין טהייל גלויב,
און דערביי בלייב איך, אַז אין דער קומענדער געזעלשאַפֿט
וועט יעדער איינער פֿריוויליג מאַכען זיין טהייל אַרבייט.“
דאָ האָט איהם דער פֿראַנצויז העפֿליך אַ פֿרעג געטאָהן:

„אָבער אָנגענומען, אַז די מענשען וועלען ניט אַרבייטען
פֿריוויליג, ווי איהר האָפֿט? וואו בלייבט ערגעץ דאָס פֿרייע
רעכט צו געניסען?“

„זיי וועלען עס. פֿערלאָזט זיך דערויף,“ איז געווען טרופֿס
ענטפֿער.

„איך מיין, ס'איז בעסער, איך זאָל זיך ניט פֿערלאָזען
דערויף.“

„איהר קענט ניט די אַרבייטער.“

„אָבער פֿון די אַרבייטער וועלען ווערן בורושואַס, אַזוי
גיך ווי זיי וועלען זיך נור צושלאָגען צו אַ פֿערמעגען, און
זיי וועלען דאָן זיין די ערשמע, וועלכע וועלען זיך וועהרען
געגען די עקספּראַפּריאָציע פֿון זייער אייגענטום. איהר
פֿערגעסט זיך גאָר אָן דער נאַטור פֿון'ם מענשען, מיין
הערר: דער ענאָאָיזם איז די טרייב-פֿעדער פֿון יעטוועדע
האַנדלונג. פּראַווט אָבשטעלען אָט די פֿעדער, וועט די מאַ-
שין פֿון'ם פּראַגרעס מעהר ניט אַרבייטען. די וועלט וואָלט
צופֿאַלען אין חורבות. דאָס וואָלט געווען דער סוף פֿון דער
ציוויליזאַציע. אַ זומפֿ פֿון שטילשטאַנד וואָלט די ערד גע-
וואָרען — אָבער דאָס איז אונמעגליך, אַזוי לאַנג ווי די
מענשען לעבען אויף איהר.“

— „פֿאַרוואָס קומט איהר ניט אַרויס מיט אַ גוטען

ביישפיעל, כדי צו וויזען, אז עס איז מעגליך פראַקטיש דורכצופיהרען אייערע טהעאָריען? "האַט מען טרופֿן ווייטער געפֿרעגט.

ער האָט אויסגעמיטען די פֿראַגע. נאָר דערפֿאַר האָט אַבאָן גלייך געענטפֿערט דערויף.

"ווייל דער שמאַצט האָט מאָנאָפּאָליזירט די מיטלען פֿון דער צירקולאַציאָן און ער וואָלט אונז מיט געוואָלט געשמערט אין אונזער אַרבייט. מחמת דעם זיינען אונזערע אָנגריפֿען קודם כל געריכטעט געגען איהם און בלויז געגען איהם."—

ס'האַט אויסגעזעהן, אז דער ויכוח צווישען אַבאָן און טרופֿן האָט דערגרייכט זיין סוף און האָט געהאַלטען אין גאַנצען ביים צושפֿליטערט ווערן. דאָ האָט אַבאָן געמאַכט זיין לעצטע פֿראַגע, אַרויפֿצובריינגען אויף דעם באַדען פֿון דער ווירקליכקייט דאָס, וואָס די אונקלאָהרע ווינשע אין די פּוסטע טרוימען פֿון דער פֿאַנטאַזיע האָבען מיט זיך פֿאַרגע-שמעלט.

"נאָך איין איינציגע און לעצטע פֿראַגע צו דיר אַטמאַ," האָט זיך דערהערט זיין הויכע און האַרמע שטימע, "בלויז אַט די איינציגע נאָך:

"וואָלט איהר אין דעם געזעלשאַפֿטס-צושטאַנד, וועלכען איהר רופֿט "פֿרייער קאָמוניזם", געשמערט די איינצעלנע זיך אויסצושטוישען צווישען זיך מיט זייער אַרבייט דורך וואָס פֿאַר עס איז אויסטויש-מיטעל, געשאַפֿען פֿון זיי אליין? און ווייטער: וואָלט איהר זיי געשמערט דעריין, צו פֿערנעהמען לאַנד מיט דעם צוועק עס צו בענוצען פֿערווענליך פֿאַר זיך?—" טרופֿ האָט זיך צוגעהערט אויפֿמערקזאַם צו אַבאָן'ס זוערטער.

די אָנווענדע האָבען ווי אָבאָן מיט שפּאַנונג געוואַרט אויף זיין ענטפֿער.

ס'איז אונמעגל'ך געווען זיך אויסצודרעהען פֿון אָבאָן'ס פֿראַגע. וואָלט טרופֿ געענטפֿערט „יאָ!“, וואָלט ער דערמיט צוגעגעבען, אָדער געזעלשאַפֿט האָט דאָס רעכט אויסצואיבען געוואָלט איבער די איינצעלנע, און אויף אַזאָן אופן וואָלט ער אַליין פֿערוואַרפֿען די אויטאָנאָמיע פֿון'ס אינדיווידואַם, וועלכע ער האָט אימער אַזוי הייס פֿערטהיידגט; פֿערקעהרט ווידער, ווען ער ענטפֿערט „ניין!“, וואָלט ער דערמיט צוגעגעבען דאָס רעכט פֿון פֿרוואַט-אייגענטהום, וואָס ער האָט ערשט נאָר וואָס אַזוי ענערניש אָבגעלייקענט ער האָט דערום געזאָגט:

„דו קוקסט אויף אַלצדינג מיט די אויגען פֿון'ס היינט-טיגען מענשען. אין דער צוקינפֿטיגער געזעלשאַפֿט, וואו יעדער איינער וועט זיך קענען בענוצען פֿריי מיט אַלצדינג, וואו עס וועט אַלואַ גאָרניט קענען זיין קיין האַנדעל אין'ס היינט-טיגען זינג, — אין אַזאָ געזעלשאַפֿט וועט, לויט מיין אינער-סטער איבערצייגונג, יעדעס מיטגליעד זיך פֿריוויליג אָבזאָגען פֿון דער אויסשליסליכער פֿערנעהמונג פֿון לאַנד און הייזער—“ אָבאָן איז ווידער אויפֿגעשטאַנען. ער איז אַביסעל בלאַ-סער געוואָרען, און ער האָט געזאָגט:

„מיר זיינען נאָך קיינמאָל ניט געווען אונגעהרליך איינער געגען אַנדערן, אָטמאַ, לאָמיר עס היינט ניט ווערן. דו ווייסט אַזוי גוט ווי איך, אַז אָט דער ענטפֿער איז בלויז אַ מיטעל זיך אויסצודרעהען. אָבער איך האָלט דיך איצט: ענטפֿער מיר אויף דער געשמעלטער פֿראַגע, און פֿערענטפֿערט זי מיר מיט יאָ אָדער ניין, אויב דו ווילסט, אַז איך זאָל ווען עס איז מיט דיר ווידער דיסקומירען—“

מען האָט געקענט אַרויסזעהן, אַז טרופֿ האָט געקעמפֿט

מיט זיך, דאן האָט ער געענטפֿערט, און אַ בליק טהאָנדיג אויף זיין פֿריינד, וועלכער האָט איהם נאָר וואָס אָנגעגריפֿען און אין וועמעס אָנוועזענהייט ער האָט אימער פֿערטהיידגט דאָס פֿרינציפֿ פֿון דער פֿערזענליכער פֿרייהייט, — אָט דער בליק האָט עס איהם געטריבען צו זאָגען פֿאָלגענדעס:

„אין דער אַנאַרכיע מוז יעדע אָנצאָהל פֿון מיטגליעדער זיין איממשטאַנד זיך צו אָרגאַניזירען ווי זי וויל און אויף אַזאָן אופן דורכפֿיהרען איהרע אידעען אין דער פֿראַקטיק. אויך זעה איך ניט איין, ווער עס וואָלט מיט רעכט געקענט פֿער-טרייבען אָן אַנדערן פֿון'ם לאַנד און דעם הויז, וואָס ער בעאַרבייט און בעוואוינט...“

„אויף אַזאָן אופן האָב איך זיך און איך האָלט זיך פֿעסט!“ האָט זיך אָבאָן אָבגערויפֿען. „מיט דעם וואָס דו האָסט נאָר וואָס געזאָגט, שטעלסט דו זיך גאַנץ שאַרף אין געגענזאָץ צו די פֿרינציפֿען פֿון'ם קאָמוניזם, וועלכע דו האָסט ביז איצט פֿערטהיידגט.“

דו האָסט צוגעגעבען דאָס פֿרוואַט-אייגענטהום: אויף רוע פֿראַדוקטען און אויף לאַנד. דו האָסט אָנערקענט דאָס רעכט אויף דעם אַרבייטס-פֿערדיענסט. דאָס איז אַנאַרכיע. די פֿראַזע: אַלעס געהערט אַלעמען — איז געפֿאַלען, צושטערט פֿון דיין אייגענער האַנד.

איין איינציג ביישפּיעל נאָר, כדי צו בעווייטיגען אַלע מיספֿערשמענדניסען: איך האָב אַ שטיק לאַנד. איך נעהם פֿאַר זיך צו דאָס, וואָס עס בריינגט איין.

דער קאָמוניסט זאָגט: דאָס הייסט בערויבט דאָס אַל-געמיינע גוט.

אָבער דער אַנאַרכיסט טרופֿ — איצט צום ערשטען מאָל רופֿ איך איהם אַזוי! — זאָגט: ניין, קיין שום מאַכט אויף דער ערד האָט קיין אַנדער רעכט ניט, אַחוץ דאָס

רעכט פֿון געוואלט, מיך צו פֿערטרייבען פֿון מיין בעזיץ,
צו פֿערקלענערן אפילו אויף אַ פֿעניג דעם איינמראַג פֿון
אַרבייט.

איך ענדיג, מיין צוועק איז ערפֿילט.

איך האָב בעוויזען, וואָס איך האָב געוואָלט בעווייזען:
אַז די צוויי געגענוועזען, אין וועלכע די וועלט פֿון די מענ-
שען בעוועגט זיך, אינדיווידואַליזם און אַלטראַויזם, אַנאַרכיזם
און סאָציאַליזם, פֿרייהייט און אויטאָריטעט, — אַז אָט די
צוויי קאָנטראַסטען קענען זיך אויף קיין פֿאַל אויסגלייכען.

איך האָב בעהויפטעט, אַז אַלע פֿערוובען, וואָס זיינען
געמאַכט געוואָרען צו בעוויימיגען די שטערונגען, וועלכע
דערלאָזען ניט צו קיין פֿעראייניגונג פֿון די צוויי געגענוועזען,
מוזען זיך פֿערלירען אין די וואַלקענס פֿון דער אומאַפֿיע,
און אז יעדער ערנסטער מענש מוז זיך ענטשיידען: פֿאַר'ן
סאָציאַליזם, און דערמיט פֿאַר דער געוואָלט און געגען דער
פֿרייהייט, אָדער פֿאַר'ן אַנאַרכיזם, און דערמיט פֿאַר דער
פֿרייהייט און געגען דער געוואָלט.

נאָכדעם ווי מרופּ האָט אַ היבשע צייט געפרואוּט זיך
אויסדרעהען פֿון דער דאָזיגער פֿאַדערונג, האָב איך איהם
דורך מיין לעצטער פֿראַגע געצוואונגען זיך צו ערקלעהרען.
איך וואָלט געקענט דאָס זעלבע עקספּערימענט מאַכען מיט
יעדען איינעם פֿון אייך. ס'איז אונפֿעהלבאַר.

מרופּ האָט זיך ערקלעהרט פֿאַר דער פֿרייהייט. ער
איז — וואָס איך וואָלט קיינמאַל ניט געגלויבט — ווירקליך
אַן אַנאַרכיסט."

אָבאַן איז אַנשוויגען געוואָרען. דאָ האָט זיך מרופּ אָנ-

גערופֿען:

„אָבער מיר וועלען אין דער אַנאַרכיע פֿראַקטיש דורכ-
פֿיהרען די גרונדזאַצען פֿון דעם קאָמוניזם און אונזער

ביישפיעל וועט אייך אויף אזוי ווייט געבען די מעגליכקייט זיך צו איבערצייגען אין דער פֿערווירקליכונג פֿון אונזערע פֿרינציפען, אז איהר וועט נאָכגעהן אויף אונזער וועג און פֿרייוויליג אויפֿגעבען אייער פֿריוואַט-אייגענטהום—

אַבאָן האָט מעהר גאָרנישט געענטפֿערט.

ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אז אָט די אויסערליכע נאָכגיביקייט איז בלויז געווען אַ נייער און לעצטער פֿערווירך פֿון זיין פֿריינד, צו פֿערשמאַפען דעם טיעפֿען שפּאַלט, וועלכער האָט זיי אינערליך שוין לאַנג אָבגעטהיילט איינעם פֿון אַנדערן, ווי ער האָט אָבגעשיידט די אַלטע פֿון די נייע, און וועלכער האָט איצט אויך אויסערליך גענומען ווערן קענטיג.

„איך און קיינער קען ניט רעטען דעם, וואָס גיט זיך אַליין איבער דעם אונטערגאַנג...“ האָט ער זיך געטראַכט ביי זיך. פֿון איצט אָן האָט ער גענומען אָנטהייל אין'ס געשפרעך בלויז דאָן, ווען מען האָט זיך צו איהם דירעקט געווענדעט מיט אַ פֿראַגע. ס'איז געוואָרען זעהר לעבעדיג. נאָך קיינמאָל איז מען גיט געבליבען אזוי לאַנג ווי היינט. אכט אַזיינער איז שוין לאַנג געווען אַריבער און קיי-נער, אַחוץ דר. הוירט און דעם פֿראַנצויז, האָט נאָך ניט געטראַכט אַוועקצוגעהן.

בעת דער דאָקטאָר האָט גענומען אָבשיעד פֿון אַבאָן, האָט ער שטילערהייט געזאָגט: „הערט איהר, ליעבער פֿריינד, איך קום מעהר ניט צו אייערע זונטאָג'דיגע אונטערהאַל-מונגען. ס'איז אַלצדינג רעכט. אָבער צו משוגע דאַרפֿען זיי פֿונדעסטוועגען ניט זיין, די שפּרונגען, וועלכע ווערן געמאַכט פֿאַר מיינע אויגען. אייער „גענאָסע“ איז מיט ביידע פֿיס געשפּרונגען גלייך אין הימעל אַרײַן. דאָס איז צו הויך פֿאַר מיר—“

מיט די ווערטער איז ער אוועק, און אַבאָן האָט איהם נאָכגעקוקט מיט אַ שמייכלעל. אויך דער פֿראַנצויז האָט זיך אויפֿגעהויבען, דאַנקענדיג נאָך אַמאָל. אָבער אַבאָן האָט דערויף בעמערקט:

„נור פֿלעקער און לייכטע ברעמערדיגע געביידען האָבען מיר אויפֿגעשלאָגען. פֿאַר היינט איז אונמעגליך געווען איינ-צודרינגען טיעפֿער—“

„איהר וועט האָבען דורכצומאַכען אַ גרויסען קאַמפֿף, וועלכען איהר וואָלט זיך געקענט פֿערלייכטערן, ווען איהר וואַרפֿט אַוועק דאָס דאָזיגע וואָרט, וואָס שרעקט אָב און פֿעריאַגט אַזויפֿיעל מענשען, וועלכע שטעהען נאָהענט צו אייך, יאָ, וועלכע שטימען אפשר גאָר איין מיט אייערע אידעען.“

„דאָס וואָרט „אַנאַרכיע“ בעצייכענט גאַנץ שאַרף דאָס, וואָס מיר ווילען. פֿייג און נאַריש וואָלט עס געווען, עס אַוועקצואוואַרפֿען צוליעב די שוועכלינגע. ווער ס'איז ניט שטאַרק גענוג, עס געהעריג אויסצופֿראווען און צו פֿער-שטעהן זיין אמת'ן זינן, דער איז אויך ניט שטאַרק גענוג אַליין צו דרינקען און האַנדלען זעלבסטשטענדיג.“—

„איך פֿאָהר אין עטליכע מעג אַרום צוריק קיין פֿאַרז. זאָל איך דעם פֿריינד אונזערן איבערגעבען אַ גרוספֿון אייך, מאָסיע אַבאָן?“

„יאָ, זאָגט איהם, אַז ער איז אַ שלעכטער ענאָאיסט, ווייל ער איז געוואָרען אַ פֿעררעטהער געגען זיך אַליין. ער האָט גענומען אויף זיך אַ גרויסע פֿעראַנטוואָרטליכקייט, דער עכטער ענאָאיסט אָבער וויל ניט וויסען פֿון קיין שום פֿער-אנטוואָרטליכקייט, אַחוץ פֿאַר זיין אייגענע פֿערוואָן...“

דער פֿרעמדער האָט זיך אָבגעוועגענט מיט אַ העפֿליכער פֿערנייגונג.

„ווער איז דאָס געווען?“ האָט טרופ אַ פֿרעג געמחאָן.
אַבאָן האָט אָנגערופֿען דעם נאָמען.
„ער איז געקומען אַ וויילע פֿאַר אייך און דאָס איז היינט
צום ערשטען און צום לעצטען מאָל.“
„דו קענסט איהם, הייסט עס, ניט?“ טרופ האָט אַ
שאַקעל געמחאָן מיט'ן קאָפּ אַלס צייכען, אַז דאָס געפֿעלט
איהם ניט.

„ניין“ האָט אַבאָן געענטפֿערט.
„דאָס האָסט דו מיר גלייך געדאַרפֿט זאָגען!“
אַבער אַבאָן האָט געענטפֿערט מיט אַ שאַרפֿען מאָן:
„מיר האָבען דאָ גאַרנישט צו בעהאַלטען. מיר זיינען
ניט קיין פֿריימויערער. דאָס, וואָס מיר האָבען גערעדט, קען
הערען יעדער ווער עס וויל נור!“
ער האָט זיך אַנידערגעזעצט אויף דר. הוירט'ס פֿער-
לאָזענעם פֿלאַץ ביים פֿייער און האָט אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ
אַן די הענד. אַלע האָבען איצט גערעדט, אפילו דער רום
אויך. אַזוי ווי פֿון דער ווייטען האָבען די פֿערשיעדענע אויפֿ-
גערעגטע שטימען געקלונגען אין זיין אויער...
פֿון דעם, וואָס איז גערעדט געוואָרען, האָט ער אַרויס-
געהערט טרופ'ס זיעג און זיין אייגענע מפּלה. מיט אַמאָל
האָט זיך דערהערט די בעגייסטערטע שטימע פֿון דעם
שווער:

„ס'איז מעגליך, אַז עס וועלען זיין ווייניגער זשעניען.
דאָס איז אַבער קיין אונגליק ניט. דערפֿאַר וועלען מיר האָ-
בען מעהר טאַלאַנטען. יעדער איינער וועט זיין האַנד- און
קאָפּ-אַרבייטער אין דערזעלבער צייט. די פֿעהיגקייטען וועלען
זיך פֿערטהיילען, אָנשטאַט זיך צו קאָנצענטרירען. אין דורכ-
שניט וועלען זיי זיין גרעסער—“
„און טויענדר אייזלען וועלען זיין קליגער, איידער צעהן

קלוגע. פֿאַרוואָס? ווייל זיי וויינען טויזענד! "האַט אָבאַן ביי זיך אין געדאַנק צוגעלייגט.

מען האָט איהם פֿערגעסען. בעת ער האָט גערעדט, איז איבער זיי אַריבער דער קיהלער הויך פֿון דער פֿערנונפֿט. אַצינד איז ווידער וואַרם געוואָרען; די וואַרעמקייט פֿון אַ צוקינפֿטיגען, ווינטער-לאָזען גן-עדן לעבען. און זיי האָבען זיך אייגע די אַנדערע אַריבערנעשטיגען אין שילדערונגען פֿון דעם דאָזיגען לעבען; זיי האָבען זיך געגענוימיג אָנגע'שכור'ט מיט זייערע אייגענע ווערטער; זיי האָבען זיך פֿערגעסען, וואו זיי וויינען אין דער וועלט...

אָבאַן האָט זיך ווייטער צוגעהערט.

מען האָט געשפּאַסט איבער דער אייביגער פֿראַגע פֿון די געגנער: ווער עס וועט שפּעטער טהאָן די שמוציגע און אונאַנגענעקעמע אַרבייט? — עס וועלען זיך געפֿינען גענוג פֿריוויליגע פֿאַר אַלצדינג — האָט זיך אָבגערופֿען איינער, און דער אַנדערער האָט ערקלעהרט: עס וועט גאָר ניט זיין אזא מיין אַרבייט, פֿאַרהאַן מאַשינען פֿאַר אַלצדינג —

קיינמאָל איז אָבאַן ניט געווען מעהר איבערצייגט ווי אין דער רגע, אז דאָס רוב מענשען וויינען זיך אַליין די גרעסטע שונאים, און קיינמאָל האָט ער ניט געפֿיהלט שטאַר-קער ווי איצט, אז די הערשאַפֿט פֿון דער ליעבע וואָלט נאָך געמוזט זיין אַסך מורא'דיגער, איידער ס'איז געווען די הער-שאַפֿט פֿון האַס.

ער האָט געשמרעכט דערצו, צו שטירצען די פֿריווילע-ניעס. אָבער אָט די קאָמוניסטען האָבען אינאיינעם מיט די פֿריווילעניעס אויך אָבגעלייקענט אלע ווערטער, זאָגאר דעם ווערט פֿון דער אַרבייט. זיין קאַמפֿף איז בעשטאַנען געגען די מענשען און געגען דאָס, וואָס זיי האָבען דורך נאַרישקייט און טעות'ן געשאַפֿען — אַ זיעג האָט געמוזט קומען; זייער

קאַמפּף אָבער האָט זיך געריכטעט געגען דער נאַטור גופא
 — א זעג איז געווען אויף אייביג אונגעגליך!
 נאָך דער רים איז נאָך געווען טיעפֿער, אַסך טיעפֿער,
 איידער ווי ער איז היינט פֿון איהם אויפֿגעדעקט געוואָרען.
 צווישען אַן אַלטער און אַ נייער וועלט-אַנשוואונג האָט זיך
 אָנגעפֿאַנגען דער קאַמפּף. און דאָס קריסטענטהום אין אַלע
 זיינע פֿאַרמען, דאָס איז געווען דאָס אַלטע!
 דער גרעסטער פֿערברעכער געגען דער מענשהייט איז
 געווען דער, וועלכער האָט זיך אָנגעגעבען, אַז ער האָט זי
 אַס מייסטען ליעב. זיין לעהרע פֿון זעלבסט-ענטזאָנונג —
 זי האָט דאָס געשאפֿען די ענטזאָגענדע: די נויט, וועלכע
 האָט איצט געשריען נאָך בעפֿרייאונג...
 דער גאָט האָט געמוזט פֿאלען אין יעטועדער גע-
 שמאַלט!...

* * *

איבער אַ שמונדע איז מען נאָך געבליבען צוזאַמען.
 ביסלאַכווייז איז דאָס געשפרעך אַרויף אויף די געשעהענישען
 פֿון טאָג: שיקאַגאָ און ערנסטע רייאָס אין לאַנדאָן זיינען
 געשטאַנען ביי דער טהיר. ס'איז געבליבען אָבצושטעלען די
 צוזאַמענקינפֿטע ביי אַבאַן־אויף עטליכע וואָכען צייט.
 אַז דער אַמעריקאַנער האָט זיך אויפֿגעהויבען און דער-
 מיט געגעבען דעם צייכען, אַז די אונטערהאַלמונג איז גע-
 ענדיגט, זיינען זיי כמעט אַלע געווען איבערראַשט צו זעהן,
 ווי שפעט עס איז געווען.
 אַבאַן האָט יעדען איינעם געדריקט די האַנד; טרופֿ'ס
 האָט ער געהאַלטען אַ רגע ליינגער ווי געוועהנליך און מיט
 אַ פֿעסטען דרוק, עפעס אזוי ווי ער וואָלט געוואָלט דערמיט
 נאָך אַמאָל זאָגען: ענטשלים זיך, ענטשלים זיך אַהין אָדער

אהער! — וואָרים ער האָט ווירקליך געלייגט גרויס האַפֿנונג אויף איהם.

דער יונגער דייטש איז קענטיג געווען זעהר ווייניג צופֿריעדען מיט אַבאָן'ן און האָט עס גאַרניט געזוכט צו פֿערבאַרגען. אַבאָן האָט געהאַט בלויו אַ שמייעל דערפֿאַר. נאָר פֿריינדליכער איז געווען מר. מאַרעל.

„וועלל, אַבאָן,“ האָט ער געזאָגט און האָט איהם אָנגענומען פֿאַר ביידע הענד, „איהר זייט אַ מערקווירדיגער מענש. ס'איז פֿאַרהאַן פֿיעל ריכטיגעס אין אַלעס וואָס איהר זאָגט; אָבער עס איז אייז-קאַלט דאָס, וואָס איהר לערנט, אייז-קאַלט; דאָס האַרץ געהט ליידיק אויס“ —

„אַה ניין, מר. מאַרעל, די פֿרייהייט איז וואָרס ווי די זונן. קאַלט זיינען בלויו די ווענד פֿון דער תּפֿיסה. דאָס האַרץ וועט אַרויסגעבען רייכערע אוצרות, ווען עס וועט מעהר ניט שלאָגען און שווייגען אויף געבאָט און בעפֿעהל. אָבער אונזער פֿערנונפֿט מאַר קיינמאַל ניט אַרויסלאָזען פֿין האַנד די פֿיהרונג פֿון אינזער לעבען — האָבען מיר דאָך ערשט היינט ווידער געזעהן, ווי אונפֿעהיג עס איז איהר נאָכצוגעהן אין די געביעטען פֿון דער עקאָנאָמיע.“

אַבאָן איז געבליבען אליין. ער האָט אויפֿגעפֿענט ביידע פֿענסטער. אין דער צייט וואָס דער רויך איז אין געדיכטע וואַלקענס אַרויס פֿון צימער און דער קעלנער האָט הינטער איהם אוועקגענומען די ליידיקע גלעזער, האָט ער זיך אָנגעשפֿאַרט אויף דער פֿענסטער-שוועל און אַרויסגעקוקט אין גאַס. אַצונד, ווען די אָבענד-לופֿט האָט אָבגעקיהלט זיין שמערען, האָט ער ערשט דערפֿיהלט, ווי הייס עס איז גע-וואָרען און ווי דאָס געשפֿרעך האָט איהם אָנגעגריפֿען.

און דערפֿאַר דיין יונגער! — האָט ער זיך געטראַכט ביי זיך. אַזוי ווי אַפֿט האָט איהם דאָס אָפֿפֿער ווידער

אַמאָל אויסגעוויזען צו גרויס פֿאַר די ערקענטניס, וועלכע
עס האָט איהם געבראַכט. יאָ, זי איז געווען קיהל און האַרב,
אַט די ערקענטניס, ווי דער אַמעריקאַנער האָט געזאָגט.
אַבער איז זי דען ניט געווען, ווי אַ דערקוויקענדע שטאַהל-
באָד נאָך דעם פֿערמאַטערענדען פֿינסטערן לעבען פֿון'ם
גלויבען אין אַ פּוסטער האָפֿנונג? —

און ער האָט זיך דערמאַנט, ווי יונג ער איז נאָך געווען
און וויפֿיעל עס איז איהם נאָך פֿאַרגעשטאַנען צו ווירקען,
און אפֿילו ווען דאָס דאָזיגע ווירקען זאָל לפנים זיין אזוי
נוצלאָז, ווי דער פֿערנוך, וואָס ער האָט היינט געמאַכט אין
אַן איינגען קרייז, — דאָך האָט ער געפֿיהלט אין זיך אַ
גרויסע קראַפֿט און אַ שטאַרקע פֿרייד, און צוריקטרעטענדיג
אין צימער, האָט ער צו זיך אַליין געזאָגט:

„יאָ, פֿאַר אַט די ערקענטניס פֿון דער פֿרייהייט דיין
יוגענד!“

און די ווענד, וועלכע זיינען געווען דערשראָקען איבער
דאָס פֿלוצלינגע שטיל-שווייגען נאָך דעם ליאַרם פֿון'ם גע-
שפרעך, האָבען איהם אָבגעענטפֿערט מיט זיינע אייגענע
ווערטער:

„יאָ, דער פֿאַר דיין יוגענד!“

